

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

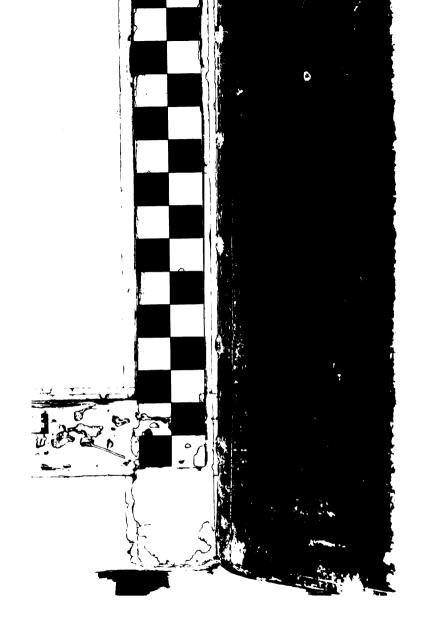
We also ask that you:

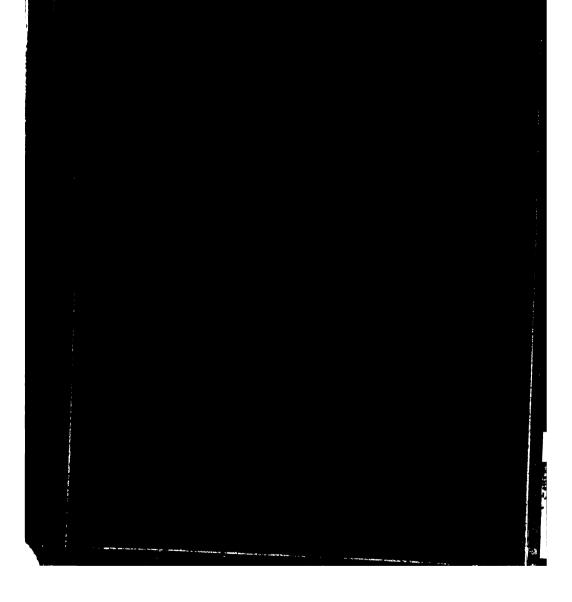
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + Refrain from automated querying Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

42 Alph 78 Ruland

Digitized by Google

104/ 1-2-1-

<36603752380017

<36603752380017

Bayer. Staatsbibliothek

 $\mathsf{Digitized} \ \mathsf{by} \ \widetilde{Google}$

M A R T I N I

Phil, & Med, D. & Caf. Maj, Perfona S, S. Medici

LEXICON ALCHEMIÆ

DICTIONARIVM ALCHEMISTICVM

Cum obscuriorum Verborum, & Rerum Hermeticarum, tum Theophrast-Paracelsicarum Phrasium,

Planam Explicationem continens.

Prostat apud Johannem Andream, & Wolfgangi
Endteri Juniorishæredes
Digitized by Google

BIBLIOTHECA REGIA MONACENSIS.

REVERENDISSIMO,

ATQVE SERENISSIMO PRIN-

cipiac Domino, Domino Henrico Julio,

Postulato Episcopo Halberstadiensi, Duci Brunsuicensi ac Lunæburgensi, Domino suo subje-

Aissimamente celendo.

N Hermeticis &

Theophrasticis libris versaturis, Serenissime Princeps, id propemodum evenit: quod olim Semi filiis turrim Babylonicam ædisicaturis.

Hi enim, dum inani

gloria ducti, vastam molem, ad cœlos usque erigere, temerario ausu conabantur, immor); ij tali-

EPISTOLA

talitatem nominis inde consecuturi, ab incepto Opere lingvarum barbaricarum multitudine atque confusione perturbati, turpiter absistere coacti sunt. Illi vero, verborum passimoccurrentium obscuritate, & hieroglyphicorum dissicultate deterriti, animum partim despondent, artem nobilissimam susque deque habentes: partim pro virili penetrare in verborum rerumque mysteria annitentes, veritatem involucris obtectam densis eruere student, sed tantum lectione laboriosa ista percipientes fructus, quantum gloriæ Semi progenies ex laboribus ædificii prævasti retulerant, oleum & operam perden-Quo utrisque auxilio essem, & Hermeticorum libri non modo diligentius legerentur, sed & intelligerentur, atque sic Ars Alchemiæ divina felicius tractaretur: Lexicon hoc Alchemiæ olim congestum abs me, jam vero adau-etum publicare volui, & S. C. V. dedicatum: quod canon solum lingvarum politiorum, atq; artium infigniorum cognitione, aliis omnib. Principibus excellenter emineat, sed & Artis Chymicæ studiosissima, intelligentissimaque-cotidie magisteria sua singulari industria, & manu artificiosa promat ipsamet. Quare merito V.C.S.

DEDICATORIA.

V.C.S. hoc Opusculum consecrandum duxi, certo sciens, magnitudine eruditionis & Illustrissimi nominis vestri non parum sulgoris ipsi accessiurum, utque subjectissimæ observantiæ in C.V.S. monumentum aliquod exstaret, ad exornandum tuendumque Opusculum plurimum profuturum. Valeas Serenissime & ceruditissime Princeps, & me meosque tibi commendatos habe.

Praga

S. C. U.

bumilima subjectione colens

Martinus Rulandus D.

Heus Lector.

Autum est Casarea Majest. Privilegio Imperiali ac Regali, ne quis Martini Rulandi Doct. Medicina Lexicon Alchemia sive Dictionarium Alchemisticum à D. Zacharia Palthenio excusum intra decennium à prima editionis die cursurum, citra ejus voluntatem clam vel publice recudat: secus qui faciet, pæna decem marcharum auri puri mulctabitur, sub dato literarum Imperialium ac regalium in regia Pragarum datarum 2. Septembris, Anno 1607.

Lud. pon Stralen Dorff m. p. fl.

Admandat SC, M. Pr.

Gad, Hertel. st.

Ætitis

* Ætitis sex species: ad paginam 23. referendis.

1. Ætites mas, Africanus, in rutilo niger valde durus, quiterram candidam friabilem in se continet, Ein schwargbraun Abler Stein/darin ein weiß Erdrich.

2. Fæmina, Hidesheimius, lutei coloris, mollis cui ochra nativa adhæret & inest terra dura lutea, Ein gelber Ablero

Stein/ darin eingelbes Erdrich.

3. Allus in quo lapis liber, & solutus jacet & conquassarus so-

nat, Darin ein ander Stein flappert.

4. Subrutilus, durus, cui lapis ferrei coloris adhæret, Ein braunrother Stein / Darin ein Eisenfarber Stein gewachsen.

5. Motteschanus, capiti humano similis, rotundus, & durissimus, cui flores crystallini quadranguli specie adamantum,
qui formati sunt adhærent, Apler Stein von Arrotschen/dars
innen weisse durchsichtige/ viereckigte Blusse/ den Demuth
Duncten gleich gewachseu.

6. Lapis concavus, ferrei coloris, in ferri vena repertus, in

quo nihil nisi aer continetur, Ein Drife.

LEXI-

LEXICON ALCHE-

MIÆ MARTINI RVLANDI PHIL. ET MEDICI.

A

Abam Capricornus castigatus, chibor Abartamen duoplum, draiccium, elerator, Aiarazat plumbum, Blen/Araxat, alusa, Accib rub, alech, allonoc, alabri, alokot, amiec, amioch, amitich, araxat, azoro, balamba, cartistilium, koal, molybdos,

mosquetdei, molibra, mosider, rasas, rasas, rolos, roc, rocli.

Abacus Buchbanet / vel tabulatum, Bune.

Abacus maior, Bergirog.

Abelamum, lutu rota, Rath/Leim.

Abelum, calx non exitincta, vel calx viua, Ungelefchiet Ralch.

Abestus, Albesten, abesten, ac morago, asbestus.

Abicum, idest, coopertorium, Ein Dectel

Ablatio est abstractio per partem superiorem. Persicitur modis variis. In siccis, quælenius adhærent, detersio sieri potesteper pedem leporinum vel similia. Quædam penna, cultellis, spathis,&c. anserimus. Quædam detergemus astricto panno, vel scopis, iisque setaceis, ferreis, ligneis.

Digitized by Google

Aboit vel abit, id est, Cerusa, Blenweiß / alkarad; almachabat, alsiden.

Ablutio est exaltatio crebris infusionib. res unundas abluens, & ad puritatem reducens. Estq imbibitio, & cohobatio.

Abluiren, Baschen/reinigen.

Abneleitem, idelt, alumen, asfor.

Abrie, kibrit, kibuz, fulphur, Schwebel.

Abeili idem quod Rebis, nempe vitima ciborum materia, de li st vbrige materi/ von der verzehreen und verdawten Speis

Acato, araxos, id eft, Ruf.

Acahi,id est, aqua aluminis, fefeol.

Acalai, id est, sal, Sala alet idem.

Acartum, id eft, miniam, Mingen oder Minien fazemafor.

Acaid, ideft, acerum, Effg /velacerofum, Sawer.

Acamech, acemech, id est, superfluitas argenti, Derflussis feitdes Silbers.

Acaciaferrea, idelt, cochlear ferreum, Etfener Loffel.

Acazdir, idest, stannum. Item alkain, alomba.

Accatum, id est, Aurichaleum, Most /accatem.

Achares primum repertain Sicilia texta flumen eius dem nominis, deinde etiam aliis loeis, teste Phrio lib. 34.c. 10. Species eius sum phaspachates, carachates, sardachates, hæmachates, leucachates, dondrachates, veluti arbuscula insignis, antachates, que cum vritur myrrhamredolet: Coroloachates guttisaureis distincta sapplini modo, e reperitur in Creta. Prosunt contra araneorum icus. Hine aquilæeasimponum nidis, ve desendant pullos contra venenata: sedant sitim, consortant visum. Reliqua innenies apud ipsum auctorem l. c. qui e hoc resert, quod in achate varie apparent impressones, scilicet in his slumina, nemora, iumema, hederæ, esseda, staticula, ornamenta equorum; item lib. 37.c. 1. Pyrrhum

Pyrrhum habuisse achatem gemmam dicit, in qua Apollo, & nouem Muse cum suis intigniis spectarentur. Ego gemmam aliquando vidi apud Principem (verum achates non erat) in qua maculis discurrentibus apparuit rusticus & integrum aratrum. Inueni & aliquando ad Albim Silicem prope ostiu Tangræ, in quo apparuerint vestigia lupi, vel leonis, circa dimidiam rosam, ità expresse insculpta a natura, ach gemmarius data opera secisse. Credibilia illa sunt Plinii, quæ de impressionibus gemmæ istius scribit.

Acies, Stalober Stable

Accrabulus, id est, mensura quantum testa qui capit, So viel in eine Eperschale gehet.

Accrum, idelt, hal.

Acetum amineum, id est, album.

Accum philosophorum, idest, lac virginis, sue aqua mercuralis, qua metalla soluuntur, hydor sophorum, Dhilosophischer
Essig/Jungfraw Milch! em Mercurial Basser/ das die
Metallen aussidset: Vel acetum philosophorum secundum
Theophrastum, ist der Chimisten Vitriolwasser/aber der Turba saget fol. 11. es sep aqua Mercurii, welches das Gold soluirt.
Alii volunt, quod acetum philosophorum illud sit, quod sit
de recentibus testudinibus marinis per sublimationem, &
destillationem.

Acetum radicale, est acetú distillatum ex sua radice, vel matri-

ce: dicitur etiam aqua soluens.

Acetum radicati nonnullis est liquor ille acertimus aceti, qui abstracto phlegmate in sundo restat. Fit ex Crystallis sæeum aceti destillando per retorta cum cohobiis; vel acetum vini bonum impone in retortam, destilla lento igne phlegma, resunde hoc capiti mortuo sæpius, & digere in simo, tandem destilla: & primo, quod erit seorsim cape, quod poste-

LEXICON ALCHEMIÆ MART.

rius igni fortissimo prolicitum prodit est, acetum radicatum. Acor lina, id est, tuthia Inda, India, Eusta/item Alcordine.

Acortinus, id est, lupinus, Reigbonn.

Acluo, ideft, Corallum rubrum, Rothe Corallen.

Acus, id est, Streichnadel.

Acureb, id est, vitrum, Glaf.

Acusto, id est, nitrum, Salpeter.

Adamas, Arabice hagar subedhig, a Germanis, Ein Demuth/ Demanth/& a Latino, Adamantstein. Plin.l. 47. c. 4. hunc extra aurum, & in ipso auro nasci dicit, contra opinionem veterum, quibus wisum illum tantum in metallis Æthiopum, cum auro nasci: sed vt rem melius intelligas, observa schema, quod partim ex Plinio, partim ex aliis de adamante collegimus.

Adamas, Demanth/Demuth/nascitur & extra aurum, & in au-

ro nobilissimo.

Extra aurum, & fic est duplex.

Indica non nascens in auro, cognatus colore Crystallo translucido, & laterum sexangulo, tenore turbinatus in mucronem, aut duabus contrariis partibus iunctis magnitudine nuclei auellanæ. Huius prosecto rudimenta inueni ad Albim non proculab ostio Tangræ. Hunc Serapio dicit coloreapproximare ad sal Armoniacum.

Arabicus etiam extra aurum nascens, præcedenti minor.

· In auro nobilissimo.

Milii grani magnitudine, quem vocant Cenchron.

2 Macedonicus in Philippico auro par leminis cucumi.

3 Cyprius in Cypro inuctus vergens ad colorem æreum, efficacillimus in Medelis.

4. Side-

4 Sideritis ferrei splendoris, pondere reliquos antecelles: sed natura his diffimilis: hie frangitur ictibus, & ab alio adamante persorari potest.

Hi duo postremi sunt degeneres, & nominis tantum habent

auctoritatem.

Optimi vero Adamantes incudibus deprehenduntur: nam respuunt ictum, vt serrum vtrinq; dissultet, incudesq; ipsi dissiliant: quippe quia Adamas duritia est inenarrabilis, contemtor & victor ignis, nunqua igne calescens. Vinde abilla indomita etiam vi, nomen habet, a Græco hiese, idest, domo.
Sicilla herba apud Plinium lib. 24. c. 17. quæ teri nequeat, ada-

mantis dicitur. Rumpitur tamen hic lapis carne vel potius sanguine calido recenti hircino: præcipue cum hircus prius vinum bibit, vel comedit petrofelinum, & montanum siseleos. Propterea adamantes expetuntur (vt adhuc fieri videmus) a sculptoribus, ad reliquas materias, & gemmas exsculpendas, & formandas, & tum solo ferro debent includi: reliquas enim res metallicas non patiuntur, imo a plumbo, quod sepe miror, ipsi soluuntur. Supra enim documus, sapidem adamantem dissidere in tantu cum magnete, vt iuxta politus ferrum non patiatur abstrahi, aut li admotus magnes ferrum apprehenderit, ferrum rapiat, atq; auferat. In lumma, adamas ligat magnetem, & viribus priuat. O Deus admirabilis in operibus suis! Ceterum adamas venena irrita facit, abigit lymphationes, lemures, incubos, succubos: redditanimatos, fortes; propterea anachitis dicitur. Valet contra rixas, & jurgia, curat fluxas gingiuas. Vide Serapium. lib. aggre.cap.hagar lubedhig, & Euacem in luo Lapidario.Quidá volunt frigidum, & siccum quarto gradu: quidă econtra calidum, & liccum, quia etiam admilcetur medicinis comburenuibus. Reperiuntur & procul dubio in nostris fodinis ada-

LEXICON ALCHEMIA MART.

mantes, si quis inuestigaret, & reperiri in Germania, teste Plinio, in Baltica insula, Metrodorus docuir. In Bohemia adeo excellentes visuntur, ve elegantia & splendore orientalibus præstent. De Adamante vide & Soljnum c. 55. Veteres astrologi Adamantem dicarunt Lunæ,

Adamas acuminatus, figure quadragula, Gin Diamant Dunct.

Adamas quadrarus planus, Gin Diamanttaffel

Adamatum, id eft, Delmeffe.

Adamita, species tartari est, Ein Gefchlecht des Weinsteinel ober Nierensteine,

Adarnech, id est, auripigmentum.

Adarces, artis. Est caro marina secundum nonnullos: similiter resest in marinmis locis nascens, præcipue in Cappadocia, seu Galația: Estque concreta tanquam salsilego, humidis & palustribus locis emergens, siccitate arundinibus, acherbis . agglutinata. Indiacum natiuum velut in arundinibus Indiæ sponte nascitur, vel ve sal Indum in Canna. Similis vero res est Adarces in colore flori lapidis Asii, & in forma melli halcyonio, & aliquando cauo proxima, vi possit videri lacustre quasi halcyonium. Et quia ita pendet arundinibus pericalamitum,& calamochium quondam dicebatur: hodie nisi fallor balla marinum vocant. Ita yidemus Medicos vii his ridiculis sæpius, cotemtis nobilioribus: nonnunquam etiam res ita obscuris vocant vocabulis, yt Oedipo ipso foret opus: Quoties enim scribunt, Recipe adipem infantis deformis, & lacrymam viris Dionysiacz: quis hæc intelligit nisi Oedipus:Infante deforme quis subito vrsam intelligeret: Et gumi vițis Dionyslacz, id est gumi hederz, Ceteru Adarces quas habeat vires in medelis doger Dioscor.1.5.c. 84. Plin, 1.32.c. 6. qui Adarcem nasci ait circa arundines tenues, e spuma aque dulcis ac marinæ, vbi se miscent, & habere vim causticam.

Adarris

Adarris eft flos aque maris, Gine Blum def Meerwaffers.

Addere, temperare, Bufchlahen.

Additamenta, Zufege.

Adec, id est, lacacetosum, Gamer Milch.

Ader, id est, lacrecens sine butyro.

Adech est interior homo noster & inuisibilis, qui singulorum exemplaria præsigurat in animo nostro, que manibilis postea singit, ac imitatur exterior homo iste noster visibilis. V terque iuxta suam naturam operatur, inuisibilis inuisibilia, sensibilis ea, quæ sub sensum cadunt, sub eadem forma tamen. Ocr innersiche Mensch/so alle Ding im Gemüth vnsichtbar formiert/die solgende der sichtbar Mensch mit Handen sichtbar/vnnd begreiflich darstellet.

Adehemest, aiohenec, alhohonec, id est, lamina, Ein Blech.

Adeps, id est, liquor, qui distillatur vitimo.

Adhehe, i.e. lacacetolum, Sawr Mild.

Adhovel Adoc, id eft Jac, Mila.

Adidachos, adide alarcos: adida larchos, id eff, calce umenon.

Adirige, ideft, Armoniacum.

Adibifivel Adebezi; id eft; teftudo, Sonna.

Adibat, idest, Mercurius.

Ados, id est, aqua, vbi ferrum exflinguitur, Baffet darinn Eppfen gelescht wirdt.

Adolescens, idelt, Grénver.

Adorat, idest, portdus quatuor librarum.

Admisurab, idest, Erde.

Adramidelt, falgemitæ

Adrariges, ift grun Atrament.

Adraragi, id eft, croeus hortulanus, Garten faffran/alfar, afan.

Adrop off azar, lapis iple, azane.

Adamar, ideft, lotum, vellotium, lotio, geneschen/oder brunt-

LEXICON ALCHEMIA MART.

Aduersa venæ pars, Begengrund.

Acr, idest, aura, halitus, spiritus, ventus, Wetter.

Aes seu Cuprum a Germanis, Rupsfer/a Chymistis, ni fallor, tribuitur Veneri. Este; corpusmetallicum liuidum, rubedine fusca participans, ignibile & fusibile. Este; quasi medium inter aurum, & argentum, inter Solem, & Lunam, vt ipsi Chymista loquutur; steq; exargento viuo, impuro, non fixo, terrestri, adurente, rubro, non claro, & ex tali sulphure desicite is fixatio, puritas & pondus. Sulphur malum, & debile, tamquam pater malæ complexionis, coiens cumgenerosa matre id est, cum argento viuo, bonæ substantiæ generatæs, filium tam siudum, susce rubedinis.

1. Est in sua vena, in sodinis scilicet, vbi plurimum est pyrites, id est, marchasita, natius illas caussat species vitrioli, chalcitis, misii, sorii, diphrigis.

Æs vero dumita< aut 2. Excoquitur, fit 2. Pompholyx.
3. Spodium.

3.7 Vricur, fiems yftum.

4. Exstinguitur, fit squama æris.

5. Excuditur, fit squama æris.

6. Iam in excocti superficie fit ærugo rasilis.

Habemus autem æs duplex: 1. Purum Gediegen Rupffer/
quod in ærariis metallis, & etiä argentatiis reperitur: quod etiam fine excoctione tale est. Venulæ implicatæ interdum
eernuntur, interdum etiam tote bracteæ, quæ lapidem ampleckintur. Hocignorauit Albertus.

z. Gnoq

feinen: præterea ex nonnullis terræ generibus, luteis, & purpureis: Chrysoeolla & cærulæo etiam, vt aurum.

Æs non semper cuprum denotat, sed quandog; aurum, vel argentum a natura sine alterius metalli, aut lapidis permixtione, purum, & per se generatum metallum, ex quo moneta cudebatur, olim, vt modo ex aliis arte humana separatis. Primo natum in Galilæa, sed in parua quantitate. Nostris temporibus visum est simile, sed raro, nec nisi pro miraculo reperiri contingit. Eigentich hest ce Kupster/etithe hessen es lauter Gold/oder Suberers/welches woch nicht gegossen/son, dern von Natur außbereitet ist darauß man eiwa. Münge ges schlagen.

Æs, id eft, pancs ærei, Rupffer/vel æs vitum, gebrandt Rupffer.

Æs ex panil, torrefactis conficere, gahr machen.

Æs caldarium , Lebeter, Rupffer-

Æs abstractum, Abzug.

Æsresiduum, Gespliessen-Rupffer.

Æs liquefactum fundere in canaliculum ferreum, Bien gieffen.

Æs Hermetis, is Mercurius Ist auch em puluis Solis, caput corui, æs nostrum, terra citrinata, continens & contentú, plumbum nostrum. Mirerius seistes Aurum ex metallis extractum, es seist auch Venus, vitriolum, auripigmentú, arsenicum, numus, anima, Leo viridis, aqua viridis, quia germinat, aqua permanens, vinum, sanguis. Vere autem & proprie
est corpus impersectum, nondum præparatum, sicut est
initio.

Æs vitum, seu crematum, a Germanis, & chrandt Rupffer oder gebraild: Ern/vt docet Dioscor. lib. 5. cap. 42. vicibus alternis, æreis clauis compositis, cum sulphure, & sale, aut etiam

Digitized by Google

alumine in vase sictili. Docet & alios modos Dioscorides cremandi: licet & nune quoq; nostro tempore, sit æs vstum; ex ipso ære cremato, sulphure, & sale. Laudatur autem potissimum Memphiticum; & Cypriacum; ab eodem Dioscoride. Estq; vis eius adstringere, exsiceare, reprimere; extenuare; attrahere, vlcera purgare. Nam quoties iungitur vlceribus cum aceto, consumit, quæ sunt impedimento in vlceribus. Mouet vero æs vstum nauseam & stomachum, vtomnes illæ res: Lauatur vt Cadmia. Volunt & æs vstum calidum & siecum quarto gradu. Huicæri vsto viribus quodammodo simile est (imbecillius enim est) æris recrementum, stercus, seu scoria, a Germanis, stupsfæsspladen/lauaturq; vtipsum æs vstum: Verum consule Dioscoridem L. C.

Alia etiam numerantur arisvel cupri species.

1. Æs purum, seu natiuum simplex.

2. Natiuum rubeum, ab omnibus metallis liberum; quod in distione Mansfeldia in venis propriis in uenitur. Rem geoirgen: Rupffer/fein Rupffer.

3. Fossile in propriis venis reperturn.

4. Purum fossite in venis argenti, Schebergium.

5. Rubrum Mansfeldicum, quod argentum in se continet, 300 ...
tiegen Rupsfer.

6. Natium rubeum Suzcense in Alpibus Rheticis, quod au-

ruin se continet, gediegen Rupffersdas Gold heit.

7. Sui coloris Gishubelianum, adhærens instar bractearum lapididuro, coloris spadicei, Angestogen georgen Rupsfer.

8. Sui coloris in fluoribus purpureis.

9. Sui coloris cum substantia lapidis mixtum, gediegen Rupffer mt Giefn ver menget.

10. Sui coloris adhærens lapidi duro, qui in cadido cinereus est.

` ` ` `

geschweiffe Rupffer an eim Schiefer flatflicht gediegen Rupfs fer/in einem Bereftein.

12. Æris ramentaleuiora, in silice candido.

13. Æris venulæ, vel fibræ in lapide rubro candido, Ein gefchite eines Rupffer Eras in einem harten Stein.

14. Æris vena putrida, diues, Ein schnittiger Gang frein von

Rupffer.

15. Æs rude natiuum, minus syncerum, Anrein gediegen Rupffer.

16. Quod iam lum eft, ex Morauia, Rein gediegen Rupffer

auß Mehren.

17. Æs natiuum flauu, adhærens lapillo fissili Mansfeldio, Gelbfarb Rupffer.

18. Coruleum adhærens lapidi fisili, Blawferbig Rupffer.

19. Totum cœruleum, Daßschon blawist.

20. Violacci coloris adhærens la pidi fiffili, Braunfich Rupffer.

21. Candidum, rudi argento, albo simile in lapide fissili, Ein weiß Rupsferglaß.

22. Nigrum, Schwarf Rupffergtaß.

23. Lapidi fissili ita copiose mixtum, vt vnus centenarius libras

quadraginta æris in se contineat.

24. Æs natiuum omnium coloru, quasizonis est distinctum, aurei, purpurei, crocei, flaui, viridis, cœrulei, Ein gediegen Rupffer/von vielerley Farben.

25. Fribergium annatumplumbonigro, totidem colorum exi-

miorum, qui ita nitent, quali essent pellucidi.

26. Innatum plumbo candido instar auri politi nitidum, 300 eim Bwitter, wie em policre Gold.

Æris, id est, zrugo.

Æris scobs, climata, Rupffer feilich.

Æris flos per Metaphoram, lic dicitur a Græcis, عدمة مناه عدمة proprie: at non calchantum, id est, vitriolum, seu atramentum. lutorium, vt indocti olim crediderut; qui illusi vicinitate vocabulorum, & ونست مديع ه. الله وعلى الله cabulorum, ونست مديع ها وعلى الله وعلى الله وعلى الله على الله وعلى الله و maximo errore. Flosautem zris zalaz diuerfus est veteribus & recentioribus. Nam veteres florem æris dicebant. ve patet, globulos illos exfilientes purpureos ex infusioneaqua, & respersione æris ex aqua. Die Rorner / so da herauf fpringen außdem abgelofchten Erploder das fehonrothe/fleis ne/das am Rupffer hanact: Deillo flore æris loquitur & Dioscorides 1.5.c. 43. vbi & eius vires & medicas virtutes docet. Recentiores vero florem æris, vel wax & anso vocant æruginé æris, Rupffergrun oder Spangrun. Cum ergo apud veteres leges floré æris, cu apud recentiores, intellige æruginem æris. Notandum & hoc, quod olim miscebant, & squamam, & floremæris: & aliquid inde flebat; quod lepida vocabant, vt patet ex Plinio. Hodie in pharmacopoliis non habetur flos æris: Plin.1.34.c.11. desumens floremæris, sicinquit: Æris flos Medicinævtilis est, fit enimære fuso; & in alias fornaces translato, ibi flatu crebriore excutiutur, veluti milii squama, quas vocant florem: Cadunt auté, cum panes æris (die Rupfe ferfuchen) aqua refrigerantur, rubentá;. Similiter ex iis fit, quam vocant lepida: Et sicadulteratur flos, vt squama veniar pro eo: flos autem sponte cadit, squama excutitur ictibus, iisdem panibus. Hæc Plinius. Ceterum vt simul cum flore æris fiat fex æris, & relinquatur in imo fornacum; in secundo libro agemus in capite Diphrygis. Florem æris veteris laborati Nicander prædicatin Alexipharmaca aduersus haustos fungos.

Æris squama duplex est, scilicet crassa & tenuis: Crassa, de qua proprie loquitur Dioscorides I. j.c. 44. Dicitur a Germanis,

Ripferschlagilatum & tenue illud, quod eu olat per concufionem ab ære. Dioscorides L. C. squamam æris illam scilic. crasslam excudi docet ex clauis Cypriis officinarum, & dici hilitin, siue clauarem, & illam optimam: E contra vitiosam, & damnari eam, quæ ex vili, promiscuoque ære, & candido stat. Porro docet & squamæ æris vim, & lauationem.

Præterea fecit mentionem stomomatis, quæ est squama decussa exacie, aut mucronibus. Et est erratum illo in loco a Virgilio Marcello. Alia enim est res stomomatis hæc, quam stomoma, vt mox dicemus. Altera squama æris est tenuis, & vocatur stomoma, de qua non Dioscorides, sed Plinius lo-

quitur, a Germanis, Rupfferbraun/ Asmis, Asmidis.

Estque stomoma, quasi remissa aboré, & superficie æris, inde bachatura a percutiendo, dicitur à recentioribus. Alias vulgo (ne & hoc videar transiisse) stomoma est ferrum purgatu, & purissimum, & chalybs, der Stahl. Seu proprie est ferrum chalybe paratum in aliquod instrumentum. gestählet Eisen. Plin.lib.34.c.11.primum docet, squama æris crassa quomodo differar a flore æris, cum inquit: Est autem squama æris hæc decussa vi clauis, in quos panes ærei serruminatur in Cypriis officinis maxime omnia. Differentia hac est, quod squama excutitur ictibus iisdem panibus, flos cadit sponte. Porro idem Plinius secundo loco L. C. docet de tenui squama æris, cum inquit: Squama est alterum genus subtilius, ex summa scilicet lanugine, decussum, quod vocant stomoma. Addit vero idem, quomodo & squama; & flos æris vrantur in patinis fictilibus, aut æreis, deinde & lauentur: Subiicit, & squamam fieriCypriam ex candido æreiat longe inefficaciorem. Reliquaipse videre poteris. Ceterum neque squamæ etiam æris nostris iam Medicis notæsunt, vt & suerunt olim Plinii temporibus.

Ærugo æris, vel viride æris rasile, quod recentiores, vt in præcedenti capite docuimus, & vocant florem æris, & prædius et actitia. Natiua in metallis Cypriis lapidibus nonnihil æris habentibus, quibus ærugo efflorescit, hæc quidam pauca, & optima est, quæ etiam in nostrisiam sodinis ærariis reperitur. Spanngrun/Rupsferegrin. Cuius & Dioscorides lib.5. cap. 45. mentionem facit. Addit & aliam speciem manantem e specu vitiosam; docet eius bonitatem, notas, & præterea adulterationes.

Factitia, quæfit in superficie æris, wen das Rupffer fo grun mird.

Hæc triplex est, scilicet.

1. Rasilis vel rasa, vel rasitia, quia raditur, de qua primo loco agit Dioscor, L. C. item quomodo siat docet.

2. Vermicularis, scolecia scolis enim proprie vermis est, quia in vermicularem crescit, & sit, formam, vel siguram, qua ite-

rum duplex, fossilis scilicet, & factitia.

Fossilis, quæ optima, & per se rasa a lapide ærario est, de qua vide Plinium lib. 34. c.12. Hanc quidam disputant vitrioli aut chalcitidis esse speciem, aut ipsam esse chalcitin. Verum est profecto est, magnam esse cognationem eruginis æris, præcipue natiuæ, & æna esse, & deinde Chrysocollæ, & vitrioli, i.e. chalcantú ipsum. Sed an hæc fossilis scolecia vermicularis sit vitrioli, aut chalcitidis species, vel chalcitis ipsa, vel aliquid medii, in medio relinquo. Tu optime lector illa bene considera, & Plinii sententia quæ sit, iudica. 2. Fastitia cuiusmodi sacienda docet Dioscorides, & Plinius. L.C.

3. Aurifabrorum, quæ quomodo fiat, & conficiatur ab eodem Dioscor, L.C. traditur, & hæc est Santerna, & iam vtútur pro illa alumine. Quidam hanc vocant Tinckar, vel Boracem Arabice. Ceterum quid Tinckar proprie sit, suo loco dicemus de Chrysocolla. Est autem hæc ærugo aurifabrorum ni-

hilaliud

hil aliud, quam factitia chrylocolla, & hanc Plin. Chrylocolla nomine coplectitur l.33.c.5. Confule & eundé l.34.c.11. & 12.

Omnes hæspecies respondent vstoæri, astringunt, extenuant, excalfaciunt, vt omnes solent sacere ærugines.

Ceterum quomodo adurantur, vide Dioscor. L.C. Iam nostro

tempore tales zrugines multum fiunt in Hispania.

Arabes, ni fallor, & omnes tales ærugines vocarit generali nomine Zinckar. Hæ funt species æruginis æris, quantum ad ipsum Plinium, Dioscoridem, & alios. Verum siacute consideras, sunt & alie species ab his non adeo observate, quas in sequenti schemate proponemus.

Rasile Factitium, Rupffergriff.

Rasile Factitium 1. Rasile

2. Vermi- gfossile
culare stactitium.
viride aris

Matiuu, qestchrysocolla, i.e. glutinuauri. Scissile Factinum, quod est illud aurisabrorum viride, rasile, & est chrysocolla sattitia.

Aliter sic distinguitur ærugo æris:

cst.

r. Ærugo, color æris viridis, vnde viride ærugine tinctos, Mártialis nominat, Grunspan.

2. Natiua in pyrite ærario, Grunfpan auffeinem Rupffer Rief.

3. Satbergensis nativa in rudi æris lapide, coloris plumbei, Grunspanauffeinem Rupffer Glaßers.

4. In ere puro natiuo, Grunfpan auff gediegen Rupffer.

5. Factitia, gemacht &. Unfpan.

6. Sublimata, quo pictores viuntur, diffillirter Grunfpan.

Aruginatio, ift oie vergul ung def Ernes im Ferment/tie roife Et d /die man w der imbibirt pund foch if das ift in der ander Arurii lapides anatura picti. (operation. Lapis fissilis niger ærarius, in quo bracteæ æris natiui, daringe roth gediegen Rupffer ist.

2. In quo Chrysocolla natiua, darinnen Schiffer grun.

3. In quo Caruleum natiuum, darinn Schiffer Blaw.

4. Lapides fiffiles, in quibus æs aurei, rubri, cœrulei, purpurci, violacei, nigri coloris inspersum. Darinn ein angepflogen os ber angesprengtes Rupffer von vielen Farben.

5. Lapidis fissilis, in quo vene æris aurei coloris, Darinn ein gest

gediegen Rupffer.

6. In quovena æris, galenæ purissimæ similis, Darinn ein meiß gediegen Rupifer.

7. Lapis fissilis grarius, qui sub cœlo est vstus. Ein gebrandtes

Schieffer.

8. Vitus, Gebrande.

9. Vitus sub cœlo, qui postea semel excoctus, & cui recrementa detracta sunt, Stein d'achrandt/und einmal geschinciper ist.

rosi, magni, paruique. Hi quoque reperiuntur inter lapides ærarios, quorum cutis cinerea, quasi exarenulis essente in pacti, qui si malleo franguntur intus pyriti argentei, aut cinerei coloris, sunt similes. Ex his interdum æs, interdum argentum excoquitur.

11. Lapilli durissimi, in nigro rubentes: qui reperiuntur in lapide ærario sissili, renibus animalium similes: qui fracti colore fallunt; quasi æris diuites: sed cum explorantur igne, nullius metalli materiam habent. Rupsfer Meren halten nichts.

12. Lapis sterilis in candido subcinereus sub lapide ærario inuentus, deß Schifere liegendt/deß Schifere Sand.

13. Panes primarii ex ære rudi conflati, Stein.

14. Secundarii, in quibus argentum vel aurum adhuc incst: qui venduntur dominis officinarum, argentum ab ære secernentibus

nentibus, geschliffen Rupfer scheiben/ der ungeseigerte Rupfer.

15. Panis fatiscens, vel panis æris spongiosus: ex quo cum plumbo, quod additur, argentum est extractum, em Rirnstoct.

16. Panis argenti & plumbi, qua ab ere segregata sunt.

17. Æs in quo inest argentum temperatum cum plumbo; ein silbricht Rupfer.

18. Æs a panibus fatiscentibus torrefactis exemtum, gar Rups

fer/fein Rupfer.

19. Panis æris ab omni metalloliber, gefeigert ober rein Rupfer.

20, Spinæ, quæ dum panes fatiscentes torrentur, ortæsunt, Rostdorner.

21. Que de panibus exære, & plumbo conflatis, ortes sunt, Dorner/so vom weret springet.

22. Panes æris ex spinis confecti, Stucke ober Rupferscheibent so von Dornen gemacht.

23. Spinæ de panibus, quæ ex semel recoctis panibus, spinis coflatis, ortæ sunt; Dorner/so einigmal gearbeitet sinds.

24. Æs coctum; cui aurum inest, Das Goldt helt.

25. Æs coctum; cui argentuminest, Das Gilber hele.

26. Cui aurum & argentum simul inest.

27. Magnetide tinctum, weifer Meffing.

28. Cadmia metallicatinctum, gelber Meffing.

29. Aurei coloris, Weffing.

30. Coronariu, quo ornameti loco nostri viutur rustici in sertis, Lahn/darauf man Kirmesfrang macht den Baurnfnechte.

31. In rubro flauum, gefeigert Rupfer.

32.In rubro fuscum, rof Rupfer.

33. Auri colore arte chymistica tinctum, Alchimiften Goldt.

34. Inauratum, vergüldet.

35. Argenticolore arte chymistica tinctu, Alchimistisch Silber.

36 Cum plumbo candido mixtum, Glotten speif.

37. Crematum, geröß.

38. Codu cum plumbo candido mixtu, gemant Bloden perfi-

39. Temperatura, cuius dimidia pars ex zre & argento conflatur Robalt

40. Æs in canales ferreos fulum, Rupfer Behen/ Davon man

die Oroben mache

:

41. Æs in granula redactum: Seu, vt appellant vulgo, granula-

eum,geförnt-Rupfer.

42. Flos æris de panibus candentibus exfiliens instar seminis milii. Rupfer kornlein die vom glaenden Rupfer abspringen:

43. De candentibus catinis exfiliens, minutior, quamsemen. papaueris erratici, Rupfer flaub/ ber auf den Tueln fpringet

44. Flos æris verus, exfiliens sponte ex catinis candentibus, v olim in Cypro ab ære, Spratischer Rupferffaub/gar flein! oder das da wirdt/wenn nian abstiebt.

45. Æs coctum & malleis induratum, gehårt Rupfer.

46. Æris squama, grobe Rupfer Schlacken auf den Damern -

47. Æris squamæpurissimæ, quibus figuli vasa viridi colore: tingunt , Rupfer braun / damie die Topfer grun verglaferni ! Das findet man guugfam ben allen Rupfer Schmiden .

48. Æs in globulos dissolutum, grob geforant Rupfer | bas 3

man vber den Befem geuft.

49. Æris scobes climata, Rupfer feilspan.

50. Æris batitura, venomine Italico nonnulli vocant, hoc eff. 25 ductum in laminas, Rupfer bleche.

51. Arcafila, Rupferdraft.

52. Area fila inaurata, pro filis aureis, falfch gezogen Goldt.

53. Ærea fila argentata, falfch gezogen Gilber.

54. Plumbo candido obduda, verzienter / Drath.

55. Recrementa nigra, quæ de lapide ærario in prima excodione detrahuntur, schwarze wilde schlacten.

56.Merallű factű e lapide ærario, q. femel coctű, & cui recremé-

Digitized by Google

· tum ...

tum detractum eft. Ein Metall/das einmal geschmelst ift.

57. Metallum factum e lapide ærario, quod sexies torrefactum, iamque vitimo excoctum, cui prima & secunda recrementa detracta sunt, suttenfupfer/das sechemal gerosses:

58. Fila orichalcea, Messinger Drath.

79. Primum recrementum rubei coloris est materia urceolorum, ex quibus apud nos mustum bibi solet, baraus man bie

rote MofteRrauftein mache

vocant lingua vernacula, Stein. Idque iterum ad metalla, vt citius fluant, in vltima excoctione additur, Stein / fifet eis ner Glockenspeiß fast gleich/man sent es de vessellissingen Ere zu.

do cuprum, cui adhuc argentum inest, effluxerit. 'Ex isto recremento, cum contunditur, & ad excoctionem iterum preparatur; sit serru, die Sam/daraus man das Gisen macht.

62. Recrementa, que e panibus eris torrefactis detrahuntur,

gaft Schlacken.

63. Recrementa cupri prima leula sunt.

64. Secunda grauiora.

65. Tertia grauissima, & coloris nigri, eœrulei, purpurei, rubei. In superficie montium Islebiæ reperitur terra rubea, vel lapides rubei, quibus esfoditur lapis ærarius fossilis: sub ista lapidum genera vndecim sunt, antequam ad caussa fodiedi peruenia tur, qui est æris copiosi sœcundus. Xoter Risp.

1. Lapis durus, rudis, colore terreo, Greiff.

2. Non adeo durus cinereo colore, Schwehl over Schwelle.

3. Durior & asperior, colore similis primo, Dor Rauchstein.

4. In cinereo nigricans, sed secundo solidior, Bechstein.

J. Cinereus durus & asper, Raucher Stein.

6. Itidem durus in cinereo nigricans, vt quartus, Splitter, Siein/oder Bliter Stein.

LEXICON ALCHEMIA MART.

7. Colore secudo similis, sed mollior Dberfeile oder Schwoli-

8. Cinereus septimo nigrior, paulo atq; durior. Mittelstein.

9. In candido cinereus, mollis, qui cultello, vt marga dura ficindi potest. Interfeile oder Unter Schwolen.

10. Cinereus marmorea duritie, & soliditate, Dath.

11. In cinereo prioribus omnibus nigrior, Noberch/oder ?

12. Lapis fissilis Islebianus, colore subcinereo, qui æris est

diues, ein Schiefer reich von Rupfer.

20

Æthna dicitur ignis subterraneus, inuisibilis, & sulphureus, qui lapides sub mésibus adurit in carbones gagati persimiles, resina & bitumine quodammodo pleni sunt, vt carbonu ex ligno vice nonullænationes vtatur, & præsertim falsi ferrarii. Noñullis locis videndű se pbet vno tépore magis, q vt in Siciliano regno, eo mote, q nome hoc ipsu habet, ité in regno Ne: apolitano Putesti in o loge a Neapoli. Olim veteres caussa eiusmodi flagrationis admiratinecvaletes ea post multa indagine reddere, tade eo desperationis deuenerut, vt inter celeberrimos Philosophos, Physicos; atq; medicos Empedoeles; vnus in medias Æthnæflamas deuoradu sele coiecerit, verecudia potius, gignoratia victu. Ite Caius Plin: eiulde ignis fumo sese no aliter suffocadu exhibit. O vesana hominu ingenia, q du ignorare nihil volut, experiuntur nullos labores sustinuisse, vt nihil scirét, pterea q danosa adserut morté existimates satius esse nó viuere, q nó scire; q tñ nó ignorabat esse : trăsitoria. Mulierculæ g de absoluta cogna, prunas ardentes : in olla norut cocludere ne p minima rimula aeri pateat adit,,, adhūc modu prius emorit, & luffocatur ignis; q nisi p aere, &in iplo viuit. Sith, priusqua exstinctus sit omnis, ve vel scintilla supsit, factò spiraculo, reuiuiscit, & in pristinu statu redit. No secus de Æthneo iudicadu, a sua in mudi cetro ducitorigine, terraq; vt olla cotinet. Verú no caret fuis spiraculis, cir : cum-ică terre globu hiatib. pă modo phoc, ia demu paliudvită, & nutrimentum haurit ex aere. Si vero suis caret spiraminibus, haud aliter quam de ollari mulierum igne siat necessum est. Item Æthna omnes mineræ ardentes. Ein unsichtbahres schwebelisches Jewer in Bergen / das die Steine zu Kohlen machet / die man Steinfohlen nennet. Item alle brennende Ers in Bergen.

Æthnici dicuntur spiritus ignei, vel spirituales, homines igne flagrantes, qui variis modis, & formis apparent, vt ignez flammæ, litiones globi, sphericæque prunæ, idque in sulphu-

reis montibus.

Atites a Germanis dicitur, Ein Abler Stein / vel propter colorem, vel propter virtutem illam, quod aquila fine illa parturire nequeat: alleuiat enim partum: ab aliis dicitur lapu erodialu vel aquileius. Estque gemma variarum specierum, vt ego observaui. Prima eius species prægnans est lapide, vt eam describit Dioscorides, cum quatitur, alius lapis, in vtero sonat. Estque lapis rotundus, vt galla concauus aliam in se prægnas lapidem continens: hac species reperiturad Salam, Albim, & plurium in regione; quæiam a nostris dicitur, Die Steus ermard. Hæcimmenlas habet virtutes, præcipuæ continet gravidis partus, cum vuluz sint lubricz. Secunda species Ætitis est prægnans terra, seu argilla candida vel crocea, & hec est geodes gemma, cuius Dioscorides in fine citati capitis facit mentionem. Talis quæin se terram vel argillam continet coceptam, reperitur Dresden in Misnia, & hincinde in Saxonia. Ad Albim loco descripto illam speciem crocea argilla prægnantem inueni:reperitur ad Salam candidam in se continens argillam. Tertia est prægnans aqua, quæ posita in loco calido sudat, & Enidros dicitur. Vnde & carmen:

Perpetui fletus, lacrymis distillat Enydros, Qui veluti ex pleni fontis scaturigine manat.

C 33

Plin.1.37.c.11. & Solin.c. 40. huius egregie mentioné facilit. Sic n,inquit Plin. Enydras semper rotunditatis est absolute, on candoreest leuis, sed ad motum fluctuat intus in ca, veluti in ouis liquor. Et Solin. Enydros exsudat, vet clausam in co putes fentană scaturigure. Quarta species est prægnansarena & lapillis. Quinta pgnans chelonitide, mit ben Muschelsteinen, de qua inpoed.c. Sexta pgnás est cádido silice, quá specié et inueni ad Albim in loco fupra deferipto, cui matrice cu aperire, inueni filice . tali forma, a candidű, subrotűdű in longű, durissimű qu. ad ad caput animalis alicuius adhæsisset, erantq; in eius supersicie cellulæ q. apum in fauis, cui° specie altera aliqn extra matrice inueni sola tali forma, • q.ferme pileus. Plin.l.10.c.3. ætité, qué alii gagité dixere, reperiri dicit in nidis aglaru, pci pue barbararu, & esse lapide pgnate intus cu quatiat, alio veluti in vtero sonăte, & qui nihiligne deperdat : & hoc q. comune habeat cu gagate, vnde forsită & gagates dicat: pterea illi maximă vim medică, qui e nido aquilæ diripiat. Porrol. 36.c.27 reperiri actité in nidis aquilaru dicit, & binos vna mare&fœminā,& sine his parere aquilas no posse: sicuti agla exclusis pullis supponit achate, q custo dit illos a morsuvenenatorum: Facit autem atitis hac genera, vel species hasce. Ætites Plinii est quadruplex:

1. Pusillus mollis in Africa nasces, intra se ac velut in aluo habes argillas suauem candidam. Est que friabilis et putant este seminei sexus, et hac species reperitur apud nos argillas flaua pragnans: Et hie est Geodes Dioscoridis.

2. Nascitur in Cypro, colore similis illi qui in Africa nascitur, amplior en atq; dilatatus, ceteris globosa facies mollis est, et friabilis. habet in aluo arenam incundam, et lapillos; cuius species sunt pragnantes conchylide, et silicibus.

3. Nascitur iuxta Leucadem in Taphiussa, vnde dicitur Thaphiussius, inuenitur in fluminib cadidus.

8. Erotudus; hinc est in aluo, q vocatur callimus, nec q cqua est tenerius.

2. Durus similis galaz nascitur in Arabia qui mas esse creditur, subrutilum in aluo habens lapidem ac durum shic maxime celebratur a Diosc.

8. etiam reperitur apud nos, vt in pracedentibus dictum est.

Mites omnes continent & custodiunt partus & valét eotra omnes abortus infidias, ve idem Plin. testatur, 137.0.11. zeité a colorea q la cauda cádicantis esse. Ceterú nota, es húc zeité vocat quidam & colorea, es achis, é heres auiú est, habitet iuxta illa littora oceani, voi zeites repiatur. Verá alia est zeites, Esm Ablerstem/de quo supra Plin. l. c. & specialiter Echitis, & zeitis meminit; Ergo no funt idé. Vide de zeite & Solinú c. 40. Serapium LAggr. c. Hagar Athamach, & Rasim, Lde proprietations Albertum, Euacem, & alios.

Alii vero sex species Ætitis enumerant; quas proxima post przefationem

pagina inuenies sub signo *

Affronitrum est spuma nitri, quod Arabice dicitur Baurach, vel Affronitrus spuma nitri, qua est salsa, Giangall, ve quidă dicunt; vel Affronitrum est sal Cappadocium.

Africus Mittel Suden Weft.

Affenicum, id est, anima. Affeos, id est, spuma. Afros idem.

Affroding, id est, Venus. Afformas est vitrum.

Affrotron, spumeus, schaumig. Affarx, atramétú, Affaris idem.

Affrengi, idest, minium, idem.

Affidra, id est, cerusa, Siènwess. Allmat idem.

Afrob est plumbum nostrum, corpus immundum.

Agar, i.e. calx, Algit, Algerit idem. Agaba ifi præparirt Salk. Ahenum est vas metallicum ex cupro aut serro duu pedu altitudinis, eiusdema; sere latitudinis cusum. Huius sastigio cooperculu, sequeté in modu sormatu, illiusue limites rite claudés, imponédum est. Fit lamina euprea ad aheni capacitaté (nonulli rei samiliari consulentes, p cupro ligneu asseráslimut) rotuda, incuius centro (qui vni cucurbitæ inservire debet) ad amplitudine imponédivasis, soramé excauat, vt vas p illud pminere possit. A latere v. alterutro ppe aheni siné aliud paruu soramé, per quod calida susfunditur, & defectus exspiratæaquæ suppletur, persoratur. Vsus huius aheni cum operculo in balneis frequentissimus est.

Ahius, Salestein.

Ahusal ist Arsenicum sulphur, auch der Abler.

Aiarazath, alhenot ift 28 len.

Akibot, id est, sulphur, alchibit, alchinit.

Akon, cor: hinc aconitu, herba. quæ cautib. nascitur, nomé habet. Est a. cos lapis, quo cultri acuútur, aliaq; instruméta, Ger manice vocatur, ein weessein oder schloff. Hui apud nos variæ funt species: coloris nigri, cadidi, flaui, nigerrimi. Diosc. 1.5.c. 93. coté Naxiam pdicat, & recitat vires materia, qua deterit exacuedo ferro, des schinffs. Sic species cotis est, qua alias vocăt lapide Heracleu & Lydiu, Probierstein: qui notus aurifabris, & dicit coticula: cuius Pli. meminit 1.33. c. 8. Est & species cotis lapis ille, q eruit in Misnia, quo vtunt nunc copactores libroru. Sic cotis est alia species viridis, quæ dicie cos ocularis: vel cos olearia, vel olearola. quia oleo insperso acuut in ea instruméta ferrea. Sunt & aliæeius species, quas tu iple

deferre huc poteris.

Alabastrites, Alabaster stein, a patria Alabastria regione, vbi crescirin Ægypto,& SyriæDamasco. Estq; lapis ex speciebus marmoris notus. Venetiis. Eius tres sunt species: Prima candicat, quæ a Germanis weisser Alabaster Stein, de quo olim fiebant imagines sanctorum, & monumenta sepultorum. Secunda eius species habet nigras maculas, Bundschwark 21101 bafter Stein. Tertia in ruffo interdum candicat, propterea onyx dicitur, rothlecht Alabafter Stein/ quia vnguis humani colorem repræsentat. Et hanc proprie intelligit specie Dioscorides, cum inquit: Alabastrites qui & onyx dicitur, crematus, duritias cum pice aut resina discutit. Ceterum de onyche, id ost, testa cóchylii, & vngue odorato in 2.1, Diosc. agit. Postremæ due species et apud nos in Germ. reperiuntur: vt in Cheruscis non pcul a Northusia, & in Saxonia circa Hildelsheim. Plin. 1.36.c.7. & 8. Alabastriten aptum ad vasa vngentaria dicit,& exustú emplastris couenire, patria eius esse circa Thebas Ægyptias, & Damasc. Syriæ, Asiæq; : vilissimű ecőtra in Cappadoc.Consule, & eundem 1.13.c.13.

Digitized by Google

Alahabar, alabari, alehonor, allarinoch, alhohonoch, alrachas, alaftrob, alomba, alooc, ideft, plumbum, allabor, alcamor, idem.

Alafor, idelt, sal Alkali, alafort idem.

Alahic, Etliche fagen/es fen ein Ofen der Alchymisten/etliche fas gen es fen Rohl.

Alatan, id est, lirhargyrium plumbi, Blenglett! Daffnerglest.

Alasalet, idest, Armoniacum.

Alaboni, aloanach, 3ff 2869.

Alartar, id est, æs vitum, gebrandt Ers.

Alachaschec, idea, tribulus.

Alahatib, id est, lapis rubeus.

Alatregest species cerusa.

Alaurat, idelt, fal nitrum.

Albario, die Weiffe/die todeung/ju Afchen verbrande.

Albanum, idest, sal vrinæ.

Albani lapis salis lacti.

Albaras, id est, Arlenicum.

Alberick, id cft, album æris, weiß Erg.

Albetad, id est, galbanum.

Albeston,ift lebendiger Ralet.

Albi, id est, sublimati.

Albir, id est, pix de corticibus raxi, Bech von Mentindern. Credo quod sir substantia, de qua sit incaustu, id est, Damis man Dinte machet.

Albor, id est, vrina.

Albor, ideft, crufibulus, Ein Goldschmidte Ziegel.

Albotat, alfidas, id est, cerusa, assideque.

Albotim vel albotai, id est, terebinthina, Errpetin/albuhen, altilibat, albotra, bora, debutum, helcabatan, helkaboni, helcalibat, helcalidar, kytram.

D

Album, ideft, Weif Rupffer.

Albuhar, Blenweiß.

Albula, Perlein.

Alcali, principium Chymicorum symbolicum. Est sal exomniu rerum cineribus sine calcibus corporum extractum: idez omnib. rebus inest propriu, sine liquidæsint sine calidæ. Salumib. rebus inest propriu, sine liquidæsint sine calidæ. Salumib salum gebrandur Naturalschen oder Ralum gezogen / webeides eigentlich in einem jeden Ding / es sep flussig / odergant hasse / ist vorhanden. Mag genennt werden / Aschensalum Ralumibale.

Alcadp, idest, atramentum album.

Alcaol, idest, lacacetosum vel Mercurius.

Alcahest Mércurius dicitur præparatus: nonulli volunt esse tarum: mens tamen auctoris sacile deprehenditur a præparationis eius descriptione.

Alcanna vel Alcona apud Auicennam arbores subtiles, longe, habentes nodos, sicut Canna, quibus hastarum loco vtuntur Arabes. Quidam etiam pro ligno Guaiaco sumunt:

Alcebris wuum, id est, sulphur, alneric, anerit, aneric.

Alchahest, id est, Mercurius præparatus in medicinam hepatis, Zugericht Queeffilber/der Leber dien filichen.

Alchimia est impuri separatio a substantia puriore:

Alchitram vel Alchieram, idest, ol. Iuniperi, pix liquida, arsonicum præparatum ad abluendum.

Alchitran, idest, fæx destillationis, Item ol. iuniperi.

Alcimad, idest, Antimonium, alcosol, alfacio, Epiefglafi, Alcohol est puluis subtilissimus.

Alcohol vini (fine vini exficcati Epitheto) est, quando omnis superfluitas a vino ita separatur, vtaccensum ardeat, donec totum consumatur, nihilque secum, aut phlegmatis in sundo re-

do remancae. Das subtitiste Puluer / so man machen tan. Sest man aber darzu Alcoholvini, ist es ein recussieirter distituter Wein / der sauber außbrennt / wen er angezündt wirde.

Alcool) Nonnulli satis incongrue, sunt interpretati pro pul.miautifimetrito, pistillo vel mortario ferreis, zneisq; Sederror istorum satis arguitur eo, quod variis locis Paracels.de alcoole vini scribit, pro aqua ardente rectificata, quæ quidem nihil cum puluere commune habet. Est igitur alcool rerum, aut corporum quorum cunque nihilaliud, quam purior & mundior substantia ab impura separata. Vt alcool antimonii Paracello nil aliud, g hoc. Auctor vult, vtantimonium non modo atteratur pistillo & mortario, sed etiam in volatilem suam substantiam a suo naturali colore non immutata. Idq; dolo ignis & caloris beneficio, regimineque fieri necesse est, vt postquam vulgariter contritum suetit, philosophice tandem atteratur sublimationibus, quæ pistilla sant philos. & mortaria. Docetalio loco lublimationem hanc fieri debere, sine omni capite mortuo. Satis itaq; constat, nihil fæcum ante sublimationem adfuisse. Proinde necessaria est ista sublimatio stibii, vel frustraneum opus, & inanis labor ad antimonii flores suscipitur. Maxima pars eorum, qui Paracelsi præparationum anatomiam exercent rerum, tentantes arcanum hoc, fallitur. Statim autem a vulgari tritione fublimant in fuliginem alba. Sed prius in cœlum scandere posse, quam hac via flores citrinos autrubeos elicere, suo damno sapius experti funt. Vulgare non est, at mere philosartificium paucissimis cognitum. Proindefiliisdoct. reuelandum. Eiusmodi fublimatio fieridebet ignead modum temperato, vtantimonii puluis minime liquescat, ascendat nihilominus, vt farina flos parietibus adhærere cernitur molendinorum.

LEXICON ALCHEMIA MART.

Alcolismus est comminutio vel corrolio.

Alcol, id est, Acetum, Esig.

Alcocl, ideft, lacacetofum.

Alcone, idest, Aurichalcum, Mosca.

Alcor, id est, as vitum qualigrana.

Alcore est quidam lapis, habens folia similia argento, Spatt/Altores idem.

Alcoholest stybium siue antimonium.

Alcubd, idest, butyrunt crudum, alumbair.

Alcubrith, vel Alcur, aut Aluzar est, idem quod sulphur, Ethwebest.

Alec, id est, vitriolum.

Alecharith, if Mercurius.

Alechil, idelt, tripes, Drenfuß.

Alectoria est gema, teste etiam Plin. 1.37. c. 19. crystallo similis vel aquæ limpidæ. Et in suma præse sert crystallina speciem magnitudine sabæ in ventriculis gallinaceorum, ceu vt Albertus vult, galli castrati post quartú a num reperitur. Reddere dicitur diuites, & bellicosos se portates. Et Miloné Crotoniensem hunc propter serunt in certaminib. suisse invictú. Cóciliat gratia puellis, restinguit sitim. Vide & Solinum c.4.

Alefantes, idelt, flos falis, Salablum.

Alembaci, if grorandi Bley. Alembic, id est, Mercurius.

Alembicus seu capitellum, (Ein Helm!) quod vasis inferioribus

ad vapores recipiendos imponitur.

Alembicus alius rostratus est; alius coecus. Rostratus est, qui humores resolutos per canalem autrostrum ad vas recipiens dimittit: Alius coecus, hoc est, sine rostro sublimationibus inseruiens. Hic insublimationibus nonnumquam in vertice persoratus aliquantulu est, humores ascendentes emittens.

Alem-

Alembroth est sal Mercurii vel sal philosophorum, & artis, clauis artis, Philosophisch Sale Beißheit Sale der Echiffel tu der Runft.

Alembroth desiccatum quidam appellat saltartari, magisteriu magistrorum, Berdrodneter Weinstein/ Sals/aller Meister Meisterstud.

Ales, id eft, fal compositum, sufammen gefent Sale-

Alexanthi, Altingat, ideft, flos æris.

Alexir, idest, Medicina Alchymice præparata.

Alezaram, id est, loura plumbi, Bien waschen-

Alfacta, idest, destillatio.

Alfamadi, idelt, cittericus.

Alfadidam, idelt, scoria auri, oder Gold.

Alfatida, id est, cuprum vstum, vel laminatura Veneris, Rupfor ferblech.

Alfatide, ideft, fal Armoniacus, falmiax, alacap, alorap, alfol, alisteles, alcob, azonec, anoxadic, anacab, andex, aquila, butrum, alizeles.

Alfasit, aluasit, id est, testa.

Alfula, ift Tucia.

Alga, Schiff.

Algali, ift nitrum, Salniter.

Algemet, id est, Carbones.

Algeria, Algerie, id est, Calx, Rald.

Aligulus, id est, confectio.

Alima ift etwas fandes fo m Ben Gold Metallen gefunden wirdtf barauf bas Blen wirdt.

Alinzadir, ift falt/ond fru den terra, heift Arabifch Borreza, Tinckar, Arles neunetes Salmiac.

Aliocab, idest, sal Armoniacum.

Alkaes, idest, subtilis puluis alchochos.

D 3

Alkafiel if Antimonium.

Alkalia, id cft, vas.

Alkale, id est, oleum gallinæ.

Alkalid, Alkes, Alcob, idelt, zsvítum.

Alkali, id est, vitriolum fossile, vel fusile, calcitura in aludal. Aliis est Alkali lapillus salis, modo ex calcibus reuerberatis, per humorem extractus, dissipatoq; humore coagulatus.

Alkali itaq; tunc nominatur præcipue, cum relicto impuro, logregatoque corpore, ellentia forma huius lapilli elaboratur.
Cum vero integræres calcinatæ, & diffulæ ad solidam consistentiam reducuntur, vt cum sal communis soluitur humove, & iterum coagulatur: item cum margaritæ calcinantur
totæ, soluuntur, & coagulantur vicissim, magisteria per se
sunt, at alkali ex similitudine vocatur.

Alkamia nomen philosophi.

Alkantum, és ystum, vel species aromatica, vel secundum quoldam Arsenicum.

Alkant, ift Mercurius, ober ein gattung Atramens.

Alcara, idest, Cucurbita.

Alkaranum, id est, duenec viride.

Alkasa, id est, Albot: Alkazoal, idem.

Alkibric, Alkibert, algibic, Alkibic, Alchabric, sulphurviuum. Alkin, id est, cinis clauellatus, Weibaschen/alkal.

Alkir est fumus vel carbones.

Alkitram, id est, pix liquida.

Alkoel, idest, plumbum exquisitum de minera. Etiste sagen co sen lapis lazuli, Lasur stem/seliche aber co sen Antimonium.

Alkol, est Tarrarus. The ophrastus sic air: Alkol est purior sibstantia rei, segregata ab impuritate sua. Sic alkol vini est aqua ardens redificata e mudissima, das bestennor cincse das subs sileste pondedesse.

Alkq#

Alkofor, idelt, Camphora.

Alky plumbi est materia dulcis ex plumbo.

Alkymia puluis est de basilisco:

Allabrot est quoddamgenus salis confectum.

Alma, idelt, aqua.

Almabri, ift rin Stein/bit Ambrægleich

Almager: frynopide wie rothe Rorner.

Almagra, id est, bolum cuprum, laton, roth Erdreich/& lapisipse, vel terrarubea, damit die Bagner ihre Gurt neuen oder feuchtigen. Vel idem est Almagra, quod lotum vel lotio.

Almakist, Almakanda, id est, lythargirum.

Almarchat, Efthen over Gilberglett Almarethidem

Almarcab, Almarchaz, ideft, lytargirium, Stette.

Almarcat, id est, scoria auri, Goldschladen/& cathmia auri.

Almarcazida, ideft, lythargiriú argenti, argyritis, Silberglett

Almargen, Armalgol, Almarago, Corallen.

Almartack, idest, lytharginus ciniss

Almatkalita, id eft, Mercurius, Ift ein Mineralifcher Stein.

Almatarica, idest, metallum oupri.

Almechaside, idest, suprum.

Almene, id eft, follucidum, Salgemmz.

Almerat, ideft, scoria auri, Sindel ober Sthladen def Gotbef.

Almisadir, id est, salarmoniacus præparatus, asanon, meradu, almisadu, Amizadir, idem Salmiar.

Almizadiresbviridezris.

Alnec, Allenec, Alkalap, ideft; stannum, aleth, almiba, aferebran, afebumi

Aloe, id est, Epatieum Aloe, Alepatic.

Alohar, ift Quedfliber: Albhoc, Alofonoc, Aloforidem:

Alofel, id est, pannus, quo vas operitur.

Alos, Alo, Alix, almele, alec, ideft, fal, Alkalat, Alkalac.

LEXICON ALCHEMIA MARTA

Alolanthi, flos salis, Salablufi/daß die Ferber brauchen.
Alramudi ift eineritium.

Alsech, id est, Alumen Iamei.

32i

Alfelar, id est, Æs vstum. Brandt Erkoder Calcecumenon.

Altambus, id est, lapis rubeus, scilic, sanguis venaru hominum.

Altanus, Suben/Sudenweft.

Altaris, Antarit, id est, argentum viuum, alozet idem.

Althanacha, id est, Auripigmentum, Alernet, Albimec idem.

Altinuraum, id est, vitriolum.

Altingat, idelt, flos æris, Spahngrun.

Altimar, Aycapher, iff æs vítum.

Altimio, id eft, fæx plumbi, Blenerusen.

Aludel est vitrum sublimatorium, Em sublimir Geschirr. Alutelidem.

Aludit, Antaric, Azomses, Azon, idest, Mercurius.

Alufirestrubedo, Rothe.

Aluech est Iouis corpus purum, der reine Corper.

Aluach idem.

Alueus nauiculæ similis, Seichse.

Alueus minor, Erstrog.

Aluis, Alafor, idelt, yabs.

Alumboti, id est, plumbum ystum.

Alumen, Alaun/omnibus notum est, & est Mercurius, quia foluit. Alumen est gemmæ optimum. Varias eius species, Iamenum, Roccum, Scissum, rotundum, zacharinum, de belgamo, Genuensium nitrum, fossile, fusile, plumosium, liquidum, capillare, commune, placodes, vstum, liparinum. Us laun vnd dessentische Geschlechte. Alaun solg Wergalaun/ Forsacht / weith/schiffricht/ gebrandshäricht/floxicht/gesotten Alaun/Landalaun.

Albertus quatuor aluminum genera ponit.

Simplex,

Simplex, vulgare nigrum.
Album

in libro de mineralibus. Alti has species aluminum ponunt.

Alumen fossile, Alaunfolg.

- 2. Liquidum luteum ex Ilua infula maris Hetrusci, quod tractatum manibus ita mollescit, vt fere fluat, Beich bleichgels ben Alaun.
- 3. Natium liquidum flauum, instar butyri molle, fossum in foro Vulcanio prope Neapolin, Neapolitanischer gesber Alaun, weich wie ein Butter.
- 4. Liquidum cinereum ex codem loco, Graw weich Alaun.
- J. Candidum plumolum Neapolitanum, leicht weisser Reapos
- 6. Candidissimum scissile Neapolitanum, weiß schieffericht Algun.
- 7. Luten sciffile Neapolitanu, Gelb Reapolitanisther Maun.
- 8. Scissile cum melanteria permixtum, quod sulphur redolet, si incendatur sossile Neapolitanum. Ein schieffrich Alaun mit schwarzen miltem atrament vermische/ reucht wie Schwebel.
- 9. Capillare fossile Neapolitanum, haricht Alaun.
- 10. Rotundum Neapolitanum, Rund Maun.
- 11. Placodes, latas crustas habens Neapolitanu, 31/16/3 2llaun.
- 12. Sacharinum factitium, Algun geformt mie Bucterbuttein.
- 13, Pintivies vielacei coloris, Aholbraun Maun.
- 14. In candido rubrum coctum Neapolitanum, Rothlicht
- 15. Factitium instarsuorum, hoc sit cum crux aliqua ignez in

54 catinos immittitur: cui itaadhæret, quasi sit adnatum & sere" in quadrangulos formatum.

16. Candidum purum coctum, Lobelteinianum in Thuringia.

Rein weiß burchfichtig gefotten Alaun.

- 17. Venetianum, quod contrinum rubrum fit, etiamfi perse fit candidum, Wenedisch Mlaun.
- 18. Commune, gemein Land Alaun.

19. Vitum, gebrandt Alaun.

- 20. Candidum Dibanum excoctum, exquo atramentum sutorium efflorescit, Gesotten Maun/darauf Rupfferwassen wächst.
- 21. Dibanum cum atramento mixtum; ex terra humida extillans & concrescens, Alaumehl.

22. Cu atraméto ex lixiuio excoctu, Ungeleutert Alaummehl.

23. Dibanum coctum candidum purum, pellucidum atramento carens, Rein acleutert durchfichtig Alaum.

24. Bohemicum.

25. Milnense, quod foditur in villis Heruigisdorfo, & Burgo. de quo supra in terris dictum.

26. De Tolpha, quod primum fossum est in Italia Pii Secundi

Pontificis temporibus.

27. Vena aluminis cum mily Neapolitana, Rein Bergartous Neapolis/darin Alaun/vi gelb Atrament zufehen ift zugleich.

18. Terri candidiffima, ex qua coquitur alumen Neapolitanis, Ein weiß Alaun Erdrich.

29. Lapis de Rocca, ex quo fit alumen.

30. Terra in cinerco nigra Dibana ex qua alumen coquitur, Ein sehwark nram Erdrichtbarauf ma ju Diebe Ataun feubet

31. Venaaluminisrotundi, quæ Neapoli in superficie montis inuenitur, Ein schwefflichter Bergart/darin die runde Alaun Ruglen brechenza sint dont, and diffin für deren der

32. Vena

32. Vena nigra Lobestenana, in quo inest alumen candida natium. Ein schwarzer Gang/ darinn ein weisse Alaun folge.

Alumen, ideft; Antimonium.

Alumen alap, id cst, alumen clacisse.

Alumen alafran, id est, vltimum.

Alumen alafuri vel alafor, id oft, sal alkali.

Alumen Alkori, id est, nitrum. Alumen alkali idem.

Alumen Albedane, id est, alumen Zacharinum.

Alumen album, id est, learto cvstum.

Alumen rofa, id est, alumen of coctum.

combustum

Alumen Alexandrinum, id est, nitrum salsum.

Alumen bulganum, id est, glassa Augstein/species Vernisa. 2016.

Atumen Calcilien est azub Arabice.

Alumen crepum, id est, tartarum vini boni.

Alumen de alep, vel sal Græcus, vel de Macedonia, Griechisch vno Macedonisch Sala.

Alumen de Babylonia, idest, Zacharinum, rotundum idem.

Alumen de Crystallo, id est, alumen roce, Maun.

Alumen de pluma, id est, Iameni, vel alumen scariola.

Alumen fascioli, id est, alkali: de cabia idem.

Alumen glaciosero est salici, alumen fixum.

Alumen Jonid, id est, limpart.

Alumen lamenum, id eft, scissum, gespalten.

Alumen liquidum, id est, amonum vellimpart.

Alumen lose, id est, plumosum, Bederweif.

Alumen marinum, est spiritus humidus.

Alumen odig, est salmiac.

Alumen philosophorum, Enerschalenfald/amola, amiora.

Alumen rotundu, q scinditur, quod etiam Zacharinu vocatur

E 2

Alumen scariole, idest, gipsum.

Alumen scarolum, idest, scissum.

Alumen scissum, id est, Infer Framen Eng/Amaresidem.

idest, combustum.

Alumen fyrach

Alumen sysarach

Alumen alkokar

Alumen alfurint

Alumen laniofum

Alunibur ift Luna.

Alunsel, id est, stilla.

Alusar est manna.

Alusen, idest, sulphurara.

Alzegi, ideft, atramentum.

Alzemafor, iden, Cynobiani, Amour-

Alzimar ift das Grun.

Alzilat, idest, pondustrium granorum.

Alzofar, idest, æs vstum.

Amalgama est auri vel argenti cum argento viuo impastatio, des Boldes und Silbers verleibung mit dem Queet silber.

Amalgamatio est calcinatio metallorum familiarium per hydrargyrum. Quanquam enim non semper eo modo ad sinem calcis contendamus, satisque est, solutum ita metallum esse, yt duci possitinstar pultis seu malagmatis aurifabrorum: tamen corrosio sit per eam in puluerem minurissimu, quem item calcem nominant. Vel: Amalgamatio est calcinatio metalli per argentum viuum: Et sit quando metallum in tenues partes, bracteas, yes laminas ductum, cum sex, nouem, aut duodecim argenți viui partibus commiscetur, & coadunatur, yt siat massa vidique sui similis; atque ita metallum discontinuatur & calcinatur. Argento enim viuo per euaporationem superigne lento abluto, metalluminstar tenuis calcis relinquitur.

Aman-

Amandinus lapis est gemma coloris varii. Exstinguit omnia venena, & reprimit; quare non est gemma contemnenda: de qua consule Albertum.

Amassa, id est, confice hinc amassare.

Ambra est sperma Ceri.

Amene, idest, sal commune, vel Apostolus.

Amentum, idest, alumen scissum.

Amethystus, in imethyst/coloris violacei gema est. Plin.1.37.c. 9. accedere ad colorem vini Amethystum dicit: Verum priusquam eum degustet, in violam desinere fulgoremilla purpuræ non ex toto igneum, sed in vini colorem deficientem. Patria amethysti teste eodem India est: Et qui indevenium optimi funt, & absolutum habent purpuræ colorem, ad hanc officinæ dirigunt tingentia vota. Porro eius altera species est, quæ descendit ad hyacinthos, quem colorem Indi Sacron vocant, & gemam illam dicunt Socodion. Tertia&eltspecies, quæest dilutior, & dicitursapinor & paranitor. Quarta species colorem vini habet. Quinta eius species adviciniam crystalli descendit, albicante purpure deiectu, & tales aliqui pæderotas, alii anterotas vocant: Multi etiam vocant gemmam Veneris. Est & Amethysti patria Arabia, Petrea, Armenia, Ægyptus, Galatia, Tharfus & Cyprus. Verum hæ fordidissimæatque vilissimæ. Magorum vanitas amethystos resistere dicit ebrietati, & malis cogitationibus: relistere item veneficiis, adesse reges adituris, auertere grandinem. At quis color sit Amethystus, consule eundem Plinium 1.20.c. 8. & cap. 38. & 41. libri 9. Amethysti viliores reperiuntur multis locis in Bohemia: funt & in fodinis fluores his similes. Tales numerantur viliores orientalibus.

Misnica, quæ Vndehensteini e fodina, quæ ex amethysto

nomeninuenit, eruitur. Ein Meifnischer Ametift / ber in Bergen briche

2. Que in Misnia in riuis, vt prope Stolpenam, & influuio Trebisa prope Misenam reperitur, der in Bachen und Base sern gefunden wirdt.

3. Quæin Bohemicis montibus colligitur.

.38

The state of the s

4. Quad formam Crystalli descendit, Gingeringer meiffer 21metiff.

5. Lineis crystallinis distincta, Ginvareiner Ametiff.

6. Quadrangula, & sexangula in gradu Moreshano, traune spis

pigeinier und feche etichte Ametiften.

Amanthus lapis, teste Dioscoride, nascitur in Cypro, similis alumini scisso, ex quo vipore flexibili tela vela fiunt spectaculi gratia, qua ignibus iniecta ardent: sed flaminis iniuncta splendidiora excunt. Germani talem lapidem vocat; Froers weiß oder Ert flache/& fabulantur eum nasciex pilis Salamandræ, quia non consumatur igne, vt Salamandra. Verum amianthos procul dubio est alumen nostrum plumosum, & hinc æterna candela fieri possit: Alias amianthus non est ma gnævirtutis, ceterum exficcat. Plinius libr. 36. cap. 19. amianthum dicit fimilem alumini, nihilque deperdente igni, qui resistat omnibus venesiciis magorum priuatim. Protecto si acute consideramus, nos quandam amianthi speciem habemus, nempe metallicum hoc reperitur in fodinismetallicis, & micam dicimus, Germanis Elimmer/oder Ras sensiber: habet colorem argenti: Felicum autem argentum dicitur, a similitudine, quod eorum oculi lucent noctutali modo: siue quod cassum, & inutile sit, nullum enim fru-Aum fert, sed digne vulgi opinione consumitur. Sed si acute consideras, non consumitur, veluti amianthum verum: sed tantum purgatur, & alium assumit colorem: res alias nullius

millius momenti. Possiin tamen cedere meliora docenti. Huc referre poteris propter virium cognationem, primum gemmam, quæ albeltos dicitur, quæ reperitur in montibus Arcadiæ, teste Pliniolib.37. cap. 10. coloris ferrei, vel etiam in Arabia, vt vult Albertus: quæ cum semel accenditur, vix aut nunquam exitinguitur, cum fit vnctuosus, & humidus. Item huc referas absinchitem gemmam coloris vitri, rubeis virgulis: quæ cum accenditur etiam per multos dies nutritignem; remissior tamen est viribus asbesto. Dicitur prouocare sanguinem gestatus, sicuti hæmatites sistit sanguinem. Plinius libr. 37. cap. 10. apiston illam geinmam Tertio Albertus & lapidis Iscultos mentionem fa-': vocat. cit, qui an idem sir cum amiantho; an eius species, tuo relinquimus iudicio; cum inquit, ferme in hanc sententiam! Ifcultos gemma croco fere similis, in vitimis Hispanorum partibus, & iuxta Gades reperitur, quæ friæbilis est propter viscositatem in eo arefactam: si de ea siat vestis non comburitur, sed igne purgatur, & nitet. Estque forte illud, quod gehennam vocant Salamandræ, quia hæc lanugo, & ficuti lanugo lapidis humidi.

Amidum, sure Amylum, pollen albissimus, Rraffimehl/vnno

Amlung/Amildorch

Ammonis, cornu coloris subcinerei, omni armatura vacuum, & ita nodosum, quasi iuncturis cohereat, latum octo digitos, pondere duas libras superans, & omnino arietis cornu, tam forma, quam colore referens, Ein Zikirhorn.

Alterum cinerei coloris Hildeshemium, omni armatura vacuum, Eingram fteinern 3 fathorn ohne Harnifch.

Tertium armatura vostitum ferrei coloris. Ein steinern Quartum arma, A herhern mit Harnisch vberzogen नः ग्रिक्टर्

tura orichalci obductum, Ein anders mit Messingfarb vbers zogen.

1. Ammonites minor, qui piscium ouis est similis, flein Ko

genstein.

2. Ammonites maior, Groffer Regenstein.

5. Lepidotus, qui squamas piscium variis coloribus imitatur,

Schuppenstein.

4. Strembites longus, qui assimilis est cochleæaquaticæ, ex amplo in tenue turbinis instar desiciens, Ein hoher vnnders habner Schnechstein.

5. Strombites breuis, Einzusamen getruckter Schneckenstein.

6. Ctenites paruus, cinereus, striatus, pectini similis, Muschele stein/Steinern Jacobsmufcheln/Rampflein.

7. Lapis candidus arenosus, in quo impressus est Ctenites, Gin

weiffer, Sandstein darinn ein Jacobomuschel.

8. Lapis cinereus durus, in Lusatia inuentus; qui Cteniten in se continuit.

9. Lapis cinereus armatura aurei coloris obductus, in quo lapis

Chamæleuis similis iacuit.

10. Onychites vnguibus odoratis similis.

11. Oftreites, oftreis similis, gleich den Schnettenhaufern/ die Oftrien heissen.

12. Ostreites alius, qui e sex ostreis constar.

13. Tellinites, qui tellinis omnino est similis, armatura aurei coloris obductus.

14. Chemites, cinereus, chamæleui similis.

15. Conchites Hildeshemius, qui conchæ biualui similis est, cu armatura coloris aurei, Schnettenstein.

Amnis alcalifatus est aqua ducta per calces terrarum. Afeali sindi Baffer durch die Erdfalck geseiget.

Amongabriel, id est, Zynobrium.

Ampul-

/Ampulla vitrea, id est, Rolbe.

Ampulla vitrea altera, Worleg Glaf.

AmygdalæapudChirurgos, caro dicitur superflua; quænascitur ad linguæradicem. Die Mandelnim Munde.

Synonyma.

An ---- pater, fulphur.

Anfir—filius, Mercurius.

Anfirarto — spiritus, sal.

Anaton, idest, amatron, idest, sal nitri,

Anatron, id est, fæx vitri

Anatron, id est, baurac

Anatron, id est, sagimen vitri

Anatris vel antaris est Mercurius.

Anatron, Glaßgallen/spuma vitri, Galgder Natur.

Anatomia ellata parens est morborum.

Anatrum est vitrum in colores varios liquesactum, quod vulgari vocabulo Smaltum appellant, vel terra Sarracenica, cuius
sunt plures species, nigra, rubea, cærulea, Smalten/Saras
censsche Erbrich / so die Glassmaßler brauchen/schwars/rots/
vnd blaw Velest illud, quod in petris crescit, in modumvsnee
albæ, & lapideæ: a nonnullis sal nitrum appellatur. Falso putarunt antiquisel esse vitri, cum sit potius sel lapidum.

Ancora, id est, calx.

Ancola, idelt, lacka.

Andarac, id est, auripigmentum rubeum.

Andena est chalybs ex regionibus orientalibus aduecta, quæliquescit igne, haud secus, atque aliud quodque metallum, fundique se permittitin formas.

Anfaka, id est, coagulum.

Anhelitus, id eft, fumus, alibi fimus equinus, Rofmift.

Aniadus est rerum efficacia, Wirdung der Ding.

Aniadum, est cœleste corpus, quod in nobis Christianis plan-

Digitized by Google

tatur a spiritu sancto per sacrosancta Sacramenta. Vel est ho

mospiritualis in nobis regeneratus.

Aniada sunt fructus, & vires paradysi & cœli: sunt etiam Sacramenta Christianorum: In physicis significat astrales vires, atque cœlestes, & sunt, quæ per influentiam imaginationem, æstimationem, & phantasiam, nos ad vitam longam prouehunt. Ex dono Dei tamen, & ad æterna sollicitant.

Anima] Wie die Philosophen trep principia machen/Salk/
Schweschund Mercurium: also machen sie auch drep theil/
vnd nennen es Seel/Geist/vnd Leib. Nit daß Seel/vnd Geist.

sep/wie Bich/vnd Menschen/sondern gleichenismeis. Turba. Die Seel ist nichts anders/ als ein lebendt gemachter.
Corper/dasisi/in Mercurium verwandelt. And wann diß gesthan wirdt zu dem getödten Leib vnd Geist/so ist das gang Elixir lebendig gemacht. Darumb laß dichnitirr machen/wen sie.
sprechen/ein Seel der zwo. Seelen: dann es ist alles ein Ding/
der Mercurius hat in sieh die Seel/vnd heist Mercurius nocher,
der ist das Jauß/vnd Vohnung der Seelen. Also wirdt die
Seele Geist genonnet/vnd der Geist Seel.

2.2 Der Geift zeucht die Seele auf dem Leib/vnd gibt fie ihm wis der/waner weißift. Darumb wirdt er genennet/das Leben der Seelen/vita animæ. Wen der Geift von der Seelen wieche/fo

fondte er bas Leben nicht geben.

3. Die Geele vereiniget/vnd vermehletdie Cheleute/Leib vnnd. Geist: fo verfnupffet der Beist die Geele mit dem Leib/ daß ala

les eine fen.

4. Es sind zwo Seelen / einedeß Golds / die ander deß Steins: Die Seele deß Golds muß stecken/vnkans nit ohne den Geist noch der Geist ohne die Seele. Es mußein fix/bestendige/vnkalerbliche Seele da sign.

5.7 Termilan epift. Erftlich/liegt die Seel verborgen unter dem.
Geifte-

Biffi:darnach am Ende liegt die Seel vund Geift verborgen vuter dem Corpers dann erftlich fiheftu lauter Mercurium.

S. Durch den crudum spiritum haben sie den zeitigen auß dem auffgelosten Sorper außgezogen/so istein fix aschen dahinden blieben / weiter zu diffoluiren. Darauß haben sie genomen ein seischte/ vnverbrennliche Olitet oder Gummi, daß haben ste die Seel genennet/die macht lebendig/vereiniget/ vnd incerirt die Naturen/ And wie sie durch den spiritum die Naturen has ben vnterschieden / also durch die Seel wieder veisuppelt: Dis Olitet behelt des Geisten zub bis zum Dickung: Us dann zeucht es an Ronigliche Wassen / vnnd Metallische Gestalt/diesichoffenbahrzeigt/im Gold guldene/vnd im Silv ber silberne.

7. Das ift der Seelen Auffgang/wann der Corper-weiß wirdi/ rein und fluffig/alß dann findtsic eins und lebendig / unnd alß dann ift gefahr darben Wenn die Seeleweg fleuge/oder verbrennet/so ift es verlohren: dazumb wirde die Seele dem Lin

·bald gegeben und figirer.

4. Die Seele wird auß dem viuisicirten Corper Sie ift selbs der Lebendige Corper/vnd wirdt genennet Rebis, stinckend Wasser/mortui immundicia, Blut/vnnd Blutswasser/lapis animalis, benedictus, Blut/sulphur, oli. Vel: Anima ist ein jestes simplex, so flüchtig/die Gewalt hat/das corpenit sich zussichter. Es ist die tinckur, von dem Corper außgezogen. Dicitur eriam anima esse in Arsenico.

Anima Saturni sine althea Saturni, dulcedo est fuauissima, quæ ex plumbo per acetum extrahitur. Eineble suffe auß dem Blen mit Essig gezogen wirdt.

Annora, idest, cálx ouorum, vel calx viua.

Annus philosophicus est mensis vulgaris, Ein Philosophischer Jahr/ift ein gewöhnlicher Monat.

LEXICON ALCHEMIE MART.

Anodus nutrimentum est, quod in renibus separatur. Eine ver

damte Nahrung/diein den Nieren scheidet.

Anontagius, lapis est philosophicus, donum Dei, sulphur fixu a natura , Philosophisch Gottes Gabftein / naturlich fix : Schwebel.

Anora, ift lebendiger Rald.

Anotalier,

Seft fal Armoniacum. Aliocab.

Alemzadat.

Antal, est lotio pura, Reinwischung.

Anterit, id est, Mercurius...

Anthera, est extractio medicinæ de hyaeinthis. Item medium illud flauum, quod in floribus liliorum, & similibus. Tit er fle lich ein außgezogene Arenen: Demnach das gelb der buslein in den Blumen/alf Lilgen/Rofen/vnd dergleichen.

Anthonor, Athonor, idest, furnus, Ein Diffen.

Anthous, proprie rosmarinus est, sed ad metalla translatum. quintam essentiam; siue elixir auri significat: Interdum medicinam extractam notat: Redet man von Rrautern / fo ift es Robmarin: Sonftwirdt es genomen für das Elixir auß dem 3 Gold. Item für eine außgezogene Arnney.).

Anticar, est borax.

Antifides, ift der Rald des Metalles.

Antimonium; id est, alkosol, est lapis de vena plumbi, vel othi, Marchasita, Saturni, Antistini, stybium, Spießglaß. Rubeu inuenitur Indenburgi. Vel Sftem flegern Marchifith / hat ein Fiffchwebel/aberlaft fichnie fchinelgen: Witift zwenerlen Einsist das gemeine schwarg Saturni Art. Das and ist weiß! vii heift Magnelia; Wifmatt/Coterfin, ift Jouis Geschlecht/ Ift ein unzeitige Frucht/barumb macht es groffen Binvillen. Alchimia fagt fol. 129. es sep Bley sthlacken/ seine Rraffe sep gleich:

gleich der Rrafft von gebrandtem Blen / und wirdt ihm nichts frembdes zugethan liftalt und trucken / und conftringiret.

Anucar sidest, borac.

Ancinar \

Anyadei, ver æternum, nouus mundus, paradysus suturus: Das i geistlich Leben/ewiger Blans/new Welt.

Apensalus, Gin Geschirr darein Del geihan wirde | hateinen

engen Mund.

Aphebriock, ideft, fulphur, Schwebel."

Aphrodisia, id est, Ætas Venerea.

Aphronitrum. Sicuti sal, & spuma salis sese habent ad inuicem: ita se habent nitrum, & spuma nitri ad inuicem: Estque in his salis ad nitrum; & econtra nitri ad salem: item spumæsalis ad fpumam nitri, magna cognatio. Ceterum fpuma nitri aphronitrum, flos petræ, vel parietis (sicuti spuma salis) res est leuissima, glebosa, & friabilis, spumosa, mordens, coloris pene purpurei, & hæc optima. Nos spumam nitri, & Aphronitrum dicimus, & spumosum aphronitrum, quod nascitur muris, & petris, Ein Salpeter der an Mawren vnnd Jelfen wachst: in quibusdam locis vocant, Mergell. Variat vero spuma nitri secundum petras, & muros, vbi nascitur: & huius virtus est similis sali adusto. Suntautem ferme vnum, Aphronitrum, id est, spuma nitri: flos petræ,& flos Asiæpetræ, de quo suo loco infra: Disferunt tamen substantia paulum. Nam si resoluitur igne, est flos petræ Asiæ: Si nó resoluitur, est spuma nitri nostri.

TÉNÆ in Thuringis, vbi generosus locus simplicium, pulcerrima species Aphronitri reperitur, quæ respondet plurimum flori Asiæpetræa Dioscoride descriptæ.

Aquila, qua auium regina est, vsurpatur nomine pro sale Armoniaco propter leuitatem in sublimationibus. V erum Paracel-

F 3,

fus in multis accipi vult pro Mercurio præcipitato. Ein Abler wirdein der Runst für Salmiar und præcipitat gebraucht.

Aquila, Adler ift der Wogel Leim / Bahfchleim / der in der ersten coagulation rotlecht erscheinet / vand wirdt sunden in Istria.

Ift auch der Geist / der in Erden verwandelt / das ist Mercurii spiritus, der Steinselbs.

Die Turba fagt fol. 73. Gines ieden Dinges volfommenheit ift in 10. in feine Regiment Daher der Senior zehn Abler fenet/ 20.

Es foll auch Salmiar fenn und firir Echwefel.

Aquila philosophorum est Mercurius metallorum, id est, metallum in primam sui materiam redactum. Der Philosophie sche Abler ift der Mercurius, auß den Metallen/und lieblichen Wefen/wenn die Erigu ihrer ersten Materi gebracht werden.

Aquila, id est, Arsenicum, vel sulphur.

Aquila, id est, aurum guttendo, fidelo, edel, sedalo.

Aquillo, Mittelner Zoft.

Aqua, id est, liquor, das Wasser ift auch immer darvonnen has ran ist aber fein Wolden Wasser / sondern ein trucken mines ralisch/primaterialisch/Catholisch Wasser/welches alle Mes tallen aufflöset/vnd zu Wasser machet/gleich wie das Ephwisder zu Wasser wirdt. Ist vast gleich einem schwarptichten Oli sagt N. 23.

2. Dieses Wasserreiniget/whschet/weitet/machet luck/vnd flussig/vnd eben-das trucknet/vnd figirt/macht weiß/vnnd roth/
vnd dann heist es ignis: Daher Geber sagt: Verbrenne coin

Baffer/vnd wasche es in Fewer

2. Aqua hanc Termif. in epist. ad Thom. deBon. describir. Whe bas gemeine Wasser getocht mit Rrautern / berselben Natur und Rraft annimet/also auch der Mercuri mit den Metallen.

3. Auf dem Wasser wächst alles/hat auch die Nahrung darauß. Dif W. Mer vereiniget sich mit den Metallen /daß sonft kein Wasser Waffer thun fan / darumb gehort hieher fein aqua fort , dem

das aqua fort wirdt wieder abgescheiden.

4. Die Fruchte soll nicht geftohretwerden / für der zusammens funfft de Seleut Doch sols kein lauter Wasser senn auß dem Mercuriogezogen/Den so der Mercurius von seiner ersten Nastur verendert wirdt/taug er nichts hieher: dieweil er naturam spermaticam, und metallicam verlohren hat. Darumb ist uns ser Basser nichtsstlar/und durchsichtig/sondern ist dunckel/den es ist Erde drunder.

5. Es feind aber zweperlen Wasser Das er fieldset auff/vnd mas chet bas corpus luct damit das ander darein gehe moge. Das ander machet das Werck vollommen/das ift Jewr / vnd noch starcker / denn es loset alles auff. Eines ift schlecht/einfacht?

das ander jufammen gefest/ doch bendes philosophisch.

o. Das Wasser ist Adam? die Erd ist Eua/wund sindein Leib/wund heiset vrina muria, Salmwasser / Esig/Sawerwein/lesbendig Ralch/Wasser/Meerwasser/Lappes Eschen Wasser/ Heisen/Ealchant/Ulaun/Niterwasser/Hundblum/Arachen/sech/Wanne/Sech/Wind/Lusser/Hundblum/Arachen/sech/Wind/Eusser/Leben/dieerleuchtende Gable Mittageliech! Jungsrammilch/Armenisch Sale / sal anatron, weisser Auch/Schweselwasser roth/Oliteten Wasser/der Hun/Weisser/der Hun/Weisser/Sin/Weisser/Sale/Schweselwasser/gebrandt Erg/weisse coposition, stinckendt Wasser/distoden Unsauberkeit/Wulf-Mercurius, Kolben und alembick, vas philosophorum, der hohe Mensch/Helm. Bauch wirdts genennet im Mittel/am Ende der Jus. Darinn wirdt unsel Erde calcinirt, congelirt, distillirt, subtilirt.

7. Laur. V. Ban das Jahin Dfen gefest ift fosteigetein Dampff in Helm/vnd mirdt zu Basser gleich den Threnen. Dif Basser gehet in den Corper/vnnd zeucht som die Seel auß / das vbrige soluirts, vnd führete mit sich in die Höhe/vnnd dieß gesschicht in einem philosophischen Monat / 40. tagen: heistes der fliegende Trach/spiritus, &c.tft himbischer Natur/zersheis let die Element in den Corpern/vnd fügt sie wider zusammen/ wirdt endtlichen dick/wie Honigweiß/vnd auch grun / dahero es der grune Wogel heist.

Aqua alma, ift Waffer daß von Wein gemacht wirdt durch sub-

limation.

Aqua alregi, id est, aqua calcis.

Aqua cœlestis est vinum rectificatum, vel sublimatum, vt eœli quodammodo naturam, & similitudinem induat, multis peractis reuolutionibus. Simmels Wasser/1st sublimirter Wein.

Aqua cœlestina, id est, aqua Mercurialis.

Aqua cerebri, id est, aqua Tartari.

Aqua corrodens est acetum, & omnis liquor corroliuus. Was auffioset/heift, man Losewasser/oder Beiswasser/alf Essigt und anders.

Aqua Elsabon, id est, aqua salis communis.

Aqua fæcum vini fit, quando fæces exsiccatæ, albissimæq; calcinando factæ, in marmore in aquam soluuntur in modum olei tartari, Beinhefenwasser.

Aqua fœtida, id est, aqua Mercurii, ber Straussen Magen.

Aqua fortis est, quæ ex auibus, & corrosiuis certa proportione commistis, violentis ignibus distillatur, igneam vim in corrodendo validam habens: Quæ validissima est, Stygia vocatur, quæ salem ammonium cum reliquis, vt in ea aurum soluatur regit: Reliquæ diuersis siunt virtutibus, aucta mistura ex consilio, vt sit certis rebus accommoda. Gradatoria dicitur, quæ ad gradandum tincturas adhibetur, &c. Et siunt instar fortium ex eadem materia, sed additis tingentibus, vt cinnab.alum. In quibus notandum est, quodnulla tingat, nisi facto

LEXICON ALCHEMIA MART

Aquarubicunda, aqua megi, aqua fegi, id est, aqua vitriosi. Aqua Salmatina, id est, de sale facta.

FO:

Aqua Saturnia estaqua generata, ex tribus primis in meatibus terræ, resoluta in lapillis diaphonis, quales sunt aquæ radicatæ acetosæ. Sambrunnen Vel aqua Saturnia est ea, quæ naturam in se retinet primorum trium; vt sunt aquæ thermarum a natura distarum naturaliter medicatæ, per quæ transe

Aqua stillatitia est extractum specificum consistentia, & diuifionisaquez cocretione halituum e rebus elicitorum per destillationem productum. Esto, duplex:soluens, & stillatitia simpliciter. Aquæsimpliciter stillatitiæsunt arcana specifica materialia, e rebus ita destillata, vt, cum vim arcana in se ha-> beant, tamen mitiores fint, quam aquæ foluentes,& dilutiorem obtineant substantiam, elemento phlegmatico viciniore. Vel: Aquæsimpliciter stillatitiæ sunt, qua mitiores sunt, virtute & confistentia dilutiores, destillando simplicius productæ. Nam elementum phlegmaticu crudius est & minus tenue, ab externa aqua pene parum differens. Aqua n. simpliciter stillatitia minus ignis habet, & plus aquositatis, quam soluens; sed plus ignis & minus cruditatis, quam phlegma. Et quamquam omnis conficiatur destillando aqua, tamen prior ab officio, & fine potiore nomen soluentis accipit: distatq; à stillatitia simpliciter acredine ignea penetrante, seu acumine & destillatione laboriosiore, yt quam minimum habeat aquei elementi simplicis, sed igneum potius fluorem, quasi essent ignes aquei, aque ardentes, &c. Itaque & Gebero nominatur aqua acuta; ab aliis etiā clauis philosophorum; Cuius vim in aliquibus affequitur a tota substantia hydrargyrus: quemadmodum & alia interdum idem sustinent munus, vt. lixiuia,

flixinia, aquæ stillatitiæ, præsertim mellisitem integra aquosa, ex quibus extrahitur, vt vinum acetum, succus , &c. Assucuit autem & vulgus distinguere inter stillatitias simpliciter ita dietas, & illas corrosiuas. Aqua vero soluens ist die stilliter Esse oder auch aqua fort. Wirdt auch gemiset aqua maris, dieweil in der Distillation / dessen mehr ist als der Ersen den mehr ist als der Ersen den mehr vielen Tropsfern willen vir umb der Delle oder Rare beit willen der Tropsfern die vom Jimmel fallen.

Aqua valens ,id eft, Scheidmaffer.

Aqua vitrigift Glaß mit Baffer foluirt.

Aqua vitæ, id est, Mercurius; interdum pro vino destillate sumitur; interdum pro aqua composita ex variis speciebus cum vino destillato. Das Lebenwasser verstehet man zu zeiten für distillirten Bein / dismeilen für gemengt Basser / auß mans cherlen specien mit distillirtem Bein.

Aquarius, id est, ferreum, Enfen.

Aqualtor visio quædam est repræsentans rem aliquam, quæres ipsa non est. Ist ein geschichte / daß ein Wesen darstellt / wels ches doch fein Wesen ist.

Aracon, ist der Laton.

Arbor maris est metallum, quod fruticis instar in mari crescat, vegetetque. Alias corallia, curallion, Gorgonion, Dendrites, Lithodendron, Rorallen, Rrasen.

Arbores est cutis planæ desædatio maculosa: neque vlla est in principio exulceratio, sed in processu temporis: idem quod morphea. Ein Geschlecht des Aussates.

Arcanum res est secreta; incorporabilis; atque immortalis; que ab homine cognosci non potest; nisi per experientiam: Est caim virtus cuiusquerei, que millesse plus operatur, quara

resipla. Ift ein heimlich / vnbegreifflich / wneidelich Ding/ daß der Mensch nicht kan erkennen ohne Erfahrnuß / das ist eins ieden Dings Tugendt / mittaufentfaltiger Besserung.

Arcanum materiale est extractum specificum materia corporis vicinius. Cum autem materia corporum mistorum sir ex duplici elemento, humido scilicet, & sicco: (aer enim & ignis formalia potius sunt, & efficientem habent rationem.) Itaq; & hocarcanum æmulans ipsorum conditio est duplex: Aqua

stillatitia, & coagulum specificum.

Arcanum specificum est extractum naturæ interioris, cuiusque speciei substatiam referens propius, vein illa agnosci queat. Itaq; & eaindustria elaborandum est, ne crasis substantialis pereat. Inde enim & specificum dicitur. Et dissentit ab esfentia quinta, quæ propter summam subtilitatem, nobilitatem que videtur pene a sua specie, ad æthereorum classem desecisse. At arcanum specificum mistorum substantiam, formamque, & dissertiam specificam ex corpore penetrali productum exhibet propinquius. Arcanum specificum est duplex: Vnum formalius est, & appellatur astrale; alterum materialius.

Archates, quasi columnæ terræ, fundamenta terræ Paracelso, quia non a suis consortibus sustentari videntur, sed ab alio magnali, & arcano Dei. Vid. hoc ipsum Archallem vocant, dasse Basensweiches die Erde eigentlich trages benn die andern Element tragens nicht.

Archæus; ift der Scheider der Elementen/ber es ordnet/ wund reigiret/tedes an feinen Drehf Geschlecht und Wesen.

Archeus est summus, exaltatus, & initissibilis spiritus, qui separaumatorporibus, exaltatur, & ascenditroccultamaturz vir A situs, generalis ormibus, artisex, & medicus. Itemarchiartos, stupremus natura medicus, qui rei cuique suum Archeum peculia-

peculiarem, & membro cuilibet occulte per Arem distribuit. Item Archeus primus in natura, vis est occultissima, res omnes producens ex Iliaste, diuina virtute nimirum suffulta duntaxat. Vel: Archeos species inussibilis est oberrans, & se a corporibus separans, medici vis atque virtus naturæ. Ein irriger/vnsichtbarer Geift/ber sich absondert / vnd aufffteiget von den corporibus, ift der Runftler/ond Arket der Natur/ond der Natur verborgene Rrafft und Tugendt.

Archeus vero vir est, producens resex Haste, dispensator, & compolitor omnium rerum. Siteine Reaffeldie alle Dinge auß dem Iliafte fürbringet unnd scheidet alfo auch im Mens

schen scheidet. Arcos, idest, æs vstum, aycophes, azaphora.

Arcus, Bogell.

Arcus, Bogell. Ardentia funt, quæ in cibum, & potum non affumta, funt áctiqnibus obnoxia, naturæ propria, vtista, carabe, therebinthina, gagates, & fimilia, was von Natur brennet / oder Rewer gibt.

Area, id est, Deide/oder massa fodinarum.

Arex, aufgestochene Plage.

Area capitis aduersi fodinaru, Fundaruben des Gegenbrumbe

Arearotunda, Amblauffim Gepell.

Aremaros, iff Sinober Tour consider, the representation A

Arenamen, sidest, bolus armenus. ... sun lucine a mile que su

Arenarmei, 🕻 🐧

Arenas riuorum fluminum que laureg; maschen / Stiffen. Arena, Gandlift der reine Corper def fteins.

Arena species funt ha.

1. Arena vilis, Gemeiner Sanding 1919.
2. Arena fossilis, tenuis, & candida; Misenzin charadris versus occasium, schoner weisser Sand

LEXICON ALCHEMIZ MART.

3. Pestgrana, Misena.

34

4. Bibula, quælauari, & cribrari solet, estq; instar chartæbibulæ Germanis.

5. Mensaria, quælota non est, Waschsandt.

6. In grode inuenta, ben man in andern Steinen findet.

7. In tophis Misnensibus.

8. Fluuiatilis, quæ cum calce miscetur, & adhibetur ad ædificia.

9. Metallica Goldbergica, in qua ramenta & globuli auri reperiuntur, darinnen man Goldzehen/und Rorner findet.

10. Metallica, ex qua lauatur aurum in Albi. Goldschlich.

11. Metallica Misnensis in pago a piscatoribus dicto prope Leisnicium.

12. Misnensisin riuo prope Schellenbergium arcem, in ipsa

fylua.

13. Sabulum, quo fternuntur viæ, Pflafter fanot.

14. Sabulum nigrum, a quo lauantur nigri lapilli, e quibus album plumbum excoquitur, ethlich/ darinen Binngraupen.
15. Sabulum sterile.

16. Arena rubra circa Isna cum in Thuringia, Nother Sand.

17. Flaua Glogauiensis.

18. Aurei coloris, a qua mons Romæ nomen habet, mons aureus, olim Ianiculensis.

19. Cinerea.

20. Nicida, feu micans. Gleiffend wie ein Glimmer.

21. Marina, Meerfand.

22. Lacustris pinguior. Schleimichter Sand.

23. Pinguis metallica.

Ares, gibt den Samen. Est naturæ dispensator in tribus primis principiis occultus, vnde singula constant; qui rebus omnibus formam, speciem, & subkantiam cuique suam peculiariter

riter disponit, vt propriam, & non alienam induat naturam specificam. Notanda igitur inter hæc tria pulcerrime ordinate diuinitus in natura differentia: vt pro scholarum differentialoquar. Ares, ift dir Beift in & Natur/der auf den drep? anfängen/allen Dingen / jor fonder Form Gefchlecht/ vhud Substans gibt. Hæc tria igitur, Iliastes, Archeus, & Ares. Iliastes est generis generalissimi substantia, consistens in omniŭ reru prima materia vniuerfali: hano in tria genera primum disponis, videlic in sulphur, Mercuriu, & sal. Dir Ilia-Aes, oder Grundzench ift aller Gachen erft Materilauf Diefen drepen anfangen Mercurio; Calif und Schwebel. Archeus primus naturæ dispensator, indequeres producit omnes in proxima sua genera Der Archeus ift der ar beginner gicht und fichafteligder Berefmann auß diefr Mieuralles. Ares peculiarem cuiq, speciei naturam, atq, formam ab aliis differentem largiturivt in plantis apparet, quarum quæque fingularem radicein, caulen, florem, folia & similia habet. Det Ares oper Quein reigneta foenn ein jeden fein fonder Plas tui/Form und Befantidamit ce von dem andern vinder fcheis den fcp fendelichtaif in den Ridutern allein gufefen / da ein jes die jepn besonder Wurkel). Stengel/ Blutonnd Blatters hat:

Arfar, id eft, Arfenicum, Arfag.

Argentum a Chymistis Luna, cui etiam tribuitur: estque metallum proximum post aurum, album albedine pura, mundum, durum, sonans: Estque tinctura albedinis eius ex argento viuo puro, fere sixo, claro, albo: Et tali de sulphure, mundo, sixo, albo; claro, quod cecidit super substantiam argenti viui, desicit ei pauca sixario, color, & pondus. Est quasi silia natura proponentis aurum, coeunte argento viuo, & sulphure albo, non viente.

Reperieur autem argentum etiam in fodinis nostris. 1. quod statim est suum, quod sine opisicio fornacum sit, quod burum in venis reperitur, gediegen Gilber/quod tale eftfine Excectione, quod tale ortu generatum est, quod est sui coloris, cui semper aliquid saxi ferme adhærescit adhucabrepti in valle, ve videmus effodi ex fodinis. Hoc Plinius ignorauit, cum inquit, lib.33.c.6. Non nisi in puteis reperitur, nullaque flui foe nascitur, nullis ve in auro lucentibus scintillis, terra est aliaruffa, aliacineracea. Hæc Plinius. Sed hocargen man purum tenuissimis bracteis amplectitur lapidem: interdum etiam præse fert speciem capilloru, wie Jarlein / interdu virgularu, wie Zwirnflouweln/oder Reiflein von den Baumen interdum globi fert speciem, quasi filis conuoluti candidis, aut rubbis, wie ein Zwirnelaul oder von roter Seiden ein Rlous Tein/zu zeiten wie die Spinnweblein/interdum præle fert speciem arboris, instrumenti, montium, herbarum, & aliarum rerum. Vidi ego integrum piscem, vidi Christum crucifixum Cum D. Maria, vidi ferpentem, vidi scorpionem, &c. ex pu-Nitoargentoin visceribus terræita formatum.

2. Rude, a Germanis, Silberera/quod in nostris fodinis variarum est specierum, nempe coloris rubei, plumbei, nigri, purpurei, cineracei, russi, de quibus nunc agemus ordine.

3. Quod excoquitur ex metallis, vt pyrite plumbagine, a Ger-A-riffatiis, Hefchurelet Süber/auß dem Kiß/vnd Glang ide quo-infrasuis locis.

Argentum rude coloris rubei. Prima species argenti rudis ost pedloris rubei, a Germanis, roth gullon Ern vocatur. Apparet carbuneuli aliquodesse genus. Sed carbunculus acrius refulget, hoc autem argentum rude rubeum languidius. Reperitur autem infodinis, in vallis, aliis etiam locis, idque variis modis: præcipue tamen triplici modo: Primu in nigrore quodam

• quodam lucet: secundo veluti se intillæ quedam, saxi aliquod genus eius amplectuntur. Tertio solida ipsius massa ad saxa , adhærescunt: idq; interdum simpliciter, aut simplici modo: Econtra interdum pro altera sui parte; quæ prominet in mucronem quasi pyramidalem; seu turbinatum; materiam aliam, quam vena continet, amplectitur: idq; in forma quadrata in modum telleræ: interdum in forma sexangulari, vt adamas: frequentissime constat pluribus, & inæqualibus angulis, vt Iris. Ita natura Geometriam exercuit sub terrævisceribus, mirabili opificio. Postremo idem argentum rude ; rubeum cæruleo conspersum, pulcerrime reperitur, ita vt natura ipla videatur defessa in perficiendis metallis, se recreasse, & oblectasse talibus coloribus, quos ars summo conatu non possit assequi. Hæcspecies suit prorsus (vtaliæsere omnes) incognita Dioscoridi: Plinio, imo cunctis veteribus, nisi Theophrastus de primo illo loquatur genere, cu inquit: Gemma alia est colore prunis assimilis. Hoc parum amittit de suo pondere, dum excoquitur, vt sciunt illi Cyclopes, coctores metallorum. Deinde notandum & hoc, quod exillo genere conficitur nobilis color in picturis. Posset habere & in Medicinis locum, si quis tentaret. Hoc & quidam sandaracam esse falsissime credunt, vt de sandaraca suo loco agemus. Argent. rude plumbei coloris.] Natura vaporibus calidis,& siccis e profundo terræ exficcatis succum, vnde argentum fit, vel conglutinatur variis coloribus, pro sua varietate, & industriatinxit, vt videmus in his speciebus, argenti rudis. Prior species eius est coloris rubei, & nonnunquam cœruleo conspersa. Secunda varo, de qua hic agimus, plumbei est coloris, a Germanis dicitur, @laß th/reperitur in fodinis, in Valle. Refert colore plane galenam, & eisimile prorsus est, & in reliquis differt, vt vir clarissimus, Georgius Agricola in suo

Bermanno illa egregie discernit. Redeamus ad institutum. Dico argentum rude rubrum plumbei coloris, refert ore galenam. Sed differrin hoc: Galena est friabilis; & cultro vulnerata, dissilit. Argentum vero hoc rude teri non potest, diffinditur cultro perinde ac plumbu, imo dentib. compressum dilatatur: quod minime facit galena. Hæcargeti rudis species plumbei coloris reperitur veluti masse in forma mire magnitudinis, ipsis in canalibus venarum, tanquam in nido quodam. Secundo reperiuntur massa eius in forma, vearborum gemmæ, interdum admiranda rotunditate adhærescunt ad saxa, & in ipsis comprehenduntur, etiam massæ eius virgulas exprimunt, aut alias qualdam figuras. Vr Agricola ligones & malleolos, instrumenta metallica ex illo conflata, & effossa sele vidisse testatur. Ego in quodam pisciculos vidi, item & vestigia leonina, vel lupi; adeo non otiosa est natura ipsisin terrævisceribus, ipsis in tenebris. Interdum etiam tenuissime eius bracteæsaxialiquod genus amplectuntur.

Argentum rude nigrum est tertium argenti rudis genus a Germanis, Schwarz Silber Erz. Cuius in nigrore lucet interdum secundum genus, quod galena refert coloris plumbei. Interdum et in se continet scintillas rubri argenti rudis: item & scintillas natura candidi argenti, atq; quo magis illis scintillis abundat, tanto plus argenti, quando excoquitur, reddit, & hoc Plinio, & veteribus ignotum est. Si vero sterile est, quod sit nonnunquam, tunc simpliciter censenda est terta

nigra, vt suo loco de terris.

Argentum rude purpureum quartum genus argenti rudis esta Germanis, Braun Erg/etiam Plinio, & veteribus ignotum. Continet autem & hoc non parum argenti. In valle in sodinis montis nomine Tarcici hoc argentum rude demonstrari potest.

Argen-

Argentum rude cineraceum, & ruffum est quintum genus rudis argenti, a Germanis dicitur, Graw Era. Sextum vero genus ruffi omnino est coloris: hoc quanto plus argenti aliorum generum in se continet, tanto maior ex illis copia argenti coquitur. Sic prosecto videmus, quod cineraceum est persepe argenti diues, maxime cum suerir subdurum, vr possit vel cultro secari, aut si molle suerit, & tenuissimæ micæ argenti, plumbei coloris in ipso splendent. Quod si einscemodi coloris non est, minime valet, & minus argenti cotinet. Hæc duo genera Plin. lib. 33. cap. 6. videtur nouisse, cum inquit: Terra alia est ruffa. Alia cineracea, alias parum reperio, & hæc suisse nota veteribus. Hæsunt sex species argenti rudis notæ Germanis metallicis viris. Forsitan sunt plures, si quis diligenter ad sodinas observaret, vt & nos, cum aliquando nobis maius erit otium, quam hactenus suerit, indagabimus.

Argenti recrementum, quod & scoriam vocant, aut Helcysma. aut Encauma, a Germanis dicitur, Gilberschlacken/quod remaner post argentum excoctum, aut qued trahi solet ex fornacibus, vbi argentum coquitur. Dioscorides l.s.c.s1.argenti recrementum, molybdenæ vim habere dicit, &illudadstringere extrahereq::propterea addidebere emplastris,que obducunt cicatricem, & his quas pheas dicant. Cogita autem, candide lector, quale velis apud nos recrementum argenti. Namargentum apud nos (vt dictum) coquitur ex pyrite, id est, æris, Rupffertehladen/& plumbaginis, & enfehlus aden/de quibus suo loca Cum recremento hocargentivero Silberschlacken/von vom Silber/pder Galber Ern/quod vere nobis recrementum est argenti, an vero illud intelligat Dioscorides, tu iudica. Profecto Dioscorides illas species argenti non nouit, quomodo ergo recrementú verú argenti notlet? Sed hæc mitla faciamus, De recremento argenti vide H 2

Plinium etiam lib.33.cap.6. Et hoc facile sequitur, argentuminfrigidat, & desiccat: ergo & scoria eius est desiccatiua; vt periculum secimus in recremento vero nostro argenti rudis, si elementaribus medicis credendum.

Argentispuma, Lithargyron, lithargyrion a Germanis in genere, Glette / continens adhucaliquid argenti, cuius vsus est in Emplastris nonnullis, cum alias sit venenum. Parum disfert a fæce illa argenti sactitia ex plumbagine, seu galena, præcipue illa, quæ molybditis dicitur. Dioscorides, vt qui plurimu est versatus in officinis, vbi coquuntur metalla, & parum circa sodinas, vt videbitur lib.5.c.52. tres ponit argenti spumæ species, scilicet has:

1.1 Molybditis, quæ ex arena in fornacibus conflatur, donec

perfecte ignimeandescat.

2. Ex plumbo, quæ fit ex laminis plumbeis, & Dioscorides laudat Atticam, & Hispaniensem, deinde illam, quæ fiat Baiis 4

Puteolis in Campania & Sicilia.

3. Exargento, quæ fit, & illa iterum duplex, Argyritis feilicet, & Chrysitis. Argyritis, exargento argentei coloris, a Germanis & ilberglette/& hacvtimur hodie cruda ctiam, & non præpræparata. Chrysitis hæcaurei coloris est, & dicitur lithargyron aureum a Germanis, Ologlette/non quod sit ex auro, sed argento, referens auri colorem. Hæspecies nobis hodie notæ. Estq. illis vis, vt & Dioscorides docer, astringendi, molliendi, explendi, reprimendi, refrigerandi.

Quomodo vero vratur, & lauetur spuma argenti, item quibus modis illi color addi queat; & quomodo maturitas eius cognoscatur, quæve illi sint vires, consule eundem Dioscoridem L. C. Plinius lib.33.c.6. spumæ argenti simpliciter hæctria genera facit, scilicet quod sit lithargyron, spuma argenti.

L. Chrysitis, quæ optima ex ipsa vena siat. 2. Argyritis, ex ar-

gento *

gento, quæ siat. 3. Molybditis, plumbi ipsius susura, quæ est, vnde & nomen habet.

Ex his patet: Plinio fieri molybditin ex plumbi ipsius susura; Dioscoridi autem ex arena constata, nisi, & secunda species ex laminis plumbeis, quæ siat, molybditis olim dicta sit. Reliqua ipsevide apud eundem Plinium, qui more solito totum hoc Dioscoridis de spuma argenti in sua transtulit: A scoria item distare spumam dicit in tantum, in quantum distet spuma a sæce. Quidam lithargyri etiam species secere sterelitin, & pneumenin.

Est autem pota argenti spuma præsentissimu venenum, vt idem docet Dioscorides etiam lib.6.c.27. Et Nicander (vnde sua in 6. libro, plurimum transtulit Dioscorides) in alexipharmaca potione 22. quos ipse consulere poteris de signis, & antidotis. Vide & de illa Serapionem libro aggregationum capite Marechet, & de viribus eius Paulum, item Galenum 9.

limpli.

Argentum aliter sic dividitur:

1.1 Argentum rude candidum, glebosum, Schnebergium: quod cultello scindi, & tractari potest malleo. Paur Ergi Schness weiß gebiegen Silber/dicht Silber.

z.: Annebergium candidum in marmore metallico candidissimo, Ein Stüfflein gebiegen Silber in weissem Spadt.

Capillare.

I. Annebergium, candidum capillare, meiß gediegen hariche

2. Capillis multiplicibus condensatum intrica modum, See diegen haricht Suber/Buschel weise zusammen gewach sen.

3. Candidissimum, quod quasi glomus e filis argenteis minutissimis constat. Ein Wimmer von farichtem Gilber.

Н 3.

4. Argento calamistrato simile, in terra friabili, spadicei coloris. Emem fraußgesponnen Silber gleich

5. In terra flaua lutosa, haricht Gilber / an einem gelten

Letten.

6. Mariebergium in Cadmia metallica subcinerea fluida. In cinem granen fluffigen Robeld.

7. In filice candidiffimo, In einem weiffen hornftein.

8. In fluoribus rubeis quatuor angulorum pellucidis. In rothen wicred ichten burchsichtigen Bliffen.

9. Mariebergium in lapide cinereo duro.

10. Annebergium in massa argenti plumbei coloris.

11. Capillare cum argento plumbei coloris, Annebergium in marmore candidifimo, & pyrite aurei coloris. Brif haricht Silber/neben eine gediegen Glaß Erhlin eine weissen Spadt/vnd gelbem Rupffer Rieß.

12. Cum argento plumbei coloris in fluoribus candidis.

13. Repertum in valle loachimica, in ligno abiegno. Auff &. Lorens/vnd Nochemothal/ in Dannen Dolp gewachsen.

14. Annebergium candidum capillare, rude rubrum, pellucidum: item rude plumbei coloris in vno lapide distincte coniunctum. Ein handstein/darinn haricht Silber/durct sichus
roth/gulden Ern/vnd Glas Einzugleich unterschiedlich.

In al'as formas concretum.

- 1. Quod in arbusculæ figuram excreuit. Stehet am Stein/wie em durres Baumlein.
- 2. Instar flammarum ignis concretú, cui quasi corti annati sunt massulæ argenti plumbei coloris. Weiß Silber / wie Sen ers flammen durauff zu oberst stucklein von Blaß Erst gewachsen.

 Candidum.
- 1, Argenti candidi bracteolæ in lapide pingui. Getiegen anges flogen Silber in einem Seiffen Gebirg.

2. Bra-

2. Bracteolæin faxo cinereo duro, Mariebergium. Weiß ge diegen Siber an einem grawen Stein.

3. In pyrite ferri, Bedirgen Weiß.

4. In Chrysocolla dura, Suacii ex Alpibus. Einrein angeflogen Silberzin einem harten Bergfgrun.

Plumbei coloris.

1. Argentum plumber coloris, quod facile scinditur, facile malleo tractatur. Ein Glaß Erst daß sich/wie es auß dem Berge fompt/schmiden und mungen läst.

2. In pyrite candido durissimo.

3. Metæ figura concretum, & quadrangulum. Eingebiegen : vieredicht Glaßers.

4. Influoribus candidis sexangulis.

- 5. Signatum, & ignem non expertum. Hoc facile frangitur propter mollitiem. Gepregt Glaß Er#/fo in fein Fewer foms men.
- 6. Fluorib.purpureis, pellucidis, quadrangulis. Ein Stupffe Glaß Erk/darinnen braun vierect ichte durchfichtige glusse.
- 7. Quod in mediovenam argenti rudis rubri habet, que minio natiuo purissimo similis. Gediegen Glas Gre l'darinn schon sois guldens.

Cinerei coloris.

1. Argentum instar flammæignis, in Cadmia metallica, Annebergium. Grawe gediegen Gilber in einem harten Robelt.

2. Maffa, Gin Handftein von gediegen gramen Ers.

3. In silice candidissimo, an einem weissen Blockwergen.

Nigri coloris.

1. In filice crustaceo candido, Schwark gediegen Erk in einem # Schurblichen Harnstein.

LEXICON ALCHEMIA MART.

2. In pyrite cinereo.

3. Ramulo pseudocupressi simile, Ginem Garten Rupres mit vngleich-

Rubri coloris, pellucidum.

1. Glebosum, carbunculo, amethystizonti simile, Schon Rubin roth/durchsichtig/roth gulden Erg.

2. Sex, septem, octo angulos habens carbunculo simile, tigni forma erectum, in pyrite cinereo, & sulphure natiuo flauo. In einem grawen Rieß/vnd lebendigen gelben Schmefel.

3. Spinis echini terrestris simile, in Cadmia metallica, quæ formam habet cerebri, flein fritig vnd durch fichtig gulden Ert in einem schwarken Robelt.

4. Cuius massulæ, quasi e rubinis purissime apparent concrete,

Schon Rubin/gulden Erg.

5. Cuius massæ, quasi e granatis orientalibus pellucidis compa-Ax, Ein Granatroth/recht gulden Erf.

Non pellucidum.

1. Septem angulorum, Bluthreth / sibenereticht roth gulben Ers.

2. Glebosum in marmore metallico candido, Gemein Noth

auldens.

Glebosum in pyrite aurei coloris, minio natiuo simile.

4. Influoribus candidis sexangulis, exteriori cortici castaneæ fimile, Rauch und scharff/wie die fachtlichten Schalen/dare inn die Caftanien findt.

5. In silice cinereo.

6. Adhærens rudi saxo, Ein angesprengt roth gulben Erk/in eis nem grawen Baruftein.

7. Albicans, Weißrecht gulden Erg.

8. In

- 65
- 3. In lapide molli cadido, Weißrvigguldens/in weiffen Blotte quergen.

9. In pyrite cinereo.

10. In galena inani, In einer Blende.

- 11. Aurum in se continens, Mit Golde vermischt/oder guldifch.
- 12. In rubro nigricans. Braunlich roth guldens.

13. Iecoris colore. Leberfarbes roth guldnes.

Flani coloris.

31. Capillare flauum in terra flaua, Ein gelb haricht Silber/vom Berg gefarbet.

2. Pyrites, purpurei coloris similis, cui granula plumbei coloris

adhærent, Rupfferfieß glenfit.

3. Cornui pellucido simile, Mariebergium: candel admotum liquescit. Em durchsichtig Hornfarbes gediegen Silber/das

am Liecht verschmelet.

4. Ferrei coloris, durum, quod percussum malleo nitet, neque specie, sed igne probatur. Ein gediegen unschenlich Silbert wie eine gemeine grawe Erde: Ist schwähr: Wen man mit eine Hamer drauff schlegt soglankert es. Wiel erfahrne Berckleute kennen es selber nicht.

'Cærulei coloris.

1. Quod in medio, quasi medullam, argentum rubrum rude in se continet. Ein blaw gediegen Silber Ere/darinn recht guls dens ist.

2. Commixtum argento plumbei coloris, & candido gleboso,

In einem Glaßerk und weiffen gediegen Gilber.

3. Argentum coloris viridis Annebergium, in vena cœlestis exercitus fossum. Grun Sister.

Digitized by Google

1

LEXICON ALCHEMIA MART

4. Argentum purpurei coloris fossum in eadem vena, Braun Silber.

5. Lapis argentarius. Ein Gilber Gtuffe.

6. Venaargentidurissimis nodis. Grief Rufbuctel.

7. Vena argenti diues, cui corium adhæret. Em handficin/ baran noch der Bergf ift.

8. Argentum cum plumbo, ab ære segregatum. Werd

9. Cum plumbo mixtum,id est,stannum, Schwarz Bley/oder

To. Cum plumbo mixtum dives. Bley oder Weret/daß viel Silber hat.

11. Mediocre, Leichtes Ein Strich.

12. Pauper, Frischer Einstrich.

13. Panes duri, qui plus argenti in se continent. Reich harte

14. Molles, quibus plus plumbi nigri inest, weich barr Werd.

15. Panis argenti minutus. Ein Gilber Probe-

16. Panisargenti puri. Ein Blick Gilber.

17. Recrementum auri cinereum. Graw Gilberfchlacen.

18. Subcinereum. Schwarge Gilberschlacken.

19. Spumaargenti. Silberglett.

20. Argentum coctum, & plumbo adhuc mixtum. Werdf ober Blepreich Silber.

21. Segregatum a metallis aliis. Geseigert Silber.

22. Perpurgatum. Gebrandt Gilber.

23. Excoctione purum: Jem Gilber.

24. Signarum, gebregt oder gemungt Gilber.

25. Inauratum. Werguldt Gilber.

26. Ductum in fila, Gefponnen Gilber.

274 Bracteatum, Geschlagen Gilber.

Argentum ab ære separare, Grifferen

Argen-

Argentum in globulos dissoluere. Silberfornern.

Argentum populi, id'est, sal amarum.

Argentum viuum Chymistæ Mercurium vocant. Estq; nihil aliud, quam aqua viscosa, in viscerib terre, subtilis substantiæ, albæterræ, per calorem temperatissimum vnita totali vnione, perq; minima, quousq; humidű suerit temperatum a sicco, & siccum ab humido æqualiter. Estq; argentum viuum alterapars lapidis philosophorű, secundű Chymistas: Et principium alterum: materq; omnium metallorum; & secundű quod coit cum patre, & masculo suo sulphure; caussat perfectionem, & imperfectionem in metallis, & metalla quoque (vt sætus) plus a matre, sic loquendo; quam patre habent: hinoplurimum trahunt originem, in hoc plurimum resoluuntur. Est autem argentum viuum duplex: natiuum soilicet, & artisiciale.

Natiuum, sui coloris, sine excoctione, quod tale reperitur intra metalla in lacubus, in quos e fibris effluxit. Ein recht nat turs turs turs to the suitable of the suitable o

Artificiale, quod fit vel coquitur exminio iplo lapide natiuo, fine ex vena minii: Auß dem Berg Binober over Duedfild ber Erg/quod reperitur etiam in nostris fodinis. Artificiale hoc, quod ex minio fit, Dioscorides nouit, vt patet lib. 5. cap. 60. Huius docet conservationem, vsum, venenum, & antidota, tu consule & Plinium L. Critem lib. 20.05. & libr. 28. c.9. & 10. item & alios.

Ceterum nota & hoc, quod Græci, tam factitium quam natiuum vocant indiane. Plinius autem tantum natiuu, id quod
natura sua vi & sponte creauit, argentum viuum dicit; vt patet ex loco supra citato. At quod ars ex minio sue vena minii
conficit, hydrargyron nominat libro, ni fallor, eode 33. Propterea etiam deprehenditura doctissimo Leoniceno. Postremo notandum & hoc: Argentum viuum, dum est liquidum,
in officinis nostris dicitur crudum argentum viuum: dum vero est mortificatum; in officinis vocant concrematum, seu
sublimatum a nonnullis. Argentum viuum est calidum, &
humidu in quarto gradu. Quidam frigidum in quarto gradu
volunt. Chymistæ ponunt frigidum & humidum quarto
gradu, liquidum in tertio, album secundo gradu, tenebrosum primo gradu. Alii secus soquuntur.

Has enumerant alii species argenti viui:

Argentum viuum, id est, Spiritus, vel Mercurius, qui seruus fugitiuus, asoc, ydrogiros, Sanlarum, anzatyg, asoc, Zaylat, Azehoc, Kyregiros, sumus albus, alsohoc, asob, ayor, azcc, alozet, azoar, aurarid, draco.

2. Quod sine excoctione, purum in metallis inuenitur, Ein

rein Quedfilber.

3. Eminii vena excoctum, gefchmelet Quedfüber.

4. Sublimatum, vt vocant.

5. Præcipitatum.

6. Mortificatum. Betobt.

7: Quod arte chemica concretum est, Ein Duect silber das fix gemacht.

8. Minium natiuum, Berckinober.

9. Globosum durum, quod Arabes Cinnabari vocant, Binober.

10. Friabile, weicher Zinober.

11. Factitium, Gemachter Zinober.

12. An-

12: Anthrax, vena minii. Der Gang / darauffer bricht.

13. Vena minii, cui argentum viuum innatum est, vt quoties frangitur, argento viuo guttatim stillet. Darinnen noch les bendia Ducce silber:

14. Rudiargento rubro similis, evalle Ioachimica. Ein berb Dueckfüher Ern/dem roih gulden Ern gleich an Farben.

15. Cocco fimilis, cum pyriteauri.

16. Eidem similis, in lapide candido fissili, In einem weissen Schiffer.

17. Item in lapide fissili cinereo.

18. Argentiviui diues iecoris colore Leberfarbicht Duccksille ber Erg.

19. Rudiargento rubro pellucido similis in magnetide coloris argentei. Ginem durchsichtigen rothen guiden Erk gleich in einem schiffrichen Gilberweiß.

20. Hydrensis in rubro nigra, quæ malleo percussa granula viui argenti stillatim exsudat. Ein schwarz roth Quecksiber Ers/aus Didria.

21. Hydrensis spadicei coloris, Qunckelbraun Quecksilber

Erg.

22. Fulua: in qua striatim pyrites coloris aurei est positus. Ein rethaold Quect silber Esh/dadurch sehlichtmeise ein Rupffer-Rich streicht.

23. Recrementa argenti viui.

Argillæ dicuntur, quia similes sunt his argillis, quibus sigulivtuntur. Der Dopfter Erde/vel, vt Saxones dicunt, der Posse Erd: Et superiores dicunt Thann. Harum argillarum varia sunt genera, quæ coloribus discernuntur, & reperiuntur in nostris sodinis, multis locis scilicet.

1. Candida Seburgica, we for Thann-

2. Candida Annebergica.

3. Candida Islebiana, cui internitent mica argentea. Weiser Esann mit Silber Glimmerlein.

4. In cinereo candida Islebiana, que post aryras triginta in so-

dinis aris inuenitur, post terram rubeam sabulosam.

5. Cinerea Misnenlis. Schon graw Meifnischer Than.

6. Cinerea Misnensis prope Risam, & Albim. Liechtgruner

Than vom Rif.

7. Cinerea Herlesbergensis, ex qua Norinbergæcum terra arenosa fiunt vasa liquationis, in quib. orichalcum conficitur. Daraus man die Schmelstiegel macht/darein man den Wess sing macht.

8. Cum terra arenofa, Schwillen/oder Than ju den Schmefte

tiegeln.

9. Lutea Milnensis, schon gelber Than.

10. Fulua Annabergica in Pila monte, Gelber Than.

11. Rubricæ fabrili fimilis e pago Ocrolla. Schonrother Than von Ofroll.

12. Rubra Islebiana, cui etiam internitent mica argentea, 30

the Than mit weiffen Glimmerlein.

13. Ferruginei coloris e Bauaria, qua tinguntur fornaces, quæ ex ferro fiunt. Eisen Than/damit man die eisenen Ofen fein Eisenfarb anstreicht.

14. Purpurea, quæ maxime abundat in patria mea. Wenndie Samer außfahre/so sindt sie gang roth/so habe sie sich gesolet.

15. Cineracea. Aschefarb.

16. Bohemia, friabilis, ex qua eximutur granati. Leimicht Erds

rich/darinnen viel Granatstein.

Ex his omnibus pigmenta fieri possent, si non tam humidæsorent: ollæ ex his optimæsorent, si argillærecte elaboratæ a sigulis in ollas more solito informarentur. Sed hæc ego commendo sigulis.

Argi-

Argistata, id est, incerata. Eingewächst:

Argyros, id est, argentum: indelithargyros lapis argenteus. Li-

thos enim est lapis.

1. Aridura est corporis vel menstruorum omnimoda consumtio, vel syderatio, ve vocant, Sphacelus, sphacelismus, telia, necrosis. Θε schweinung oder Sthwinden des εείδες/ υπο der Giseder.

2.2 A Molochia, Sat eine weiffe Blume/ift inwendigroif/gleich

wie der lapis felbit.

3. Arles crudum, guttulæ sunt cadentes in Iunio, roris instar in Maio stillantis: hydatis, stalagmi, stagen, straax. Die Tropfe fen/so im Brachmond fallen.

4. Armoniac fal, id est, stella, genzir idem.

5. Arohot, ift Quedfilber.

Aroph, ift Mandragora.

Arfaltos, asphaltos, aspaltum.

Arsenii, id est, lacten.

Arsenicum, id est, nitrum græcum est fulgur metallorum, est etiam salipsorum, & Saturni, quod alias artanek, vel artanech,
reperitur nonnullisin locis. Vel: Arsenicum, ist Luna, unser
Venus, Schwescle Gestell Geber. fol. 5. Ist die Gret. Ein
hermaphrodith, das Mittel/dadurch Schwesel und Mercurius zusammen vereiniget werden/hat Gemeinschafft mit bens
den Naturen/darumb wirdt er Sol und Luna genennet.

Artaueck, artanech, Arlenicum, cuius tres sunt species, album, flauum, seu luteum, & citrinum. Der Arsenick/ Rauschgeels
Goldgelb/Derment/ Huttenrauch. Item rubrum sandaracha Græcoru: Fewrschwefel/roih Derment / rother Schwes

fel/Renggelb/Roggelb.

Artetiscius dicitur, qui membri desectum patitur alicuius. Ein "
Sudgibrechlicher-

Arthoicum siue Pannonium: oleum rubeum ex radicibus herbarum cum pane in simo digestis, expressum. Vox a Theophrasto sicta. Einroth Delidaß auß den Burgeln wirdt/wen man sie in Robinist mit Brodt faulet.

Artifex, Abtreiber/vel experiundævenævel metalli, Probierer.

Alabon, id est, sapo.

Afafætida, Zeuffeledrack.

Asagen, idest, sanguis draconis.

Asagi, id est, vitriolum vel atramentum rubeum, azegi idem.

Asamaz, idest, viride æris.

Asaphatu, impetigo, & serpigo, liche: Cognata inter se sunt cutis vicera, vel vitia. Sesse stitermalestecht/ Danrwurm.

Aseb, asep, id est, alumen Germanis, **Asaun**/res est metallica, seu vena terræ, quæ habet mediam substantia inter calchantum, & sal, & reperitur in sodinis. Estq; salsugo, quasi terræ, vt Plinius inquit lib.35. c. 15. sit que ex aqua, limoque, hoc est terræ exundantis natura: corriuatum hyeme, æstiuis solibus maturatur. Estq; vena, quasi terræ, quæ per nimium calorem in album colore transducitur. Et omne calchantum alumen continet: Nomen iam alumen sactitium quoddam est: licet & species aluminis nonnullas cognitas, a dostis tenemus; licet & potissimum alumen siat in calidis regionibus, & præcipue in locis sulphureis & signitis. Quia vero alumen multas habet species, proponemus more solito propter studiosos harum rerum.

Aseb, sebel, alpar, alumaic, arabice, scipterea, Graee alumen alaum, calidum & siccu 4. gradu Auicenn. Calidum & siccum 3. gradu. Natinum in fodinis, exaqua, limoque salsugo terra, Est aut Candidum aut

Nigrum in Cypro, quo purgatur aurum.

Candidum. est Spissum. vel Concretum, &

Liqui-

Liquidum, quod vocant alumen de Rocha, vel

rocca, vel liparinum.

Scissum est triplex: Glebosum.

Rotundum Scissile.

: 1. Glebosum rursus duplex: fossile, &

factitium, cuius vna atque altera fpecies: Coquuntur (plurimum ex fosfili natiuo,) & coagule-fcunt. Et nos ex his omnibus speciebus tantum factitium hoe glebosum habemus.

2. Rorundum Zuccarinum ob similitudinem zuccari est rursus duplex: Fossile; &

Factitiúm.

Fossile, quod strongilen, seu strigilim (ni fallor) vocant. Cuius iterum sunt dux species. Fungosum, &

Pumicosum.

Fungosum, quod omnium ore facile diluitur, & damnatur in totum.

Pumicosum, idque melius, & foraminum sistulis spongie simile, rotundumque. Nam candido propius, cum quada pinguedine sine harenis friabile: necinficiens nigritia natione Ægyptium, aut Melinum.

Factitium est, quod manu fingitur, damnaturque.

3. Scissile, quasi flos glebosi, quod Schistion a Plinio 1: 35. c. 15. Et fissile dehiscens in capillamenta canescentia, vnde trichitin, id est, capillare. Hoc quoquesit, & adulteratur ex lapide scissili, & nunc plumosum dicitur, siue alumen de pluma, vel scaiola vulgo: & procul dubio amianthus, de quo, supra estalumen plumosum nostrum. Vocant etiam chalcitin, trichitin, vt sit alumen, vel potius sapidis ipsius sudor, in spumam coagulati. Quidam & alumen ærarium dicunt, quia in pyrite

concrescat. Hinc aliquoties chalcitis, alumen dicitur concretum. Hoc vero alumen adstringendi vim non habet, sed tantum siccat. Dicitur & sciptereon; inde & scipteria cistis, & alumen Iamenum, & scissium; & quado alumen ponitur, hoc intelligitur scissium; & defertur Iamenum ex Babylonia: & quia non adstringit, & tantum siccat, ergo non est alumen, ne dum scissile, & tantum formam aluminis habet. Hoc loco ipsum vide erratum Musa.

Liquidum, quod vocant alumen de Rocha, vel rocca, vel liparinum est duplex. 1. Molle, pingue, limpidum, lacteum, quod vocant phormion, cuius adulteratione Plin. docet deprehendere succo mali punici. 2. Pallidum scabrum, quod galla inficitur, & vocatur paraphoron. Horum vires sunt adstringere, indurare, rodere. Gignuntur in Hispania, Ægypto, Armenia, Macedonia, Ponto, Africa, insulis Sardinia, Melo, Lipara, Strongile. Visillis calefaciendi, stringendi, expurgandi, extenuandi: Vruntur modo chalcitidis. Reliquæ, quæ illoru sunt virtutes medicæ, quæ patria, quæ signa, consule Dioscor. 1.5.c.72 Plin. 1.35.c.15, Serap. sib. aggregat. C. Seben. Auic. 2.

Alumen. Conueniunt Medicinæ rotundum scissile liquidum. Est & alia species aluminis, quam vocant alumen affar, seu Vsnen Arabice, Latin. stercus passerinum, vel haron, cuius plures iterum species inuenies apud Serap. & Auic. Quidam sal alkalivocant: quida non aluminis, sed salis specie saciunt.

Ased, ideft, Leo.

Asedenigi, idest, Æmatites.

Asegen, id est, sanguis draconis, azogen idem.

Asenec, idest, sol.

Aseph, id est, alumen scissum.

Alingar vel alingar, almiar, aligi, id est, viride æris. Grunspan.
Alimaga, id est, permixtio, vel commixtio quorumdam metallorum ad inuicem.

Aloper,

Aloper, id est, fuligo, Xuf.

Aspaltum, Asphaltum, id est, flos æris, vel bitumen rubeum, vel bitumen Indiacum.

Assala, id est, nux muscata, Muscatenus.

Assaliæ, vermes sunt intra asseres crescentes, cossi, teredonos, termes, thripes, xylophagi, holamurme so mischen den den tern machsen.

Assanegi, Alanirgi, alaragi, das Puluer/fo da fellt von Wanden

def Salves.

Affatio, gefchicht im Efchen hart und truiten machen.

Affer triangularis, Trag Babr.

Asseres ad latus scalarum lignis impositi, Whitit.

Asser, qui potest erigi, Wendbret.

Asseres, qui continua lateribus imponuntur, Sydfine.

Asseres, dissectarbores extimi, Edwarten.

Asserculi vel pali, in quibus sedent fossores, qui cuniculu agunt. Sispfall.

Affos, ift Alaun/fagt Morienes, ift aber gemachter Alaun / von der Materi deß Steins/nemblich weiß.

Afterites, ift Pemerftein.

Astroites mas, globi dimidiati figura, stellis cinereis plenus, Ein

Siegstein voller Sternen.

2. Astroites semina, globi dimidiati sigura, in quo masculæno stellis, sed erucis vermibus similes visuntur: ita stellæ sunt ab ipsa natura confertim compactæ. Darauffnicht Sternens sondern Striche wie Raupen zuselen.

3. Exastroite globuli, quibus numerabantur olim preces. Gin

pater nofter, von folchen Siegsteinen.

Astrum sydus est cœleste. Astrum hoc loco dicitur; virtus, & potentia rerum, ex præparationibus acquisita, vt sulphuris astrum eius est accesso, qua vertitur in oleum præstantissimű.

K 20

76: LEXICON ALCHEMIA MART.

Item Astrum salis est eius in aquam vel oleum resolutio, qua pariter maiores vires induit, quam antea habuerat. Mercurii pariter astrum est eius sublimatio, qua miram acquirit vim, & potentiam naturalis sua maiorem & subtiliorem Astri oder Astru heist das Gestirn. Aber in vnser Eppmischer Runst bes deut es die Natur vnd Krafft eines Dinges/so es empfahet auß der pparation: Alf wender Mercurius sublimire; der Schwes bel mit einem Füncklein Fewer angezundet/ vnd das Sals für sich selber soluiret vnd zerlöset wirdt / so werden sie Astralisch/Gestirnmassigs vnd heist das Gestirn/Mercurii, des Schwes sels vnd Salses. Vel Astrum; der Stern ist das alkol, oder quinta Essentia, die sautere/vn reineste Rrafft/das Extractum, der Sahm/vnd die Natur/vnd Eigenschafft des Dinges/sagt Baccho.

Alub, id eft, galaxia, Senderung der Stern.

Asubedegi; idest, lapis scindens alios lapides.

Afulci, idest, lapis azuli, Lasurd.

Asuoli, id est, atramentum; dicitur & fuligo.

Atac, id est, talck, velnitrum.

Atanor, id est, olla perforata.
Atebras, vncus aquinus, id est, vas sublimatorium.

Athanor, qui & philosophicus, & arcanus dicitur, est furnus compositus, arcano philosophorum lapidi elaborando calorem, vbi ignis ad vas non pertingit, conuenientem tribuens. Multi multos eiusmodi furnos exstruendi modos sibi imaginati sunt: Vnum tamen nostri inuenti, qualis omnibus, tum obignis contiguitarem, quam eiusdem temperantiam præstat, huc apponere visum est. Ex lateribus rotundis murus erigitur pedalis, qui in alterutra facie, spatium inane ostiolo relictum habeat, cineribus eximendis dicatum. Super hoc structum craticula serrea collocatur, super hanc craticulam alio

alio aliquo ostiolo, per quod carbones serro commoueri possunt, latiorem inserius, quam superius erigimus. Turrim
hancin proceritatem eo modo euectam, quando ad sumam
carbonibus est impleta, terreo cooperculo occludimus. Attamen in posteriore muro, proxime a craticula foramenapertum relinquimus, per quod calor athanor nitrare possit,
idque spatula, vel obice ferreo, (nonnulli registrum vocant,)
qui subleuari, ac deprimi possit, claudimus. Hic etia in suma
turri digitos quinque latos sub operculo, paruum foramen,
per quod auricularis digitus vix permeare queat, constituimus, quo ignis aerem; tanqua fomentum adse trahere possit. Huicturri eo pacto exstructe sum collateralis, sue ipsum
athonar annectitur.

Erigitur pariter murus rotundus altitudinis sesquipedalis, qui prædictæ turris posterius orificium rectalabris suis cotingat. Ab hoc muro furnum concaméramus, relicto in fummo cocamerationis foramine aliquo, in modum thaler Imperialis, per quod calor in hac parté ob cocamerationem aliquo modo sese reuerberans, ad proxime sequentem ascedere possit. Iam murum, a quo concamerationem coeperamus, rurius sesquipedalem erigimus, eamque Camera obducimus, relicto pariter paruo foramine, in lumitra fornice; simili inferiori. Necesse tamen est, vt in huius mediæ partis facie aliqua locus, per quem materia imponi, eximique queat vacuus relinquatur. Nam hac media in parte Ergasterium est, vbi materia in suo vase super tripode collocata elaboratur. L'oco vacuo complendo se obserando obturamentum aliquod rite claudens, ne quid aeris inde concipiatur, formatur, eique applicatur. Quatuor digitis latis super hancsecundam concamerationem furnum, relictis in basicius quatuor respirametis, cum suis obturamentis, quibus calor augeri, minuique

possit, tertia camera obducimus. Gin Philosophischer distilistir Ofm. Turba Clibanus, vel crilanos reuerberatorius Philosophorum.

Atincar, vel Atinkar, idest, borax de petra, baurach, boras,

Burref von Selfen.

Atramentum album, id est, Calcadis.

Atramentum citrinum, id est, colcatar.

Atramentum Hispanicum credo esse vitriolum.

Atramentum rubeum dicitur asaric, vel asagi.

Atramentorum est akata, aliud alsrein, aliud kalkadis, aliud chalcanthum atramentum est Ægyptiacum.

Atramentum varie sumitur.

1. Atramentum librarium seu scriptorium, Schreit Dinte.

2. Atramentű fuligineű. Buchtruder garb / Zruderschwars.

3. Atramentum sutorium seu coriarium, melanteria, chalcanthum, chalcanthon vitriolum intus rubeum, Rupfferwasser/ Schuster Schmars/ Rupfferfieß oder B.triol / der inwendig roth ist und rothe Streiffen hat.

4. Atramentum rubeum, Rothgebrandter Victriol.

5. Atramentum tectorium, vel pictorium, Ruhnruh / Maler. Schwarg.

6. Atramentum album tenue, Rupfferwaffer Blum.

7. Atramentum fossile, Bergfupffer Waffer.

8. Atramentum candidum, durum, stalacticum. Weiß Goß.

9. Candidum purum spongiosum, fossile, Goslarianum. Xossi

licht/ond lucter Bergfupffer Wasser.

10. In candido rubeum itidem stalacticum durum. Nothicht Goflarisch Jockelgut.

11. Viride durum natiuum Goslarianum, Hart grun Berge fupffer Basser.

12. Viri-

12. Viridespongiosumnatiuum, Grünlich sucken.

13. Viride stalasticum duruGossariense, Grun part Godelgut.

14. In candido cinereu, Cyprium, Graw Bergfupfferwasser.

15. Durum einereum natiuum. Graw hart Bergfupfferwaffer.

16. Cinereum natiuuNeapolitanum, cu fulfure viuo coloris lutei. Graw Rupffermasser mit einem reinen gelben Schwefel.

17. Viride solidum durum coctum Goslarianum, Grun hart

gesotten Rupffermaffer.

18. Viride durum spongiosum coctum Goslariz, Grun hart schwemicht Rupfferwasser.

19. Cœruleum coctum Cyprium, pulcerrimum. Schon blam

gefosten Rupffermaffer.

20. In viridi cœruleum-coctum Gossaria. Grun binviicht

21. Cœruleŭ Romanŭ coctum. Blaw Nomisch Rupffermasser.

22. Cœruleum Pannonicum coctum. Blam Bingerisch Rupfe ferwasser.

23. Cœruleum Pantionicum, in quo alumen candidissimu gignitur. Blam Bingerisch Rupffermasser/darin täglich Alaun wächste

24. Cœruleű coctű, Radeborgense, in Misnia Pañonico simile.

25. Radebergense eum sulfure mixtum. Radebergisch Rupfs ferwasser mit hwefel vermischt.

26. Cœrulen Schum Goldebergensein Silesia eum alumine mixtum Goldbergisch Rupfferwasser/mit Alaun vermenget.

27. Candidum, durum, pellucidum, sublimatum, hartweißid burchsichtig/vnd sublimirter Victriol, oder Rupffermasser-

28. Destillatum, Rupffermaffer Del.

29. Vitum, Gebrandt-

30. Vstum Cyprium.

31. Attamenti, salis, nitri, & aluminis post destillatione tecrementum. Todten Ropff vom Scheidenasser.

32. Atramenti recrementum, ex quo postea Radebergæsulfur excoquitur.

Atramentum, idest, duenec, malagislaca, Edwart Rreid/

Rriefchbech.

Atramentum viride, id est, Calcanthum, Vitriolum Romanum.

Arramentum sutorium nihilaliud est quam vitriolum, id est, Chalcantum, hocest, quasi flos æris: non autem est معالمة مناهمة diuisa voce, id est, æris flos ipse, de quo supra egimus; Sed ærugo aris, qua etiam flos aris dicitur, iuxta recentiores. Sed hoc طائعة المعدي dicitur, quasi flos æris . Alia enim est flos æris ipse, autærugo æris, quæetiam tali nomine vocatur: Etalia res est and in idelt, vitriolum. Hinc Plinius lib. 34. c. 10. Græci cognationem fecere, æris nomine, & atramento sutorio; appellant enim chalcantum: Sicuti est quædam cognatio intervitriola, & æris æruginem, quam æris florem etiam dicunt. Dicitur vero atramentum sutorium ipsum vitriolum, quod olim eo coria sua tingebant sutores & alii opifices, qui corio vuntur. Sed quia acre facile corrodit calceamenta, a sutoribus aliud atramentum est excogitatum, quo tingunt coria, nempe ex ferro, Infer Schuffer Schrafre. Sed apud veteres atramentum intelligendum est vitriolum, metallicum illud, quod nihil aliud est aqua congelata, & assumta năra zris, diuersam habens na & formă, 2 dm natură lapidis, cui adhæret. Seneca pelare disputăs de fontib. & fluminib. inquit, terra varios continet humores, & et spiritus instar humani corporis, vbi humorum varia genera, scilicet, vbi alii necessarii sint, alii corrupti, alii pinguiores, alii, qui mature durantur. Hincest omnis huius metallorum, vt aurum, argentum, & qui in lapidem ex liquore foluuntur: Sicuti funt talia metalla, quæ Chymistæ non iniuria vocant spiritus,

fpiritus, qui funt contrarii fluoribus. Dioscorides lib. 5. c. 64. genere quidem vnum & idem atramentum esse dicit sutorium, molle & concretum, sed in specie esse triplex: scilicet.

quod concrescit humoribus collatis stillatim in cuniculos, quod stillatitium vitriolum vocant, qui Cypria persiciunt metallaralii pinarion, & stalacticon, id est, stillatitium dicunt: A Germanis, hæcspecies, Soctelaut.

3. Quod fit in speluncis, simplici ratione postea transsusum in excauatos scrobes, concrementum capescitis pecton, id est,

concretitium, & congelatum vocant vitriolum.

Et hæ duæ species sunt natiuæ, & disserunt glebis; & ratione sormationis: A Germanis dicuntur, alias Rupsscrauch/quasi sumus æris, seu pyritis in ipsis sodinis concretus seu congelatus.

Harum vires conueniunt Medicinæ: adstringunt enim & calefaciunt, & crustas inducunt. Secundum colores vero natiui, atramenti sutorii, seu vitrioli sunt tres species, scilicet.

1. Vitriolum, aliud est candidum, cuius non facit mentionem Dioscorides, sed Plinius lib. 3 4. c. 12. Hoc propter candidum colorem, vel coloris similitudinem, vitriolum leucoion idem Plinius appellari dicit, & illo pingere sullones: atque in hoc transeunt melanteria, & sory.

Ceterum viola leucoion, Theophrasti, & Dioscoridis nota flos est medicis. 2. Viride. 3. Cœruleum, cuiusmodi Dioscorides L. C. docet stillatitium esse optimum: scilicet, quod graue, concretum, & translucens est. Ab aliis & hoc dici ait Lonchoton, quia quasi lancea nascitur: cui proximum sit cocretitium. Modum vrendi docet istorum Dioscorides in Chalciti. Et magna est prosecto cognatio, floris æris, id est, æruginis æris, secundum recentiores, & Chrysocollæ, & vi-

triolorum.

3. Coctile factitium est in Hispania: cuius paradi modum loco

LEXICON AUCHEMIA MART.

citato docer Dioscorides: & hoc aptissimum dicit ad infectus, & denigrationes præceteris natiuis: a Germanis dicitur, Supffermasser. Est autem hoc factitium simplex, & racemosum, quasi esticacissimum, quod correleum colorem habet:.

Phin. lib. 34. Natiuum e.12. chalcan folfile

thum, i. e. vitriolum, & atramentum

futorium diuidit etiä in i. Quodsitscrobe cauato.

2. Quodsit in saxorum catinis.

3. Quod sit salis, modo flagrantissimo sole, admissis dulcibus aquis, cogente.

Factitium: quod in Hispania ex puteis; stagnisve Lit, habentibus id genus aquæ, vnde natiuæ siant.

Meta-

Metamorpholis, transmutatio, seu transfiguratio talium mineralium artifice

Magna est cognatio floris æris, id est, æruginis æris, secundum recentiores, & chrysocollæ, & vitriolorum, & reliquarum eius specierum. natura ipla.

1. Mily faci-

tatur vektrannatiuum muvitriolum, ve lutorium, ve chalcanthum Atramentum adhuchtatra Ap parte exte riű, lógingu mentu luto riori,cű int 2. Chalcitin citin ht fact chanthú m icit,&fitcha cum vetera tate teporis tium muly tatú in cha & iteru, cha citis factitus 5. Filamenta lime tă, id cst, zeg nigrum, cundum Dioscoridem melleum fecundum tur & trantit in inueterata scili. mutadium inter marchali-Plinium caloris æris te ter vitriolú, i. e. zeg vimentum nigru, & invel pyriten, velatra-Chalcitis zeg citrinum ride vel chalchanthú, cundum Arabes: me-Colcotar, vel zegi fe-

utin

té &mecontra Sory aulanteria candidum leucon,ideft, Chalchanthu

CTIO

transeut

Arabés vero atramentumfimpliciter zeg vocát, & has atramenti species faciunt: 7. Zeg nigrum, id est, atramentum nigrum: Et hoc est marchasita, i.e. pyrites.

Nam marchasita, seu pyrites dissoluta, facit
encaustrum, quod vocatur a Serapione
Zeg nigrum: quod & cum vino, & aceto soluiturin nigrum colorem, & ab Auicenna lib. 2. c. de Atramento, vocatur
atramentum album, quia no dissolutum
videtur esse coloris albi.

2. Zeg Colcotar, vel chalcitis, vel zegi, de quo mox agemus.

Citrini est zeg coloris, seu æris secundum Dioscoridem, & dicitur zeg, id est, atramentum citrinum, ex illo sit quarta species, quæ dicitur zeg rubrum, vel rubeum, id est, Atramentum rubeum, vel rubrum, & vocatur Asuria.

3. Zeg viride, seu arramentum viride: Et est chalcăthum, id est, vitriolum, de quo iam hicagimus: Et hoc est atramentum sutorium.

Scrapio

Serapio in capite zeg, sese vidisse testatur in sodinis zeg nigrum, id est, marchasitam, id est, pyriten. Et deinde Colcotar, id est, chalcitin, & zeg viride, id est, vitriolum, vel chalcathum, vna coniunctim.

Et dicit has tres species diuersitari ad inuicem in subtilitate, & grossitudine. Quoniam quod exhis sit grossius, inquit, est zeg nigrum, id est, pyrites: quod vero subtilius, est zeg viride, id est, chalcanthum, seu atramentum sutorium. Colcotar vero, id est, chalcitis exsisti medium inter hæc duo. Præterea zeg viride, id est, chalcanthum, & colcotar, id est, chalcitis, soluuntur & liquesium igni: zeg nigrum vero, id est, mar-

chasita, non facile soluitur, non facile liquesit.

Solidum est zeg viride, id est, chalcathum, seu atramentum sutorium, tanquam subtilius, præcipue Cyprium, facile mutatur in misy, & exterior eius pars interdum tempore transit in chalcitin, cum intus adhuc sic atramentum sutorium. Estque pulcerrima hæc transformatio mutua. Talia metalla natiua, vt sunt chalcanthum candidum, seu viride, seu cœruleum, quod est in colore: deinde etiam chalcitis, quæ æris; misy, quod auri: sory, quod melanteria est fere coloris: quorum toties Galenus meminit, & veitur in emplastris, nec minus alii veteres: quæ olim làudatissima, & vulgaria fuerunt in Cypro: Non scio, an in nostris iam fodinis argentariis inucniantur: licet non nego posse in his inueniri, si quis diligenter perscutaretur. At in fodinis ærariis (licet non crebro) reperiuntur, vt Goslariæ, & aliis in locis. Mirum autem, quod vbicunque marchasita, id est, pyrites sit, ibi hæc omnia fiunt metalla, chalcanthu, chalcitis, misy, sory: Et omnes hæspecies demigrant: inde & atramenta dicuntur. Est autem chalcathum calidum& ficcum 4. gradu fecundum Paulum. Atramentum sutorium, quid veteribus, & quidiam nobis sit, egimus: hic vero de atramento librario pauca cum Dioscoride agemus. Bon ter Dinten ober Elatt / vevocant Saxones. Modos autem, quos docet Dioscor. vnde fiat atramentum, omnino iam sunt obsoleci. Nos enim iam multo aliter
componimus nostrum atrametum, ex vitriolo, gallo, gumi,
etiam aliis modis, vt sciunt scribæ, quare mutabilis est, &
qualitas eius iuxta ingredientia. Si vis, poteris atramentum
librarium ita dividere: Atramentum librarium, Dinten os
der Blact / duplex est, scilicet naturale, quasi & factitium.
Naturale q. succus ille omnino similis atramento librario:
id est, in sepia, In dem Blact sisch/de quo consule Dioscoridem 1.2. Plin. Et Nicandrum aliosq, vt de hoc suo tempore
agemus. 2. In eruca terrestri alba, qua comesta moriuntur
sues de qua in lib. 2. Dioscoridis aliquando agemus.

Factitium iuxta Dioscoridem: 1. Exfuligine e tædis cocta. 2. E fuligine refinarum, & pictoria cuiuis erodendi. Factitiu vero nobis: 1. Ex lapide, de quo egimus in capite de Pingite.
2. Ex carta combusta. 3. Ex semine alni. 4. Ex lacte & coete. 5. Ex suliginibus. 6. Ex vitriolo, galla & gummi, Plin. 1.35. c. 6. docet, & alios modos, quibus olim atramenta libraria sint composita, nempe ex terris coloris sulphurei; Ex carbonibus digestis, in sepulcris, ex suligine.

Attagar, idest, lapis.

Attingat, id est, slos æris.

Attingir, id est, capsula terrea.

Attractiva dicuntur medicamenta, alias magnetica, quæ vim ad se trahendi habent, ex similibus etiam attractivis composita.

Atureb, id est, vitrum azazeze.

Aurancum, id est. testa ouorum, aurantum id em.

Auraric,

Auraric, idest, Mercurius, Azoch, Azog, Azet, Besech, Besech, idem.

Aurum latus, id eft, Gold in weicher tinctur, oder Ferbung die Da die Corper tingirt, burch daß ihr jugemischet wirdt

Aurum coctum, id eft, gefchlagen Gold.

Aurum coticula experiri, Unfireichen.

Aurum experiri argento viuo, Anquieren.

Auis Hermetis, ist das rothe Bley/mitten in dem En/daßnum wher sich will vand soll/ze Es ist auch die Esch in der matrice, heist auch anser, und Æs Hermetis, auis volans, quia in altue euolat, & tameniterum in terram propter nutrimenta descendit vade nutrix omnium est terra.

Aurum obrizum, id est, limatura auri. Goldfeilen oder Dur Gold.

Auripigmentum, arlenicum luteum: a Germanis, Goldaelb Derment/ Suitenrauch vocatur: pictores vti solent. Natiuum metallicum est, quod in iisdem metallis, in quibus nascitur, sandaraca reperitur, vt Dioscorides docet l. f. e. 70. Est. crustosum, aureo colore micans. Estq; adfine quodda sulphuri, ex simili materia, & odore. Estq, sterquilinium terrestre (vt ita dicam)in cauernis terræ, quod per longam decoctionem transit in substantiam auripigments. Huius altera species sissilis est in squamas, qualis in Mysia Helespontinascitur. Altera est pallida, glebosa, glandis effigie, colore imitatur sandaracam, quæ defertur ex Ponto, & Cappadocia. Arabes natiuum auripigmentum speculari lapidi simile esse dicunt, scilicer respicientes ad crustas. Sed lapis specularis ipsam pinguedinem non habet. Miscentautem iidem Arabes landaracă cum Arlenico, & confundunt, atq; vno nomine hoc sc. Arsenico, vtrumq; ad sandaracă, & aurinigmentu censent, solo vero colore distinguunt:nec medici iolű, sed & Chymistæ: appellant n. Arsenicű rubrű, quod nos

Vel Anripigmentum ift das Blut des Steins. Turba folt to. Nennetes das Beiblein/welches wir brauchen/die Sonne zu ferben/ond zu fochen mit Mercurio: Esist aber recht Schwes fel Turba folt. 66. Lunckstiber auripigmentum ist Schwes fel/welchen auffsteiget von den vermischen composito-es ist der Noter Stein.

Auripigmentum lempinas aquadilii. Auripigmentum crustaleum Schiffrecha. Auripigmentum glebosum, Gudicht Operment

Auripigmentum glebosum mixtum cum sandaracha Mit

Auripigmentum rubeum delle Rectant.

Auripigmentum album sublimatum, quod venisinalbo sub-

Aurspigmentum sublimatum, id est, rigris subruffis, & luteis venis variatum.

Aurunga Germanis Golden Chymistis dicigur Sto, & tribuid tur sofi: metallum est omnium remperatissimum scalidum a se siccum secundogradu, sixum, & subeum seriso gradu dicum. Estes corpus metallicum, citrisum, fulgidum, ponderosum, æqualiter in ventre testæ digestum, aqua mines rali diutissime lauatum? Ex argento vino puro, sizo, claro subeo: Et exsulphure mundo, sixo, rubeo, sion adurente. In summay aurum est subcisssima substantia argenti vini. Videmus enimargentum vinium sacilime aurum suscipus, quod proximum sua natura est, vi mater filium suscipus. Deinde aurum, & ex panca substan-

riantum di sulphuris & pura rubedinis constat, plus tamen patre. Sulphur purissimum cum matre argento viuo pater coiens, optimum generat filium aurum. Brenter argentum viuum coagulatum, sulphure puro igne, non tamen adunente sitaurum. Hic est ille filius di lectus, quem semper proponit saccidentia super contendit natura: Verum diuersa accidentia superuenientia, alia procreant metalla. Est autem aurum primum duplex: natiuum &

coctum. Natiuum purum, quod a natura taleest, cuius massas Hifpania vocant Palacal. Germani georgen Golot; idque reperitur: 1. influminibus: vt in Tago, Albi, Sala, Schvvartza, Darumb frag die Goldtwafcher 2. 311 montibus Arabicissin fodinis, & puteis, partim folum, partim eius scinrilhe quali adhærent, ad faxi quoddam genus candidissimumiquod vocamus Germanice Quartz: Cuius copia est Cettenheydæ 4. Li capitulis pisciu, quos Forellas vocamus. Coctum, quod conflatur, seu coquitur. 1. Ex pyrite, coloris cineracei, & galenæ, vtinfra dicemus, idque fit plurimum Rrchensteine. 2. Ex terra quadam purpurea, vapore, & hafitu terræita teperata, & affecta, vt fit fæcuda auri, ex qua in camino excoquitur aurum plurimis locis, 3. Exchrylocolla. 4. Ex cœruleo, de his suis locis. Facit autem sicuti videmus plurimum ad auri bonitatem regio. Arabicum, Hispanicum, Vngaricu, Germanicum certis distant gradibus. 1. Aurum Goldtiff der Corper/ und ferment in die Philosos phische Golde milches in Die hohr fan fteigen den der Mers curius Solis ift der Safim/fagt Bernhardus, dasaft die Geell und der Note Knechts der die Weiffe Fram zur Che nimbts benmanlegt fon in feinen Ronig ichen Schmuck an baf meife fe Goldes darinn tein Metall oniergehet ale allein daß Goide. 2. Fossile ex monte Carpatho, quod statim est sum, et diegen Geld.

3. Aurum parum fossile in lapide ferri ex codemmonte, 3n

einem Eifenftein.

4. Ex codem monte, in silice duro candido, Gediegen Gelde in einem harten Fewerstein.

5. In lapide vocato armenico ex monte Carpatho, 🕓 🗱

gen Golde in einem Lafurstein.

6. Bractez, & scintillz auri purissimi in saxo candido duro e Pannonia exteriore, Roftgediegen Goldistation in einem harten Beissen Etein.

7. Argentosum fuluum, in saxo viuo adhuc tinctum Weißs
golds darauß das Quect siber noch nicht gar verraucht ift.

8. Argento commixtum, in silice cinereo, e Norico, seu Styria, quod Electum appellant, Guldig siber Natilesse.

9. Argento post excoctionem mistum Weit.

10. Aurum coctum, & ab aliis metallis segregatum, quod obryzon Græci. Fein Gost.

11. Quod argenti mixtura habet, Bleich et Reinisch Bold.

12. Cupro tinctum, Grgrent Golde.

13. In fila ductum Gefpunnen Goite. :

14. In bracteas ductum Grichtagen Goldt. ...

15. Lapilli, qui reperiuntur in riuis circa arcem Honsbeinam, e quibus aurum excoquitur Goldsforner.

16. Auriramenta grauia ibidem inuenta, Betiegem gesteiff

Goldt / oder Kornicht Goldt.

17. Vena auri fertilis in monte Carpatho, Guldig Era/ ober ein guldner Sandtstein.

18. Ramenta auti leuia ex codem loco, Rein gediegen Flems

micht Golde.

19. Scobes auri collect e lotura, & in raméta duce & Cfrese.
20. Spu-

20. Spumaauri Goldalette. Auriga treiber. Aurichalcum,i.e. Ern oder Meging, Auriamailula,i.e. Ronig. Aurum Philosophorum, id est, plumbum. Aurum potabile est liquor, fine cortofino, quod paucissimi norunt, eorum etiam, qui parant cotidie in hominum pernitiem potius, quam salutem, Austromantia alia est superstituo quadam excogitata, ex yentorum obloguationibus, vt cum altra ventorum in lummam, syltra consuctudinem, vehementiam erumpunt, inde futuri prolagiú homines ouoli magis, quem curiosi pronunciant. Aurum wirz est aurum przeipiratum, vel Mercurius przeipitatus cum auro, ac in summam rubedinem reuerberatus, . Gin præcipitat mit Goldt gemacht/der durch das Femer in die - hothste Robte gebrache ist Aurumyiuum, idelt, argentum viuum. Autora idechaqua pura, vellenis, Axiculus Walpel Walcheim Axiculus ferreus Schmennelnagel Axungia de mumia, que interdum mumia de medullis etiam scripta repentur, est medulla offium. Ayeophos, id est, as vstum, alecofocidem. Azaa, idest, magra, terrarubea Azagot, ideft, viride æris, Azragar: Azamo, idest, Calor Indus. Azanec, idelt, Armoniacus. Azarnet ist Auripigmentura. Azec, idest jatramentun viride. Azci, idest, atramentum.

Azeff, id.est, alumen scissim. Azedegim, id est, Hæmatites.

Azeg, idelt, Virrolum, azezi, azegi Azegi arec, idelt, aqua agramenti. Azem, idelt, butyrum coctum.

Digitized by Google

Azemasor, id est, minium vel cinabrium.

Azensali, id est, ein schwarzer Steinsso im Goldt fundencieitet: Ift auch Moobifo auff ven Relsen wacht.

Azernec, id est, alfatida.

Azius, ist ein Steinsbarauf Salawächst. Azimar, id est, flos æris, vel æs vitum.

Azob, ift Zucker Alaun.

Azoch, ift unfer Mercurius/das ist ein doppelter Mercurius/
deß Steins Materi. Daher sagen sie/Azoch und Jewer sinde
genigtden Latonem zuweissen/und das gange weret zuserts
gen. In der ersten Arbeit erscheinet erweiß: dan das Beib
uberwindt den Mann, Darnach schwarz. Braselchi sage/
wast Azoch zu Galg wirdt/so waschet er Latonem, das ist/
den Metalischen Schwesel. Dann wo er nicht die Note ables
get/und weiß wirdt/so taug er nichts. Dieser Schwesel heist der
Mann. Anfänglich ist er roth/wnd wann dieselbige Notheloder die unctuositas, Beistigkeit (welche die Nothe verursachet)
hinweg ist/so sagt mann/der Schweselsen hinweg.

Azoth est argentum vivum, ex quouis corpore metallico tractum: & proprie Mercurius corporeus, Mercurius corporis
metallici. Paracelso præsertim est vniuersalis & indisferens
medicina, rerum speciem offinem exuta; & intentissimam
induta vim, atq; centralem quandam virturem generalissimam, reliquas omnes medicinas in se concludir, non aliter,
quam prima reliquas omnes substantias, exclusis accidencibus. Hanc in ensis pomo conclusam, quo cunq; locorum ierit, gestasse secum perhibetur. Sons is ein Quect siber aus A
Decials gebracht. Aber Theophrastus nennet seiner situembe
ste Aranen eine also: Dermeinenetsichese sen Lapis philosophicus gewesen. Der Azosi wird auß den Corpern gezos
gen durch Mercurium/pnd wird genenne Spiritus animatus,

Digitized by Google

rein geseelter Beist aqua nostra Essigl&c. Lacin.lib.2.c.2.
Maria spricht/Bann der Laton geweisset ist / so heistet er Azoth. Daher wird gesagt /Azoth weisset den Latonem; dare nach weisset der Laton abermalhandere/vind rotet / vnd. wann er wieder rotist / heist erabermal Laton. Geber: Azoth ist der Mercurius/welcher von den: Corpern durch den Mercus rium Philosophorum außgezogen wirde. Ist also vnd wirde / Azoth ein Elixir, id est, ein visgelosten Corper in dem Mercus rialischem Basser. Heist auff Arabisch Azoth ein auffgelost Suber. &c. Es ist auch die Metallische Erdt in den Bergs werden/vnd wirde genennet Azoth vitreus; oder vitricolaris, chalcanthis; weiß vnd glänsendt/ innwendig rot/auch anzuse hen schwars / vnd grün: Hat ein Farb/wie eingistige Erde.

Ist den Metallen nahe verwandt.

Azub Arabice, Latine Alumen, Azel idem.

Azubo, id est, vas chymicum. Bedigar idem.

Azuc, idest, corallus rubeus.

Azumen, id est, pondus, baccarum.

Azur, vide Turbam fol.30.

Azuric, id est vitriol rubeum.

Azymar, id est, vermilio. Azamar idem vel minium.

DAYERISCHE STAATS-BIBLIOTHEK MUENCHEN

 \boldsymbol{B}

Bacillusteres striatus, Rerbholas

Bacillum Anchel.

(schlag machet:

Bacillum fereum fossorum teres, Eisen/damie man einen durch

Bacilla ferrea sucula inclusa, Schengstange.

Bacilla ex acie facta, Stachel Stabe.

Bacilla maiora ferrea vncinata, Gorthactes: (sa cusum.

Baculus ferreus est instrumentum ad sustinenda imposita va-Bacillum-ferreum, Nagel/Nahel/Brecheisen/Grecheisen.

Bacilla ferrea, Stabeisen. Bagedia, i.e. libra 12. Vnciarum.

Baiac, ideft, Cerula, Bloweiß

Bayda, i.e. vas super quod destillatur. Balziam, i.e. saba-

Balasius purpureo seu roseo colorestames est. & rutilat, & anonnullis placidus dicitur: aliqui putant esse Carbunculu, colore
ac virtute diminutu, quemadmodu virtus seminæ avirtute
maris dissert. Pluries compertu est, que exterior pars vnius lapidis attestat balasio, interior carbunculo, & ex hoe dicunt
balasiu esse domu Carbunculi. Balasii virtus est varias cogitationes ac luxuria auferre ac reprimere: conciliare amicoru
discordias, ac in humano corpore sanitatem inducere. Qui
tutus ac potatus cu aqua oculoru, infirmitatib. opitulatur, &
hepatis dolorib. subuenit: & quirum esse arbitror: si ipso balasio quatuor domus angulos, viridarii, aut vineæ tetigeris:
a sulgure, tempestatibus, siue a vermibus erunt immunes.

Balitistera, id est, terra rubea. Balneŭ Mariæ, id est, aqua calida.

Balneum aliud maris, rorisaliud.

Balneum maris vel Mariæest, quando res dissoluenda in conueniente vaseaquæ calidæ in suo aheno contentæ imponitur, inibiq; operatio perficitur.

Balneŭ roris est, qñ vas aqua non tangit, sed a vapore ascendente calefit, resq; imposita dissoluitur. Vel:

Bal-

IBalneŭ Mariæ, vel maris, ve multi vocari volut, est furnus destillatorius, aqua continens, in qua calentevasa chymica ponuntur ad putresactionem sua materiæ, qua capiunt, ad separatione, & id genus humidaru ascensionug siciendas operationes.

Balneum roris, vel roritú est furnus, in quo super vaporé aquæ duntaxat vasa destillatoria suspendunt, vt aquæ corpus non coringant, alio nomine vaporosú, aut vaporarió vocauimus.

Balen Bech/ift die Feuchtigfeit/die vber bleibt.

Balsamum. Balsamus est substantia corporum a putrefactione . conservans. Est internus & externus. Internus in homine est temperatissima qda substantia, non amara, non dulcis, no acerba, neg; sal minerale, sed sal liquoris, q potentissime a putrefactione pleruat: dicir & nature corporis gluten temperatissimű. Breuius sic: Est salis interioris liquor suu acorruptione corpus tutissime pseruans naturaliter. Externus est terebinthina nullă vim ignis passa, sed digesta: Parac. 1. de tereb. Ité omne illud, que le riter sanat a Germ. sermone ad chirurgiã adaptatú nomen duab.dictionib. 2ald; amen/i.e.celeriter coniunctú. Ité quoduis oleú distillatú, & ad sumú gradú puritatis adductú: Îtem quicquid corpº vel mortuú vel viuú a putredine coleruat, Ein Erhalter aller Corper für faulung und zerbrechung: Ift zweperley/ein inwendiger und aufwens diaer: Derinmendig ist ein temperirt Ding / weder famr/noch füßlein resoluirts Salk od Saffe deß Salks im Menschen/ Daß fur faulung behutet. In naturlichen Dingen ift & aufwens dig Balfam/der alle Corper für faulung vit gerfterung behelt/ alfi da Schwebel und dergleichen. Item ein jedes diffillit Del/ auch ein jedes Ding/darinn ein schnelle Beilung ift.

Ballamus de mumiis est ballamus de carne tractus, Bleifchbals

fam/Mumebalfam.

Balfamus elementoru externus est liquor Mercurii externi, i.e. N 2

modo sandaracam: Et arsenicum luteum, quod nos auripigmentum dicimus. Auicenna album quoque habet arsenieum, verum album cum nunquam reperitur sossile, Auicenna videtur ad alterum, forsitan genus sactitium, respexisse, quorum vnum est luteum, alterum est album, quæ Chymisæ consiciunt, & hodie solo nomine arsenici appellantur.

Harnech

gmenti

Auripi-

crtrinum

landarace,illud

agiti.5.c.70. & illoruadfiffili,& gleboso Dioscor,

ultionem in telta, & qua

vim habeaut docet. Efto

calidum, & siccum in

color milcetur

)uado aureus

De his duobus scilicet de

que iterú

fciffile,id

deterius daracæ imile 2. Pallidius, Ian-

idq; optimű.

Hæc vtraq; fquamofa po-

test in laminas diuidi,

Coloris aurei,

Græce, Arabice Artenicu

Goldach Operment,

Flauum

cenna meminit; Album, cuius Aui-

rúq:cft,gracil fiffile, freen pu-

lidum fandaracam colore debolum effigie gladis, palvenarudiscurfu

botum: citrmum tn auri gradu-futte fissile, finegle idű&ficcú3.gradudicii igmentu Auicenna ca

Nostra, quæcst illa Pluni & Theophrasti, qua est & huntarie, ex sulphure, retinent nomes Arienici Et hæc duo faôta, folum

Robgeth . Dioscoridis; que vitus redole riul huris, nondum inuenta a nobis

puluis, & reperitur in fodinis argentaris.

Notice De

Keifchgelb!

daraca Græcis,

FNatiua Serdion

landaracaiterú Schiedel Lon la supra documus: Eureperemus infra de cinnabari factitia: & iuxta Virruuium, quod Dioscorides vosat sandicem, vt de ceruquomodo hat landaraca, vide Plin. lib.34.c. rinum, quiamittex plumbo, onfer Menge/& quodex cerula itt Factitia, apud Chymistas, cuius species est ministriostru adulte

duplex:

Operations.

Digitized by

* De his omnibus speciebus vide Serap. lib. Agg. c. Harmech Anic. c. de Arsenico: ibi de bonitate & malitia eius inuenies. Nam sublimatum, quod alias sal arsenicum vocant, interficit. Et album ex ilis per se interficit. Venena sublimativa docet Dioscorides. lib. 6.

Vel Anripigmentum ist das Blut des Steins. Turba fol. to. Nennetes das Beiblein/welches wir brauchen/die Sonne zu ferben/ond zu kochen mit Mercurio: Esist aber recht Schwes fel Turba fol. 66. Queckfilber auripigmentum ist Schwes fel/welcher aufsteiget von dem vermischen composito. es ist der Roter Stein.

Auripigmentum glebosum, Stidicht Operment

Kuripigmentum glebosum mixtum cum sandaracha Mit

Aufipigmentum tubeum adelt, Rechar.

Auripigmentum album sublimatum, quodvenis in albo sub-Inteis distinguitur, Weiß sublimirt Operment.

Aurspigmentum sublimatum, id est, riigtis subruffis, & luteis

Aurunga Germanis Golden Chymistis dicigur Stor, & reibuitur shiftis metallum est omnium temperatus municalidating. & siccum secundogradu, sixum, & mbeum seriso gradudicum. Estos corpus metallicum, citrisum, sulgidum, ponderosum, aqualiteria ventre tetræ digestum, aqua mines, rali diutissime lauatum est argento vino purò, sixo, claro rubeo: Et ex sulphure munido, sixo, rubeo, non adurente. In summay aurum est substitissima substantia argenti vini. Videmus enimargentum vinim sacilime aurum suscipiere, quod proximum sua natura est, vi mater silium suscipiere, quod proximum sua natura est, vi mater silium suscipiere. Deinde aurus ex ex pascas substantia.

91

tiantundi sulphuris & pura rubedinis constat, plus tamen patre. Sulphur purissimum cum matre argento viuo pater coiens, optimum generat filium aurum. Breniter argentum viuum coagulatum, sulphure puro igne, non tamen adunente sitaurum. Hic est ille filius di lectus, quem semper proponit saccie, ad quem semper contendit natura: Verum diuersa accidentia superuenientia, alia procreant metalla. Est autem aurum primum duplex: natiuum &

coctum. Natiuum purum, quod a natura taleest, curus massas Hispania vocant Palacas. Germani geningen Goldt; idque reperitur: 1. influminibus: vt in Tago, Albi, Sala, Schvvartza, Darumbfrag die Goldewascher 2. 311 montibus Arabicissin fodinis, & pureis, partim folum, partim eius scintilbe quali adhærent, ad faxi quoddam genus candidissimumiquod vocamus Germanice Quartz: Cuius copia est 310 Cattenheydæ, 4. Li capitulis pisciu, quos Forellas vocamus. Coctum, quod conflatur, seu coquitur. 1. Ex pyrite, coloris cineracei, galenz, vtinfra dicemus, idque fit plurimum Richensteine. 2. Ex terra quadam purpurea, vapore, & hafitu terræita téperata, & affecta, vt fit fæcuda auri, ex qua in camino excoquitur aurum plurimis locis, 3. Exchrylocolla. 4. Ex cœruleo, de his suis locis. Facit autem sicuti videmus plurimum ad auri bonitatem regio. Arabicum, Hispanicum, Vngaricu, Germanicum certis distant gradibus. 1. Aurum Goldtiff der Corper/ und ferment in Die Philosos phische Golde milches in die hohe fan fleigen / den der Mers curius Solis ift der Sahm/fagt Bernhardus, dasaft die Seel und der Note Knechts der die Weiffe Fram zur Che nimbts ben man legt ibn in feinen Ronig ichen Schmuck an baf meife fe Golde darinn tein Metall ontergeficiale allein daß Grot.

3. Wannes mit Baffer ift foluirt worden / foll es burch Chry-

folithum jum Beift gemacht werden.

4. Mischet Goldmic Gold dann Gold fan nit zu Silberwere den/es werde denn corrumpirt, gefaulet/off schwars: vindwan es Silberworden ist/alf denn wirdt es zu Gold/dan man muß durch Mittel gehen.

senior. Die Sonn gehet auff wenn der Mond zunimpt wund ist in der selbigen verborgen wirdt auch darduß gezogen wund ist zwegerlen : Der Leib der Sonnen wund Wasser der Sonnen wund Wasser der Sonnen/dasist Mercurius philosophorum. Ja sie ist dregere lepl Schwars Weiß und Noth

6. Wirde Epfen genennet / dieweil es nit mag gerftoret weiden.

7. Der Mond macht die Sonne luck und fluching / und fegte fie von der Anteringfeit Zift die Minter/unnd der Acker/barein man das Gold faben soll/anders bedorffen wir auch nicht) alf ; allein Sonn und Mond.

8. Theophrast. Archidox.l. 9. Primu Ens des Goides iff dine : Sale das congeliet, darumb penetrift es / vnnd tingirt die : Metallen:

9. Das gemein Gold ist todt / aber das Philosophiles hat ein Leben / vad wirdegang und gar zu einem nutriment. Das ges mein Gold/wie es in die Menschen gehet / also gehet es wieder von ihnen Rupercissa.c.;

10: Paracellus de mineral. fol. 434. Won der Gebehrung beh Golde s wissendt/das da ifi/ein Schwefel / der ist von der Nasturin das hochste sublimirt vnnd gereiniget ponallen seinen schwirzen und sæcibus, und so hoch diaphonirt und condirt, daß inchts sen mag, unter allen Metallen / daß foher am Leib sen/

Boloder fein fone: Ind es ift der fulphur auri materia prima, eins auf den dregen erften. Go die Alchimiften diefen mochten finden/wieer denn ein Goldbaum/ und in feiner Burgel wol ju finden ift/fie mochten fich wol fremen. Den das ift der Mercurius philosophorum, den auß dem Golde wirdt/nicht der ander/der auß dem Marte oder Venere gemacht wirdt/das ift Der scrupel pres universals. Nun ift der Mercurius auch benm hochsten/auffmetallische Artlepariet von allen terrestriteten · vnd Bufáll/allein in scin purú minerale corpus transmutirt, auff alle perspicuitet, das ist der Mercurius philosophorum der aurum generirt, ift das ander Stuck der primæ materiæ. Darnach iff. das Sala/ daß da iff. das drifte primæ materiæ Solis, vnd von dem Baum / darauf Gold wachft / vnd ift jum hochsten crystallirt, and so hoth sequestrirt and depurirt non . Aller feiner Scharffs/acerbitet, acetolitet, aluminolitet, vitriolitet, afodas fein Anfang hat/fondern fren / in fom felbs auff das hochfte elucidirt, mo die hochfte Berlifche diaphonitet, iegund bie dren jufammen feindt.

ur Boldiffmiorocolmus, ein fleine Belt/hat drey principia, und vier Element/undiffein himilifche Gubstans/ himmel un Stralender Sonnen/darumb bestähet es im Fewer/undift die hochste medicinihne inn sich alle Sternen des himmels/und

alle Rrauter der Erden.

12 Wirdt geneunet/onverbrennlich sulphur, stymmeum Italicum, Spießigh/syderites, Epfentraut! Marchesith/auri cercilium, Goldschned/Goldpupur/crysocollum, chyrisites, Goldscin/Berggrun/Borax, chrysocomium, Goldsaffe vnnd chalcedomius. Aurum autemvarias habet species.

1. Aurum purum ignem non expertum, quale in Albi, & in multis riuis Misenælauatur, Gedigen gewaschen Goldt gewaschen Goldt Generalist Gold.

M 3:

2. Fossile ex monte Carpatho, quod statim est sium, des diegen Gold.

3. Aurum parum fossile in lapide ferri ex codem monte, 3n

einem Effenftein.

4. Ex eodem monte, in silice duro candido, Gebigen Geldt in einem harten Fewerstein.

5. In lapide vocato armenico ex monte Carpatho, Getico

gen Golde in einem Lafurftein.

6. Bractez, & scintillz auri purissimi in saxo candido duro e Pannonia exteriore, Rohtgediegen Goldistillen in einem harten Beissen Etein.

7. Argentolum fuluum, in laxo viuo adluic tinctum Weiße golde darauf das Quect silber noch nicht gar verraucht ift.

8. Argento commixtum, in silice cinereo, e Norico, seu Styria, quod Electum appellant, Guldig siber Nathrich.

9. Argento post excoctionem mistum Weik.

10. Aurum coctum, & ab aliis metallis segregatum, quod obryzon Græci. Frin Gost.

11. Quod argenti mixtura habet, Bleich et Reinisch Sold.

12. Cupro tinctum, Gigrent Golde.

13. In fila ductum Gespunnen Golte. 3

14. In bracteas ductum Gefchtagen Goldt.

15. Lapilli, qui reperiuntur in riuis circa arcem Honsteinam, e quibus aurum excoquitur Goldsformer.

16. Auri ramenta gravia ibidem inventa, Getiegem gesteiff

Goldt / oder Kornicht Goldt.

17. Venaauri fertilis in monte Carparho, Guldig Ern/ober ein guldner Handtstein.

18. Ramenta autileuia ex eodem loco, Rein gediegen Flems

micht Golde.

19. Scobes auri collectælotura, & in raméta du & Gefreue.
20. Spu-

zo. Spuma auri Boldglotte.

. Lt. Recrementauri Ochlacken. Auriga treiber.

Aurichalcum,i.e. Ern oder Meging, Auriamailula,i.e. Konig.

Aurum Philosophorum, id est, plumbum.

Aurum potabile est liquor, sine cortosino, quod paucissimi norunt, eorum etiam, qui parant cotidie in hominum perni-

tiem potius, quam salutem,

Austromantia alia est superstitio quadam excogitata, ex ven-. torum obleruationibus, vt cum altra ventorum in lummam, vitra consuctudinem, vehementiam erumpunt, inde futuri prolagiú homines ouoli magis, quem curioli pronunciant.

Aurum vira elt aurum pracipitatum, vel Mercurius pracipitatus cum auro, acin summam rubedinem reuerberatus, · Gin præcipitat mit Goldt gemacht/der durch das Fewer in die

bothfte Robte gebrachtist

Aurum viuum, id est, argentum viuum.

Augustides aqua pura, vel lenis.

Axiculus Walpel Walcheim.

Axiculus ferreus Schmennelnagel

Axungia de mumia, que interdum mumia de medullis etiam scripta repentur, est medulla ossum.

Ayeophos, id cft, as vftum alecofocidem

Aza, idelt, magra, terrarubea

Azagor, ideft, víride æris, Azragar:

Azamo, ideft, Calor Indus.

Azanec, id est, Armoniacus. Azarnet ist Auripigmentura.

Azec, idest jarramentum viride. Azci, idest, atramentum.

Azen iden alumen seissing. Azedegim, iden, Hæmatites.

Azeg, idelt, Virriolum, pzezi, ażegi

Azegi arec, id est, aqua atramenti.

Azem, id cft, butyrum coctum.

Azemasor, id est, minium vel cinabrium.

Azensali, id est, ein schwarzer Stein fo im Goldt funden witht: Ift auch Deophso auff ven Relsen wacht.

Azernec, id est, alfatida.

Azius,ift ein Steinwarauf Saln wachft.

Azimar, id est, flos æris, vel æs vstum.

Azob, ift Bucker Alaun.

Azoch, ift unfer Mercurins/das ist ein doppelter Mercurius/
des Steins Materi. Daber sagen sie/Azoch und Jewer sindt
genigtden Latonem zuweissen/und das gange weret zusertis
gen. In der ersten Arbeit erscheinet erweiß: dan das Beib
uberwindt den Mann, Darnach schwarg. Braselchi sage/
was Azoch zu Galg wirdt/so waschet er Latonem, das ist/
den Metallischen Schwesel. Dann wo et nicht die Rote ables
get/und weiß wirdt/so taug er nichts. Dieser Schwesel seischwesel seischwesel seischwesel seischwesel seischwesel seischwesel sein der
Wann. Anfänglich ist er rots/wnd wann dieselbige Rotesel
oder die unctuositas, Beistigkeit welehe die Rothe verursachet)
hinweg ist/so sagt mann/der Schweselsen sinweg.

Azoth est argentum vivum, ex quouis corpore metallico tractum: & proprie Mercurius corporeus, Mercurius corporis
metallici. Paracelso præserim est vniuersalis & indisferens
medicina, rerum speciem offinem exuta, & intentissimam
induta vim, atq; centralem quandam virturem generalissimam, reliquas omnes medicinas in se concludit, non aliter,
quam prima reliquas omnes substantias, exclusis accidencibus. Hanc in ensis pomo conclusam, quo cunqi locorum ierit, gestasse secum perhibetur. Sons issein Quect siber aus A
Westall gebracht. Aber Theophrastus nennet seiner summino
ste Aranen eine also: Dermeinen etsich es sen Lapis philosophicus gewesen. Der Azoth wird auß den Corpern gezogen durch Mercurium/mid wird genennt Spiritus animatus,

Digitized by Google

rein geseelter Beist / aqua nostra Essigl&c. Lacin. lib. 2. c. 2. Maria spricht/Wann der Laton geweisset ist / so heistet er Azoth. Daher wird gesagt / Azoth weisset den Latonem; dars nach weisset der Laton abermalhandere/vind rotet / vnd. wann er wieder rotist / heist er abermal Laton. Geber: Azoth ist der Mercurius/welcher von den: Corpern durch den Mercus rium Philosophorum außgezogen wirde. Ist also vnd wirdt / Azoth ein Elixir, id est, ein vstgelosten Gorper in dem Mercus rialischem Wasser. Heist ausst die Metallische Erde in den Bergs werden/vnd wirdt genennet Azoth vitreus; oder vitricolaris, chalcanthis; weiß vnd glänkendt/ innwendig rot/auch anzuse hen schwark / vnd grün: Hat ein Farb/wie eingisstige Erde.

Ist den Metallen nahe verwandt.

Azub Arabice, Latine Alumen, Azel idem.

Azubo, idest, vas chymicum. Bedigar idem.

Azuc, idest, corallus rubeus.

Azumen, id-est, pondus, baccarum.

Azur, vide Turbam fol.30.

Azuric, id est vitriol rubeum.

Azymar,id est, vermilio. Azamar idem. vel minium.

EAYERISCHE STAATS-BIBLIOTHEK MUENCHEN

 \boldsymbol{B}

BAcar, Das Gewicht: Bacillusteres striatus, Rerbhols:

Bacillus teres itriatus, Reropolas Bacillum, Ruchels

(schlag machet.

Bacillum fereum fossorum teres, Eisen/damit man einen durche Bacilla ferrea sucula inclusa, Schengsange.

Bacilla ex acie facta, Stathel Stabe.

Bacilla maiora ferrea vncinata, Gorthades:

(sa cusum.

Baculus ferreus est instrumentum ad sustinenda imposita va-Bacillum ferreum, Nagel/Nahel/Brecheisen/Grecheisen.

Bacilla ferrea, Stabeisen. Bagedia, i.e. libra 12. Vnciarum.

Baiac, idest, Cerusa, Blennis.

Bayda, i.e. vas super quod destillatur. Balziam, i.e. saba.

Balasius purpureo seu roseo colore flamescit, & rutilat, & anonnullis placidus dicitur: aliqui putant esse Carbunculu, colore
ac virtute diminutu, quemadmodu virtus semina a virtute
maris dissert. Pluries compertu est, que exterior pars vnius lapidis attestat balasio, interior carbunculo, & ex hoc dicunt
balasiu esse domu Carbunculi. Balasii virtus est varias cogitationes ac luxuria auferre ac reprimere: conciliare amicoru
discordias, ac in humano corpore sanitatem inducere. Qui
tutus ac potatus cu aqua oculoru, infirmitatib. opitulatur, &
hepatis dolorib. subuenit: & quirum esse arbitror: si ipso balasio quatior domus angulos, viridarii, aut vinea tetigeris:
a fulgure, tempestatibus, sue a vermibus erunt immunes.

Balitistera, id est, terra rubea. Balneŭ Mariæ, id est, aqua calida.

Balneum aliud maris, rorisaliud.

Balneum maris vel Mariæest, quando res dissoluenda in conueniente vaseaquæ calidæ in suo aheno contentæ imponitur, inibiq; operatio perficitur.

Balneŭ roris est, qñ vas aquá non tangit, sed a vapore ascendente calest, resq; imposita dissoluitur. Vel: BalIBalneŭ Mariæ, vel maris, ve multi vocari volut, est surnus destillatorius, aqua continens, in qua calentevasa chymica ponuntur ad putresactionem su materiæ, que capiunt, ad separatione, & id genus humidatu ascensionupsiciendas operationes.

Balneum roris, vel roritú est furnus, in quo super vaporé aquæ duntaxat vasa destillatoria suspendunt, vtaquæ corpus non coringant, alio nomine vaporosú, aut vaporarió vocauimus.

Balting Bech/ift die Reuchingfeit/die vber bleibt.

Balsamum. Balsamus est substantia corporum a putrefactione . conservans. Est internus & externus. Internus in homine est temperatissima od a substantia, non amara, non dulcis, no acerba, neg; sal minerale, sed sal liquoris, q potentissime a putrefactione pleruat: dicir & nature corporis gluten temperatissimű. Breuius sic: Est salis interioris liquor suű acorruptione corpus tutissime pseruans naturaliter. Externus est terebinthina nullă vim ignis passa, sed digesta: Parac. 1. de tereb. Ité omne illud, occleriter lanat a Germ. sermone ad chirurgiã adaptatú nomen duab.dictionib. Bald; amen/i. e. celeriter coniunctú. Ité quoduis oleú distillatú, & ad sumu gradú puritatis adductú: Item quicquid corpº vel mortuú vel viuú a putredine coleruat, Ein Erhalter aller Corper für faulung wnd zerbrechung: Ift zweperley/ein inwendiger und aufwens diger: Derinmendig ift ein temperirt Ding / weder famr/ noch füßlein resoluirts Galk od Saffe deß Salks im Menschen/ Daß für faulung behütet. In natürlichen Dingen ift baufwens dig Balfam/der alle Corper für faulung vn perftorung behelt/ alfida Schwebel und dergleichen. Item ein jedes diffillit Del/ auch ein jedes Ding/darinn ein schnelle Beilung ift.

Ballamus de mumiis est ballamus de carne tractus, Bleischbale

fam/Mumebalfam.

Balfamus elementor u externus est liquor Mercurii externi, i.e. N 2

elementorum mumia externorum, vnum extribus rerum principiis, reru firmametalis essentia, alias quinta. Der Eles ment auffer Balfam. Ist eines auß den ersten drer, Anfängen aller Ding: der Mercurialisch Saffider Element.

Barach panis, idest, nitrum Salis,

Barcata, idelt, meatus ignis.

Bardadia, id et, libra...

Barnabus, barnaas, sal petræ vrinarium, vrina salis perimècecum acerrimum, Salpeter/daraußer wird/oder scharpsser. Ellig:

Basiliscus minor, stellio, moletoum, fleiner Dasilisct.

Baruracift Glaß:

Basura, id est, semen.

Based, besed, idest, corallus Belesis.

Batitura æris, cubeletas.

Batillum, Schauffel

Battiturarami, id est, squama Veneris, ist Rupfferschlag / ober Rupffer Afch.

Battitura ærissid est, squama metallorum; ber Metallen Schus pen. Græce, lepidos, Arabice Cubel, vel Tubel, vel fuligo, Germanice Damerschlag.

Baul, id est, vrina.

Baurach fallerlei Salt.

Baurac wird vom Schaumdeß Ginfes oder Niters.

Baurac, ideft, bores.

Baurac, ideft, salgemmæ.

Baurac, i.e. sapphirium lithargyru albificatum, weiß gemacht Glett.

Baurac est genus salis Alzedi, & diabesis sid est, testudo argentiviui.

Baurac, id est, sal vitri, sex vitri, spuma vitri, sel vitri.

Baurac,

Baurac, id est, attinckar.

Baurac, id est, quodliber genus falsuginis.

Baurac acutum, id est, coctum.

Baurac ift Pflaster / damit die Jugen vmbstrichen werden / als def Goldes mit Eperclar und Michl

Baurac ift auch gefalgen nitrum/ Armenisch und schwefelisch.

Beleson, id est, balsamus.

Bercos, id est, roundum.

Berna, idest, vas vitreatum, birmina.

Berillus est speculum crystallinum superstitiose consecratum abauguristis: ein Ernstallischer consecrirer Spiegel/BrilliBerilli

Berillistica est ars in eiusmodi specillis visiones observandi, die Runft mie mann durch Brillen oder Erpftallen schen soll.

Berrionis, id est, colophonia, gummi iuniperi idem, & bernix, . ein Ding daß auß Leinorgemacht wirdt/alias Birniß.

Beryllus. Eandem aut similem naturam cum smaragdis berylli habent, in India originem habentes, & raro alibi reperti.
Poliuntur omnes sexangula figura, ne color sordescat, sed repercussu angulorum excitetur. Sunt autem Berylli variæ species, scilicet:

2. Probatissimi sunt, qui imitantur viriditatem puri maris,

interueniente glauci & cœrulei temperamento.

2. Proximinis sunt chrysoberylli, paullo pallidiores, in aureum colorem exeunte sulgore. Languidius micant, & aurea nube circumfunduntur.

3. Chrysoprasus, his præcedentibus pallidior. Trahit mixta lucem ex auro & porraceo. Hunc propter guttas aureas in coagulato quasi succo porri, speciem prasii secere, vt in præcedentibus dictum.

4: Hyacynrhizontes, qui referunt prope hyacinthos, & ipfos probant. N 3 5. Heroides.

6. Cerini.

7. Oleagini, coloris olei.

8. Crystallis similes. Hi habent sordes, pterygia, sales, capillamenta. Berylli & circa Pontum reperiuntur. Et Indi, qui præcipue delectantur beryllis, eos adulterant, imbuendo crystallos. Ceterum beryllus sacere dicitur ad amorem, curare oculos & epar, & ructus, extenuare spiritus: soli expositus, incendere ignem. Consule de beryllo Plinium 1. 37. cap. 5. Solinum in Polyhistore, cap. 55. Albertum in suo Lapidario.

Belachar, Fungus, Schwamm.

Besonna, Bezonnar, muscarum fungus, Bliegenschwamm.

Bezar vel Besar, id est, lapis viridis, Ein Gruner stein.

Biarchetunsim, pythium, cerussa, Blegweiß.

Biladen, id est, calips, calybs, Stafil.

Bisematum est omnium leuissimum, pallidissimum & vilissimum plumbum.

Bitrinati, Berglaffet.

Bitumen, Bergwachs.

Bitumen a Græcis asphalton dicitur, forsitan, a lacu Asphaltite in Iudæa, qui nunc vocatur mare mortuum, vbi scilicer olim Sodoma & Gomorra suere. Nam ex illo lacu lentor ille asphalton eruitur, in vsum mortalium, cum cetera sit omnino sterilis. Præterea bitumen in Assyria & Chaldæa copiose adeo nascitur, vt pro cæmento sit in muris condendis. Semiramis enim dicitur bitumine fabricasse muros Babyloniæ. Dicitur vero bitumen nasci in Babylonia, propter frequentia illic sulmina. Esta; bitumen nihil aliud, quam limus aquæ extractus lentissimus, pici similis, & quasi pix terræ. Propterea etiam Dioscorides libro primo post picem bituminis

tuminis mentionem facit, & enumerat eius genera esse a Patria Phœtuceum, Babylonicum, Zacynthicum, Sicilicum. Docet & bonum esse, cum sit purpureum, seu purpuræmodo splendeat: econtra malum & vitiosum, cum sit nigrum. Ceterum quoad ipfam substantiam, bitumen duplex est, scilicet glutinosum, durum, in terra, & liquidum: in aqua & fontibus etiam, vt Curtius testatur natans, quo vsi sunt vice olei, iniuste oleum Sicilicum nominantes. Plinius bitumen alibi limum, alibi terram testatur esse: limum scilicet emergentem a Iudææ lacu. In Babylonia & liquidum & candidum gigni docet, quod ost pissasphalton: &: est liquidius, & magis accedit ad naturam picis. Debitumine e terra pulcre Onidius dicit 9. Metamor. nax grauida manat tellure bitumé. Optimum tamen fertur Iudaicum. Estq; proculdubio species naphthæ: sed non naphthaipsa, vt quidam volunt. Vide Serapionem capite Brafalendi. Naphtha enimest petroleum, & liquidum oleum. Sed bitume vel asphalton, est res dura, tenax, quæ puluerifari nonnunquam potest, non resoluitur tamen, habens fœtorem naphthæ. Miror autem aliquoties in vndis reperiri, tam aduerfo incendiis elemento materiam, tam amante ignis, vt accensa affusis aquis magis ardeat.

Nicander in theriaca bitumen prædicat valere ad venenata abigenda. Bitumen certe epilepticos exturbat, vino potum. Quartanam expellit sua vehementia & spiritus acrimonia. Non mirum ergo, si venenata abigat. Fuit & olimeius vsus in statuis tingendis, & ferro indurando. Consule Arabes, item Dioscor. Plin Solinu, Strabonem & alios. Addem⁹ & pauca de pissasphalto. Pissasphaltu liquidius est ipsobitumine, & nomen habet a pice & bitumine, forsitan quia redolet picem bitumini mixta. Est q, duplex pissasphaltu: sc.

naturale, quod crescit: & sactitium, quod sit ex pice & bitumine arte. Dioscorides lib. 1. c. 83. naturale describit. Plin. lib. 24. c. 7. sactitium celebrat, menninan Bitumen vand: Bech zusammen schmelnet. Quod contrascabiem oui proculdubio intelligi vult 3. Georgicorum, cum inquit:

Ideafg, pices, nigrumg, bitumen, & c.

Nisi nigrum bitumen sordidű & vitiosum, aut sicilicum liquidum velis intelligere. Ceterum naturale pissasphalton ex agro Apollonitarum circa Epidaurum esfoditur. Sed re-

liqua in sequentibus agemus. Vel:

Bitumen sulphurea terra est, succus pinguis Geschwebelt Erds Schwebelerd Erdschwebel Erdhark | Nargerde | Narg

Bitumen peruersum est liquor incertus, ein verferter Leim: M

einvngewisser Saffe, Blanca > mulierum.

Blactaras idest, cerusa vel blancta.

Blicare, id est, præsil præparatum/Presilg.

Blincta, Rote Erbe.

Bodagi, id est, aliud vas.

Bodid, idest, ouum.

Bof, id est, calx viua.

Bolesis, Corallen.

Bolus dicitur lutum, quod minerale nullum in se habet.

Bolus, ift die Drufen von der Cchwarge.

Bolus est coagulum specificum, quod est essentiale, chymicu, vt sit

vt sit essentia quædam liberata ab impuris, & alienitatibus per coagulationis, quam necessario antecedit solutio, modum segregata, constitutaque, quomodo solent boli eluti in specie sieri, vt sit eis consistentia, & forma homogenea, qualis est bolaris, nouumq; etiam tabulis, id quod ad essentiam parum interest.

1. Bolus candidus Iuliacensis, ex luteo, ad quandam rube, dinem accedens: vero bolo Armenio non dissimilis Iulia-

censis.

2. Pannonicus verus, Ungersteherrechter bolus.

3. Luteus Theophrasti.

4. Bohemicus, & albus, & rubeus, inuentore Rudolpho II.

5. Annebergius, gebirgischer bolus.

6. Armenius verus, quem in magno pretio habet Turcicus Imperator. Vtuntur eo Turci contra febres, pestem & anginam.

Bolus Armenus, terra carpentariorum, X otelstein.

Bolus Armenus; Magnaeius copia prope Villacum, & Halberstadium reperitur, durus & puniceo colore quamprimu terra remouetur. Quidam ita vocaut hæmatiten, Blussem/ober Notessem.

Bolus Indiacus, id est, al.

Bonati, id est, vitreati.

Borades, id est, limatura.

Borax ist chrysocolla, wie batrachium.

Borax ist ein Gummi / darmit daß Gilber unnd Gold.consolidirt mird Et vocaturattinckar naturale.

Borax petrola, id est, Felfrich Borras.

Borax, capiftrum auri, Seift Arabifch Tinckar.

Borax, id est, effrenitrum attinckar, vel nitrone.

Boraco vocatur etiam capistrum auri.

U

106.

Boreas, Carbas, Dinort.

Boritis, Ift der weise Stein/ nach der Schwarke/ macht das Ernau Waffer / Turba fol. 31. 32.

Botamum, idest, plumbum votum.

Botus, botia, botus barbatus, Ifider Eucurbith.

Botus barbatus, id est, vas super vas, in quo funditur aurum.

(Vas fulorium,

Botus barbotus ¿ Descensorium.

Crasibulum.

Iunco factum ad fundendum.

Botin, butimo, est terpentina: item balsamus terpentinæ, quando certo suo tempore colligitur secundum illine influentiam balfamicam. Zerventin/ so nach feiner balfamischer influentz gefamblet wirdt/ oder Terpentin Balfant: quum plus. virium a cœlestibus hausisse putatur.

Bothor, cossi sunt apostemata parua in facie, pustulosa, candida,papulæfacies,boæ,cezesmata,pyrhedones, Grirlin oder

Weißblaterlein im Angeficht.

Botium, apostema siue excrescentia in gula, vestruma, Gin. Gefchmer oder Bergewachs in der Gurgel/ als ein Kropff.

Boxus, viscus in arbore nascens, Wiftel.

Bractea, Item cuneus ferreus latus, Reder.

Bractex, lamina, folex, Blech

Bractex ferrex, Platten.

Bractex simuliunctx, Schlof.

Bracium, idest, cuprum.

Braricia, id est, vitrum.

Brase, idest, carbones.

Brassatella vel brassadella, ophioglossum, lingua serpentina, lanceola, lingulaca & lancea Christi, prope Argentoratú satis abundereperitur: Naterzünglin/vnsers Herrn Spärfraut: Brelisis. Brelisis, id est, Katanos.

Brumati terreum, id est, vas vitreatum.

Brunus, Brimus, ignis S. Antonii, ignis facer in membris, eryfipelas, erythopelas, pyragrion, S. Antonis Rewer / Glocks

fewer/ Rotlauff/ die brennend raach/ die Rofesse.

Bruta est vis quædam influentiæ cælestis, quæ per animalia bruta rationalibus manifestatur, vt in Chelidonia per hirundinem, in sale per Ciconiam clysteris vsus. Berborgene Krafft der himlischen influentz, so durch das Wicch geofe fenbaret wirdt.

Buccellare, id est, cibare vel bucorlare.

Buccellare, ideft, frustillare.

Bulbus bulbi, id est, copa marina, & bulbus, idem credo, quod fit squilla, Meerzwibeln.

Buccatum, id est, vitreatum.

Bulga, in quam bacillo agitatæ aquæ infunduntur, Streich buige.

Bulgarum gubernator, Streicher.

Bulga per se hauriens aquas, Reinge bulge.

Busta, idest, cocta cum veneno.

Burina, idest, pix.

Burac, idest, omne genus salis, alii vero distinguunt, vt Baurac, denequat, borago, borax, vritar, angar.

Butiga siue gutta ruonia vel rubea est inflatio totius faciei, Das gewülck.

Butyrum Saturni, althei plumbi, id oft, dulcodo, Die süsse des Blarea.

O 1

 \boldsymbol{C}

Ab, idest, aurum. Cabala, Cabalia, Ars Cabalistica, est scientia occultissima, quædiuinitus vna cum lege Mosi tradita suisse sertur, quæ nobis Dei doctrinam de Messia patesecit, cum angelis amicitiam cultoribus suis contrahit, rerumg; naturalium omnium cognitionem tradit, ac divino lumine mentem pullis tenebris illustrat. Vox est Hebræa, Latine dicitur Receptio: quod vna cum lege, quam postea scriptam populo tradidit, secretiorem quoq; & veram legis Enarrationem Moses in monte divinitus acceperit, quam scriberenefas erat: Sed ordinariis reuelationum successionib. alter abaltero, q. hereditario iure reciperer, neque prophana multitudine diuina mysteria cognita vilescerent aut violarentur. Persæ fuerunt diligentissimi huius cultores: vt patet ex appellatione suorum sapientum. Magos vocant suos sacerdotes & arcanorum peritissimos viros, quales fuerunt illi tres, qui Bethlehemum ex Oriente Christum adoratum venere, & non reges, vt stultum vulgus hacenus existimauit. De hac multa Reuchlinus nostras, & Picus Italus Mirandulæ Dominus, & Petrus Galatinus copiosissime scripserunt. Quinidem Galatinus asserit, veteres Rabinos per hanc Cabalæ scientiam Trinitatem Christumq; Dei Filium agnouisse.

Non igitur stultarest multorum opinione ars, sed potius scientia certa & cœlestis, per quam. Theophrastus, vr de se ipse scribit, Dei benesicio doctrinam suam consecutus est, nequa spiritib: malis quidquam habuit: quare falso hac calumnia ab inuidis grauatur. Hoc tamen concedo, etiam hane scientiam apud multos in abusum deuenisse, veluti alias quoqi, artes.

artes. Scribit enim Theophrastus, Hebræos semper degenerasse, vin doetrina Dei, ita etiam in hac scientia. Quare in veram postea scietiam, falsamqi artem divisa Cabala suit. Accessit etiam literalis, qua merito inter artes incertas numeratur, præsertim sex Hebræo sonte non procedat. Vera enim Cabala in S. literis suum habet sundamentum.

Cabala Ift ein-heimliche Kunft / dem Mose von Gott verlies hen/die ernachmals ohn Schrifften aufschie Nachsommene hat von Mund zu-Münd lassen sommen welche durch Erstandtnuß deß göttlichen Wesens aller Geschopff Kraffien munderlicher Weiß kan wisten von jhm und anderen zu Sapl

gebrauchen.

Caballi, Cabales, Lemures sunt & astralia corpora hominum, qui immatura morte ante prædestinatum vitæ curriculum interierunt: Illi post oberrare putantur super terram, donec terminus vitæ prædestinatus completus sit, vt quod viuere debebant corporaliter, spiritualiter adimpleant, si credere sas est, veræque resigioni Christianæ non dissonum esse comperiatur e S: scripturis, vnde petendus sapis sydius, quo reprobatur omne, quod non constatum exauro Euangelico.

Cabalatar, id est, sal nitrum.

Cabebi, id est, squama terri.

Cabeh, idem cum Cabebi.

Cabel, id est, stercus.

Cacabus, id est, vas continens chores tres, alias Eine Dfanne.

Cacedonium tartarum, est materia peccans in corpore humano, generata a separationibus facultate segregatiua, non succedente mox expulsiua, Rucedonischer Weinstein.

Cachimia, Weiffe Silber Rreiden.

Cachimien, seindt wie Schaum vom Bleisch/ ringer Rrafft/ Beind und Rauber der Metall/mag nichts darauß gemacht-

werden. Als margalith, rot Sonn und weiß Mond. Kiß rot und weiß Koboldt/ Tucia, Dgerist der wust vom Beneris Spießlaß/perfect und imperfect, Arsenicalischer Schwesel im Leid deß Mercuri Zeick / rot/ weiß und Geld / im Leid deß Salzes Theophrastus de mineralidus schreidt also: Wiss math/Conterfin/und marcasith sind Spiritus, vermischt anß Benere und Mercurio. Wismath hat ein irdischen Schwes seldeß Martis Natur/Marcasiten werden in allen Geschlechs ten gesunden, und sind als ein voll sollaß der Metali: Der materi ist zu viel/kan nicht zu Metall werden/ wann der Archæus scheiden soll/also seindt auch die Cachimien, unvolsommes ne Metall/errores, monstra in Marcasiten, Ist mehr Benus und Werturius in den Cachimien, ist mehr Salz/und ist sier und besten Diger/als der Marcasith.

Cacia ferrea, id est, cochlear ferreum. Cadaria, id est, Tutia.

Cadmia Est duplex: scilicet natiua & factitia.

Cadmia natiua iterum est duplex: scilicet vna, quæ reperitur in montibus & riuulis, & nonnunquam torrentibus. Et vidi aliquando inuentam Cadmiam in Torrentibus Westphaliæ: de qua Cadmia loquitur forsitan Galenus. Alii disputant esse Irim gemmam. Nihil tamen hic ego sine iudicio affirmare nec aufim, nec volo. Altera Cadmia nativa reperitur in fodinis metallorum, fossilis & lapidosa: vt cernerelicet in valle ad fodinam, cui nomen est Veronæ. Esta: ille lapis, quem Germani vocant, Den Robalt/nomine dæmonis, qui ædes inhabitat aliquando, vt in Saxonia vidimus. Plinius lapidem ærosum vocat. Et ille lapis, seu illa Cadmia natiua, fossilis der Cobalt, non multum differta pyrite, seu marchasita, Bon dem Rif oder Rupfferftein: este; illi ferme similis. Succi, ex quibus pyrites & argentum siunt, videntur concreuisse in vnum corpus, atque ita id natum,

tum, quod vocant Cobaltum. Sunt qui idem cum pyrite esse censent: quia eadem illisfere insunt, quæpyriti. Sunt, qui specie distinguant. Naminsignem corrodendivim haber, vt manus & pedes operariorum exedat: quod minime facit pyrites. Vnde bene Plinius inquit libro tricesimo quarto, cap. 10. Cadmiam lapidem, ex quo as fiat, per sese esse medicinæinutilem: sed sieri vtilem tum, cum Cadmia. fiat factitia. Cobaltum autem, seu natiua illa Cadmia, fossilis, quoad colorem, reperitur triplici modo in fodinis. 1. Cobaltum est nigrum, Schwargen Cobalt.. Hoc videtur primum notum fuille Germanis. Nos enim vocamus nigros illos visibiles dæmones, habitantes inædibus, & præcipue in culinis. Unde propter colorem forsan hoc metalhim sic vocant, Soschwarzwie ein Rebaldt. Si hanc etymologiam non concedes, dicam, quod habeat nomen ab euentu aliquo, at fabuloso. 2. Cineraceum asch farb Cobaldt. Ethæduæpriores species communiter reperiuntur. Ferrei coloris. Hoc non adeo vulgare. In Thuringia hanc speciem aliquando reperi in fodinis illis antiquissimis. versus ortum hyemalem a Germanis. Eisenfarb/Cobaldt. Quodeunq, vero ex his, argento magis, quam pyrites abundat. Dioscorides has species natiuz Cadmiz non nouit. Quod patet ex his verbislibro quinto, cap. quadragesimo, cum inquit: Nec desunt, qui Cadmiam in lapidum fodinis inueniri tradant, falsa quadam lapidű cognatione,&c. Docet autem quomodo in Cypro e monte, qui soli incumbit cremato. lapide, cui sit cognomen pyrite, cadmia extrahatur: deinde quomodo illa differat a lapidibus cognatis, qui mentiantur Cadmiam, scilicet pondere, sapore, masticatione demum, contritione & coitione, vstione & colore, quem. prodit.

Quæ sit illa Cadmia natiua sossilis Dioscoridis ex cremato pyrite in Cypro, ignoratur iam, quoad egoscio: e contra illæ. Cadmiæ nostræsossilis illi ignoræsuerunt.

Lapides autem, qui mentiuntur Cadmiam nostram, etiam apud nos reperiuntur in nostris fodinis, plurimis locis. Etiam Salueldiæreperiuntur quidam ferrei coloris: at sunt steriles, deinde vim erodendi non habent. Simplices homines, qui talia ignorant, pro vera tales lapides habent Cadmia, & egregie falluntur. Ceterum nota & quod lapis sit alius, quam hæc vera Cadmia, qui hodie a nonnullis dicitur terra Cadmia, & lapis Calaminaris, a Germanis Galmen. In quibusdam locis imbecillis admodum, in quibusdam pondere tantus, vt pro vera Cadmia haberi possit. Natiua vero Cadmia hodie in officinis nostris omnino non cegnoscitur, vt & quidem omnis Cadmia factitia: nisi botryites, quæ Tutia Arabum dicitur: sicuti illa Alexandrina, vocatur Tucia dura vel solida. Verum Botryites Cadmia alia res est, quam Tutia, sicuti testantur Arabes, vt Serapio. Nam spodium est Tutia, licet loco tutiæ ea vti possumus, si præparata fuerit, teste Serapione. Hinc Dioscorides meminit Spodii & non Tutiæ, ne ita bis rem vnam poneret, & vnum caput bis repeteret. In summaid, quod Arabibus tutia est, græcis est pompholyx, & nobis spodium. Erratum est non viribus, sed rebus. Quomodo vero differant spodium seu pompholyx a Cadmia capniti, mox dicam. Nempe differunt propter loca, vbi fiant: quado fit in oris fornacum, tunc est Capnitis: quando vero in summitate fornacum, tunc est pompholyx, Plin. 1.34.c. 1.28 fieri siue conflari inquit elapide æroso, quem vocant Cadmiam, in Asia & Campania olim celebrem. Præterea docet suis temporibus inuentum in agro Bergomatium, & in Germania prouincia. Quo in loco Plinium

Plinium simpliciter loqui de nostra Cedmiaputo; & pulcre eum vocat lapidem æruginosum. Deinde paret & hoc, tempore Plinii cadmiam apud nos inuentam esse. Porro quod forsitan tum temporis sodinas agere Germani cœperunt. Ferrariæ enim & ærariæ sodinæ sunt antiquissimæ. Postea sub Othone magno plumbi nigri sodinæ cœperunt, & longo post interuallo argentariæ: cum Cornelius Tacitus manifeste scrat, Germanis olim nec aurum nec argentum suisse, multo minus sodinas illorum metallorum. Est nunc eo peruentum, vt alma nostra Germania superet, imo longe post tergum relinquat ceteras regiones, copia metallorum omnium fere generum. Laus Deo Opt. Max. in Secula.

Cadmia factitia.

(Cadmia factitia aut est substantia, tenuissimaque fauilla pyritis, aut alterius metalli, præcipue tamen pyritis, translata, aut egesta, in latera vel summas cameras fornacis, vbi fit successive aliquot septimanis; vt testatur noster Diofcorides libro quinto cap. 40. Cum, inquit, gignitur Cadmia exære in fornacibus candente, fuligine egesta flatu, & lateribus camerisq; fornacum inhærente. Alii cadmiam sic definiunt factitiam: Cadmia factitia est substantia, cum ab æreiactantur sursum corpuscula cohærentia, per summa fastigia conuexa & concamerata, quæ dissident inuicem spisfius, & in vnum globum seu corpus concrescunt: quod modo vnum genus factitiæ cadmiæ, modo duo, modo omnia continet. Verum illa est definitio Cadmiæ factitiæ, quam Acestidamdicunt. Diximus autem, Cadmiam fauillam esse æris aut alterius metalli. Fit enim Cadmia,& hæc quidem optima ex ære: item ex aliis metallis; vt ex auro ipso, verum illa nullius momenti est. Deinde sit & ex argento, quæ candidior, ac minus ponderola est, nequaquam tñ similis

ærariæ. Aes autera hoc loco proprie intellige ipsum pyriten: vnde præstantissima dum coquitur; constatur Cadmia. Cossariæ: præstantissima sit illa Cadmia, quia non tantum argentum vel plumbum tenet; sed omnia metalla. Si pyrites purus est, sit placodis & botryites: quando vero mixtus aliis, tunc omnis sit Cadmia. Dioscorides laudat Cypriam & Botryiten. Sunt vero factitiæ Cadmiæ multæ species, quas partim docet Dioscorides, partim alii, partim psa profert experientia: quæ etiam disserunt ratione loci, voi siantistem & forma, vt docet ipse Dioscorides, & eius interpres Plinius. Verum vt adolescentes tales species percipere possint, subsiciemus eas ordine.

Cadmia Factitia species.

12 Est botryites quasi acinosa, densa, modice grauis, & in leuitatem magis declinans, racemosa facie, colore spodii: quæs
facta cinerulenta est, & æruginosa. Hec & onichitis sequens, ,
vtiles sunt oculorum medicamentis. Est & alia botryites, ,
quæ ignota forsitan suit Dioscoridi: quæsit aut casu, in carbonibus rotundis aut exindustria, in hasta serrea, intersertain fornacem. Nam eam slammula dum lambit, & ei adherescit in rotundum, hine sit botryites, quæ colligitur deinde. Et hanc Alexandrinam dicunt Cadmiam: quia illica
plurimum sieri eam volunt, & vocant etiam Tuciam solidam, este serme similis corticibus arborum nonnullarum;
Quæ sieper sublimationem, quando sit Aurichalcum (vt u
vocant:) ita duplex foret, Tucia scilicet Alexandrina, & Tucia Arabica.

2. Onichitis, onichitæ læpidi similis, foris cœrulea, intus candidior, internatis venarum discursibus: cuiusmodissimt, vt docet Dioscorides, quæ e veteribus metallis essonatur.

diuntur. Quo in loco vetera metalla intellige, non fodinas iplas, vt erwatur ex iplis fodinis, sed quod metallicæ sit naturæ. Er meinet nichts anders/dann die groffen alten schlas ten hauffen / die jest wider geschmelst werden / in denselben wirdt gesunden/ Onichitis Cadmia sactitia.

3. Placodis, id est, crustosa. Nam planis crustis constat. Interhasspecies est & quæ planitis seu Zonitis dicitur, quæ

veluti cingulis apparet multiformis.

4. Ostracitis, gracilis, nigra, sed quæ testaceam faciem ha.

bet, terram amplexa est.

.s. Capnitis, id est, furnaria, vel volatilis, quæque ferme spodion, sue pompholyx, sue nihili est. Reperitur in oris fornacum, & in fummis fornacibus, & est parua differentia inter illa, imo vnum & idem sunt ex cadem materia. Sunt iisdem viribus quoque capnitis hæc Cadmia, & pompholyx: possunt tamen discerni propter diuersa loca, vbi fiant. Capnitis hæc reperitur in oris fornacum, pomphólyx vero in summitate fornacum. Hæspecies valent ad Emplastra, & est omnium illarum esfectus, adstringere cum caliditate, quemadmodum & pyritis est stipticus, vt dicit Serapio. Præterea vis illarum est caua explere, sordes expurgare, exficcare corporis meatus, excrefcentias carnis coercere, crustas creare, viceraad cicatricem perducere. 'Quia vero hæ Cadmiævalde funt calidæ & ficcæ naturæ, vruntur & lauantur modis, quos præclare docet Dioscorides, vt scilicet vtiles fiant ad emplastra, & alia medicamenta. O vtinam nostri medici, præcipue chirurgi, Cadmias illas non ignorarent, sed in vsum Medicum reuocarent. De his factitiis cadmiis vide Plinium libr. 34. cap. 10. vbi inguit:

Cadmia in fornacibus exfiltit; aliamq; nominis fui originem

recipit: fit autem egesta flammis, atq; flatu tenuissima parte: materiæ, & cameris, lateribusq; fornacum, pro quantitate leuitatis, applicata scilicet:

I. Tenuissima est in ipso fornacum ore; qua slammæ eluctantur; dicta Capnitis exusta; & nimia leuitate similis sauillæ.

- II. Botryites, duorum colorum: cinerei scilicet, & sic deterior: punicei, & sic melior. Hæc interior dependet Cameris.
- MI. In lateribus fornacum, quæ propter grauitatem ad cameras peruenire non potest, hæcest placitis crustaverius. Exea etiam suunt duo alia genera, scilicet. 1. Onychites, éxtra pene cerulea, intus onychis similis maculis suis. 2. Ostracitis, quæ est rota nigra; & ceterarum fortissima, vulneribus vtilis. Omnis autem Cadmia in Cypri fornacibus optima est. Hæc Plinius.
- Cèterum quomodo & lauari & aduri debeat Cadmia, item qua vires Cadmiis, eundem ipse consule Plinium L.C. Vide & Galenum, Auicennam, & alios. Alsi recentiores in his, vt de rebus ignotis, adeo turpiter sese dedere; confundentes hac omnia invnum chaos, vt pudeat pigeatq; me illos vel videre, vel legere. Est q; eo peruentum, vt non res ipsas considerarent: Sed rebus omissis tantum disputarent de nominibus. Bonus ille Vir, Simon de Ianua, Cadmia nomen docer, tribus rebus posse applicari, scilicet::

Fumo, quæ eleuetur a quolibet metallo, vt auro, argento, ære. Et hæçest illa Çadmia factitia proprie, de qua nosagi-

mushocloco.

Lapidi Calaminari, qui yulgo marchasita dicatur, quo tingitur as: Hic Vir bonus nesciuit; aliud esse lapidem calaminarem, & aliud esse marchasitam, id est, pyriten; vnde siat sas, cuius species illa natiua Cadmia, quam Cobaltum dicimus. mus. De quo pyrite etiam sit optima Cadmia illa sactitia37. Quæreperiatur in mineris metallorum, maxime æris. Et hæc est Cadmia natiua, de qua nos egimus. Ita vides, quam sint hæc consusa, & quod idem semel bisue dicat. In summa, natiua sossilis nostra Cadmia; est cobaltum nostrum cum suis speciebus. Factitia vero Cadmia optima sit in sornacibus ex pyrite, idest, ex marchasita, ex ære simpliciter, vt dicit Dioscorides. Habetautem nomina secundum loca vbi siat: & secundum sormam; qualis sit colore, Wir saben Cadmiam natiuam in sodinis, Inden gruben / vnnd haben sactitiam in officinis, vbi coquuntur metalla, præcipue æs, In den Schmelssusch a man schmelset allersey Ers/surschusses. Supsser, Sed de his satis.

P 3

Facti ua

> Itanua, ex nuissima sub Fauilla&te-

us, yt auro

3.aliismeta

ıam

vero, cinerulenta appa-

repræfentat ípodii sfacta

fiant, deinde etforma

Cadmia est duplex

Fossilis in fodinis, alias Cobaltum, Cobaldta Cr. Nigrum in montibus & riuulis quæ reperitur: de qua loquitur Galenus, quam disputant esse Irin Germanam. . (ငစ္စ German, dicitur. ı.ærc,idest, 2. Argento pyrite. Estq: iterum duplex-Harum iterű funt tione loci in quo diuerlæ species, quæ differunt ra- Ferrei coloris. Botryites quasi acinosa, quæ falso nunc dicitur, plex, vna facie colotem Eineraceum, lutia, Hæciterum du-

cernuntur oris fornacum, alias foin halta ferrea casu in carbonibus, arte ret. Alexandrina, quæ fit Capnitis, quæ fit in Placodis & Planitis Oftracitis Onichitis

ret pompholyx.

Cadmia

Cadmia Capnitis. Fornacum.

1. Cadmia Capnitis e furno fornacum sublata, differt a folsili, ve sequentia declarabum:

- 2. Cadmia alba, est materia venerata, quæ exhalat e metallis, & se parietibus quasiassigit, cum metalla torrentur vel vruntur, Weisser Huttenrauch/hengt sich an die wendels wenn man Ergröstet/oder schmelket.
- 3. Lutea, Gelber Suttenrauch
- 4: Crosta, Roter Suttenrauch

5. Cinerea, Grawer Huttenrauch,

- 6. Cadmia optima, quæ fit in ærariis fornacibus ex pyritevel Cadmia metallica.
- 7. Parietibus adhærens in fornace, vbi vonææris excoquuntur, Robelt auf dem Schmelsoffen

8. Parietibus adhærens collecta de fornacibus, vbi vena argenti excoquitur, Da man Silber schmelnet.

9. Parietibus adhærens collecta de fornacibus, ybi vena auri decoquitur.

10. Collecta de fornacibus plumbi candidi.

11. Cadmia fornacum impura, Dber oder Mittel Offens bruch/ vareine Offenbruch.

12. Que argentum in se continet.

13% Quæplumbum candidum !-

14. Cadmia æris, eius species in nostris metallis reperiuntur, quibus Dioscorides & Græci alii a forma ipsa indiderunt appellationes.

15. Placodes seu crustosa.

16: Zonitis, quasi cingulis distincta.

17. Onychitis, variorum colorum, vt sunt venæ lapidis onychis.

LEXICON ALCHEMIA MART.

18. Ostracitis seu testacea, quæsere adhæret parietibus.

19. Botrytis, baccata, seu racemosa colore cinereo, quæ baccis racemiinstar, a fornacum lateribus pendet.

20. Botrytis nigra, cui bractez colore zris purissimi adhzrent. Darinn ein schon Stockfunffer.

21. Stalactica seu in stirias concreta.

22. Alexandrina, cuius nunc in officinis vsus est.

23. Ad Cameram.

24. Sublimata.

:120

25. Atramentosa.

(Cadmia Metallorum, qua est fossiis.

1. Cadmia metallica foditur in venis Bohemiæ, & Misniæ magna copia: quam nostri metallici cobaltum nominant, vt& genus quoddam dæmonis metallici, Cobaltum: quæ voces quam notionem habeant, huius laboris non est inuestigare aut expendere.

2. Cadmia fossilis, quæ expers metalli, foditur in inferiori Germania, in Westphalia. A nostris vocatur Galmen / lapis

Calaminaris.

3. Cadmia fossilis, siue lapis Calaminaris ignem non expertus, Ein roter Galmen.

4. Persecte vsta. Excoquitur enim quaterdecies, donec ad tincturam ceterorum metallorum adhibetur, Galmen ber vierschen mahl gebrandtist.

5. Vita puriffima mollis, Ein milter gebrandeer Balmen.

6. Cadmia metallica cinerea, Ein natürlicher grawer Ros balbt.

7. Crustacea cerebri referens similitudinem.

8. Fossa Sonnebirbilii prope valles, plena sulphure, qua accensa ardet, Robelde der brennet.

9. In

121

9. In quaargentum rude, rubrum, pellucidum, Darauff burchsichtig rot Gulden Ern.

10. Nigra, glebosa, Ein schwarzer stuckichter Robelt.

11. Cinerea, valde dura.

12. Ferrei coloris, crustosa.

13. Cinerea, ponderosa, friabilis.

14. Cinerea dura.

15. Cinerealeuis.

16. Similis plumbo cinereo natiuo puro, leuis, quæ facilime malleo in multas partes frangitur, Ein sproder Robeles fleist wie ein gediegen Wismuth.

17. Dura, ferro polito similis, Darinn Wismuth.

18. Cui innatum plumbum cinereum.

19. Fossilis, quæin Westphalia in montibus & torrentibus reperitur aspecturacemosa.

20. Sulphurea.

21. Bituminosa.

22. Aurum in se continens.

23. In formam nudati cranei concreta, Gewachsen wie ein enthlosset Dirn.

24. Concaua plena pulueris integerrimi.

25. Fluida, durissima, ex quo succus venenosus indies efflorescit, Em harter gestossentes.

26. Fluida in fluoribus quotidie exudans succum acrem coloris lutei, Finfiger Robelt in gelben finsen.

Cadmia Cypria. Rupfferisch Galmen.

Cadmia acinosa, ist Tutia.

Cadmia item liquor candidus.

Cafa camphora, Gamffer.

Cal est Arsenicum citrinum, item acetum.

Calamina, id est, Lapis calaminaris, Galmen.

LEXICON ALCHEMIA MART.

Calcadis, id est, Vitriolum album. Al.sal alkali.

Calcanthos vel calcanthum significat 1. florem æris, 2. calcitidem, quæ species vitrioli. 3. vitriolum. 4. æs vstum, vel petrinum. 5. Vitriolu viride: Calcanthum & colcothar granulis atramenti & generantur, & nutriuntur. Sale soluto & ipsa soluuntur, quod est in Venere; Congesant frigore. Venus vero de quibusdam mineralibus in mineris participat. Si rubedo adsit, aquositas abundat, si viriditas, aer exsuperat.

Chal-

Chalcitis ipla, id est colcotar & zegt & zeg citrinum,

vitriolum ve chalcanthum

riú, lóginqui tate teporis.

lutorium, ve Atramentum

Zegvirideve

dum mily citin fit facti-

tur & tranite in

Metamorphosis, transmutatio, seu transfiguratio talium mineralium artifice natura ipfa.

Magna est cognatio soris æris, id est, æruginis æris, secundum recentiores, & chrysoco læ, & vitriolorum, & reliquarum eius specierum.

2. Chalcitin . Mify facilime

àdhucfitatra p parte exte riori,cű intº mentú lutomelleum fecundum Chalcitis zeg citrinum

dium inter marchalicundum Arabes: me Colcotar, vel zegi fe-

tatur veltrannatiuum mu-

vel pyriten, velatrată, id cît, zeg nigrum

contra

candidum

lanteria

transeut

& iterú, cha

citis factitia

cit,&fitcha tum vetera , Filamenta

chanthú mu

atú in chal

inueterata fcili. mutaride vel chalchanthú. mentum nigru, & in ter vitriolű, i. e. zeg vi

cundum Dioscoriden Plinium caloris æris fe

të &me-Sory au-

leucon, id eft, Chalcanthu

Calcantum

Calcantum, Calcadis, species atramenti.

Calcaton, id est, trochisci de Arsenico.

Cálcitheos, ærugo æris, item marckasita.

Caldar, stannum."

Calcata, id est, atramentum citrinum.

Calcatar, Colcotar catramentum rubeum.

Calcadinum Vitriolum.

Calcithos, id est, æs viride.

Calciteola, calcithcos, id est, lithargyrum.

Calcocos, id est, æs.

Calceus fiphonum, Dompenschuch.

Calcitari, id est, salakali, alkael.

Calendulæ, Gelb/ Saffrangelb.

Caleruth est indicium desiderii ad primum perpetuum, vi cum quippiam in primam materiam redire cupit, ex qua prodierat.

Cali, id est, cinis clauellatus, Wenvaschen, item alumen Ia-

meni.

Calcidicum, id est, medicamen de Arsenico.

Callecamenon, Calcucementum casticum, idest, æs vstum, calcutium, costicium, calcute, Endebastum.

Callena species salis petræ.

Calmet, cosmec, id est, Antimonium, cosmet, casmet.

Calufax, idest, oleum Indi.

Calusa Cyptas, crystallus, Spedres idem.

Calcinatio, Wann die materi wie Ralet schneweiß | hinig vand dorstig ift / vnd das ift der Drach / der das Wasser sauffer sauffe / das ran er stübet und berstet / dann diß ist die Seheidung Leibes und der Seelen hieich oder weiß und Tot tidarauff kompt die Aufferstehung und das Leben / durch die Robte.

Calcinatio corporam, idest, combustio, quæ sit igne maiori,

vel est rerum coagulatarum in calcem solutio. Estq; calci-

natio duplex, vel Corrofionis, vel Ignitionis.

Calcinatio corrosione sicca, est, quando corporibus calcinandis non humor, sed eius iu locum corrodentes materia sicca adiunguntur, quibus calcinantur: Estq; comentum & commixtio.

Calcinatio corrosione vaporosa, est, quando corpora metallica in tenues laminas redacta, per acrem corrodentemo, fumum calcinantur. Sed diversi sunt vaporosæ calcinationis modi. Aliquando enim corpora laminata super aquis fortibus, aliquando super aceto vel recrementis vuarum pressarum suspenduntur: aliquando, præsertim nobiliora metalla, plumbi fufi vel argenti viui afflatu fragilia redduntur & cóminuuntur: aliquado alii, quos hic recensere singulos longu foret, modi adhibentur. V. G. Chalybe in crocum subtilem per yaporolam corrolionem redigere gestiens ita procedo. Primum paro aqua fortem ex salis petræ & vitrioli ad albedinem calcinati partibus æqualibus, eamq; in cucurbită vitream fundo. Post in cucurbitæ superiore parte laminas chalybis suspendo, lutog; orificium vasis obduco, ne spiritus aquæ fortis vllo modo exhalare queant, ac viginti quatuor horas in arena calida vaporare permitto. Deinde apto vale, laminas eximo, quibus crocus vel puluis subtilissimus adhæret, quem lagopode detergo. Porro laminas iterum in dicto vale suspendo & superiore modo procedo, idq; tantisper donec nullus crocusviterius a spiritib.extrahitur, aut in laminis reperitur. Sic plumbum super aceto suspensum calcinatur in cerussam, sic cuprum super recrementis vuarum: atq; itareliqua metalla yaporibus corroduntur.

Calcinatio humida inmersiua est, quando corpus liquori alicui immergitur, qui corrodat, indeq; calcinet: persiciturq; amalgamatione, aut præcipitatione. CalcinaCalcinatio reuerberii est in calcom solutio. Calx autem generali significatu est puluis quilibet in partes impalpabiles cominutus, quem & alcool nuncupare confueuere. Itaq subsecomprehendit calcem propriedictam, Alcool, quod est alcuigatione, cinerem & corrosionis atoma.

Calcinon per reuerberium est duplex:

Calcinatio specialiter dicta, & cinefactio:

Calcinatio specialis est, qua principaliter dicta calx in combustione reuerberante efficitur. Itaq; & Græcis aptius appellari poterat 26 meu, quod 16 me efficiat, cuius species quædam quam inexitinctam seu viuam e calcario lapide cofectă nominant. În hac vel res solitaria calcinatur, vel cui additamentis combustionem penitus adiuuantibus, vt sunt sulphur, nitrum, & c. q tunc adiicimus, cum valida admodum est indomitaque rei compages. Alioquin volatilia citius disparentur, quam a stamma vincerentur sixa. Sed spiraculum debetur nitrosis, vt vas sit tutum.

Calcinatum maiusdicitur omne, quod non natura, sed arte spagyrica dulce sactum est, vt Mercurii dulcedo, plumbi vel eiusanima vitrioli, salis: quæ celerrimæ sunt consolidationis. Aliialiter intelligunt: Der groß Calcinatist i was sus sift semachtdurch Runst i dienstlich zu einer schnellen wunderbaren heisung alf die susse mercurii Vitriol, Sala und dergleichen.

Calcinatum minus est omne, quod a natura dulce est, & celeriter curat, vt maña, mel, saccharum, tereniabin, nostoch, & con ter flein Calcinat ist alles/was von Natur sufis sond eine schnelle Hillung hat/alf Bucter/ Honig/ Manna/ Tereniabin und dergleichen.

Calcitis, calticis, calcota, id est, atramentum rubeum.

Calcokeumenos, as vitum, Rupffer chlag.

Calor artificialis dicitur, qui ad artificis nutum, accendi, dirigi, sadministrari potest. Calor hic simplex est, aut mixtus.

Calor simplex est, qui vni duntaxat operationi, siue illa sit di-

gestionis, siue separationis, inseruit.

Calor naturalis est, quando radii solares, vel per se materiam sibi applicatam excoquunt, vel in speculo concauo collecti rei applicantur. Huius ignis suus vsus est apud artifices. Possumus enim hoc dissoluere & calcinare; imo nonnulli illum in lapidis philosophici præparatione adhibendum esse autumant: quam opinionem suis autoribus relinquentes, eum tamen non negligendum esse censemus.

Calor cinerum est, quando partes fixiores per cineres eliciuntur. Hic medius est inter balnei & arenæ calorem: proinde illius openon modo subtiliores, & ad naturam aqueitatis simplicis approximantes substantiæ propelluntur, sed et-

iam colores & fixiores partes eliciuntur.

Calor fimiest, quando vale in fimo posito, materiamo; continente, digestio sit. Hic calor multi vsus est apud artifices in infundendis, digerendis & putrefaciendis rebus. Adhibetur interdum fimus equinus, in quo vas sepelitur, aliquando vas ligneum sono, vel stramine impletum, cui vapor e feruente aqua applicatur, simi in locum adhibetur.

Calor digerens est, quo materia dissoluenda digeritur, id quod

aut athanore, aut fimo perficitur.

Calor fortis, est, quando igne intensiori & auctiori res separan-

tur. Estq; impeditus aut liber.

Calor impeditus est, quando ignis a materia vel vase, ne illud proxime tangat, ab alio vase impeditur: Estq; arenævel scobis.

Calor arenæ, medius est inter cinerem & scobis ferri, estq; quando vas materiam continens in catino arenario arena circundatum substantiam sixiorem, quam cineres propellere nequibant, protrudit. Vbi aduertendum est, arenam subtilem

fubtilem, nó adeo violentum calorem præbere, quam groffam.

Calor scobis, aut scoriæ ferri superiore intensior & aperto vicinior est, quando ex scobe vel scoria ferri res propelluntur.

Calor Liber est, qui proxime materiam, aut vas materiam continens tangit. Hoc calore proliciuntur, quæ contumacius liquorem emittunt, siue id siat ob siccitatem & paucitatem, siue, quod ob viscossitatem & homogeneitatem ille terreis partibus pertinacius adhæreat: taceo quod calcinationissussioni, & aliis operationibus inseruiat, est q; Carbonum vel Flammarum.

Calor carbonum, est, quando calor prunarum flagrantium materiam, vel vas proxime tangit. Huius vsus est in infusionibus, calcinationibus & dissolutionibus.

Calor flammarum, est quando adhibito conueniente alimento, flammæ materiam attingunt. Hic calor vocatur ignis viuus, quo reuerberantur & calcinantur omnium metallorum corpora, nec non spiritus tandem propelluntur.

Calor vesicæ leuis est, quo ex materia vesicæ imposita, applicato alembico substantia humida prolicitur.

Caliette sunt fungi flaui in plantis iuniperorum.

Calx in chymica fignificatione est puluis quilibet, per ablationem superflux humiditatis, in partes tenuissimas, & quasi impalpabiles comminutus.

Calx viua non exstincta, asbestos, sit variis modis. In quibusdam locis sit lapidib vel calculis litoralibus, coloris cassi vel cinerei candidiue: cuniculis nempe actis in agris ad litora, vel simpliciter collectis calculis ad litora, aut etiam erutis propriis sodinis: vt sit ad Salam, & aliis locis, Auß den Rald, bruthen und Bergen. Fit & ad mare ex testis oftrea & mar,

Digitized by Google

morum buccinorum: & de corticibus ouorum, vt proparte docet Dioscorides lib. 5. cap. 80. & Plin. l. 36. c. 29. & 24. It. 1.33. c. 5: lib.17. c. 8. vbi de calce agir. Est autem calx viua; Der vngeleschte Ralet/duplex, coloris candidi & cœrulei. Vis omnium est adurens, ignea, mordens, crustas inducens. Vrit in fumma, difcutit & extrahit. Odit naturaliter aquam, qua accenditur, amat olèum, quo etiam facilime commifcetur. Vid.de calce & Serapion.l. aggreg. cap. Horach.

Calx exitinda, Abgeloschter Rutet.

Calx fixa est materia permanens & incremabilis: fix \$ 1/67 ein

materi die nit vergehet oder im Fewer verbrennet-Calx lignorum funt cineres corum, qui in vitrum aut aliam

materiam non convertuntur, sed cineres manent: Solss aschen / die nitin Glaf oder ander-materi verwandelt wirdt/

fondern bleibet afchen.

Calx manica alba, eft calx alba peregrinorum, vel ex-offibus pi scium maiorum albis vel conchis marinis, quas in pileis gestant, confecta, Rald auf den groffen Fischbeinen oder Mus scheln/ soman an den Hütten trägt/gemacht:

Calx Solis, Goldfaldfaurum calcinatum:

Calx Lunæ, est argentum, calx argenti, vel azurinus flos eins, Gilber Rald

Calx Mercurii, est Mercurius præcipitatus.

Calx Vonerisest viride æris, Spangrun.

Calx Martis, id est, crocus chalybis vel ferri, Dierote vom eifen: Calx Iouis, eft spiritus Iouis, Zinnfald / darinn des Zins Geiff.

ff. ctt.

Calx Saturni; minium; Der Blengeel.

Calx peregrinorum est tartarus.

Calx major, Won Eperen.

Calx affata, alumen ex pomis..

Calx peregrinorum, Auf Muscheln oder Fischbeinen.

Camet, Cames, idest, argentum.

Caminus, Gloefe.

· Cambill, rofte Erde.

Cambuca est bubo, vlcus pudendorum vel apostema, panus inguinis, Schlier / Drufen neben den Gemachten.

Canalis longus, Rote.

Canaliculi, Rue.

· Canalis, Rinne / Mulwindel/ba er aufffchuttet.

Canales Cuniculi, Wasserfeige.

Canaliculus, Gerinlein/ Stem / Ringlein.

Cancelli, Gatter.

Canales recludere, Auffziehen.

Canalis & canalis deuexus, Schlemgrabe.

Canales occludere, Borschunen.

Canalifculus, Rerbe.

· Canales aquarii, Waffergerinne.

Canalis caput, Herd Trog.

Canalis transuersus, Ruergerinne.

Cancinpericon, id est, calidus equi fimus.

Canna, liphunculus, Xohrlein.

· Canfora, ift Gummi eines Baums.

·Cantacon, ideft, crocus hortulanus.

Canutum, i. e. calamus vel canna, cannutum, idem, Ein Ropr.

Canze, Carnit, Canna, Culanum, varia vasorum genera.

Capillus, id est, lapis Rebis.

Capistrum auri, id.est, borax.

Capricornus, Blen.

Capla, Rumpff/Irem, Kolle. Item cuius fundum est filis serreis contextum.

Capla patens, Rafte/Raftenreder.

R 2

132

Capsa putealis, Rlawr.

Caplæ, in quas venæ distribuendæ iniiciuntur. Item, Trus nen

Capitellum, id est, aqua saponis Geiffen Wasser/Lixiuium

Caputarea, Herdes Haupt.

Caput fodinarum, & area capitisis fodinarum, Jundgrube.

Caput fodinarum aduersum; Gegen gundegrube.

Caput follis, Wala Haupt.

Caput pili, Duifer / Purheisen.

Caput canalis, capsa breuis patens, Durchlaß.

Carbones cœli, id est, Stellæ.

Carbunculus est vicus pestilens: idem fere quod anthrax, nisi quod hic illo est crudelior, e crasso atroq; sanguine celeriter escharam faciens, pestilensisch Geschwar/Blutsinne/bas

Rewer.

2. Sumitur pro gema, habetq; nomen ab ignis similitudine, cu ipse igne non sentiat, ppterea apyrusta dicitur, vel apyrotus. Et carbunculus proculdubio est pyropus. Vnde Ouid. singit 2. Met. domu & aulam Solis sactam. Horu carbunculorum species seu genera sunt varia. Primum sunt Carbunculi Indici & Garamantici, quos carchedonios vocant. Indici sunt sordidi, fulgoris retorridi. Ex his, qui languidius, siuidius q; sucent, vocant siuicontas, & sunt carchedoniis verismulto maiores. Secundo sunt Carbunculi Aethiopici pingues; sucem non emittentes; slagrant conuoluto igne. Tertio sunt Alabandici scabri, reliquis nigriores. Quarto nascuntur & in Thracia in Orchomeno Arcadiæ, teste Theophrasto, & in Chio nigriores. Quinto sunt Træzenii varii, interuenientib. maculis albis. Sexto sunt Corithii ex pallido candidi. Ceterum in omni genere masculi appellan-

tur

tur acriores, & flammæ liquidioris, nigrioris, lucidioris, ac in Sole flagrantis. At fæminæ refulgentes languidius. Optimi carbunculi funt methystizontes, id est, quorum extremus igniculus in amethysti exit violam.

Proximi his funt fyrrytæ pinnato fulgore radiantes. Callistratus'(Plinio citante) fulgorem carbunculi debere esse candidum posuit, extremo visu nubilantem: & si ita extollatur, exardescentem, propterea carbunculum candidum vocari. Postremo Plin. libr. 37. cap. 8. Carbunculi speciem facit anthracitim, fossilem in Thesprotia, carbonibus similem. Græcos multas res anthracas vocare patet: scilicet venam minii, hæmatitem gemmam, & ipsum carbunculum: cuius proculdubio species est rubinus, quem alias dicere possumus lychniten, &c. Huius anthracitidis idem Plinius speciemesse dicit præcinctam candidis venis, & horum lapidum colorem esse vt superiorum, iactatos in ignem quasi intermortuos exítingui, contra perfusos aqua exardescere: & his cognatam gemmam Indiacam sandastron, seu garamantiten, quæ&in Arabia nascatur: cuius in translucido intus fulgent aureæguttæ. Postremo huius generis lychniten esse docet, quæ in Caria & Orchosia nascatur, & probatissima in India, & esse remissiorem Carbunculum, cuius species vna radiet purpura, altera cocco, & excalefactas digitoru attritu, aut Sole paleas attrahere. Lychnitis speciem dico rubinum nostrum. Et Albertus ipse testatur, Carbunculum anthracem dicia Gracis, & illum lucere in tenebris tanquam carbonem, superfusa aqualimpida clara, invase vitreo, mundo, polito, eiusq, species varias esse secundum? patriam, & ipfum splendorem ipsame; substantiam. Porro habere eum virtutem omnium lapidum aliorum: præcipue. contra venenum & toxica. A pud nos in nostris fodinis gemmæinueniuntur, quæ tamen igne soluuntur in aquas, referentes propemodum carbunculos. Notadum etiam & illud: Albertum describere gemmam, quam vocat pelagiam, forsitan a genere purpurarum, cuius Plinius libr. 9. mentionem secit. Hanc dicit esse rubei coloris transparentis, & esse see seminam carbunculi, seu eius palatium, quia in matrice eius gemmæcrebro reperiri carbunculum. Et reperiri etiam lapides, qui pro parte sint pelagii, pro parte carbunculi. Quæ restant de carbunculo consule Plin. & alios. Vide & de anthracitide & lychnite Solin, in polyhust. c. 40. & 55.

¿Carbunculus aliis,

1. Milenus, qui in riuo supra Hoesteinam reperitur, Ein Meisnischer Grangt.

2. Zeblicius, qui effoditur e colle opposito lapicidinæ, ex qua ophites eruit, & q in vicino riuo copiosissime invenitur.

3. Æthiopicus, Gin Drientischer Grange.

4. Paruusruber. Ein Spinell.

5. Amethystizon, Ein Rubin.

6. Lychnites, Eingilblichter Rubin.

7. Adulterinus, combinatis crystallis, cum vsitata tincura, ssimilis Amethystizonti.

8. Alabandicus ex Asia, Ein Almandin.

Gardanum, Barten Caffran.

Cardis Mars Enfen.

Cardonium vinum, i.e. herbis medicatum, Rrauter Wein.

Carena est vicesima quarta pars gutța.

Carium terræ, Leim.

Carmiti, idest, obulus, Seller.

. Carsia, id est, aqua salis.

Cala, quam habitat præses fodinæ, 3 ch hauf.

Calcus præparatus est residentia viscosa manens in fundo lactis

ex caseo defluentis, Dasdick unndzäh am Boden/von der Räffuppen.

Calpa, Rothtrog.

Cassidbott, id est, Coriandrum.

Caftellum, Laculculus, Rafte/Baffer Kafte.

Cassatum in specifico diaphoretico, in archidoxis est sanguis inualidus & emortuus in venis, obstruens boni sanguinis motu & transitum. Erstickt Blut in den Adern/sodie Bewegung, des guten Blute sinders;

Catellus fictilis, Scherbe.

Catena, Rette:

Catena ductaria, Deingen Seil/Eifern Seil.

Cathimia; ist ein Ader der Erden/daraus Goldod Silber wirde genommen/nach sagetlicher Meister. 2. Cathmia, wachst inden Gold oder Gilber Offen 3. aurum. 4. argenti spuma. 5. Der Rauch/so sich von der verbrennung testeris vitig an die obern Wandtanhange.

Cathmia affidia, id eft, Cathimia, def Silberenath der garb def

lithargyrii, id est, plumbivsti.

Cathmia, Blett/Bold oder Rupfferfehaum. It. Silberfchaum.

Cathmia ferri, Sindelstein: Catillus, Pfannlein/Spott.

Catillus ferreus ex acie temperatus. Eifen gestehlete Pfanicin.

Catillus cinereus, Capelle.

Catinus, Bargentigel/Tigel.

Catinus arenarius (vulgo Sand Capell/) est vas terreum, in modum pilei rotundi, cum margine trium vel quatuor digitor 6, ex terra tenaci factum.

Catinus areus, cortina Dfanne.

Catinus ferreus, Giefipui chell.

Catini media pars, Spohr.

Catma, limatura auri.

Catrobil, id est, terra.

Catillus cinereus est vas susorium, ex cinerum de leui ligno elixatorum, & ab omnibus carbonibus, aliisq; spurcitiis desecatorum partibus duabus, nec non cinerum de ossibus medulla carentibus (ne tamen de porcis, quæ summum dispendium inserunt, desumta sint) optime tritorum parte vna,
cum cereuisia bona, ad massam madesactis, & probe inuice
commixtis in suo mortariolo paratum. Cineribus siquidem
madesactis hoc mortariolum impletur, & pistillum (vulgo
monachus dictum) pulsibus tribus ligneo malleo sactis in
illud cuditur, ac tandem inspersis cribro setaceo cineribus,
de capitibus vituli aut cornu cerui vnus atq; alter pulsus superadditur, atq; vt aresiat, eximitur. Fit & in maiori forma
catillus cinereus, qui in angulo serreo formatur.

Cathochites. Veluti Magnes ferrum, sagda lignum, pagates & succinum, paleas attrahunt & retinent: sic catochites carnes & manus retinet, innato gummi seu glutino lentissimo. Reperitur in agro Corsicano teste Solino in polyhist.c. 9. &

.. Plin. 1.37. c. 10.

Caua, Zulcklein/Grublein.

Cauda follium vectis, Galgfterfel.

Cauda vulpis rubricundi, est minium e plumbo.

Cauernulæ venarum, Druscu.

Cauerna, Raftstube.

Cauernosum, Druss.

Caurus, Mittelmestnort.

Cautela in arte spagyrica, est, habitu comparata quædam industria, qua facilius obeunt suas operationes ac perficiunt artis huius Professores.

Cauterium, Kautir est instrumentum chirurgorum, quo aperiunt

riunt cutem & carnes exustionibus in putridis & vlceribus obnoxiis locis: Est etiam medicamentum simplex corrosiuum, quo cutis absq; dolore fricatur: Grenteisen oder Fict eisen / damit man die Hendt aussexund ein Blattern macht. Der ein Corrosiu, auss die gesunde Haut ohn schmerken.

Cauum lignorum coniunctorum, Gleiß,

Cardir, id est, Stannum.

· Cedria, Gummi Cedri.

Cedue, Luft.

Celfa, musculus vitæ, pulsus per singulas partes corporis oberrans: Das Berg.

Cementare, Cementiren, stratissciren, id est, alternis res qualdam ponere.

Cementatio est gradatio per cementum.

Cementum autem est materia mineralis acuta & penetrans, cum qua strata metalla ad cementandum reuerberantur. Eavel simplex est, vel mista: & forma pulueris vel pastæ.

Cementerium, Der Alubel.

Cenificatum, cinificatum, calcinatum, Was calciniret iff.

Ceniplam vet cenipotam est instrumentum, quo cranium in Epilepsia aperitur, Damit man die Hinschalen ofnet.

Centrum oui, id est, vitellum oui.

Cepaporci, squilla, Meer Zwibel.

Cerdac, id est, Mercurius.

Cepini, Effig.

Ceratio (hanc Geber 1. summæ persectionis, cap. 54.) definit esse mollificationem rei duræ, vel succi non susibilis ad liquesactionem. Dicitur autem hic modus Ceratio, quod medicinam Philosophicam instar ceræigni admotæ sacile liquescenem reddat. Quando enim Philosophi argentum viuum in aurumaut argentum conuertere volunt, necesse

aff. vt habeant medicinam fluentem, qua subito (vt Gebri verbis vrar) ante fugameius, in profundo illiadhæreat, ipsiqui per minima coniungatur, & illud inspifset, atq; suafixione in igni conseruet, quousquadueniat illi maiorisignis tolerantia, eius humidatem confumentis, & convertatillud per hocartificium in momento in solificum & humificum verum, secundumillud, ad quod medicina fuerit preparata. Fit autem ceratio, quando corpus siccum & durum suo humore, reiterata frequenti imbibirione, perfunditur. Signum perfectze cerationis nobis Arnoldus in 2. magni rosarii c.27. describit, fividelicet super laminamignitam medicina proiectavelocissime, sicurcera, sine sumo se resoluerir. Sed illam philosophis committo: Ceratio, Ift cinsubtilierung/oder Subuls machung der Theilen / auff daß ihr Tugendt vnnd Kraffe aufgegaffen von zerfpreitet werde in die Corper vnd die Feuche tightit die Nothwendig ist in der Runst du Boomplements of der erfüllung. Und folche ceration geschicht nicht/dan allein: mitzertheitung/vnd fpidgung/ daß comerdewie ein Wachof daß da anfahet fehmelken / oder lind werden / an temperirter . Warme. And mercke / daß folche ceration oder Wachfung: ganglich von ben jenigen Meisteren erfunden ift worden.

Cerare, id est, corporare, vel miscere.

Cerebrum, Baffer.

Cerebrum arietis, Waffer von Eperflar:

Cerebrum bouis, id est, tartarum combustum.

Cerober, id est, aqua:

1. 1. 1.

Ceruiculæspiritus est ossis de corde cerui.

Cerufa,i.e.plumbi ærugo, Blenmeiß Græce psimytimvel psimmytion, vel aphideg:: Venenű est sumta intra corpus, vt docent Dioscor. Nicander frigidum & siccum 2-grad. Est aut fere omnib-nota cerussa, & in pharmacopoliis retinet nomé suum, Blenmeiß: Nã ex plumbo vel albo vel nigro sit puluis: vel, vt alii ét volunt, ærugo, cerussa. Sic n. desiniunt, exerussa ist ærugo, aut.cinis plumbi. Si ex plubo albo sit, Hispanica dicitur, & est candidissima. Hodie ét Venetiis & Notimbergæ sierividemus. Olim laudatissima suit, q parabatur in Rhodo. Corintho & Lacedæmone. At quomodo sieri debet, docet idé Dioscor. 1. 5. c. 53. Addit & quomodo torreatur, donec similis siat sandaracæ, q deinde dicat sandix, a Germanis rotte sur Schmint essit; species sandarachæ sactitiæ, der Dergs. rottes vult Vitruuius. Porro & auripigmentum rubrum speciem habet miniú nostrum. Vide Serap: lib. aggreg. c. 'Asreg.' Ita vides Sandicem non tím herbá esse, quemadmodú quidá voluere. Et quidé Seruius ipse superillud Virgilii in Polliones Sponte su sandicemtes vestut agnos.

Et Propert.

Illag, plebeio vel sit sandicis amictu.

Forsitan iuxtaPlin.l.21.c.15.vbi tamen scandix non sandix legitur: & l.35.c.6. sed ét sandicem metallicu esse vides, & quidem cerussam cerussam Plin.vocat adulterinam. l.35.c.6. Ceterum quomodo cerussa & lauetur, consule eundem etia Dioscor. & de eius virib et Serapione lib. Aggreg. c. Affidhegi: Auicil.2.c. Cerussa: Plinil.34.c.18. & lib.35.c.6. Leuissima omnium cerussa ad candorem fœminarum etiam adhibetur. Vnde Ouid.de medicamine faciei inquit:

Neccum cerussa, nec vitrs spuma rubentus Desit, &c.

Ceraunia. Inter gemas candicantes referantur hæsequentes. Asteriaprimu gemaa Plin. 1.37.6.9. Esta utasteria, gema, q inclusam luce pupillæ modo continet, ac transfundit cu inclinatione, q nascitur in India & Carmania. Alia estastrios Crystallo similis in India nascens, & in Pallenes litoribus intus a centro stella, quasi lucet fulgore Lunæ plenæ. Opposita astris sulgorem rapit ac regerit. Optima in Carmania nascitur.

Huius species, quæ deterior est, a nonnullis dicitur ceraunias: pessima est, quæ similis lumini lucernarum. Est & alia astroitis similis piscium oculis: Radiat candore vt sol. Est & inter candidas, quæ ceraunia vocatur, rapiens sulgorem siderum: & ipsa est crystallina splendoris cœrulei, in Carmanía nascens. Zenothemis teste Plinio, loco citato, albam esfedicit, sed intus stellam habere concursantem. Sotacus & alias species Cerauniæ addit, scilicet nigras, rubentesq; & non aliubi reperiri, quamin loco sulmine icto. Hæ cerauniæ lapides sunt, quos Germani vocant, Donnerstein. Cadunt de nubibus cum tonitruo. Reperiuntur in Grania, intem in Hispania candenti colore, vt ferme ignis.

Inueniuntur etiam hinc inde in Germania, præcipue ad flumina vt Albim, vbi Ceraunias gemmas crystallo similes infecto colore cœruleo inueni re contingit, diuersé sormæ, nonnunquam sicuti clauas, nonnunquam tanquam pyramidem, vt repræsentarent caput Zuccarinum, vt vocant, Ein Zucksput:

Integras tamen nunquam inuenire licet, forsitan propter vim fluminis, qua excutiuntur nubibus, & resultationem in terram. Harum vim esse prædicant, prouocare dulces somnos, & valere contra fulmina, item facere ad prælia & caussa vincendas. Vide & Solinum cap: 23: de Cerauniis.

Chambar, Gifft/ist die Früchte oder Magnesia. Turba fol. 66.

sagt es seine der meisse Stein/ und fol. 92. nennets auripigmentu Zendrio, absemech, chalul: Wast es aber weiß wird:

ohn schaden/ dann heist es plumbum, exobmich, magnesia, martech, as album:

Chacef, testa figuli.

Chalcos, Schwefelwasser.

Chalci-

Chalcitis. Marcelli Virgili translatio speciem pro genere ponit, cum inquit. lib. 5. cap. 65.

Chalcitis lapis est, vnde æs coquitur. Nam hoc vocabulo generali multæ intelliguntur & significantur res & species.
Et vna est lapis chalcitis, id est, lapis ærarius, id est, Marchasita, seu ipsa pyrites, vnde æs coquitur: quem Macer & Mesue lapidem Stellatum dicunt: vt de pyrite dictum.

Altera est significatio chalcitis, quod significet chalcitin, trichitin; id est, alumen capillare; & ærarium, quod in pyrite
concrescit. Hinc chalcitis aliquoties alumen dicitur concretum; schiston. Alias vide Plinium lib. 35. cap. 15. Et hinc
Arabes aliquoties simul mentionem faciunt colcotar, id
est, huius chalcitidis, de quahic agimus: & chalcitidis, id
est, aluminis, vt legitur apud Serapionem & Mesuam, qui
in trochiscis de croco, ni fallor, ponit colcotar, id est, chalcitin, de qua hic agimus, & chalcitin, id est, alumen schiston.
Sic Dioscorides chalcitin, id est, alumen aduri dicit more
chalcitidis, de qua nos hic agimus.

Vltima & propria est chalcitidis significatio.

Hæcilla ipsa chalcitis, de qua hoc loco loquimur, quæ est species chalcanthi, id est, sloris quasi æris, atramenti scilicet sutoriis id est, nitidi. Estq; medium inter vitriolum & inter marchasitam; id est, pyritem: Hæc vero chalcitis species chalcanti duplex est, scilicet, natiua & factitia.

Natiua, quæ rursus duplex est, Cypria scilicet & Babylonica.
Cypria, quæ æris ruborem habet: vnde & nomen accepit,
vt Plin. docet lib. 37. cap. 11. Hanc describit Dioscorides
loco citato, quod sit similis æri, friabilis, nec lapidosa, nec
inueterata, intercursantibus oblongis venis splendentibus.
Ita hæc potius deberet dici lapis stellatus, quam marchasita. Ét hoc est zeg, id est, atramentum citrinum coloris ci-

Digitized by Google

trini, vel zris, & est colcotari vel zegi. Vnde Arabes dicunt, quod quarta species siat Asuria, atramentu rubeum. Sed hoc colcotar atramentum citrinum, proprievitriolum est rubeu, rotVitriol,& non fory:licet Arabes folum vitriolum rubeum Sory vocant: Verum facilis est lapsus. Nam chalcitis vitriolum rubrum fit fory. Verum chalcitin hanc in argentariis fodinis ego (vt prius etiam dictum) nunquam inueni: in ærariis tamen reperitur & Goslaria. Hanc natiuam chalcitin & Plinius describit l. 34. c.12. Quod scil. cotineat in se tria genera: scil æris, misyos, & soryos, & habere æris venas oblongas: & quod optimasit, quæ coloris mellei, gracilivenarum discursu friabilis, nec lapidosa, recens, quoniam inueterata fit Sory. Quomodo vero idem Plin. chalcitin discernat a Cadmia, ipse videre poteris: deinde quam Cadmiam, quam chalcitin intelligat, vnde æs coquatur, nempe marchasitam, i.e. pyriten, & Cadmiam natiuam, i.e. Cobald. nostru. Vtrague vero chalcitis ia est ignota vulgo, imo ipsis pharmacopoliis. Dioscor. & idem Plin. natiuz vim esse testantur, abstergere, excalfacere, & crustas vicerib. obducere. Præterea docet, quomodo cum melle & ipsum chalcanthum debet aduri, & in quem víum. Postremo, quomodo & inde fiar medicamentum phoricon, quod lepre succurrit, & hodie non conficiture cui eadem vis cu chalcitide, qua Paul. cal. & sic. dicit 3. grad. Babylonica, de qua Serapio agit, vide zeg, quæ dura & fracta interius albas habet maculas. Factitia, quæ fit ex chalcantho veteri, quod in filamenta transit.

Chalcitis aliis. 1. Chal. dura. Dicitur aut hoc nomine propter æruginem, quæ eius color verus & natiuus, Hattrotatrament.
2. Friabilis, Wilchrotatrament.
3. Dura, in qua mify, rot
atrament, darinn gelb atrament.
4. Dura, in qua fory, rot/
darinn schwarg atrament. Dura cum pyrite mixta, das fissis
ist 6. Cypria, rot atrament aus Enpern.
Chal-

Chalcute, as vstum.

Chalcopyrites, if Dicy/ fagt Syne fus.

Chaichos, ideft, æs.

Chalchitor ift marcalith:

Chambelech, iff Elixir.

Chaomantia, estars, qua præsagium sumitur exacre. Went sich dieastra der Lufft eroffnen und sehen saffen/daßman durch

die Eufft etwas fibet/ond prophezeick.

Chaos præter omnium rerum confusionem, congeriem & informem materiam Theophrasto estaer: Sumitur & pro llia-ste vel lliastro. Ein grobe permischte Materien. Item Lufft und Islasser:

Charatra, Wafferriff:

Cheizi Paracelficum absolute positum, si de mineralibus sermosit, argentum viuum denotat. Si vero de vegetabilibus slores vegetabiles. Cumperadiectionem reperitur, vt slos Cheiri, ex argento significat album elixir, vel eius quinta essentiam, vt slos anthos, auri rubeum elixir. Alii aurum potabile esse volunt: alii Antimonium.

Chelæ, Scheren-

Chelidonia, ift Gold:

Chanchedest, Staff.

Chelidonius lapis vel gemma chelidonia reperitur in ventriculishirundinum, captis pullishirudinum, crescente Luna, vt vult Dioscor. lib. 2. cap. 47. scilicet his, qui primo partu exclusi sunt, dissectis illorum ventriculis reperiuntur duo lapilli magnitudine, vtipse vidi, seminis lini & eius de formæ: vnusniger, alter russus apparet: vel, vt vult Dioscorides, vnus colore varius, alter purus: vel, vt Plinius docet lib. 37.c. 10. colore: hirundinum alia parte purpureæ, nigris maculis interpellantibus. Ego nigros & ruffos tales vidi lapillos. Ruffus seu purpureus valere dicitur contra insaniam, epilepsiam: dicitur & conciliare gratiam. Niger sedat iras & facit contra febres, malos humores, conducit oculis: reliqua magica omitto.

Chelonitis. Plin. lib. 37. cap. 10. mentionem quoq; facit gemmæchelonitidis, quæsit similis testudinibus. In veteri Marchia ad ostium Tangræ, qua Tangra slumen confluit Albi, vbi quondam sedes regia fuit Caroli quarti, ad Albim infra oppidum prope villam, quæ a Carolo condita, & eius nomen habet, & nunc crasse dicitur Calpu, cum Caroli Gepen propie dici deberet, vbi est scaturigo cuiusdam fontis irruétis in Albim, locus est amœnissimus & fœcundus variis gemmis. In illo quoq; loco chelonitis gemma est inuenta, variarum tamen specierum. Primum illic inuenta est chelonitis, quæ forma omnino repræsentabat cochieas marinas, Wie ein Jacobs Muschel. Nonnunquam chelonitis perfe-& folailla, nonnunquam vix incoata, nonnunquam perfecta: sic tamen, vt pro parte alterilapidi adhæreret: interdum duo veltres perfectæ velimperfectæ vna erant: interdum magnæmagnitudine fabæ: interdum adeo paruæ, vt ferme visum fugerent: interdum fuluz candidz, nitentes in morem onychis: interdum nigrælineis egregiis cochleæ marinæ in modum expressis. Est & chelonitis alia forma, nempe oblongam referens aquaticam concham tornatilem, quæhinc inde reperitur ad flumina, vtad Albim. Videntur & hæ chelonitides habere vim oftracitis. Plinius etiam ni fallor speciem chelonitidis describit esse aureis guttis. Reperitur chelonitis candicans veluti onyx, guttulis quibusdam. Alias chelonitidem volunt reperiri in corde testudinis. Sed Plinius cheloniam illam vocat, & esse ocu-Jum dicit Indicæ testudinis.

Chemia,

Chemia. Efliche der Sprathfufdig fagen/Chemia feronnd heiffe ein schmelaund gieffe Runft/ein febeidfunft/ond das Ali, ser ein particula emphatica & completiua gleich/ wie das Wort Manach, heiffetzehlen/fo fpricht man Almanach/bariñ das gange Jahr/vnd alle Tag gezehlet | und viel anders mehr gerechnet wirdt. Etliche wollens von dem Griechischen bers führentdaßsollheißen Archimia vel Archodunia sophia & fapientia principalis, wie es auch die hochfte und munderliche fte Geheimniftn fich hat / vnnd den Preif vor allen andern Runften leichtlich wirdt behalten. Theophraftus in lib. naturæ fagt/man hab es vorzeiten genennt Vlopus vnnd Vlopaica. rift ein schmele und gieß Runft/deren die Welt gar mit eniberen fan falf baher alle Guter vnid Reichthumb tompt/Arenens Kunft/Handwerd und Handihierung/wirdt auch Spagveica genennt/ein scheid Runft/daman lernet erkennen aller mineren Artond Eigenschafften/principia caussas effectus, wie sie wachfen/gereiniget/gebeffert/verendert/verdefbet/vermischet ! vereiniget/auchgemehret und gemindere werden. Diegemeis me definitio lautetalfo: Chemia estars separandi, ex quolibet mixto essentias, concinnandique magisteria artificum. Docet id auferre, quod gradum diminuit, detinet & impedit. Docet falsum a legitimo separare, & ad persectionem res adducere. Theophrastus lib. 3. parag. fagt: Der dritte Grund der Arnnenfift die alchemia, die Natur gibt nichts an Zag/daß aufffein Statt wollendt fep: fondern der Menfch muß vollens Densdie vollendung beift Alchemia. Dann ein Alchemift, ift ein Bed in bemer Brodt bactet: Der Rebmann/ in bem fo er Bein faltert: De Beber/in bem fort Tuch mathet. Alfo was auf der Natur machfet dem Menfehm zu Nung der felbig der es dahinbringet/dahin es verordnetwirdt/vonder Natur! der ift ein Alchemist, wie grob und ungeschiedewere der/der an

unbereite Schaffhaut anhendet für ein Bela / alfoiftauch ein Arn ohnedie Alchimy. Parte g. fol. 179. schreibet er also: Alchymia ift ein Runft die talehret die aftra gubefondern won den Corpern/auff daß die aftra nachfolgendt dem Gefirn und Birmament gehorfam fein/zu dirigiren. Dan dirigiren ifinit in den Corpern fondern in dem Firmament. Darauf nun fols get/daß alles/mandas Sirn iffet/daffelbige wirdt im durch den Lauff Lunæ jugesprochen/was das Milhistet / jeucht ber Saturn' dabin/was das here iffet/die Conne. Alfo feindt die eufs feren firmament die directores, der innern. Meliffa wirdt lang nicht der Mutter dienen/mo sie Venus nicht dahin führet. Ducit autem facilius cocta & præparata, quam cruda & imperfecta. Quidam deriuanta fundere. Cur vero, quia corpora omnia liquat, ve constat ex dictis. Quidam dicunt mutatum esse ex Archimia vel Archodumia, cum sit ars principalissima.

Christi pabulum, idest, vrina virginis.

Chroma, ideft, color. Chrysocalcos, i. e. aurichalcum. Chrysocolla, terra viridis: Gracis & Latinis est chrysocolla, quasi gluten auri, a German. dicitur, Steingrun / Schisergrun/ Bergfgrun. Estque duplex, natiua & factitia. Denatiua Dioscorides agit 15, c. 54. Et primas tribuit Armeniaca, secundas Macedonicæ, tertias Cypriæ. Sunt & apud nos excellentes, Dacica & nostra Germanica mille locis. Gignitur vero in fodinis aurariis & ærariis, hactenus incognita nostris medicis. Effoditur iam in Vngaria, Burgundia, Goldtbergæin Silesia, & hincaurum conflatur. Hunc natiuum quidam boracem vocant : non autem est lapis borax de buffonibus. Et possit dici chrysocolla viride scissile, sicuri zrugo zris viride rasile dicitur. Eftq; quasi species nitri. Plin.1.33. c. 5. definit; chrysocollam nativam humorem esse in puteis, per venam auxi defluentem, crassescente limo, rigoribus hybernis, vsq; in duri-

itiom pumicis, laudatiorem in ærariis metallis, proxima in argentariis, tertia auraria, quarta plumbaria. In suma Crysocol-Lam venam putrem dicir. Porro & factitiz id nomen tribuit sucii Gal.& in asperă, mediam & herbaceă attrită & luteă, que ... nullius sit momenti, dividit. Sed Dioscor. factitia enumerat : inter ærugines simpliciter æris, qua vtunt aurarii, & olim vtebantur medici. Et sit hæc natiua ex vrina infantiu: Et hæc et tincar & borax dicitur. Ita vides g cognata sint hæc metalla, zrugo zris natiua, q dicir viride zris rasile. Et chrysocolla, q Cissile aris viride est. Ité metallica illa, ve arugines aris factiii tiæ,& chrylocolla factitia, q est aurifabroru ærugo rasilis. Sic zruginű zris natiuarű, i.e. viridis zris rafilis, specieb. ité chrylocolla, i.e. viridis aris scissis specieb. cognata species etiam ı funt vitriola ipsa. Chrysocolla natiua habet vim discutiedi & exedendi. Plin. & 1. 35. c. 61 chryfocollă inter colores enumerat. Item lib.37.c.10. Chryfocollæ alterius speciei meminit. vbi formiczaurum eruant, quz tu iple legere poteris. Sic vides & Chrysocollæ factitiæ & natiuæ certas esse species. Conflatur vero ex natiua chrysocolla & cœruleo optimű aurum. Nota & q in lapide illo, vbi terra viridis, i.e. wow. infint. Tertium quiddacandidum, scintillarum modolucet, quod vocant micam, & felium argentum motallici, a German. Glommer oder Ragenfilber. Habet guidem colorem argenti, sed argentum non est. Felium autem argentum dicitur, a similitudine forsitan, quod eorum oculi noctulucent, tali modo. Si vero acute consideres, minime consumitur, sed tantum purgatur (vt observaui aliquoties) licet sit res nullius momenti, & alium colorem assumit, & procul dubio species est amianthi: vt de amiantho supra. Natura his coloribus in intimis terræse oblectare voluit. Ceterum de chryfocolla vide Serap.l.aggr.c. Tincar, qui & natiua chryfocolla

in ripis maris invenir dicit, & esse peciebus salis cal. & sic.

4. grad. Porro quissit eius vsus in medelis, & quomodo lauari debet, consule l.c. Dioscorid. Est & chrysocolla venenata plus dosi iusta accepta. Dicitur quoque azot; Rebis, aqua sulphuris, vinum aninæum, Flos, Seel/Grist. Est vero varia.

1. Chrysocolla natiua pura in monte Carpatho collecta, rein Bergfgrun.

2. Natiua Snebergensis in Misnia in lapide metallico ærario, Bergfgrun in einem Rupsser Ers.

3. Natiua ex alpibus Rhæticis cum molochite striatim posita. Ein Schwarzisch Bergfgrun/ miteinem Malachte schrichtweise vermenget:

4. In lapide sissilis silebiano; Ein Bergfgrun in Eistebischen Schifer.

5. Herbacea, quæ post tincturam appellatur lingua vernacula; Schifergrun.

6. Factivia, gemacht Bergfgrun.

Chrysos vel Chrysion, idest, aurum.

Chrysolithum gemmam vna cum hyachintho mittit Æthiopia, &c. aureo coloretranslucentem: Vnde & nomen habet teste Plin. 1.33.c.9. & 12: Solin. in Polyhist. eandem cap. 33. Chrysolampin vocare videtur; quam Plin. eod lib. c. 10. in Æthiopia nasci dicit; pallidi coloris die & noctu ignei. Sic Albertus chrysolithum aurei coloris gemmam horis matutinis dicit pulcerrimam apparere: in aliis horis norradeo formosam, & sibi dissimilem corrumpiq; eam & sugari ab igne. quia ab illo instammetur. Facit autem idem eius species esse marchasitam auream; quam vocat & alium lapidem coloris. cœrulei & rubei.

Vis Chrysolithi est bonos excitare spiritus melancholiæ aduersari, lemuribus nocturnis, curare scabiem & vicera, mitigare calorem sebris. Ouid. 2: metam.ex. chrysolitho singit currum Solis pulcerrime sactum cum inquit:

Aurem axis eral, semo aurem, aurea summa

CHYNA-

Curnaturarota, Radiorum argenteus ordo, Per iuga chryfolithi, posita á, ex ordine gemma, Clara repercusso reddebant lumina Phæbo.

Significat quoquarsenicum, lapidem Achesium.

Chymia was fundo. Vnde 2049's succus & chymia ars succum faciens, seu res solidas in succum resoluens. Sed per syneedochen partis difficilioris 2014 sub solutione etiam coagulatio a chymicis antiquis subintelligitur: Vnde peruulgatum illud solue & coagula. Suidas & Cedrenus

muncuparunt.

Arabes præstantiam eius notantesarticulum Al, atq; illam Alchymiam veluti Cœlius Rhodiginus Archimiam quas
eipaire zapunarcognominarunt. Dicituretiam spagyrica in a sextrahendo & cogendo: nec non separatoria, vt
& vsopaica a lauando, sequestrando ac depurando. Est itaque ars chymia, ars physica separandi purum ab impuro ad
conficiendum medicamenta tam corporibus humanis persanandis, quam metallicis ad summam persectionem perducendis, accommodata:

Chymus, idelt, massa. Item feex.

Cianum , Nafurstein

Cibatio, id est; corporatio.

Cibur vel chybur est sulphur.

Cicatrifans, Was Blattern brennet.

Cicinum oleum, Rhaphanticum.

Cinnabaris. Maximum est dubium apud Medicos quid sit Cinnabaris, quia nomen hoc. Cinnabaris multis & diuer-sestribuitur rebus abauctoribus. Verum vt eo melius intelligas quid vera, quid similitudinis, quid sactitia sit cinnabatis, obserua hanc diuisionem sequentem.

 \mathbf{T}_{i} , \mathbf{z}_{i}

(Cinnaba-

risvel cin-

nabari du

plex est

Verum, de quo in hoc prælenti agemus.Verum ergo Cinnabarimveteres dixere sanguiné Draconis, & ad. huc nomé retinet. Est queiterum duplex:scilicet, Metallicu, de quo in fequenti agemus.

- i. Rubeum, vt Sandaraca & miniu, funtque glebænon magnæ. Vtuntur Venetiis illis pictores, quia fanguinem colore imitantur: & vtuntur illis etiam Medici ad antidota.
 - Atrum, in globi figura formatum adfertur, compressi tamen & non assurgentis, quod est adulterinum. Cuius rei indicium est nimius lentor. Videnturenim quædā admixtagummi, veræ cinnabaris particulæ, quas licet conspici, idq Medicamentarii pro vero vendunt.

Vera autem Cinnabaris, quid sit, variæ sunt sententiæ. Plin. 1.33. c. 7. vocat Indiacum cinnabarim, disferentiæ caussa: & dicit esse saniem draconis illisi, elephantorum morientiŭ pondere, permixto vtriusq; animalis sanguine: cui assentitur Solin. Leonicen. vero quidda metallicum esse censet, cu Dioscor. inter metalla id recenset, Arabes succu esse volunt. Serapio Sideritidis Achilleæ. Verum Dioscor. econtra, cum diligenter illam herbam describit, talis succi non facit mentionem. Eo tamen in horum sententiam, qui cinnabarim succum seu lacryma alicuius herbæ seu arboris potius esse volunt, quod etiam

etiam ipse gustus & sapor indicat. Ferunt arborem esse in Libya & sinitimis regionib. proceram, ex qua sanguis ille Draconis manat: perinde atq; in Rhetis e larice, & apud nos e nostra picea, & abiete tempore veris manat resina, quam medicamentarii etiam Itali pro terebinthi resina vendunt, cum vera Terebinthina mastichæ Chiæ colore dicitur esse similis, Sic Platearius quo q; sensit sanguinem Draconis esse arboris seu herbæ succum in India, aut Persia.

Cinnabaris metallicus: Metallicum est alterum cinnabari, & dicitur nulton vel etiam minium, & Græcis vocatur cinnabaris. Est duplex metallicum, scil. minium factitium & natiuu. Natiuum a Germ. Sergf Jinnober/quod resolutum sit argentum viuum & sulphur: alias minium natiuu dicitur, estes rubri coloris, vtsandaracha. Inuenitur in metallis argetariis, vt Plin. scribit. Cordus indicauit, quod hoc natiuu minium reperiatur etiam ad Rhenum, Eberborgi: sicuti Schonbachi inuenitur magna copia. In sodinis Misnensibus habemus venam eius, Duest silber Ers/quætanti pretii quondam suitapud Romanos, vt scribit Plinius lib. 33. cap. 7. Vnde & Virgilius dicit decima Eclog.

Pana miniog, rubentem:

Et Plin: nunc venamemini, minc miniŭ lapidem et appellat. Et vevidemus generi lapidis fissilis ita adharet, vt innatŭ videatur. Sic ninquit Plin. 1:33.c.6. Et est lapis in iis venis, cuius vomica liquoris aterni argentum viuum appellatur. Vitruuius anthrace scribit dici hoc minium natiuum, das Quete silber. Ers / nam pruna vena similis est. Verbaipsus Vitruuii. hacsiint: Ingrediar nue minii rationes explicare: id aŭt agris. Ephesioru Cibianis primu memoratur esse inuentu: cuius eres & ratio satis magnas habet admirationes. Fodit n. gleba, qanthrax dicitur, antequa tractationib. ad miniu perueniat,

venavti ferreo magis subrusto colore habens circa se rubrum puluerem. Cum id foditur ex plagis ferramentorum, crebras emittit lacrymas argenti viui, quæa fossoribus statim colliguntur. Hæc Vitruuius. Verum nota, quod Græcimultas res ob coloris similitudinem vocaruntanthracas, vt sunt: 1. Vena minii vt declarant hic verbaipsius Vitruuii.

2. Hæmatites gemma iuxta Plinium lib.36.cap.20. de qua

supra.

3. Gemma illa nobilissima, quam Plinius hinc vocat Car-

bunculum, in fallor lib. 37. cap. 7.

4. Terrægenus, cuius scriptores rei rusticæmentione screrunt, credo esse illam terram quam Saxones nonnullis socis essodiunt, in sole siccant, & pro ligno vtuntur: illa deinde ad souendum ignem & proculdubio est species bituminis. Saxones vocant thorst Estq, bitumen calore Solis exiccatum extra terram mater proculdubio carbonis lapidei, qui est bitumen induratum calore intra terram, vocant autem

thorff, for an quia torrefit Sole.

5. Est id quod Theophrastus describit cum inquit: Quos autem mox carbones vocant in corum numero, quæ propter vium estodiuntur, habendi terrenisunt. Exuruntur autem, & igni accenduntur quemadmodum carbones. Apud nos genus quoddam reperitur, sic terræ calore coctum, vi atrum ac leue sit perinde ac carbo, Attamen pingue, quo sabri vtuntur; a Germ. Steinfolm / quasi apin pune dicitur. Theophrastus dicit pune, quialeues sunt, vt aquæ innatent, quod videtur terræ esse excoctæ & raræ. In agro Leodiensi essodiuntur graues, quæ dicerentur apinus. De his Plinius nihil habet. Græci autem tam prunas quam carbones ain punes solen sie sind gesäschet vad schwarz oder glüende vnd rot/also sind die ersten.

2. Spc

2. species and acas, wie gluende Rolen / vand die legten two mie die schwarken geloschten Rolen Ceteru nota, guod & Theophrastus verum illud minium non applor, sed Cinnabarin ob coloris similitudinem nominat, vt & alii Græci: non quod sit vere cinnabaris, id quod noster Dioscorid. & Plin. II. citatis , etiam volunt, Postremo cum minium natiuum yt sandaraca rubet, nota illorum differentiam. Ex minio sæpe iam élaborato siue rudi consicitur argentum viuum, vt dictum est, quod e sandaraca minime fieri potest: Imo dum lauatur vena minii, vt postea teratur, parsipsius in argetum viuum mutatur, idque rurlus siccatum & contritum redit, ad suum colorem. Sicutiautem dicimus milton vel minium nattum & factitium: ita etiam a gente vel viu dicitur #12.00 . 000 000000 ; rubri-, ca sinopica: μίλτ@ πεβνική rubrica fabrilis: Sic λημιία γη vel λημινία , phro. Factitium, quod concitur ex argento viuo & sulphure, a Chymistis: a German. dicitur, Zinnober/a latin. Estq; hoc nostrufactitiuCinnabari vulgare. Est & aliud miniu adulterinum, quam illud, quod cinnabarim vocant, scilicet, quod hodic solum minii nomen retinet, & conficitur ex plumbo. Est & tertium genus adulterinum in argentariis & plumbariis metallis, exusto lapide quodam in venis reperto: De quo Plin.scripsit l. 33. c. 7. Quomodo vero conficiatur minium, Plin.ex Theophrasto videtur transscripsisse.

Cinefactio est, qua fiunt cineres. Itaque licet:nonnunquam & fuligo metallica, & Alcali nominentur cineres, proprietamé crematilibus seu:inflammatilibus competit. Horum:enim combustorum reliquiæ funt cineres proprie. Administratio eius est duplex: occlusa & aperta.

Cinis, Der unreine Corper. Wann der Mercurius die luminaria tottet/fo bleibt ein fostliche Afchen/und heiffet calcinatio, cribratio, die Aschen ist ein weisser puluis. 154

Cinis hederæ, id est, Cinis clauellatus.

Cinis clauellarus, id est, Alkali.

Cinis ex cinere, if Sals/aqua extracta, die Afthen ift fir/daring nen cinis cineris est: wirde genennet congelatum coagulans,, dann es coagulirt das Waffer zur Erden. Es heist auch fermentum fermenti, das iffes fermentirt das Gold / alf Rosinus sagt:

Seniorfol. 40. die gereinigte Afchen wirdt drufen : danmwir dorffen ihr micht mehr/wund heiffet Rald. Glaß/Gilberglett/rein Waff.r/Afchen/dieweils von dem fenftern gefaubertift: dunn die vurartige Fredischheit wirdt weg gethan/und das finds ihre Blatter und Blumen/nemblich der Geift und Seel.

Cinis farmentitius a Germanis dicitur; Rebenafch/ Weinrebenafch. Est que cinis ille non tantum vtilis medicis, Chirurgis, sed & Chymistis. Plinius & Dioseorides eius non vulgares; numerant vires. Continet vim salts, at leniorem. Corrodit excrescentias carnis. Virtus autem eius diuersificatur secundum combusta materia differentiam & qualitatem. Vide: Serap. Laggreg.c. mamad: Gal. 8. Simplic.

Cinificatum, id est, calcinatum.

Cineris vena, Afche.

Cinericium. Ift ein Goldtschmidts Scherb / darinn das Golde over Silber aufgebrenntwirdt.

Cineritium est cimentum auri vel argenti, a nonnullis regalevocatur.

Cimentare. In Caments Weif susammen machen.

Circius. Beff Mort.

Circulatio est liquoris puri per circularem solutionem & coagulationem in Pelicano, agente calore exaltatio. Liquidarum n. rerum, que attenuari seu resolui in aerem, indeq; vicissim in liquorem redire possunt, est tantú: & sequitur potissi-

potissimum extractiones, quib.fiunt essentia.Iraq; & rechificationis officionon raro fungitur, cum per ea non tenuiores duntaxat euadant liquores, sed & puriores, efficaciores, magifq; perspicui. Concurrunt in eius administratione operationes plures, veluti digestio (vnde interdum digestio in pedicano, & circulatio, funt pro eodem) fublimatio, destillatiog: vicaria. V.g. Multum operæ & studii in vera spiritus vini extractioné impenditur, vt ille sine omni phlegmate haberi possit. Quotiescung; n. eleuatus suerit, sempalig d phlegmatis secu ducit. Proinde circulationis modu huius exeplo de-.mostrabimus.Sumirvinű generosissimű, pad manű esse pot, illudq; in capaci circulatorio fundir, sigillato q; orificio in balneo maris ad 14. dies ponit, vi cotinue aqua ferueat. Postea eximitur & in phiala funditur, calidug, hyemis tempore in. frigidaniuali aqua, apposito & agglutinato alebico, cu recepraculo, estate aut in cella, vasi cochas glaciales cotinenti imponit,& spiritus purus atq; ab omni phlegmate liber alebicu stranscedet, & in receptaçulu dilabetur. Quado nihil amplius ascédit, receptaculu amouetur, phialaq; eximitur cu vino, q nullu veru spiritu, sed tm vinu adustu (vt vocat Theophrast.) cotinet. Spiritus hic vini adhucin circulatorio positus, tadiu rotatur, donec amplius de vitro in vitru fundi nequit, sed per destillationem seu humida eleuationem promouendus est. Quando aut materia, in gagere debet, receptaculo imponitur, facile illam amplectitur, & fugam relinquit.

Circulatoriu, est vas vitreu, voi infusus liquor ascendendo & descendedo quasi in circulo rotatur. Vsus eius insubtiliationib. & circulationib. positus est. Varia huius generis vasa a variis ingeniis sunt excogitata, ex quoru numero duo dutaxat magni mometi & vsus nobis placent. Pelecano nimiru & Diota. Circulus est instrumentum rotundum vitris abscindendis ex

ferro factum: Perfringuntur autem hoc modo. Circulus candefactus vitro apponitur, illudq; tamdiu stringit, donec feruefiat & incalescat, cumq; adhuc feruet, frigida gutta immissa, aut frigidi halitus affluxu dissilitat que dirumpitur.

Cisia birota, Schleifffarren:

Cissum; cui est cistà crassis viminibus contexta, Mestibel.

Cist velkist, vini est capacitas duarum vini mensurarum, circiter libras 4. velsesquimensuræ, anderhalb Mas.

Citrinatio, ift die Aufferstehung/resuscitatio.

Citrinulorum, pharmacum ex colchotare, id est, vitriolum calcinatum, & in alkali suum reductum, Vitriol Sais. Comparatione sactà ad crystallum ob transparentiam eiusmodisalis pallidam diaphano crystallo persimilis.

Citrinulus est crystallus pallidus, bleicher Ernstall.

Citrinula, est flammula, herba Paracels samiliaris.

Clareta, albumen ouorum, oui albor, leucon oui, leucoma, En erflar/das Weiß im En:

Clarum, quod fit e crystallo, das auf dem Ernstall gemaches wirds

Claui cornuti, Balandgel

Clepsydria est subductio liquoris per vasis solidi subtus persorati oculum. Ea res olim fiebat in horariis machinis. Vnde nomen habet; quanquam non aqua tantum subducatur, sed & oleum & fusiones mineralium. Oculum autem metallurgi istud in sua fornace foramen; per quod hine subducitur. Vnde hoc appositum vocabulum est; quanquam etiam in eius locum tubuli, epistomiola; crenæ, canales; &c. inueniant.

Variat administratio, vt & in aliis.

Clissus est virtus reru occulta, vadens & rediens, vnde primum; exiuit, vt virtus radicis, primum in caulem transit, & reliqua,

quæ:

quæ surgunt ex eis, tandem in eas reuertitur, per autumnum ibidem delitescens, per hyemem, vsq. ad ver & æstatem: Ein heimlich schweiffende Rraffe / die offe wider zu seinem Ansang gelanget / alf die Rraffe der Burgel / streckt sich erstlich in Sprossein/barnach in Blatter/Blust und Santen / und folgendt wurgelt es wider.

Climia Ereps, id est, Cathimia auripigmenti, Es hat auch ein glangende Farb oder azarii, viift gleich der Cathmia def Silsbers/oder Cathimia: Einfach allein für sich felber genommen/

bedeut cretam argenti; id est; Gilber Rreiden.

Clyssus, est species composita, ex eiusdem rei speciebus variis, seorsim elaboratis. Itaq; clyssus totam rei essentiam completis potest, quandoquidem abiectis impuritatibus & secibus, quicquid in ea est essentiale; ad vnum redigitur copositum. Vel, est extractio subtilitatis omnium plantæ partium in vnum esse commune coiens: Erduobus modis vniri potest, siue, vt omnes e diuersis partibus extractæessentiæ coniungantur, incorporenturque: Siue, vt oleum, in vna sit cucurbita, inalterasal, in tertia liquor, atque ita vnico alembico subiectæ destillentur per communem canalem; sicq; vniantur. Sed non ita sacile hoc succedet. Non enim pariter scandant aquæ&sales. Itaque in diuersis oleis & aquis id sieri possit.

Coadunatio est elaboratio, qua vniuntur disgregata. Appellatur nonunquam speciei excellentioris nomine Goagulatio. Vnde exstitit illud philosophorum dogma, quod Chymicu artificium in solutione e coagulatione consistat, quo tamen respicitur ad lapidis mysterium potius. Ita coadunatio est solutionis reductio in his, in quibus sieri potest. Eius species

funt dux: Compositio & Coagulatio.

Coagulario est rerum eiusdem naturæ e consistentia tenui flui-V 3 daq; ad solidam coactio. Itaq;, quæ resolutione aquea, nerea, ignea sunt attenuata, per hanc in corpus homogeneŭ reducuntur. Et sic coagulatio comitatur multas operas, veluti di-uaporationem, exaltatione, sublimatione, destillatione, &c. Fit duob. modis: Segregatione & Comprehensione. Estq; vel frigida vel calida.

Coagulatio frigida, est, quando res in calido resolutæ, in frigido

coagulantur.

Coagulatio calida, est, quando calore conueniente, res dissolu-

tæ coagulantur.

Coagulatio per segregationem est, cum quibusdam segregatis reliquum concrescit. Itaq; & concretio windis appellari principaliter poterat. Peragitur calore, quo diuaporat seu exhalat paulatim humor, qui erat caussa fluoris.

Coagulum. Lip/Gepph/wirdt auß dez Wilch/vnd macht/daß die Wilch/ufammen rinnet: ist auch ferment. Mercurius ist die Milch/Mercurius noster ist die Lip mit seinem sulphure Maria prophetissa nennet coagulum coagulans den sulphur plril. Die Geel der primæ materiæ vnd aurum nostru, Denn dasselb sulphur coagulirt Mercuriu, Esch auß Eschen/das ist/die terra heistet auch fermetu sermetu, dieweils den spirau coagulirt.

Coagulum specificum est essentia materialis terrea; concreta in consistentiam siccam per coagulationem.

Coagulum, idest, Mercurius.

Coagulatio per comprehensionem est, cum totum simul comprehensum, remistumo; ad vniformem substantia coagulat.

Cobastoli, id est, cinis.

Cobatiorum fumus, ift Robolt.

Cochlea, Schraubet.

Cochleare, Relle.

Cochleare album, Schuffe.

Cocilio,

Cocilio, id est, pondus 11. vnciarum.

Codax, Bapffe.

Cœlum. Jif ein hifflischer Geift/ so die formas regum ellentiales eingeusset/viñ damit verehliget und vereiniget. Es ist das als terreinest/quinta elsentia, vollsommen und bestendig. Führet mit sich alle Sternen der Eirckel der undern Welt. Microcolmus die kleine Welt. In den Planeten findt ihresondere sphæren. Dieser unter Hiffel hat Erdt und Wasser/die muß man scheiden und reinigen/und widerzusammen seinen/daß himmel wirdt Liecht und Jewer/Leben und Bewegung.

Cœlum philosophorum vocatur id, quod transcendit longe naturam elementorum vulgarium, vt lapis philosophorum,

· medicina catholica.

Cœli Planetarum apud Paracell. sunt proprii orbes ipsorus splorus splo

Cœnum, id est, fimus.

Comentum est corrosso sicca, qua corpus aliquod metallicum cu salib.corrodentib.aliisqi reb.exsiccantib.stratificatu confringitur, & calcinatur. Fit aur calcinatio hoc modo. Corpus comentandu in tenues laminas redigitur, & in frustula forcipe scindir. Species aut corrodetes puluerisant, & aceto, vrina vel aqua forti madesiunt, vt siant instar pulticulæ (nosiulli instissiccis vtuntur.) Deinde huius pulticulevel pulueris aliqua

portio pyxidi camentatoria inditur, illique lamina superponitur, & laminæ alia pulueris portio aspergitur, quod stratificatio & stratum super stratum dicitur. Hancalia lamina subsequitur, idque tantisper, donec pyxis impleta, aut nihil laminarum reliquum est, & tandem puluere superposito clauditur, lutoque aliquo tenaci iuncturæ pyxidis munitæ obturantur, atque igni vel (quod satius est) suo furno imponitur, & secundu gradus camentatur, quatuor, sex, octo, duodecim, vel 24. horis, imo etiam aliquot diebus (prore nata) inibi conseruatur. Verbi gratia. Animus est præparare, crocum Martis seu chalybis, idq; per cæmentationem, tuncaccipio calcis viu a recentis, quantum opus est, eamque vrina aliquantisper virili madefacio, vt siat instar pulpæ. hac pulpa pyxidis cæmentariæ fundum ad digiti lati crassitudinem tego, eique laminas chalybis supperaddo, & yas (vt superius dictumest) impleo ac luto obsirmo. Omnibus rite paratis pyxidem in furno nostro comentario pono, ignemque tertii gradu ad 4. vsque 24. horis continuum. Tandem exemto vale materiam in illo contentam in mortario probe contundo, & persetaceum pello, vt fiat puluis subtilissimus, vbi calcem a chalybe omnem calida abluo, residuŭque arefacio, & accipio crocum Martis præstantissimum. Eo modofit & crocus Veneris, qui multis operationibus inseruire potest.

Cœruleum, Græcis ******, Latinis cœruleum, propter colorem, lapis Iasuli. Venenatus color idem a Germ. ¿asur/O-mnia hæc, quasi imitantur Arabes, qui Lasuli vocant.

1. Cœruleum pulcerrimum vltra marinum, seu Cyprium, in terra cinerea, simile cœruleo factitio optimo, Ein schoue Lasur/in einem liecht gram Erdrich in Cypria. 2. Natiuum insigne glebosum Schnebergense, intus concauum, quod ex

Digitized by Google

terra

rerra candida sabulosa effoditur. Schon blaw Lasur Ruglen! Die innwendig hol/vit in einer weiffen griftichen Erden gefuns Den werden. 3. Parauinum, q, in glebis subcinereis terra reperitur. Einblam in dunctelgram Erdflogen wind Padua gefuns den 4. Natiuum Thuringicum, quod effoditur magna copiaiuxta Muchellam, Gemein blaw fo man in Thuringen findt oder bricht. 5. Natiuum copiose adhærens terræ duræ cinerex tenui. Bergf Lafur/fo hauffig machft an einer gramen "schirblichten Erden.6. Natiuum purum ex Polonia. Einfein Wolnischer Lasurstein. 7. Natiuum Polonicu cum terra dura Tabulofa candida. Em Polnifch Lafur mit einer harten griffe Lichen weissen Erden vermischt. 8. Natiuum cum lapide rudi candido, Britiner Lasur an weissem Stein.9. Natiuum Hi-Lpanicum, in quo aurumapparet, Spannifch Lasurstein/dars inn sichtig Beingold 10. Natiuu Snebergense adhærens lapidib.rudibus, Lasur am Stein angeschwefft. 11. Islebianum in Tapide fissili, Berg Lafur im Schiferstein 12. Natiuum Goldbergése cum chrysocolla in vena ferri reperta, in lapide candido,quiigneliquescit. Ein sebone Bergf Lasur/mit einem angeflogene Bergfgrunin eine eifen Ergond meiffen Quart. 13. Natiuum Snebergense cu chrysocolla pura in silice candido distincte adhærente. Ein schone Berge Lafur / sampteis nem reinem Bergfgrun/an einem harten und weisen Jewer stein underschiedlich angehänget. 14. Natiuum Gieshubelianum in pyrite, ex quo argentum excoquitur, id mixtum est cum succo viridi concreto, & zonarum instar interdum dispolitum, ex quo extra venam etiam cum iucunditate effloreleit. Ein Berg Lafur in einem gar fehonen Rupffertief/dars auß taglich ein gram Parb wachft. 15. Factitium, Lafur. 16. Fa-&itium vltramarinum, quod ex Hispania & Thracia inuehi dicitur. 17. Armenium Illebianum, Blam Schifergrun.

LEXICON: ALCHEMIÆ MART.

In fodinis Cypri, Diofcor.l. 5.c. 56.ex metallis ærariis,& in 1 nostris aurariis & zrariis, vt Lauterbergz in Saxonia, ad Hercynia, & Goldberg in Silesia, species eius nascitur optima, & dicit schiferblaw. Nascit & in Hugaria & Lotharingia. Estq; velúti harenula seu lapis seu terra, que vna cú Chrysocolla lapidi fissili adheret. Hinc Theoph. etia bene inquit: Cœruleum est natiuum, quod in se Chrysocollam cotinet. Ex cœruleo auru conflatur Lauterberge & Goldbergæin Silesia. Vis eius est in medelis discutiendi, quauis nonihil adstringat. Vritur vt chalcitis, lauatur vt Cadmia. a crudo tibi caucas. Plin.lib. 33.c. 13. eius tria facit genera, scil. Ægyptium, Scythicum, Cyprium, & his accessisse, Pu-teolanum & Hispaniense. Deinde docet ex illo parare lomentum lauando & vrendo. Cognatio vero cœruleo per= magna est cu Chrysocolla, q dicitur Chifergrun, Werggrun, Hog Chileu dicitur Lafur/Schiferblam, Berghlam. Eligi dicit cœruleum inebriatum, durum, ferro parum cedens, mudum a marmore & marchasita, id est, pyrite:pulcri coloris n. species eius, friabilis, immunda, que parú vtilis.Ceterum de cœruleo vide & Serapionem lib. aggreg. c. Hager. Alzanard: Mesuam de lapide lazuli. Quidam cal. & sic. 3 gr. quidam cal. 2. sic. 3 gr. volunt. Inest stipticitas cum acuitate. Dosis eius est a 🗦 j vsq; ad 3 j s. Facit & mention ë Diosc. 1. c. prope cœruleum lapidis Armenii, quod sc. lapis Armenius sit leuis, colore cœruleo, vel vt Plin. vult maxime viridis, comunicato colore cum cœruleo. Hic lapis affertur iā pro Smaragdo,& vtimur illo pro ipso Smaragdo, . licet male. Er ist nit so hart/alkein Smaragd: Alias no cognoscitur lapis Armenus.Ingreditur is, ni fallor, in confe-Crionem Diasennæ. Vide de illo Plin.l. 35.c. 6. Auicen.l. 1. Mesuam & alios. Hæe paucis propter studiosos de Arme-

Coeruleum alind est

Factitiű

Natiuú:

proprie

Eafur/

quod i-

terú est

fossile

cuius i- le In subcauatis specubus maris ex arena litorali.

terú multa sunt genera: & quidem pretiosa apud Chymistas: & iá ex :
factitio cœrulco pilulæ parantur magno errato, cú e natiuo & armeno parari deberéa: de cui purgádi vi scripsit Actius in Nechepsote.

37.c.9.& Solinum c.30.

no lapide volui. Postremo de lapide Ganeo vide & Plin.l. .

Cohob, ift Sand/Staub.

Cohobatio est liquoris corpori sepius affusi frequens abstractio. Vnde cohobare vel per cohob affundere dicimus.

Cohoph Paracello familiarissima dictio, & Cohobare, Est cum materia sepe cum liquore imbibitur, ac destillando liquoriterum abstrahitur. Item: Cum herbæ in succum contundendo rediguntur: deinde in eodem vitro per B. M. per quatriduum putresiunt, dum purum ab impuro separari possit: liquoradiectus vel materiæ proprius est. & naturalis, vel in vehiculum adiectitius. Benn die Rrauter in frem eignen Safte gestossen werden; dann also in ein Glaß im Marienbad/sonst Mortad oder Mist/putrisiciret unid versaukt werden/bis dasmandas rein von dem unreinen scheiden fan. Dem wann man die Safft oder die Früchte offt von der materia absteucht und wider daran geust/das heist man cohobiren.

Cohos est quicquid cutis in toto corpore concludit, allusione ad chaos facta, quo iam in ordinem divinitus redacto, & non, vi prius, informi cuncta creata comprehenduntur ad minoris ordinati chaos vel cohos viilitatem, Was die Daut im

gangen Leib bedeft.

Colcotar, proprie apud Paracelsum vitriolum sixum, quando videlicet phlegma a vitriolo distillando abstrahitur, atq hoctoties, donec colcotar phlegma siue aquam omnem imbiberit, neq; vlla amplius distillando aqua exstillauerit, licet igne vrgeatur: Serpens seu lacerta viridis, quæ propriam caudam deuorauit, sir Birrios: Comunius intelligitur caput mortuu, simplici modo citra cohobationem rubisicatum est vitriolum, vel atramentum rubeum seu citrinum, x v Vitriol, supstruototer rot supstruos ser supstruototer set supstruos subeus in derisionem aliquorum ementitorum chirurgorum & circulatorum, qui X 2

hoc folo medicamento conabantur omnia vicera & vuine ra curare,& huic vnico remedio tanquam facræanchoræinnitebantur, perdentes potiusægros quam servantes.

Coleritium, est liquor compositus ex corrosiuis metallorum inimicissimis materialibus, quo probatur aurum ad Lydium lapidem affricatu, & cui nullum metallum præter aurum potest resistere: Vnde cognoscitur e vestigio, vtrum aliudauro permixtum sit, hocomne mox euanescit mutato colore ea parte, quo coleritium illitum fuerit, cetera non madefada colorem affricati auri seruante. Putum vero ac purum nihilo prorsus immutatureo liquore.

Collis affurgens circa machinæ calam, Dalbe.

Colliquatio, colliquefactio est plurium fusilium in igni ad vnum compositum, per igneam eliquationem conjunctio.

Colofonia, id est, pix Græca, gummi pini vel resina.

Coloritium, est gradatio coloris, per pastam acutam, quam coléritium etiam nominant. Itaque tingendi quidam modusest, metallis principaliter destinatus. Nec valet, nissi in superficie. Non enimalte penetrare potest, propter corpulentiam, nisi diluatur liquore copioso pasta, atque ita: commutetur in formam livinii.

Coloratio per haustum liquoris ingredientis, est frequens admodum colorationis modus, per liquidam tincturam, quam res colorandæ potare, seu combibere coguntur. Idi fit pro natura earum diuerla. Quæ& porola funt, macerantur in tinctura liquida; vel etiam coquuntur vna, aut irrigantur, perfundunturque sæpius, resiccationibus interpositis, donec color placeat. Ita tingunt vulgo vellera, linamenta, lerica, pannos, &c.

Coloratio externa est, cum superficiebus duntaxat color exaltatut.

tatur. Id fit variis modis, quibus aliteratque aliter disponitur subiecti facies externa ad lumen diuersimode terminandum, vnde oritur color diuersus, (isque in eadem specie illustrior & veluti interpollis, vel obliterata priore, ad diuersam nobilior.

Coloratio per calorem solum est modus colorandi, cum e potentia in actum, seu ex occulto in manifestum, color protrahitur, adhibito calore duntaxat alteratorio. Neque solum principali extractionis fine hoc sit, sed & inseruit tincuit arcanis.

Coloratio per ablutionem est, cum suscedines spiritales, alizque fordes colorem obscurantes, mutantesque, aquis acribus elumnur, itaque colorillustratur exaltaturve.

Colica est tartarus resolutus in intestinis, morbusque fixus in colo intestino, colica diathesis, Bauchgrimmen/die Mutter/

-colicampas:

Collecta, symbolum, Bubuf.

Collectam exigere a Dominis, Bubuf fordern.

Combustio est ignitio, corpora comburendo in calcem redigens. Hac est incineratio vel virrificatio.

Cometzest gutta semis.

Comildi, id est, gummi Arabicum.

Comminutio est, cum in minutissimas partesper collisum cum aliquo rem redigimus. Et inseruit ei nonnunquam rei exsiccatio, tostio, cribratio. Nam cum non omnia simul possint attenuari subtilissime, per angustum cribrum excutienda sunt subtilia, & opus cum crassioribus repetendum.

Complexio est natura partis. Alias est qualitas calidivel frigidi: hoc habet naturam sibi adnatam humidam, illud vero siccam, secundum Paracelsum. Duz sunt igitur

X.3)

complexiones, non 4. Nam calidum proprianatura simplici, non permixta, semper est siccum, & si quandoque humiditaté admittit, a frigido mutuatur, & hocabillo siccitatem, quam aliquado recipit accidentaliter. Es sit em Eigen chaffe aller Dinge entweder warm oder falt. Bas warm ist / das ist dructen/was falt ist/das ist nas oder feucht. Darumb sindt unt 2. complexiones, meht.

Compositio est diversorum coadunatio.

Estque mistio & conglutinatio.

Commissuræsaxorum, Absenen des Gesteins.

Compass. instrumentum, cui iudex est.

Concha, ein Glafschale/vel alueolus vitreus, est vas plerumque vitreum in modum aluei formatum, cum ore, & manubrio.

Conder, idest, thus, olibanum.

Confirmamentum estastri corpus in homine, vel corpus side-

reum & aftrale: Der geftirnte Leib im Menfeten.

Confortatiua. Confortantia sunt medicamenta, qua corda hominum atquenaturam corroborant, vt virtus expulsiua eius valeat accidentia noxia qua uis excludere coho. Potissima totius medicina methodus, in qua totus spagiricus labor insudat. Nam sibimet ipsi natura Medicus esse debet: homo, cui medici nomen tribuitur, minister natura tantum, & seruus veri medici. Si quid vltra prasumat, temerarium esse natura persecutorem, imo perditorem dicimus. 28 as des Menschen Natur su austreibung der sufalligen Runchett startes.

Confuño, quæ est synchesis est comistio actu liquidorum, quæ per se fluere possunt. Itaque & consistentia tum partibus, su toti aquea est seu fluida. Quæ enim eliquata sunt, posteaque confunduntur, vt pix & cera, vel resina, &c. principaliter

funt colliquationis, licet ministret illis confusio obiter, cum

& sine confusione possent congredi.

Congelatio. Wann die Materi dictlecht wirdt/fliesset nit mehr/ fondern wirdt zag/vnd stehet fest / wie Sis auff dem Wasser/ vnnd da wirdt das harte zerbrothen / daß alles flussig vnnd zu Wasser werde.

Congelativa sunt medicamenta fluxus insistentia, coprimentia, exsiccantia, Was die Fluß jusammen zeucht / stellt vnnd

- außdrucket.

Congluten vel conglutinatum, quod ex putrefactione in gluten coloratum vertitur, Was auß der Jaulung zu einem keim

oder Schleim wirdt.

Conglutinatio est per glutinum compositio, manente natura conglutinatorum. Itaque & reductio hic est, seu restitutio in integrum. Glutinum autem pro natura cuiusq; varium est, & dicitur hic omne, quod visciditate tenaci coniungit alterum alteri, aut etiam coercet.

Coniugium, copulatio, Die Vermahlung def Mannes vnnd

Weibs ..

Eiliche sagen/es sindt dreperlen Zusammenfügung. 1. Deß Geistes/vnd der Erden. 2. Deß Ferments und deß Steinß. 3. Der Arnnen und subiecti. Aber allhier reden wir vom Anfang/wann der rothe Mann die weisse Frame manet/durch Mittel deß Wasser. Das coniugium ist/ die Zusammenfügung deß congelirten spiritus mit dem auffgelosten Corper/alß. Theophrastus sage: Wandas Blut deß roten Lowen/und das Blut deß weissen Adlers iungiret werden/drothe Low kan zum weissen Adler werden/und eines auß ihnen: Der rothe wirdt weiß auff daß der weiß rot werde. 2: Sie sollen aber lebendig vers mählet werden/alßdann löst das Weib auff den Mann/der Mann färbet und machet sie schwanger. Dann gehören sie in:

das versigelte Bett/damit das Weib nicht wegflihe/ und ends lich in das Bad deß Meers/das ift/ die schwärze einzwhen der conception. Die Materi leidet/die Form wirdet ihr selbsten die Materi vergleichende. Die Materi begezt der Form/wie das Weib deß Mannes.

3. Der Anfang der Bermählung ift die calcinatio, dann der Mercurius falttet und zerreibet die Corper. Coitus ift/wandie Materibeginnet weiß zuwerden/dann da geschicht die mahre Bereinigung / dann der Beibliche Samen coaguliret, und wirdt auß ihnen ein drittes/dann das taft sein Eigenschafffend

nimpt newe and alf eme newe Creatur.

4. Aristotel. Der mahre Sam ift ein himlich Ding / fan nit separirt werden ober wol ein sondere underschiedene Rraffe ift deß Lebens / dann es gehet ein lebendiger Geift herauß / mit der Materideß Samens.

Constrictiua, sunt chirurgicalia medicamenta stiptica suavirtute labia vulnerum comprimentia: Bas susammen siețet

ond awinget.

Consolidatiuum, consolidatura, medicamentum vulnera & vlcera carnibus recentibus explens, & cicatricem obducens, epuloticon, incarnans, sarcoticon: Was das fleisch in der Wunden gang macht und wider zusammen heilet/ und also die

Bunde fehlieffet.

Conservantia Physicorum præsertim sunt medicamenta vitam & corpus a corruptionib. preservantia. Talia potissimum ex eis rebus peteda, q longiore vita ac temperatiorem a natura nacta sunt, qualia sunt vegetabilia, quæcunq; semper virent, longioriq; tempore perseuerant: Inter mineralia, q munialis essentiæ liquoris multu habent, & intermetalla, quæ suntærugini minus obnoxia. Talia non sunt cons. Rosarum, viol. &c. quæ conservatione ipsamet indigent ac mutuantur a saccha-

faccharo: Bas def Menfchen Gefundheit erhaltet / und-alfo

Rranckheit verhutet.

Consolida aurea sophia; Herba soliahabens hyssopo similia, flores rotundos luteos; vt flammula: polygala; thalictrum aureum: Humilis est herba, rara paucison nota, familiant Paracelso. In Carinthia vulgaris admodum: Reperitur & in pratis Vimensibus ad Danubium, & haud procul ab Argentorato: item superiori Alsatia. Is gulben Grunsel (hat Blats ter wie flop/gelberunde Blumen wie hanen Bussellium Chern E sas und andern Ortern/ond ift nicht die gulden Gunsel/die in Krauterbüchern also genens net wirdt/ober Bellsamen/Biehraut.

Constellatio supernorum astrorum in inferna virium & virtutum impressio & operatio, que conueniunt in concordantiam quandam naturalem: De hac habetur excellentisima scientia physica, que physionomia signata rerum naturalium in Sympathia superiorum ad inferiora dicitur, Deres nigung denontern Corpern su den obern/ond deren Wirtung

in einander.

Contersche, liquor, quem exsudant parietes fornacis.

Contorsio, tormentum, ileos, voluulum, chordax, seu miserere mei, phragmus, Dermeitel Grimmen von lang West.

Contus, Schlackeisen.

Contus ferreus, Stecheisen.

Contus fossorum, Brechstang.

Contus tertius, Garcifen.

Contus uncinatus, Raumer/Raumeisen/ Bletihade/ Hade.

Contractio&contracturamembrorum est impotentia, viriumque suarum naturalium destitutio, Linne/wenn die Glieder contract und frunts werden.

Conum, ideft, Law.

Y

LEXICON ALCHEMIA MART.

Coostrum intermedia pars diaphragmatis, Das Mitteldes

Coquere, Sieden:

Cor, ignis, vel maximus ardor, generalizare metalla cor dicituraurum.

Cor fuffla, Bit die Unreinigfeit der Corper.

Corallus, Corallium, Bassad, Besed, Bassath, Belisis Arabice.

Latinis Corallium dicitur & a nonnullis Assamper. Methrodorus vocat pepiara fabulosa forsitan eius origine de capite Gorgonis. Plinius lib. 32. cap. 2. Corallum dici ait; quod occupeturauteuellatur reribus, aut acri ferramento præcidatur. Hinc & dicitur a nonnullis cæralium, ciralium, curalium. Estautem Corallium nihil aliud, quam frutex marinus, qui alto extrastus induratur, atquemergit, & protinus concrescit obsus ære. De origine coralliorum Quid. 4. Metam. pulcerrimam adsert fabulam, nempe hanc: Cum Perseus caput abscissum Medusæ in arenam substratis soliis & virgis ad litus poneret, virgæ induruere tactu capitis. Quod sieri cum nymphæ pelagi spectarent, & pluribus in virgis contingere viderent, sparserunt illas virgas hinc inde per mare, quæ semina quasi mansere corallioru. Vnde Poeta idem l.c. scitte, inquit:

Nunc quog caraliu eadem natura remansit, Duritiem tacto capiant vi ab aere: quodg, Vimen in aquore erat, siat super aquora saxumu.

Item l.15. sic inquit:

Sic & coralium quo primum contigit auras Tempore, durefoit : mollis fuit horba fub undis...

Siclapis lyneurinus ex vrina lyncis aere congelatur, aere in gemam coralliu: & veluti (teste Plin. & Sol.) vniones molles in aquis exemti protinus aere dure cunt. Contrarium fieri in almis & silice dicit Pontan. in meteoris, c. 44. de amaris sontibus, cum inquit:

— Videas lapidescere Sarni Cæruleo sub fonte alnum filicist, maniplos, Et palea intortos lento cum vimine culmos.

Nam sicuti planta corallioru aere cogelata, sit lapis: ita alnus & filix herbala acita fontis farni fiút lapides. Idé Seneca fieri rtestatur manis locis Italiæ, vt si virgavel frons demergatur, lapis post paucos dies extrahatur, propterea, quod forsitan circumfundatur limo, qui corpori paulatim allinatur. Sic Quid. 15. Metamorph flumen Ciconum carnea viscera poru docet ' faxea reddere. Sicapud nos in fluminibus quercus nigræ fiunt, & quasi lapidescunt. Qualisautem sit planta vel herba, vel quales virgæ, vnde ita indurentur cotallia, parum constat. Plin.lib.32.cap.2. coloris viridis esse plantam dicit, cui sint candidæbaccæsub aqua ac mosles: guæ exemtæ confestim indurentur, & rubescant, quasi corna satiua. Sunt aurem Coralliorum tres species iam nota; scilicet album, weiß Coraffen/ignotum omnino Dioscorid. deinde rubrum, rot Corallen Hithodendron: tertiú est nigrú, antipallas, schwark Corallen: Et id cu est nigerrimi coloris, quoniam est raru: in imagno nuncest pretio. Contra morbum phrenesin, przecutissimű estrémediű. In Ligustico mari primű dicitur inuentum. Dioscor.l.s. c. 86. celebrat rubrum & nigrum. Etrubri patriam Syraculas docet. Item quodnam lit optimu, quodve malum corallium, quæilli & virtutes medicæ. Plinius loco citat. corallia apud Indosin maximo docet esse pretio inter alia, quia illorum aru pices vatesque baccas corallii gerant, quali religiolum gestamen amoliendis periculis. Erquod Galliillis olim gladios, scura & galeas adornarunt: & quod furculi adalligatiinfantib.tuvelähabere credobantur, quam confuctudinem nostre matron adhuctetinent. Nam puerisappendunt corallia contra nescio quos morbos Amo olim

corallia matronarum & puellarum ingenuarum commune gestamen erāt;ad conciliandam gratiam; Nam hanc illi inesse vim prædicant. Steindali in metropoli veteris Marchiæ nobiles matrone adhuc coralliis seseadornant, interserto argento, certo artificio ad id coposito. Veteres quoq magi, qui fingulis planetis fuo more rebus, quæ his dicate erant; facrificarunt, soli styracem & mastichem, Veneri corallia obtulerunt, tanquam Dez gratiz, rem quz conciliarer gratiam. At nunc aurea sunt secula. Contemtis coralliis nostre puella auro le gratas faciunt; & sibi conciliant formam. Solin. cap. 8. de: coralliis citat Méthrodorum & Zoroastrem; & nescio quas fabulosas enumerat vires corallis cotra fulme & typhones. Si. vis, vide Serap.l. aggr.c. Ballath. Is fruticis coralli radice vocat Nige & Mergé, econtra ramos iplos dicit Bassath. Auic. etiam corallia tractat. Et hi tribiunt coralliis vim contra Epilepliam, languinem, mala lomnia & medicamenta. Vtut tamen fabulola hæc videntur, testatur experientia corallia rubea albescere, quoties ab homine gestanturiam vicino morti, aut morbo periculofo laboranti, nedu quod corallia, præcipue rubia adusta, maximam vim (quod expertus loquor) habentin frangendo calculo vesica. Cererum de reliquis illerum viribus E.C. cosule. Sed nec hoc te latere volui, Plin. 136.ca9.corallium pyriten dici ait, quia illi plurimum sitignis, sed non est pyritesti.e. marchasita: nec eius species, de mua supra egimus l.1. Pyrites sic Plinio genus est, non species, Esta, pyrites illi omnis lapis, quo ignis excutitur... Postremo > fuerunt, qui docerent contra sententiam horum omnium auctorum, quos ciranimus, corallium substatia esse terrez. & reperiri in locis marinis, & montibus, maxime cauerno sis locis & in mari extiftentibles. Fierrautem glutinosa & humida viscontate terræ, adhærente lapidibus, quæ condensata fit, .

enm propria, tum maris caliditate & siccitate, & transmutata in substantiam lapideam: ita, vt quod maiorem habeat aquositatem, siat candidum, seu album frigidius rubro, & sic sieri a natura in modum ramorum arborum: His quid respondeam, in promtu iam non habeo. Difficile est a sententia doctissimorum virorum, quos iam citaui, recedere. Deinde corallium ex frutice fieri indicat ipla forma, repræsentans fruticem ramis. Sicuti ergo corallium ingentis magnitudinisaliquando vidi Monachii. E contra ego ad Albim prope ostium Tangra, inueni verumalbum corallium. Quod procul dubio tali modo exviscositate terræ factum erat, induratum calore proprio & aqua. Inueni & illo in loco ip los filices ramis infignes. Quid si natura gemmam tam nobilem vtroq; modo, ex frutice indurato aere, & ex viscositate terræ faceret; ne deficeret: plurimo vlu; aut principiorum internorum vigore, salis multum & sulphuris talium participantium, ideo virtute spirituum fruticantium? Sicuti sapevidemus res variis modis fieri, vt ego observaui, subricos illos aquaticos, Die Neunauge / ite anguillas & murænas gigniviscositate terræ: deinde mutua attritione ex saliuario lentore, quem faciunt: terrio; ex ouo; more reliquorum piscium: Quamprimum vero exclusi, suscipiuntur in branchias, & illis fouentur (ve Nicander dicit de lapia, & lepore marino) a pisce plocenosyrita dicam, von den Dlogen. Etab his pilcibus, qui a rubongoculorum dicuntur Rotangen: Item a murilegulis pisaibus, von den Deursn/qui vorantaquaticos mures. Item a gusteris & Ritelauge istius nominis piscib. sicuti mihi piscatoresad ostiu Tangræsæpe ostenderunt, ita & lupuli aquatici iam editrex ouo, ab his piscibus in branchiis fouentur, proprerea lupi aquatici etiam tales non comedunt, nec lædunt, ne nutrici malam referant gratiam. Anguillæ tamen

îngratæ sobolem talium piscium veram plurimum comedunt, imo nutricem ipsam, vt cuculus garrucam. Sed redeamus ad Corallia.

Ars quoq; imitando naturam, corallia facit.

Factitia enim corallia inueniuntur, que optime mentiuntur natiua. Confule Chymistas quosdam, qui illa probe componere sciunt.

Corium terræ, Erbe.

Cornelius vel corneolus potius gemma seu lapis, cuius patria Italia liteoralis, & nunc Germania. Reperitur n. teste Alberto
ad Rhenum. Nota est gemma Germ. propter sigilla annulorum, quæ crebro siunt ex illa, diciturq; Ein Corneol. Mihi
propemodum species Iaspidis esse videtur. Sed Cornelius lapis alius est insignit rubedine, alius remissior, coloris carnis:
Vinde a nonnullis dici eum volunt Carneolum: alius insignitus candidis pinnulis, alius candidis lineis: alius omnino obscurus in rubedine, alius multu nitet, sicut miniu. Ceteru carneolivis est stringere sanguine, sistere meses, hemorrhoidas.
Fertur & mitigare iras, abstergit in dentificio dentes.

Corocrum,i.c.fermentum, Habelln/Sawreig.

Corpus. Clang. Buce. Der Corper ift ein metallisch Wesen/dars inn die Krafft deß mineralischen Geistes ruhet und figiret die spiritus. Darumb alles/was fir ist/wudt corpus genennet. Es heist auch Substanz und Eschen/dieweils fir ist/ vnnd hat ein firen Schwebel Beist auch Erd/ Erzblen/magnesia, Kant/Wutter/Schüssel/heilige Jügfraw/deßKorigs Rom. Zalet/Walet/ Zeameß/Glaß/Golohols/spirit deß Gläßes/Weer/Salet/Zeameß/Glaß/Golohols/spirit deß Gläßes/Weer/Salet/Zein/Haun/Gummascotia, Schwesel Wasser/putum Lunz, Guma alba, dann es sein viel Corper. 2. Die Corper sindt nit von Natur dunetel/finster und schwars/wann sie les bend werden/seindt sie weiß/hell und liecht. Der persect Corper

Afferment, und tinctur, das weißist imperfect, das rot ift perfect. 3. Corpus ift of Erde/die am Boden bleibet/als gestorben/ danit die Rrafft steigt auff mit dem Geist. 4. Die Geelist die Rrafft des Leibes/die mit dem Geist sublimirt, ist des Corpers Oli, der Geistist aqua Mercurii, der die Geel aufzeucht unnd sublimirt.

Corpus inuisibile est anima: siquidem tenet medium inter corpus visibile, qua de caussa corpus ea partevocatur, & inuisibile dicitur, quia participat de spiritu inuisibili. Hæsunt definitiones physicæ, non Theologicæ.

Corpus phylicum, est subjectum natura:

Corpora supercoelestia, sunt ea, quæ per mentem in imaginatione solum, & non per oculos carneos cognoscuntur. Spagyro-

rum subiecta sunt mirabilium operum.

Cornu cerui in chymicis estalembici rostrum, Der Schnabel am Alembiet. Est etiam in medicinalibus apud Paracelsherba vulneraria, ob similirudinem foliorum ad eiusmodi cornua alludentem naturaliter, ex arte signata.

Corrofio est calcinatio res coagulatas per corrodentes spiritus

in calcem reducens. Estq; vaporosa vel immersiua.

Corrosio Stratificatione sir calcinatione, cumid, quod corrodendum est, vicissim in vase aliquo sternitur cum pulueribus corrosiuis. Est aŭt id, vel in lamellas dueendu, frangedug; vel in particulas couenientes cominuendu, veluti limatura, &c.

Corrolio per pastam sit, cum laminæ metalloru vel lapidu, &c. inducantur pulticula coloritii, &veluti emplastrantur. Vnde hoc opus potest emplastratio appellari. Illita lamina reponitur alicubi, donec sit corrosa. Oportet autem pulticulam este ex separabilibus, vt salibus, chalcantho aceto.

Corrofiua funt Chirurgoru medicamenta; quæ callofam & fuperflua carné exedunt & absumut, carhæretica; nemomenaseptica. Esende Ding/durchbeissend oder durchfressendi. 176

Cortex æris est bracitura, flos æris.

Cortex maris, est acetum philosophicum.

Coruscus, id est, auricula muris, Maußohrlein.

Coticula experiri aurum, fireichen das Gold.

Craticula, est instrumentum ex bacillis ferreis quadratis, & digitalis crassitudinis, iuxta se in acutum ita positis, vt semidigitale spatiuminter illos intersit, factum socis conficiendis, carbonibus sustenzandis inseruiens.

Crater, Reffel/der oben weit/vnden eng.

Cretanigra, id est, sulphur nigrum.

Creta argentaria, in qua micæ argenteæ invernitent, Sibri Rreibe. 2. Rara mollis, Gute Schreibfreibe. 3. Dura, Steins freibe. 4. Lutea mollis Waldenburgica, quæ facilime lineas ducit. 5. Tophacea. 6. In cineteo violacea dura. 7. Cœrulea, quæ effoditur in Thuringia prope oppidum Mogellam, qua fabri in pingendis parietibus vtuntur. 8. Viridis dura. 9. Sub-uiridis. 10. Nigra mollis. 11. Nigra mollis argenteis maculis nitens. 12. Nigra dura, farteschwarge Rreiben. 13. Fabrilis candida, exqua Catalani ad Matronam parietes & muros exftruunt. Vnde etiam Argieræ portus exstructus dicitur.

Cribratorium, Sib/ Aduter/istaludel. Dieweil es tropfflich fallet/heist auch calcinatio, cribrum, Sieb/ist auch Mercurius. Senior saget: Reutere es mit dem Reuter und Baden / das ist/mit helm und Rolben/da es herausser rinnet/wie ein Baden; sie neunets auch ein Bas auß dem andern.

Cribrum, Sieb/Reder.

Cribrum rotundatum, Siebrederifo einen Rupfferen Lauff mis einem eiferen Boden bat.

Crocus aurichalcum. Item & mit feinen Gefellen sicciret.

Crucibulum, est vas fusorium, ex terra igni contumacifisma factum, acutiore basi, & tereti in ampliorem capacitatem forma trianina triangulari vel tottinda definentem, ad fundenda & eliquanda mineralia & metalla formatum. Fit etiam crucibuli species, quæ vulgo testa, Erribschtib/appellatur, fundendis metallis adæquatum.

· Crucus flos, Gaffranblutt.

Cruor salis, est salegestum sine separatum a primo sale vivio secundæ digestionis, Das geschnittene Sala von dem ersten Sala an dem Dawung.

Crusta, Schalen.

· Crystallus, lapis est concretus gelu vehementiore ex riue, glacieque, necreperitur alibi, quam vbi maximæ hybernæniues rigent. Et glaciem esse certum est, quia impatiens est caloris. Hinc & nomen habet. Mittit illum oriens, India, Afia, Cyprus,inga Alpium, teste Plin. 1.37.c.2. Vbi & citat auctorum sententias de cius patria & magnitudine, nempereperiri in terreno, in fodinis & inter cautes & deportari torfentibus. Cerre fluor iste candidus, qui in nostris reperitur fodinis, de quo supra egimus, est per omnia similis crystallo. In caucibus alpium inuis, quo radius folis nunquam perueliire potest, adhuc miræ magnitudinis nascitur. Nec mirum elt. Illien. nix non resoluta permaner, & semper quotannis alia superadditur. Plinanasci sexangulis lateribus dicit crystallum per se. Ego crystallos planos & triangulares vidi, fortitan arté ita paratas. Nam veluti Electra, ita crystalli arte paratitur & ablterguntur. Infeltantur vero eryltalli vitiis quamplurimis; foabro, tubigine, mlaoulofa nube, occultà vofnica, præduro fragilique centro & sale, capillamentis rimarum. Que vero puræ nec spumei coloris, limpidæq, appellantur a Pimio Acentera. Ex hisoptimu valla expocula parailtur: fiunc quoque adeo innar hoc or glotia elblikurite, habere flatim, quod pereat. Fragmenta farciri nullo medo queunt. Cererum cry Mallus habet vsum medicum in cremandis corporibus. Posita sub lingua dicitur restinguere sitim. Trita ac melle mixta,
mulieribus auget lac. Habet & alias vires & vsus. Consule de
crystallo Solin, in Polyhist.c.20. Veteres Astrologi crystallum Soli dicarunt. Chymice Crystallus seu glacics est lapillus
fragilis percongelazionem chymicam sactus. Congelatio autem eiusmodi sit, humore aque o secedente & congelabili,
succo consistenti, in formam lapili, quod sine calore euidenti etiamin cella sieri potest. Si tamen parsaquositatis diuaporando dissipatur, opus procedit citius. Itaqi & lixiuia
glaciei solent decoqui ad crassit em sapalem, aut sed mento
facto, quod aqueum innatat, depleri. Reliquum eongelateo
facilius.

Crystallus multiplexa. Crystallus purissima sexangula ex Alpib..

Ein Erpstalle wis sie in den Alp n wid hofen & birgen gefund den. 2. Crystalli sexangulætranslucidæc Bohemia cum pyrite. 3. Emonteartis Cribensteiniæin Milnia esfossæ, od liecht und schon/we ein sauters Bronnen Basser.

4. Sexangulæimpure, Moldichte und unreine.

5. Citri colore fulgentes, Ge blichte.

6. Politæ, & in varias figuras formatæ, & sfithnissens oder ges politiste. 7. Combinatæ, tinckæq; cinnabare, Wicylandische... Cubil, terra rubeæ...

Cuculatum, maius aqua vitæ, Brannten Wein.

Cucurbita, em Roib: n Est vas plerunq; turbinatum in cucurbitævel pyri formam vtero turgescens. Cucurbita alia fundogloboso prædita est, alia plano.

Cucurbita agrestis, Erd Apffel.

Cucurbita cœca, vas in quo dissolutiones salium aliarumq rerum, m.t d.m. Dunst colitt, oder durchgestesen werden.

Culatum, id est, calcinatum.

Cul

3

Cultellus, Rlincf.

Cultellus vtring; acutus, Weffer.

Cuneus, Reil. Cuneos secare in partes, Gre mit Meffem jus sehrotten.

Cuneus ferreus, Schleif Gifen.

Cuneus subscus, Meffel.

*Cuniculus habens ius possessionis Treug Stollen Cuniculum agere, Stollentreiben.

Cuperofa, id eft, æs vftum, it. Rupffer Rauch.

Cuperolum, Iftein Ader der Erdenfein Ergader.

Cuppa, Battich. Cuppa parua, Botte.

Cuprum, æs, Venusidem, Cancer.

*Cuprum rubeum, incompletum, Rohes Rupffer-

Curcuma, Bit eine gelb oder die da genennewirde Siradonia, bas die & reter auch brauchen.

Curtuma, Curluma, id est, Chelidonia minor.

Curuatura rotæ, Jolgen.

Curis, Mott.

Cycima, lithargyrum, Gillery!ett.

Cydar, id est, Iupiter.

Cymolea vel Chymolea, Schilffe.

Cymolia, Weisse Wasch Erdi/weiß Silberglete/ Mergell.

Cynnia, Cymia, Carora, i.e. vas simile vrinali. Wie ein Darme Glass.

Cynnabar, zingifur, idest, Cinobrium.

Cyronia, crocomma, idest, sex olei, & de croco.

Abat, id oft, viscus... Dach, Saxispecies.

Dactiletus est hermodactylus, Zeilof.

Daib, idest, aurum, deheb, deheheb, deab.

Danis, idest, pondus sex granorum.

Daniti, Ein Gewiehe/6. Gerfien Rorner.

Dansir, densir, id est, arena.

Daram; idest, gemma.

Daran, damatan, est gama.

Daura, Elleborus, Christ Bush; alijavrum foliatum intelligunt Gefchlagen Goldplatter.

Debellis, idelt, teltudo.

Decimar, Ift Blen in der Natur Zing.

Deeumanus, Behender.

Degegi, id est, gallina.

Dehen, Arabice, Seift allerin Dellaufgenommen Baumoll die fheist Zaic vel Zaich.

Dehene, id est, sanguis.

Dehenes, ideft, arramentum, duenes,

Dehenez, duenec, duhenec, id est, vitriolum Romanum.

Deliquium est descensio frigida, quado corpora coagulata cellæ,aeri,puteo;autalii frigido saliumido loco super marmore, tabula vitrea, velin manica Hipp (vt vocant) exposita, externæhumiditatis hisce corporib sese adiungentis adiuuamine, in liquorem resoluuntur, & in subiectum vas defluunt arq; destillant. Resoluuntur autem in frigido potissimű pulueres calcinari, salia, & eiusmodi alia corpora salium naturam redolentia. Sedomnia, quæ in frigido resoluuntur, in calido. rursus coagulantur. DéliDeliquium in aere est liquatio cocreti, quæ sit, insinuante se humiditate externa, essiccitatem resoluente, vt sluat. Ita resolutum quod est, liquor vocatur, e consistentiam habet aquea. (Quanquam n. e lapides calcarii dissipentur, ab humiditate acrea vel aquea; tamen hoc nec liquatio est, nec liquor, quod inde exsistit, appellatur.) Deliquium est duplex: Vaporosum,

& Embapticum.

Deliquium vaporosum est, cum res in subtilem puluerem redacta acrivapido exponitur, & humescendo in liquore soluitur. Ille vero acr vapidus modo calidior est, modo frigidior, qualis est subterraneorum irriguorum. Et res soluenda nisi per se sit apra, ad salis potissimum vel similium naturam elaborando adducitur, quod sit maxime calcinando, aut ad eam siccitatem redigendo; qua humiditatem externam auide combibat & diffluat promte: Necesse enimest stenacem compa-

gem solui, & friabilitatem quandam salis induci.

Peliquium embapticum est, cum res in humorem demersa eovsq detinetur, done delicuerit. Hoc sit dupliciter. Nam res
autvasculo cotenta intergitur, vt ipsa humoris substantia non
accedat, vel salte tenuissimus sudor permeet, veluti, cu in vase cereo, vel vesica bubula imponitur, & cum delicuit, extrahitur, qua res, si humorest calidus (q sit plerung) simulacra
balnei est: aut in ipsum humorem sinitur dissundi, seu nude,
seu lintea petia interneniente, qua simul segregentur sordes.
Et hic quoq; vel frigidus siquorest, quo pacto gummi, succi
inspissati, vt saccharum & cet. solui possunt, velindiget calesactione, vt in manna, & similib. pinguedinem, succumve
tenacem habentib. Humor ille, qui est medium solutionis,
talis este debet, vt, si eum segregatum cupimus, sacile possit
denuo separari, nec peregrinam qualitatem inuenat soluto,
nis studio quarimus simul alterationem eiusmodi.

182 LEXICON ALCHEMIÆ MART.

Dem, dehin, id est, sanguis hominis.

Demensum, Leschen.

Démensum duplicatum, Wehr.

Demetiri, Bormeffen.

Demotiuus lapsus, id est, repentina mors, Der gathe Tott.

Denequat, id est, borax.

Denles, Rimen.

Dens pili, Dunling.

Dentes pili, Sacten.

Dentes axis, Hebarmstrich oder Bebeblatten.

Denodatio, id est, dissolutio.

Derquet, ideft, vernix.

Derfes est occultus terræfumus seu vapor, ex quo nascit omne lignu & crescit, Ein Dampsfoarauß die Beune machsen.

Deserre fodinam, Aufflassen. ..

Descensio, Waderwere distilliren. Vel:

Delceho heift/wan em Ding geringer wirdt/alf er war/alfwan das Sol wirdt Mercurium: Darnach heift es auch onter fich fallen on freiben/wan fich die Dampffwider herab fenen / dars durch wirdt das Wasser auß d'Erte gezoge/on widerüb drauff gegossen/uner in eine Glaß bleibende / vil eben das ift auch ihr.

Descenho est, quando partes subtiliores descendunt. Illa est calida, vel frigida.

Descensio calida (vulgo distillatio per descensum) est liquoris e corporib. dissoluti, inuerso vase destillatio. Dissoluunturaut inprimis hac descessione omnis generis ligna, ossa & alia, quorui liquor pri grauitate ascedere nequit. Etsit hoc modo: Accipio cucurbita terrea, eiq; dissoluendoru fragmeta impono, eaq; ne inuersa cucurbita decidant, nonnullis maiorib. fragmentis, vel bacillis transuerse iuxtase positis tego. His peractis alia cucurbita, in qua paru aque sit, huic inuersa applico. ita, vt

Digitized by Google

ita, vt superior exacte com inferioris orificio conueniat, sed inter vtramq; laminam aliquam satis fortem ferream instar lancis concauă, & perforatam collocatam esse decet, que cidentia fragmenta, nem suppositui vas dilabant, detineat. Tădem optimo luto clausuras obsirmatas arefacio, vasq; insua fornace pono, & vas recipiens in arena vel cineribus colloco, vt ab ign sviolétia tată humore depressum eo facili recipiat.

Descentio frigida est, quado liquor dissolutus in frigido descen-

dit. Estq deliquium vel filtratio:

Descension, descendor um, fornax, furnus chymicus, in quo deorsum descendit liquora crassa materia separatus, Em E finsi darii n man videriich tredt.

Descendere, heist fluffig machen zufammer schmelken:

Descenderegradibiliaxo incisis, Emfahren auff gehamene Etiff.
Destillatio, Istein Reinigung v. d Clarificieung. (fen.

Destillatio est plectatio, qua essentia extrahic forma liquoris, & coagulara desertur per stillicidiu, translata a vase materia in excipulu deorsum locatu. Quoditaqi destillandu est, resolubile in consistentia humida esse, necesse est, aut cu humore esse, sinue is conatus sit, sine foris adiectus: Sunt aut talia maxime vaporosa, & q spiritus oleosos habent. Vinde si destillanda pinatura non sunt talia, per arté eo sunt deducenda. Et est inuenta destillatio, essentia extrahenda gratia principaliter, quanq & samuletur abstractionib. depurationib. & similibus.

Deltillatio per ascenium est, cu antequa destillet extractu, sublimatur specie aerea. Debet q; ea esse continua, ab initio ad sine cu opere interrupto vix ascendat id, quod reliquum est.

Destillatio perdescensum est, cum absq; elevatione prosectatus: humor deorsum destillati.

Destillatio per inclinatione est, q sit vase continente materia in latus inclinato, rostro deorsum vergente. Illudvas, cu pleruqua sit retorta, et destillatio per retortam opus nominatur. Non

nunquam, & destillatio per descensum dicitur, quod parua fiat eleuatio, indeq; maxime deorsum reflexio, vel quod spiritus maxime deorsum reuocentur, & sine alembico in curnatura coagulantes descendant.

Deuexum vel decline montis, Das hangende oder gefange des Diamascien, Dyamassien, i.e. flos æris, deliatiteos.

Diapencia, id est, alchimilla, Sinnaw.

Diaphoreticum, fudoris expulfium, was den Schweiß bringt.

Diaphanum est id, quod transparendo lucet, Durch chettig.

Diafatyrion est confectio Venerem excitans.

Diatessadelton, est mercurius pracipitatus.

Diathetis, Eine angeborne Art ober Natur.

Dienez sunt spiritus duriorum lapidum habitatores.

Dikalegi, dicalegi, ditalem, id est, stannum.

Dilutum, Laugen durch Erdrichgemacht.

Dimidiatæarmilæferreæ, Pfannlein.

Dyonysius lapis, seu Dyonysius gema aBaccho nomen habens, est gemanigra, seu fusca, dura, mixta seu sparsa rubentib. maculis, guttulis, seu notis, q trita ex aqua sapotévini & odoré sacit. Inde resistere ferrur ebrierati, quia resoluit & expellit vapores, vnde fit ebrietas. Gema pretiola, de qua cofule & Plin. 1.37.c.10.Sol.inpolyhift.c.40.Alber in fuo lapidario,&alios.

Diphryges, tria sunt genera, seu species, secundu Dioscor. lib. 5. c.69. Primum est genus scilicet natuum metallicum, quod in Cyprogignitur, & extrahitur solu lutosum: ex luto cuiuldam specus, & extractum sole siccatur, & mox circumpositis farmentis vritur. Et ideo dyphriges vocatum est, quod a Sole, & a sarmentis vratur, torreatur & arescat. Natinum genus hoc diphrygis ex materia simili calchanthi constat. Humor n. est instar limi per venas delabens. Creditú est, quod in sola Cypro nascatur. SedGoslariætalis res gignitur in spelúcis, Matitum

flauum est, colorc ad mily, accedit: Sed non est ita aridum & splendens. Erudat ex ipla terra. Illud colligitur e sarmentis, & sole aduritur, inde biscoctum dicitur. Hoc natiuum aliquo modo estin vsu apud nonnullos chirurgos. Islebiæ si pyrites esset, & no lapis ille sissilis Der schifer/illud o dicitur bis jam/ferme hac effet prima species diphryges. Reperitur & in iildem fodinis Islebiæ, altera quali species dyphrygis natiua, q dicitur Gafferstein'. Et sic, si bene cosideras, duas nos species habemus natiuas diphrygis. Secudu genº diphrigis elt factitiu, à iteru duplex. Primu est nihil aliud, g fex sub sidens perfecti æris: Quemadmodum molybdena factitia fex estargeti, ex quafit vilvouv vt supra docuimus. In summa diphrygis prima species factitia est fex æris perfecti subsidens: & ht simul cum flore æris, Wann man daß Ernoder \$ wifer abfahet/obfusioe frigid aqua, sublato are, fornacu in ima parte cohærens inuenitur, habens adstrictionem & gastum æris. Cæterum an iam etiam nostro tempore fex zris sic fiat vna cum flore zris, vt vult Dioscorides, inquire a coctoribusæris, von den Schmelbern. Alterum genus factitiú diphrygis est simpliciter, quando pyrites ve calx concrematur in camino, donec rubescat ve rubrica. Hanc speciem tradit Dioscorides etiam fieri, secundum nonnullos, ex sola materia, quæ lapide æris gignit, quando assatur. Et hæc speciesadulteratur ochra exusta. Verum sapore possunt discerni, nempe sic: Diphcygis species vsta ex pyrite ipso, aut eius materia, saporem habet æris, æruginist, astringentem & exficcantem linguam: Ochra autem adulta, nec quicquam talem habet saporem, nec vim. De his speciebus diphrygis, cofule & Plinium libro tricesimo quarto, capite decimo tertio: Scrapionem libro Aggregationum, capite Diphrygis, Estq; dipary es aptissimum medicamentis, astringit, perprigatu,

exstergit, siccat, excrescétia cosumit, ad cicatricé viscra perducit. Sed proh dolor, nullai a diphrygis est nota chirurgis, imo nequi habetur in pharmacopoliis, adeo res bonæ cotentæia cent socordia. Vtina talia reuocarét ad vsum medicu nostri Physici. Sed sur dis narro sabulam.

Diphryges: 1. Quod remanet in fornacis fundo; postquames.

effluxerit, Bnder Offenbrüch.

2. Quod a pyrite erologignitur, Buder Difenbruch von Rupfferfieß.

3. Quada lapide eroso cremato prouenit, So vongeross

-Rupfferstein werden.

4. Mansfeldium, Bon Manffeldischem Schiffer

r. Cinis, qui in catinis & fornacibus remanet, Dffen Ufchet barte Ufche.

Digestio, heift eine Enderung eines Dings in ein anders durch Ermallung vand Kochung der Natur.

Digestio est maturatio simplex, qua in calore digestorio res incococtæ digerutur. Id enim est digerere, ad modu digestiomis naturalis ciboru in vetriculo, competente cuiuis calore, cocoquere, & dispositu ad vim exsereda reddere. Ita etia intractabilia digeredo euadunt operibus apta & mitiora: Et se quid inest semicoctu, perducitur ad partiu absolutaru coditione, vt postea eo abundatior sit essentiamessis. Hoc nomine digestio inseruit nonung elaborationib esta alio vocabulo etia; Maceratio appellatur. Apud Mesue etia Nutritio, (veluti cu scoria dicitur diu aceto nutriri, pro macerari.) Immitis enim pars, seu succus quasi edomatur, vt mitis stat, & no tantu essentia augeat, sed & facile abstrahi a fæcibus inertib possit. Nam maceratio quanda vim habet penetradi, referandi, & ab impuritatibus liberandi. Vel:

Digestio est operatio vel gradus chymicus similis ven tricule, in quo & per quem materia coquitur in melius ad separaeione puri ab impuro: Wenna in Ding fecht im Gloff und mein ander Wesen beingt. Nonnunquam provitro, in quo magisterium hoc adimpletur velfurno. Vel:

Digestio est subtiliatio se escond res crudas in calore digestivo

dissoluens. Estg; putrefactio vel extractio.

Digestio in athanoré sit, quado turri athanoris carbonibus ad summuvsquimpleta, igné in soco accédim, & serrea spatula vel registro pro nostro arbitrio ostiolu, calorem ad athanos trasimittens, dilatam. Quomodo auté calor ille dirigi, hoc est, quado remissior autintésior esse debeat, discors est Philosophorum opinio. Quidaenim natura operatione (vt aiut) amulates cotinuu eudemq; a principio actionis vsq. ad siné caloré requiri cotendut. Aliringrad dispescur, vt principio nimiru ad albediné vsq. prim grad, inde ad slauediné secud, ad siné auté, q est vberrima rubedinis, terti adhibetur. Cui sentétie nos, plurimis ta autoritatib grationib inductio assistantes.

Discessus sit; Cum penitius vnita caloris soluentis potissimum e si cacia separantur, disceduntos. Hoc persicitur exspirati-

one, & resolutione commistorum.

Discess p exspiratione est, cu pars in spiritu atteuata discedit. Et exspiratio tue nominar principaliter, cu in aere liberu eleuat, demittiturq. Qn n excipitur, destillatio vel sublimatio nu-cupatur, q operationes nonunqua et p exspiratione famulatur. Est autem exspiratio in humidis vapidisque.

Discretores, Ernpucher.

Discus solis est, argentum viuum exaure.

Dispoliare, ift auffichen Woten/ Corrumpiren.

Diffillario, D. opften/D. filliren.

Distillatio seu eleuatio humida resta est, qua partes humide sub tiliores in æthera eleuatæ,& frigidis alembici cameris adhæ-

Digitized by Google

re lectes in humore code lantur, at que eiul de canalé guttation in apposită vas destillăt ac disabutur. Fit aute illa hoc pacto: Materia, distillada inditur cucurbitæ non mino altæsed satis amplæ, (altitudo enim vasis artifice detinet, que amplitudo inuat) & imponitur alembicus magnus, qui spiritus ascendétes facilius capiat, & in humorem resoluat. Postea pro ratione rei eleuandæ, ad calorem adæquatum ponitur, appositoreceptaculo humorem dilabente accipiente, omniboq; q iuncturis probe clausis ignis accensus secundú gradus adhibetur, eo víq;, quo omnis humiditas alembicum descenderit. Exemplum a vegetalibus producemus. Rosis recentibus impleo cucurbitamad tertiam partem, illamq; in balneo maris pono, aqua adhuc frigida:postea alembicu rosar. Rub foliis, quibus aculei lutei decerpti sunt, compleo, cucurbitæq; impono, & appolito receptaculo, iuncurisq; lutatis ignem accendo. Tunc humor ascendens alembicum occupat, atg; ex rosistincturam extrahit, condensatusg; in aqua in receptaculum destillat roseus. Animaduertendum autemest, quod siaculei non decerpentur, aquam tincturam pure rubeam extrahere non posse. Tandiu vero continuato calore pergo, donec nulla aqua transcendat amplius, & rolæin alembico albelcant. Hoc adduxi propter artificium tincturam ex rosis sua ipsius aqua extrahendi. Hic eleuationis modus admodum frequentis vsus est. V tumur enim illo, quando aliquid per vesicam elicimus, tum etiam cum per alembicum cucurbitæ annexum aliquid eleuamus.

Distillatic & elevation humida obliqua, est quando vase oblique iacete humor elevatur. Fit autem hoc vel per latus, vel per retortam.

Distractio est, qua partes distrahuntur qualibet manente in sua homogenia. Itaq; quasi diuulsio quadam hic sit diuersorii, ante ante cohærentium aut vnitorum, citra respectum extractionis vnius in altero exsistentis vel comprehensi. Distractio autem est duplex, separatio aut calcinatio.

Distributor, Auß ttheier.

Diuaporatio vel talpuris in siccis fumidis seu halabilibus exhalatio. Nam Chymici spiritum tam humidum habent, qua siccum.

Dinaporatio instituitur in aliquo vase, veluti pro rei conditione, olla, sartagine, cucurbita & cet . Fitq; gradibus caloris diuersis.

Dauinatio est in certum præsagium vel prædictio a cogitatione ex propria luce desumtis, vt cum dicitur: hoc mihi mens vel cor præsagiit, vel animus meus angelus indicat.

Divertalité est generatio elemétoru, Waßauß den elementen

geboren wirdt.

Doal, idest, solvel Elemptis.

Dolet, id est, vitriolum rubeum vel atramentum rubeum.

Domicilium, in quo sal soquitur, Rott.

Dracatium, id est, Saturnus.

Draco ift Mercurius, auch der schwarft Naab/oder die schwarft am bode/ frisset den schwank/trincket den Mercurium, heis set Salk/vnd Sulphur draconicum, ist die Erde von der Edgnen Corper /wird getodtet/ wann sie die Seel verlieret/ vnnd aufferwecket /wan sie wider kompt. Er frist den Mercurium, als ein Gift/vnd stirbt/saufft ihn wiederumb/vnd wirdt lebendig/ vnd so legt er ab alle vnreinigkeit/dan er wirdt weiß vnnd lebt. Disser wirdt auch daß Weib genennet/ die ihren Manntddtet/darumb sie wiederumb getodet wirdt.

Draconites five dracontias sue drachates gemma est, teste Plinio libro tricesimo septimo, capite decimo, & Solino cap.33.

que fit e cerebro draconum: Sed nisi viuenti abscindatur,

nunquam gemmascit, inuidia animalis mori se sentientis. Igitur dormientibus draconibus caput amputatur, & ita aufertur. Animæenim actus ad multa confert, quæmortis corruptio humoribus alterat. Coloris candidi est, fugat omnia venena, & veneno sos morsus curat. Illa gloriatur reges Oriétis, vbi etiam sunt dracones magni. Nostri quoque hydri & chelydri, onser gramen Wassen Schlangen in capitib. gemmas ferunt nonnunquam, (ve vidi) quas dicere possis draconites a similitudine: forsitan hæ quoque ex illorum cerebris nascuntur:vel,vt volunt alii,ex spuma,quam verno temporeexcitat attritione mutua vel ore sibilati, indurata sole, Wos fieden Schlangenstein blasen/vt de bufonibus diximus. Tales nostras draconites vidi coloris corrulei aut nigri in forma pyramidis. Albertus sese draconitem vidisse dicit exemtara tali nostro chelydro, nigram, no perlucidam, in circuitu coloris pallidi, pulcerrimam habentem descriptam serpentem in superficie. Fugat & hæc venenata, ve /era dracontias. & saluat venenatos morsus. Habet & Syphar, id est, senectus chelydrorum nostrorum, die Schlangenhau:/fuas virtutes in medicina. Suffitu enim fanat mire fedem & yuluam pro-Japlam. Stellionis quoq; tunicula, quærarislime reperitur, qa stellio resorbet illam (vi pauo suum stercus inuidens tale nobis bonum) prodest comitialibus.

Dracunculus est crassatella, ophioglossi, wild Natter; unglein.

Dragantű vitriolum, vulgo Zegi.

Dragantum, dragantium, id est, vitriolum Hispanic.

Dragantum ist ein Gummi/Eiliche sagen / is sep vitriolum. Dragantum, sindt vierlen Gattung / Indisch/ Arabisch/cost da geb ist/Cyprinum das grunist / Das vierdte terra Francisca, id est, schwarz Airament.

Duamir species serpentă ingredientiă compositione rheriace.
 Dube-

Dubelech est apostematum concauitas in genere manisesta cum solutione continui, Sole der Geschn dr.

Dubel coleph est compositio e corallo, albo & carabe, Eine composition von weissen Corallen und Agstein.

Ductariifunes, Bipilfil.

Duenech,azorder Stein/Grun/ Daffer begunnet zu machfen.

Duelech est tartari species in humano corpore, lapis spogiosus, periculum & doloré maximum creans, Eingesehrlich & schlecht des Sieins im Menschen/wie ein Duffestein.

Duenech estantimonium.

Duenez, daeneck, id est, limatura ferri.

Duenege, Ift ein Gidin Victriol.

Dulcedo Saturni est altey vel cerussa, Blyweiß.

Dunequer, borax.

Durdales sunt spiritus corporei inhabitatores arborum.

Duumuiri iurati, Zwen Geschmornet die im Geburge fahren-

Saturnus & Iupiter..
Duo Fratres \{\rangle Venus & Mars.

Aurum & Argentum

Duo Fratres Edar & Michati.

Dyota est vas circulatorium aduabus auribus, vel viro, vtrungt brachium lateribus applicatum, habente, dictum. Huius inferior pars est in modum cucurbitæ, cui impositus est alembicus, insummo canalem, qui liquori insundendo inseruier, habens, insoco autem conueniente duobus rostris incuruatis, & in cucurbitam a capitello humorem condensatum deuehentibus, præditum:

Dyoptra est asserculus perforatus, seu tabula lignea manubriata circa mediŭ, in latum fissa, vt per eam faciei prætenta absq. oculorŭ iniuria, ignis atq; operis modŭ conteplari possimus. E

EBel,id est, Saluiæ vet semen iuniperi. Eclipsis ist der Rabenfouss.

Echis, idelt, vipera masculus.

Echidna, id est, vipera fæmina.

Echies catuli, seu filii echidis Estq; echis serpens, qua nobis dicirur em Deter over Atter. Cuius patria est circa domos, Proprietamen in dumetis ad aquas. Eius formam Nicander pulcerrime describit in Theriaca. De eius vero coitu hic pauca comminiscuntur. Echis mas tempore coitus inserit caput in os echidnæ fæminæ, ita semen suum illi infundens. Echidna vero siue futuri præsciens periculi, seu voluptatis dulcedine mota, dum absorbet semen, seu quia scit virum adulterum cum muræna fæpius coire, impetuofa mordicus inhærens, marito caput dentibus abscindit. At echies iam concepti in vtero (sola enim vipera conceptu grauatur intra le, parat oua,& fouet, vt fiant animalia, cũ reliquæ palsim serpentes oua pariant, & nido quasi congesto more auium, fimo scilicet ad sepes & dumeta fouent squameam sua genituram, vt Nicander dicit,) cũ vitæ primordia hat uer int & tempus appetiuerit partus, parétis sui interitum viciscuntur &ccupunt molli matris cocrosa, & innascutur orbi & matricidæ. Nechæc vana sunt. Vidi ego aliquando talem matrem echidnam corrolam, & catulos circum in sole iacetes viuos, vbi coquitur as in modum lumbricorum. A vipera ergo echide gemma echites nomen habet, feu quia fimilis sit colore echidi, vel forma, habés maculas vipereas · De quo consule Plinium libro tricesimo septimo, capite vndecimo, & Solinű capite quadragelimo, a Germanis dicitur, em Nats ter Secin. Vis eius contra venenata valere. Eandem vim habent linguæ viperinæ er epta fur en palpitāti adhuc viperæ: Itē & totum

& totum eius caput abscissum & arefactum, quod etiam eestatur Nicander in theriaca.

Edes, idest, aurum Elempius.

Edelphus, qui ex elementorum natura prognosticat, Dir auß ben Elementen weiffaget.

Edetz, id est, aurum, Electrum, idem.

Edic, Edich, Ebdanic, ideft, Mars.

Edir, id est, ferrum siue chalybs, Eisen oder Stahl.

Effides, id est, cinis plumbi vel cerusa.

Effila maculævel tinctura in sole facta in facie vel alia parte in cute, Flaten von der Sonnen verursacht.

Egilops, id est, auena.

Eyeb, id est, aurum Effebeb, filon.

Elaboratio est operatio manuaria, qua res in substantia, eaq: potissi num materiali mutata elaboratur. Id enim nunc elaborare appellamus, cum remotis ignobilioribus materiæ partibus, quæ seu obiter adhærent, seu quouis modo adminicusus
præbent essentiæ, prestantissimam elicimus. Itaq: & maxime
viget hic impuri a puro segregatio. Elaboratio aut est solutio,
aut coadunatio.

Elanula, Ift bartalumen, wie Gifen.

Elaquir, id est, vitriolum viride.

Electrum est succinum, gummi arboris.

Electrum, ift Gold. Plinius fagt: Es ift Gold/barinn das fünffet Theil Gilber ift. Alchemia fol. 130. sagt: Electrum heist/dies weils gegen der Sonen Blank gelegt/heller scheinet/alf Gold/oder Silber. Man findes im Bergewerck / man machts auch.

Electrum Theophrasto est mixtura compositimetalliex omnibus septem Planetis in vnum corpus colliquatio: Ein vergas berung der siben Metallen zusamen nach ver einigung der Plas neten/sonst ein Bermischung des Goldes und Silbers/darinn

ВЬ

194

funff Theil Gilbers findt. Exfimili constabat Virgilii campanula tempore regis Artus, quæ adulierio contaminatos. tam viros, quam fœminas de ponte in aquam præcipitauit. folo sonitus clangore: Fertur etiam e simili rite conflato metallo scyphus gustatorius fabrefactus, toxicum nullum admittere: quod si forte iniiciatur ebullire, quicquid in eo liquoris continetur, edito strepitu maxime perceptibili, acsi nitrum in prunas coniiceretur. Aliud narrat Parac. tractatu de similis electri compositione se vidisse quendam Hispanu. habentem eiusmodi campanulam pondere vix sesquilibræ, per quam inscriptisaliquot characterib. & verbistot spectra. prodigiaq;;quorvellet,conuocabat, edebat & abigebat pro suo arbitrio. Voluit is persuadere Parac.vim istius campanulæin verbis & characterib. magis, quã in sonitu vel metalloconsistere. Vérum Parac.rem non itasse habere, vtasserebat, etsi pro variatione scripturævaria etiam ederentur prodigia,, maximam potentiam in metallo sitam esse deprehendit.

Elementa matrices rerum sunt, in & ex quibus generantur omnia: Die mer Mitter Jent/Lufft/Wasser/Erben/barause
alle Ding entstehen: Subalterna tamen elementis Parac. quod
istorum singula quatuor illa contineant, ac sint generaliora.
Nota: Quo quid in occulta natura simplicius, eo generalius
a Spagiris & adeptis Philosophis esse comperitur, & quanto
specialius, tanto compositius ac materialius. Exemplo:
quanto magis ab essentia individuorum species remouetur,
tanto proximius accedit eorum materia ad elementa simplicia, nec non sorma ad insluxum vel insluens vniuersale simplicissimum, attamen generalissimum. Non sic in manitesta natura, in qua partes specialiores imo deteriores, magisque degeneres magis exsistunt, quo remotius a suo toto
recedunt. Hinc sit, quia principia rerum naturalium ina

fe.con-

Le continent omnia potentialiter. Verissima est igitur Spagirorum sententia de occulte natura ad manisestam & e contra diuersitate.

Elementú Parac. est corruptibilis ac transitura mundi essentia & omnium, quæ patiuntur mutationem, anxietatem atque necessitatem in diem vsque extremum consumtionis huius mundi: Das zergángsich Leben und Wesender West/nembe sich alles das Eiend/Angs/und Nothmuß leiden biß auff den Jüngsten Zag. Est etiam essentia spirituum in elementis delites centium & degentium: item astrum corum.

Elementum quicquid ex matricibus elementorum prouenit, Bas von Elementen herfompt.

Elemptis, idest, Sol, Ezeph.

Elephas est aqua fortis, start W sfer: alias lepra, elephantiasis, heracleus morbus, leo, satyriasis, leontiasis. Aufsat smale aen felbsieche Lazeren.

Elepodatum, id est, limatum.

Elersna, Die Dandlungdes Silbers / oderein Silberader / oder Sleyader / ein Silbergang/ond heist molybdæna.

Elesmatis, ift gebrandt Blen.

Elevatio est subtiliatio processor, quando partes spirituales a corporeis, subtiles a grossis, non six a six is, instar sumi, vi i-gnis elevantur, & a summitate capitelli condensantur. Et est sicca aut humida.

Eleuatio sicca (vulgo sublimatio) est, qua partes siccæ subtiliores eleuantur, cum adhærentia sui vasis. Hæc sequenti modo peragitur. Accipio materiam aliquam sublimandam, eamq, velsolam, vel aliis admixtam materiebus, vasi alicui vitreo, aut terreo inferius lato, vel rotundo includo, ita, vt duabus partibus vacuis tertia impleta sit. Vasi huic, siue cucurbitæ alembicum coccum in vertice paruo foramine per-

Bb 2

foratum impono, luto obduco, & ne spiritus aut partes sublimatæ exhalate possint, obsirmo. Deindein catinum arenarium, tribus digitis a fundo & parietibus intercedente arena, vel in ignem liberum pono, caloremq: per gradus augeo. Primo autem gradu omnis humiditas abeat, necesse est, quod impolita vitro lamina aliqua ferrea læuigata facile exploro. Cum enim humiditas aliqua adhuc residua est, laminæilla adhæret, sed quando omnis humiditas discessit, spiritus sicci ascendunt, & hincalembici foramen; superstrato aliquo vitro adæquato luto bono, ne spiritus exspirent, claudo. Tandem ignem tantisper fouco, donec omnis materia sublimada, eleuata est. Nonnulli loco cucurbitæscutella, vel concha aliqua terrea materiam continente; cum vitreo cono parietibus vasis inferioris rite accommodato vtuntur. Verbigratia: Accipio sulphuris citrini optime purgati fb. ij. Salis communis & vitrioli Vingarici parum calcinati ana tb. 5. puluerisata singula, & inuicem mixta pono in cucurbitam, impositoq; alembico cœco, in vertice perforato, accendo igne primi gradus, donechumiditas euanuit, tú clauso orificio gradatim procedo, quousque omne sulphur subtilius ascendit. Hoc fulphur (Flores sulphuris a Chymicis dictum) ex alembico exemtum, secunda vel etiam tertia vice, semper addendo quarta partem salis & vitrioli per sublimationem redintegratam rectifico, & accipio flores sulphuris pulcherrimos,, pluribulg; affectibus relistentes. .

Eleuatiohumida (vulgo communiori nomine destillatio dicta)
est partium humidarum, in halitus extenuatarum, a siccis &

grossis subtiliatio. Estque recta vel obliqua.

Eleuatio perlatus est, quando humor ex vase in latus inclinato prolicitur.

Eleuatio per retortam est, quando humor ex retorta propellitur. tur. Vterque hic modus in rebus grauiores, & tenaciores spiritus referentibus vsum suum habet.

Elidrium, id est, gummi, mastix.

Elidrion, If Mercurius gleich bem Rha.

Elidrium, Ist ein confect Goldes oder Gilbers/das wirdt auß zwenen theilen Gilbers/vnnd ein theil Goldes / vnnd ein theil Kupffers gemacht.

Elixir, Elei, id est, Medicina.

Elixir medicina est incomparabilis coseruanda vita, & pellendis morbis dicata. Vel:

Elixir est fermentum, cuius minima quatitas sui generis ingentem molem in pastam sibi similem penetrando conglutinat. Pasta h.l. est spiritus vite hominum, internusquitæ balsamus: est interna corporis conservatrix in eo statu, in quo illud reperit. Elixir autem externus arte balsamus ab externis conquisitus ac præparatus in spagiricum sermentum. Vel:

Elixir etiam est medicina fermentata vel ex auro solo, vel ex septem metallis. Ift ein Urenen mit Gold oder allen sieben Metalle angemacht. Ist alf viel alf ein Defel/dessen wenig

cingannen Zeig durchdingt. Vel:

Elixir, est species ex pluribus diuersi generis simpliciu specieb.

composita Itaq; cum oleum terebinthi componitur cu storibus sulphuris, & oleo myrrhæ: quando quintæ vini essentiæ

miscetur tinctura croci:magisteria vegetabilium mineralib.

seu magisteriis, seu essentiis, seu extractis aliis, & similia coadunantur, in medicinam compositam, elixir vocatur. Potissimum tamen excellunt elixyria siquida, quæ forma sua repræsentant aquas bezoardicas; aliasq; stillatitias compositas,
quib. & ob cognatione nomen comunicatur. Aliis elixyr distat ab omnib. aliis essentiis, quia siat ex plurib. & detut velad
sanitate in eode statu detinenda, velad iminetes morbos arcondos, præser andumq; a putredine. Vel:

Bb 3

Elixirist das ferment, Prheb / Denssend / Sawrteig / ist das /o auß Basser wirdt. Dann Yxirist Basser / es ist ein gefarbet Basser/gemenget mit den Corpern/ist auch der weisse Stein/Oli vnd Puluer / dann das ist alles ein Ding / heist auch der Schaß / heist auch prima materia, ist imperse Elixir, wans persect und bereit ist / so ist es frentich ein Schaß. Lacinius spricht: Elixir wirdt gemacht auß dreven / Sole, Luna, und Mercurio. Es sell aber mittelmessig sein/zwischenhart unnd weich/weicher und Induster als Mercurius, sous das Gold/sodarauß gemacht/ist ungeschweidig. Auß dem Elixir wirdt Azot, unnd ist das erste Theildes Berets. Also ist das Elixir zweierlen/weiß vsirot: Banns rot ist / sest man das ferment zu/vnd wirdt muktipliciet. Vel:

Elixir vel Xir, Ist eine durchdringende Arenen / vnnd wirdt ges macht von den vegetabilibus, id est, quatuor spiritibus, mit Buthuung eines corporis, welches corpus ist (in ferment einer

Arşney.

Eloanx, ist auripigmentum.

Elome, id est, auripigmentum.

Elopitinum, dragantum, vitriolum.

Elos maris, id est, plumbum vstum,

Elpis, id est, scoria argenti, Silberschlatten.

Eltz, id est, flos æris.

Elzimar, id est, flos æris.

Ema, id est, sanguis.

Ematites, id est, lapis sanguineus.

Embula, Ist ein Geschirt/gleich eim Rohrli.e. canna vel fistula. Emunctorium est locus, per quem sit expurgatio corrupti vel morbi, ist das Ort/dardurch sich die Kranckheit reiniget.

Endica, Ift die Anreinigseit / die feces, am Boden / Morienes fagt; Endica suchein Giaferen Geschirren vnd feenerborgen bis

Bif effiget/dann mit den fuffen kanftu nichts aufrichten. Diefet zu den Corpern gethan/vnd zu Erden verwandlet/bewahret fie/daß sie nicht verbrenuen. Donn wann die Corperihre Sett verlieren/dann verbrenen sie leichtlich Endicaift zu allen Corpern dienstich/macht sie tauglieh vn lebendig/behötet vor faus len vnd verzehren die Femere/hei ft auch sonft Mole hazuania.

Ens, primum est extractum minerarum, quæ nondú attigerunt vltimam persectionem, suntqueminalis potentiæ sœcundiores. Hinc nominari solet &materia prima, quæ est cuiusqueneris, & vim ad id proximam habet, ex qua primum motus naturalis ad substantiam exsistit. Peritur primum Ensemineralibus potissimum. Hic enim metallorum & gemejaru actu quide illis vacuæ, at potentia sæcundæ inueniuntur. In vegetabilib. Aritur ex platis, cu adhue sunt in herba, vel imaturis sructib. Animaliu classis non multa pbet, nisi e sanguine cosicere velis, & ouis. Ita & ranaru, similiuq, spermata ad hic Entale, idest, vas.

Entali est alumen scissum, Federweiß. Quandog ex sale gem-

mæ conflatur arte spagyrica.

Enur, est occultus vapor aquæ, ex que lapides generantur, Einverborgener Dampfforg Wassers / darauß Stein werden

Epar, id est, aer vel æther, Lufft. Epatum, id est, aloe Epaticum.

Epipolasis est, cum sublimatum ad superficiem duntaxatascendit, eiqueinsidet. Et quidem primum e centro ad superficie essentia extrahuntur, sed nonnunquam eadem operatio inferuitreputgationi. Duplex est: Humida & Sicca.

Epipolasis humida est, cum e re in humore excedente collocata, sublimatum enatat, emergitq; vsq; ad summum, vbi subsistens apparet. Itaq; & sublimatio per enatationem seu emer-

fioné appellari potest.

Adiquatur autem hæc leuitatis naturalis inclinatione & diffi-

dio diuersarum substantiarum: & procuratur per calorem

non modo actualem, sed & potentialem.

Epipolasis sicca est, cu imediate ex reipsa sublimatu efflorescit, eig; cohæret pxime in sicco. Et peragitur modis variis, opera caloris eleuantis, & clausuris apertis viam egressui laxantis.

Eposilinga, id est, squama ferri.

Erodinium est indiciú alicuius rei vel futuræ historiæ, quætantisper adhuc latet homines, donec adueniat, tum demum vocatur ex incerto notum & certius præsagium.

Erysipelas, die Schone/die Wolcken.

Essar sunt pustulæ paruæscabiei, bullaru instar, nis o carnem habent extuberante, vesunt pustule abyrtica facte, ficine breis te Blaterlein/alf wenn sich einer mit Nesseln brendt het

Effatum potentiale est vis, potentia & virtus, q inest vegetabilib. & minerabilibus, frafft vitugent in Dolg/Rrauter/Stein/:c.

Essatum vinu, en vino distillato rectificatoq; adduntur herbevt earum extrahat essentias, vt vinum de melissa, q, præstans in asthmate: sic vinum de pulmonaria: liquor n. no herba idem quod melissa facit. Usenn man zu distillir sem Wein Krauter thut/daßihre Krasse außgezogen werde.

Escura vel est phara, caro nigra, emortua, contusa, q per cauterium vel medicamentu corrosiuu a bona viuaq; carne separat ac deciditur, Sin serschlage/ schware und getodiei Sieich.

Esebon, Alsabon, idest, sal commune.

Essentia est extractú simplex e reb. tota sua natura perfectis productú. Et nominar essentia ideo, q, in elementariis loculainetis nata & coprehensa, totius substatia misture pars sit psecta, natura & essentiali ratione, virtuteq; instructa. Pot sieri ex omni mistorú genere, minerali, vegetabili, animali magno cú Essentia est duplex, Succus & Mysterium. (prouentu.

Essentia et duplex, Succus & Mysterium. (prouentu. Essentia quinta est materia corporalis ex omnib. quib. vita in est

lepa-

scorruptibilitatibus subtilissime purgata, in qua omnis rerum potentia est & medicina: Ist ein Materi/ die corporalisch wirdt ausgegogen/aus allen Gewächsen/und allem dem/in dem Leben ist / gescheiden von aller Anreinisseit/gesubtielt ausstabeller reinest.

Effentia quinta dicitur, quia estaliquid, preter elementa, necex

crasi horum ortum, diuinum auctore & esfectis.

Effodinum est certum rei suturæ præsagium ex indicio, Einga

miff: Ungeigung/eines gutunffigen Dinges.

Esthiomenus est membri copleta corruptio, membrum totum depascens, vt lupus; herpes exedens, depascens vleus, zona, serpens, ignis sacri species; herpedon, zoster, Emosseus Schaden/der da gange Glieder frist sals der Wolff s des gesspreng Zewer.

Etelia, Well Well Nort.

Ethefius lapis, ift Chryfolithus.

Ethees, 3ft Reinifeh Gold/fofflich Gold.

Ethel, It die schwärze auch das Fewer. Turba fol. 61. Ethelia, If der verbrennt Corperfourvond durstiglist rot und weiß auri colla, Fewrund Reuter. fol. 41. 81. 83. If ein Reuter oder Stberfaß daß Baffer deß Mercurii zusammen henckendelt fol. 22. Ethelia, Ist die rote einsteur. Es ist auch die weiße Blum/tes Bolds/es heißt seden wann die schwärze uber sich steiget.

Euentilatio linteaminum indatu, Jocheren mit Leilathen.

Euchtum est hirmamenti perpetuum in 4 olementorum mundis. Item spiritus propheticus, qui per præceilens signum præsagit; & aliquid certo præsicit: It das ewig des sirmas ments in den 4. Welten der Element. Item der prophetisch Geistler etwas durch ein vorgestendes Beieben weistaget sober den Menschen lesser. Item corpus hominis sidoreum, quod 192

nobisaut mortem futuram aut aliud malum indicat

Eurus, Mittel Of Syden.

Euronotus, Suden Suden Df.

Exaltatio, idelt, sublimatio.

Exaltatio est operatio, qua res affectionibus mutata adaltiorem, substantia & virtutis dignitatem perducitur. Exaltatio est duplex: Maturatio & Gradatio. Vel:

Byaltatio est subtiliatio rescentin res sensim dissoluendo in puziciorem ac maiorem virtutis sua gradum transponens; & sit.

circulatione autablutione.

Excoquere, Schmelhen.

Excocor, Schmela.r.

Excrementa generaliter sint omnia superflua per-naturam e-

iecta. Mulierum excrementa sunt menstrua.

Exhalatio est cum spiritus sicci per calore in aerem eleuati discedunt. Et sit potissimum in sicci stritis, positis super tabulis ferreis, vel catinis planifundi, vel etiam clibanoru pauimentis. Igni succenso, vel circum, suprave adhibito torrentur, donec halitus sint absumti, vt in venis metallicis euenit.

Excilire, Heraussprigen.

Exitura generaliter est omne apostema, quod saniem eiicit;

Wann Die Befchmar aufgeben.

Exorcista superstitiosus artisex, qui manes ac spiritus adiurationib euocat & apparere facit: Einer der die Geister beruffes beschwert/vnd sie macht erscheinen.

Experirivenas, Probiren.

Expresso est extractio per pralum, quo coacta res substantiam, forma liquida estantit. Eius vius excellit in succis, & oleis, quibusdam extrastendis,

Extra ordinaria opera, Ledige Gehicht.

Extractio est digestio ecorporea cocretione partes subtiliores ac purion

puriores ab affusoaliquo menstruo apprehélas, relictis secib. dissolués. Verbi gratia: Sumo rheubarbari qui volo, illiq puluerisato un spirit insuado, ve quatuor digitis illi supernatet, clausoq; vase per quatridui, ad digestione in balneu colloco: Postea aperto vase per inclinatione spiritu coloratu a radice separo, assuloq; alio spiritu vas clausum rursus ad digestione ponò, idq; tantisper, donce spirit no amplius colorat. Tunc in omnis tinctura & essentia e rheubarbaro extrasta est. Porro consusso omnib extractionibus; spiritu in B. M. abstraho, residuamo; essentiam in vitreo vase ad vium reservo, que in quacuanda bile, & aliis affectibus plurimum potest. Vel;

Extractio est segregatio essentiæ, qua e corpore suo extrahitur.

Fit hic vna et distractio, & potissimum of famulatur resolutio comissories nonnunquam etiam calcinatio, coctio & similess & intelligitur extrahi essentia in vnú collecta, & veluti plici, quanqua id non fiat sine solutione continui & divulsione. Et sic nobiliores esse distractionib. extractiones, manifest est, quanqua interdú vel famulentur aliis, vel corú locú codant.

Extractum est, quod e corporea cocretione, relicta crassitie elemétari extrahitur. Este; hoc quali medulla, & pars nobilissima substantizzotius in elemétis, pducta, & quali seminara, in
quoru quoq; sinu conscruata est, & ad nobilitatis suz psectioné innutrita. Habet quidé radicé quadatenus ab elementia
vnde & existit samiliaritas cogenerationis, & sustentationis
sed principaliter avi creatis Dei, & per cœli occultos insuxus,
porro ét in na conservantis dependet. Hinc extracta, psertim nobiliora, etherez & cœlestis nature dicunt emula, beneq: pparata, & dextre ad saluté humana adhibita, Deo simul
benedicéte, multu in re medica possunt. Cum vero ét ab elementis seu matricib. suis pleraq; q exactissime liberétur, (na
inæqualis & in his est elaboratio) constat inde, quo modo

LEXICON ALCHEMIE MARK

amagisteriis disserant, cumquibus elementa potius manent, (nisi interdum negligatur quiddam, aut inter depurandum secedat) veruntamen exaltantur ad amulationem extractorum; deinde etiä, quantas habeant in celeriter iuuando, ob subtilitatem essentia penetrantem corpora tota; prarogatiuas. Istis autem appellatur nominibus, non quod plane ad elementa non pertineant extracta; sed quod in collatione cui parte erassa; nobilis altera videatur; anima, ballamus vita, essentia purissima, ex celestis natura esse (quanquam nonnihil etiam accelò habeat,) vel secundum materiam, si his aliqua sides est; qui in segregatione celestis lucis a terra obscura, non omne abscessific athereum explitone putant; aut sale tem postea in ortu, mistorum aliquid inde repetitum, idque comprobat ratio agentium e ceelo corporum laze inseriora.

Faba,

F

Abaagrestis, idest, lupinus, Frigionen.
Faba, terria pars scrupuli & grammes, Das britte Theil ite nes Scrupels ober Quintleins.

Fabiola, flos fabarum, Bonen Blut.

Facinum, MEis.

Falcanos, alio nomine est Arlenici, vulgariter Auripigmetum.

Fasces virgultorum; Gebundt Riff g.

Faldir, idelt, faldir, idelt, lupiter.

Suff n/materia, que confluit, dum torrentur lapilli.

Fatum, - perpetuum & infensile quiddam astrorum cœ-

Fauonius, West.

Faulex, id est, chalybs.

Fecla, idest, fex vinivelaceti.

Foces, Zidica Rouff.

Feces candida, idelt, rubez, & crocez funtaqua.

Fedum, idelt, crocus.

Feldech, faules, id est, ferrum, falex.

Fel vieri est spuma vitri, Glaf Gall.

Fel draconis argentum vinum ex stanno.

Fella. Ist Schwefel Wasser.

Femina, idest, sulphur.

Ferramenta, Epferne Schlegel/ Hammergestuge.

Ferramentum primum, Bergeisen.

Ferramentum lecundum, Rig Cofen.

Ferramentum quartum, Simmel.

Ferramento expolita, Zreiben under den Rlog.

Ferrum fignatorium, gegraben Stempel.

Ferrum Indicum, quod chalybem pracedit proxime.

Ferrum est metallicum, liuidum multum, parum rubeum, albedine non pura participans, durum. Nam si sulphur fixum, terreum, argento viuo, fixo, terreo confixtum fuerit, & hæc ambo non pura, fed liuida albedinis fuerint, fi superat sulphur, fit ferrum. In summa, si argentum viuu fuerit porosum, terreum & immundum, & fulphur etiam immundum, feetidum & terreum, & fixe substantie (tanquam si pene morbidus, cum matre menstruosa cost) generatur ferrum. Tributtur autem istud metallum a' Chymistis Marti, & Mars dicitur, vtpote cuius vsus plurimum sit in bello. Germanivocant. Eisen. Græci vero ho. Hunc lapidem siderstin quidam vocant lcoriam ferri. Licet hoe nomine & appellatur, magnetes, qui trahit ferrum. Porro ferrum est duplex, sc. Natiuum,& Conflatum seu Excoctum. Natiuum est purum, & reperitur in fodinis, grana veluti seu massa, a Germanis, que Diegen Gifen. Alterum autem conflatum seu excodu estid, quod excoquitur in officinis ferreis, Afficen Jammes et mite ten: Idq; dupliei modo apud nos in Germania; scil. Aut ex lapidibus ferreis, auß dem eifen Stein/ oder Erg/veifit in valle, quæ a regibus nomen inuenit, & aliis locis quam plurimis. Et notandum est etiam hoc quoque, quod in cadem vena ferri, non raro reperiuntut magnetes genemæ:adeo illi concordia est cum serro. Deinde excoquitur etiam serrum exterra rubra ferrugine quali læla:a Germanis, Eifin Erbe. Vt fit in Silesia, item in Marchia, vtaliquando vidi non procula Berliniis, vbi sedes Marchionum, in officina, qua ab artifice dicebatur Niciana. Profecto dicereferme aufim, quod ficuti pyrites alius oft folidus & adunatus, durus : alius oft frangibilis, & facile teritur:ita ferri lapis ille alius est solidus & magis excoctus, & calore indurarus: alius est frangibilis, & quasi terra rubigine læsa, nondum indurata in lapidem serri imbecillitate caloris, licertam frugifera fit ferri, qua ille lapis solidus,

rtilla Silesiaca & Marchitica Niciana terra. Sunt aut fodina ferri, antiquissima fodine, vt Tacitus refert, qui Gothinos coluisse docet ferri sodinas, eosquissos lingua Gallica. In Germania et prima fodina fuerunt serrea. Ceterú quodna serru sit bonú, quodve malú, comendo sabris serrariis. In Thuringia comendatur, mi fallor, Dylmeracese: econtra danatur vitraceú, vt vocant, Glas es ser o facile adincude frangis elisione. De specieb serri, a metallis serreis, consule ipsum Plin. 1. 34. c. 14. & 15. & c. Dioscor. 1. 5. c. 46. de rubigine serri, van vim medica restringendo, ligando, siccando. Calidú & siccú secundo gradu. Hac sanasse Telephum proditur Achilles, Ad quod & alludit Ouid, lib. 1. Tristium, elegia prima:

Namg ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit, Solus Ash Ucosollere more potest:

Porro Dioscor.loco citato & agit de recremento ferri, non dem Essen Schlackensquod & vocant scoriam & stercus serri, & lapidem sideritin, Saxones vocant, Sunder festi. Sicuti enim omnia illa maiora metalla, quando coquuntur, habent recrementum, Schlacken/ita & sterrum habet. Sic dicimus:

færis, Rupfferschlacken.
argenti, Silberschlacken.
Recrementum ferri, Eisenschlacken.

tplumbi, Bienfthlatten.

Eandé vim habet, grubigo, recrementum ferri, sed inessitacius. Sic & serri squama latu illud & tenue, q, euolat per percussionem a serro, der Dasserschlatt. Geteru de his & eius virib. consule & Arabes, Serap. hib. Aggreg cap. Haid. Nicand.
scoriam ferri vocat seçem ferri, & prædicat illam valere contra aconiten. Quod & transtulit in suu Dioseor. more soltto.

1, Ferrum purum sui coloris in suis venis repertum in silice candido, Rein gediegen Eifen Erg.

2. Noricum purum in arena fluminu repertum, quod nunc

Stirium nominant, Rein gewaschen Enfen.

3. Lapis serri, iecoris colore, Goldecronachi fossus in Francia, in quo bractez auri purissimi, Em eisen Stein / Darinn Admunicht Bold.

4. Lapis ferri, iecoris colore, ibidem inuentus, in quo bra-

weiffen Gilber.

5. Cum magnete mixtus, Gin eifen Stein / der Magneter.

- 6. Venaferri Gishubeliana iecoris colore, solida, pura, pon-
 - 7. Iccoriscolore, Sourgeis, Wie ein nachrliche Beintraube.
 - 8. Iecoris colore in filice candido, ita mixta, vt marmori leucosticho sit similis.
- 9. Venaferrigrola Eifen Steinlott auch Aupffer hek-

to. Cobaltomixta.

at. Inquaplumbum candidum.

12. Iecoris colorespongiola, Torgana, e quaferrum copiofe excoquitur, Daraus man viel Essentinuct.

13. In quo plumbum candidum.

14. Venaferri in lapide fissili.

15. Iecoris colore, optima, Stahlreich Eyfen.

16. Norica, exaquisserriferis concreta, Auß den Eisenschufen figen Bafferntin der Steprmarck.

17. Saganæin Lygiis: quæ quando eruitur, iterum intra de-

cennium nascitur, Denfür und für wachst. 18. Nigra, dura, ponderosa, cerebro similis, Ein derb Eisen

Eth.

19. Inter Hornicham oppidum & Veterocellam, in pago

- Caldofano, e puteo effoifa.

20. Inter Francobergam & Chemnicium e puteo effossa, quæintus ochram continet.

21. Nigra, dura, lapidi gagati similis, e multis quasi racemis constans, ab vna gleba assurgentibus, ab exhalatione subterranea crocco coloretin ca, Ein schwarzer jandichter Eisens stein/oben von Bergfwitterung schon Suffrangelb geserbt.

22. Sui coloris, exhalatione ardenti nigra tincta.

23. Glebosa, sui coloris, que similis gagati, nigro corio obducta est, Ein Licchtgrawer Eifenstein/denmit einer schwargen Gautgleicheinem politten Aggstein voerzogen ist.

24. Cinerea, scopis similis.

25. Hæmatiti similis.

26. Lutea.

27. In cinereo nigra, botrytis: quasi e granulis gagatis nigri cesset composita, in suoribus candidis.

28. In qua plumbago sterilis.

29. In qua mica, Darinn Mifpidel.

30. In qua pyrites aurei coloris,

31. Plumbisterilis Aterili piceo similis, Giner Dechblende

32. Ferrum coctum, gerendt Gifen.

(gleich.

33. Ferrum viuum Plinit, Gifen mit dem Magnet bestrichen/ Rompaß Zünglein.

44.: Viena ferri vita.

35. Vena ferri lota.

36. Ferru Noricu optimu ex luto in aquis ferrugineis coagulato, cochi, Eisen/soman in Steprmarc aus Schlich mache.

37. Terra lutosa, e qua serru Noricum excoquitur, Schlich! Daraus man Essaramet in Steprmard.

38. Ferrum Ilmenanum, q, ad syluam Bacænim, e terra spadicea coquit, das auf einer Reffelbraunen Erden gerent wirdt.

39. Quodex ochrarubiginosa, quam leber Ern vocant, excoquitur, laber Ern.

40. Quod exaggeribus ferriantiquis coquitur, Auf alten Einderhallengemacht. Dd

LEXICON ALCHEMIA MART. 2.TD >

41. Exrecrementis cupri coctum, quain cortina fundo ne-

manent, Auf Rupfferfchladen gemacht.

42. Duram: quod in fundo catini purum remaner, quod difficulter ducitur, Teileisensonschmeit ig Eisen bas fich im rinnen ju Grundt fest.

43. Durum Smalachaldense, hart Gifen / Genffen Gifen.

44. Tenax, Sucvieum, & & Eifen.

45. Optimil, q in excoqué do in superficienatat, Remnisen.

46. Rimis plena, Schiffrich/Afcherwellich / Rambruchig.

47. A quo retracta recrementa, Befindert Gifen.

48. Inaciem mutatum, multiplici extinctione, Stahl ober gehärtet Eisen-

49. Cui acies addita, gestählet Eisen/daran Stabl geschweis.

50. Ductile, Schmeidig Eifen.

51. Fragile, Sprot Eifen/murb Eifen.

52. Bacilla ferrea, Gifen Gtabe.

53. Laminæseu bracteæserri, Essen Blech.

54. Ferrea fila, Eifen Drabe.

54. Ferri Cobselimata, Eisen Feiletten.

56. Rubigine læsum, Rostig Essen.

57. Politum, & ita arte præparatum, vt ferruginem non attrahat, Fifen das nicht roftet.

78. Palitum, Bereit Gifen/polirt Gifen.

59. Inauratum, Berguldi Gifen.

60. Argentatum, Berfilbert Eisen.

61. Plumbo candido obductum, Wertint Gifen.

63. Aqua atramentosa in æs coloratum, Ocfarbt Essen:

63. A natura fontis Cepusii in æs mutatum.

Ferri recrementa nigra, Schwarger Sinder.

1. Cinerca.

2. Cœrulea.

3. Fabrorum, Schmidtschlacken oder Sinder-

4 Do

4. Desilientia de massa ferrea calida, quando densatur, & pulsatum malleis ligneis in massam redigitur, Eisen Hoof da absprings/wann man es jusammen treibt.

5. Bractez, q de ferrodesiliunt, quando bacilla malleismagnis faciunt, quibus postea fabri ferrum acuunt, Grosse

Dammerfchlack/damit die Schmidt flablen.

Ferri scobs elimata, Eisen feilich.

Ferrugo, id est, scoria ferri, caca ferri, Sindelstein.

Ferrugo, ferri vitium & situs, Xoft.

Fermentatio est rei in substantia per admistionem sermenti, qui virtute per spiritu distributatoră penetrat massam, & in suă materia imutat, exaltatio. Ideo n. inuenta est, vt ex symbolico ignobiliore essicai medicinæ fermentantis, nobilissima istat substantia, ad que peruenire natura sinit. Potissimum autin metallis, quorum natura ad mutua est procliuis, locu habet, & abimitatione massa sermentatænomen inuenit. Vel:

Fermentatio est fermenti cu re fermentanda incorporatio. Dicutaut fermentu a simili. Sicuti n. paru fermenti pasta, multa
farină, in suă natură, & pastă couertere potrita et fermentum
chymicu fermentandu, cui adinnotu est, sibi assimilat. Quale
itaq fermentu, tale & fermetatu. Intelligunt aut. Philosophi
per fermentu vetu corpus, & veră materiă, q. pprio suo Mercurio coiuncta, illă in suă natură conuertit. Deinde et lapide
ipsum volut esse fermentu corporis persecti. Cu n. lapis adeo
subtilis sit, (vt Philosophi asserunt) vt super corpus impsectu
piectu, in modu olei supernatet, necți cu illo permisceatur, opus est corpore aliquo, primă illius assinitatere dolențe, q. illu
recipiat, atq. in alia corpora introducat. Nă, q primu corpus
illud lapide insectu, & fermentatu est, statim in tinctură abit.
Fermentum album, id est, argentum. Felda.

Fermentum. Berment ift Elixur, Sawrteig/ Depffen Defell

oder Brheb/wie mans nenet/macht das corpus luct/daß auffe gehet/vnnd der spiritus Plat findet / damit es jum backen ges schicke werde: \ Bie nun das Weel fein Defel ift / sonder das Meel and Waffer/undder gange Zig wirdt durchfawert/vn : eitel Defel alfoist auch allhie der lapis selbe das ferment, doch wirdt Gold und Mercurius auch ferment genennet.

2: Hermes fagt: Ferment weifet das. Werd fonft wirdt :

nichts drauß.

- 3. Geber lib. form.c.19. Resoluir Conn und Lunam in trus cten Baffer/dasman nennet Mercurium, also das 12. Theil def Waffers halten ein theil def perfect Corvers mach 40 Zas gen wirftu das corpus finden in Baffer refoluire Das Beis chen der vollkommenen dissolution ift die Schwarke / so oben ! erscheinet/vndiffnoster Mercurius, den wir nemen zum Ritsment.
- 4. Die paltam, die wir fermetiren wollen /die ziehen wir auß den imperfecten Edrpern die Weiffe auß Saturno unnd Ioue, die Rote auf Marte und Venere: aber ein jeder Corver soll im ferment durch sich soluirt werden...

5. Richard ang . Sum weiffen/nim weiß ferment, sum roten/

roten/doch fandas rotauch weiß geben a

6. Geber: Nach der fermentation folle zugeschloffen sein/so. wirdt das Werd verricht zum weiffen/in 40. Tagen/jum ros ten in 90. in einem Safchirr und arbeit.

7. Lull. Das gemeina Gold fan nicht ferment sein / dann es muß ein actualem rin wirchende Rraffe haben/vnd voll Beiftes fein/die Rraffe haben/doch wirdes auch ferment genennt/wnd das. Eilber weiß ferment.

Fermentumest materia firma, tanqua fixa, qua sua natura materiam ad suam firmatam conditionem præparat, g et ante præparationenon magis qua illa habebat, vt fermentu panis. est faest farina sirmata in pastam, quæ farinam similem, raram & discontinuam, in aliam pastam, fermentatam adducit.

Feruere, Socien.

Feru, zegi, id est, stannum metallum.

Beuftel/mallei species. -

Fex a Germ. Sefen oder Berme secundu Saxones. Intelligimus autem semper secemvini, vt Diosc. et 1.5.c.79. docet. Deinde ét addit secé aceti, & quomodo siccata crematur, vt halcyoniu, & ét aliis modis: quilli vis medica, nempe adurens & abstergens: quid possit cruda, vsta, elota. De sece vini consule Serap. l. aggreg. cap. Haarim: De sece auté indurata vini, vnde siat tartarum, der Weinstein consule Paulum de tartaro. Fex vitri, id est, sal vitri.

Fibulæ, Anwurffet Schlurffen/Ahorberg.

Fibula ferrea, Rlammer/Rlemmer.

Fibulæferreæter curuatæ, Rropen/auff drep Orten verbrochen.
Ficus cutis, lichen Plinii & Diose. verruca innascens cuti ad crura equorum: Die Bark an dem Knie deß Rosses/ der Muser.
dienstlich/medicamentum aptum ad matricem.

Fida, id eft, aurum, argentum, Bold oder Gilber.

Fidda, Fidhe,idest, Luna.

Fider, fidex, ideft, cerufa.

Fido, id est, argentum viuum, nonnunquam aurum.

Figere, Ift fix machen/taß im Bemr beftebe.

Figura disci, Huge.

Fillerin, id eft; laminæferri, Eifen plech.

Filius, ideft, Der Sohn/das Kindt. Morienes: Diß hat Vats ter und Wutter / durch welche es genehret wirdt / unnd ist doch eine mitshnen/ doch wo das Hünlein nicht außgeheckte unnd geboren wirdt/so stirbt es im En: gleich wie das Brodt / so ges mug gebacken/und Sepsse/so genug gekocht ist.

Dd 3

. 213

2. Wanner geboren ist/muß er Speiß und Nahrung habenfiel Nahrung ist das augment, wann die materi durch das ferment genehret wirdt/da wirdt das Rindt wider ein Samen.

3. Der Stein ist im Anfang der senex, darnach jung/dann die Starck und Wirckung ist der Jugenet / die haben Farbund tonnen kampsten / die Alten sind graw unnd weiß / manfang ist der Aegyptisch seucht unnd weiß / darnach rot und trucken/daßer gesagt wirdt: filius interficit patrem: Dei Batster muß sterben / der Sohn geboren werden / sterben mit einans der / und erstehen mit einander: nach dem Sprichwort: Och mit mir sirbt/der mit mir wirdt. Die Sonn sodiet den Mercurium, und hartet ihn.

4. Sein Nahrung ift erfilich im Bad soder in der Mutier der Erden/die erhelt und nehret diß Leib unnd Seel ein Dingsund Fix wirdt. Bernhad. Der Weibliche Sam nehret den Stein/nicht durch verzehren / fondern Zufaß darvon wirdt er farkt

und groß.

Turbafol. 89. Nimm den weissen Baum / bame som ein rundes sinsteres mit Tam vmbgebenes Bauß / vnd ses darein einen hundertjärigen / vnnt verschließ / daß kein Wind oder Staub zu ihm kan / laß darinn acht Tag / Ich sag euch / daß derselbig Mann nicht aufshöret zuessen / von den Früchten desselben Baums / biß er zu einem Inngling wirde. Dwie ein wunderliche Natur / hie ist der Vatter Sohn worden / vnd wie der geboren.

Filius vnius oftum ift vitriol oder auripigment, If auch der ges borne Stein/der gespeiset-wirde/ vnnd der Mercurius, der die

Sonn oder den Batter vmbbringet.

Filius vnius diei, id est, lapis Philosophicus, der Philosophich Filius vnius diei, id est, Ouum. (Stein.

Filius Veneris, id est, aurichalcum, Meffing oder Mosch.

Filtra-

Hitratio est subductio per filtrum: id autem colum chymicum est, itaq; & colatura seu percolatio appellari potestisti potissimum in humidis, e quib. aquositas tenuis transit, resistentib. spissis & oleosis. Praxis enis principaliter sic habet. Carta emporetica conuoluitur, aut complicatur, vel loco eius pannus vilosus consuit, in sacci formă, aut vasi applicat, veluti infundibulo, &c. Liquorinfusus sinitur paulatim in excipulum distillari: vnde hæc operatio destillatio per filtru dicitut, Vel:

Filtratio est descensio frigida, humores aquosos per filtrum, seu cartá bibulá conuclutá, vel complicatam, in modum infundibuli, relictis in filtro fœcibus, dimittens. Sed, p filtro et alia adhibent, vepote manica Hip. pañus laneus, lineus, setaceus

Filtriren, Durch ein Biln/oberwullen Tuch reinigen

(&c. .

Filumarienicale, arienicum sublimatum

Filum ex alumine plumofo, Jungfram Jaden

Pimus equinus , Pferdemiffiff em feuchte Warme-

Fiola, Em Glafimitein langer Dalf.

Firex, ideft, oleum. . .

Firfir, ideft, color rubens.

Firmamentum, id est, Lazurium, Losur:

Fisarum; id est; confectio salis Armoniaci.

Fistula, sinus arctus, oblongus, & callosus, syrinx, die Fistel.

Fistula, Belchin/Form/Robr.

Fissuras agere veladigere, Rin hamen.

Fixio, oder fixatio, beständig machen/figiren.

Fixatio, est rei igné fugientis, vt eu amplius non fugiat, sed in eo fixa permaneat, per igné assuesactio, sue ea siat per calcinationé sue per decoctioné létam, & diuturna, sue per crebra sublimationem, sue per crebro reiteratam solutioné & coagulationem, sue tandem per rei sixe additionem per siatur.

Beun es gar durr und sest wirdt/das siche nicht mehr in Wase for resoluirt, sonder im Somer bestebet.

Fixio, Bahmachung ober Stetmachung.

Fyada, ideft, Mercurius, fumus albus.

Flammula, Hanenfuß.

Flagæsunt spiritus, qui norunt secreta hominum, vel spiritus a rebus in speculo apparentibus, Etwas/daß wir nit sehen/ vpd doch ben uns ist in unsern verborgenen Worten und Werten

Flegmon, apostema commune, Blut Ens.

Flos est bolus per sublimationem extractus. Itaq; etiam ex centro & imis partibus eleuandus est, & producedus, ve in summitate forma sicca coagulet. Flos spirituosa rei substantia est: Turbith vero magis terrea. Omnis slos per se volatilis est & spirituosus, quamqua ingenio magistrali possit sigi, & ad naturam Turbithi aliquando adduci.

Florificiren, flores oder Blumen machen.

Flos æris, id est, viride æris.

Flos æris, Ift das coagulum, Benfi oder Lipp/der Mann/fo ober das Weite wirdet/ift der Geift def Mannes / der das Werck vollendet. Flos, Plum/ift das extract.

Flos cheiri est auri essentia.

Flos salis, Salisblum/Grace alasanthos.

Flos sectore Croe: alii volutesse croci flores: obadditione croe, putantes erroru illoru, qui scripta Paracelsi manu non exacte legerunt e pro ci. Egovero per traspositione deprehendi esse flore muscatæ nucis, vt sonath anthos denotat: alii flore chelidoniæ extractum: Saffran/oder aufgejogne Schesfraut Flox, id est, flamma.

Fluores, a Germ. 310 16 / lapides ex fodinis similes sunt gemmis ipsis, sed minus duri. Metallici vocant fluores: siquidem ignis calore, vt glacies Sole, liquescunt & fluunt. Suntq; fluores, quasi cotrarii metallis istis mediis seu remotis, q in spiritus & aere soluuntur. Theophrast. ipsossi nouisset, en sipossi vocasset, quod

•

quod fluxu in terra fierent. Sed credo ignotos fuisseomnino vereribus. Verum vt fluorum species agnoscas melius, propier st idiosos subiiciemus. Rudimenta gemmatum: & similes gemmis sunt sluores, die Histe/noti in sodinis, sunto;

1. Rubricoloris. Videntur primo aspectu argentum, quasi rude rubrum, quanquam & hoc interdum translucidum apparet. Videntur etiam esse carbunculi: Sed perspicus languidius resulgent. Quivero no translucent, vel eo ipso distinguuntur a carbunculis. Omnis autem generis sluores quam primum ignem senserint, dissiluunt. Carbunculi vero igne non liquescunt.

2. Purpurei coloris dilucioris. Videntur esse amethysti viridiores, quales in Bohemia reperiuntur multis locis, & certe non multum dissimiles eissunt: Quare vulgus his illuditur, deinde amethystos non nouit. Nequam annulis insetunt, &

vendunt proamethistis.

3. Candidi coloris. Videntur elle crystalli.

4. Lutei coloris. Videntur quasi topazii esse.

4. Cineracei coloris.

6. Subaigri coloris Sunt & fluores aliorum colorum, si quis diligentius inquireret. Est autem fluorum vsus, dum metalla excoquunt, illos adhibent, & iniiciunt. Reddunt enim materiam in igne fluidiorem, perinde ac lapidis genus, quod e pyrite consicitur. Extalibus fluoribus credo sierent optimi colores, si quis centaret.

Fluores rubri. 1. Longi, in cadido rubri, sexaguli pellucidi.

2. Longi rubri, forma tigni erecti, quibus sunt lapilli nigri annati e quibus plumbum candidum conficitur.

3. Quadranguli & sexanguli pyramidales, Spinige ecticle

te Fluge.

4. Sexanguli, in albo rutilantes, in lapide candido, echino

marino similes. Eint runde Meer Jed (ob Cecapffel) gletti: Fluores candidi & pellucidi. 1. Eluores longi, candidi, pellucidi, Lexanguli, crystallo fimiles, Weiffe durchficheige Buffe / wie ein Crostalli

2. Fluor longus, candidus, pellucidus, in cuius medio eltiapillus niger, ex quo plumbum candidum conficitur, Darinn

ein Zinnaraupe.

3. Candidi, pellucidi, sexanguli, forma tigni crecti, vt Bisal-

tes Milenus, Bie die Baleten auff gericht.

4. Candidi, pellucidi, quadranguli, adamanti fimiles, & adhærentes marmori metallico rubro, Den Demutpunction

gleich an einem roten Spatt ..

5. Candidi metæ figura, in parte suprema pellucidi, in saxo metallico candido, qui Coriandri granis faccharo obducti similes sunt: quibus quasi scintilla, ex pyrite aurei coloris adhærent, Beiffe Bluffe in fledquergen / die da fehen wie vbere sogner Coriander L'darein Kornlein von gelben Wafferfieß gefprengti

6. Longi, candidi, pellucidi, sexanguli, in plumbagine & pyrite candido aquario, Auff anem Glang und weiffen Waffer

Pief ftebendte.

7. Candidi, pellucidi, quinquanguli, in faxo metallico, afperog In rauchen Bleckquerpen.

8. Longi, candidi, pellucidi, sexanguli, in mica colorisargentei, In einem weiffen Glimmer/oder Ragenfilber.

9. Candidi, pellucidi, instar squamarum concreti, Cany

pichte Bluffe:

Muores cinerei. 1: Longi, cinerei; sexanguli, pellucidi in lapideduro cinereo; echino marino similes: in quib. granula pyritis argentei coloris funtinspersa, Einem runden Meer Jeel gleich/daran viel Körnkin von Wafferfieß gesprengt.

2 Subcinereimetæfigura. Granespinige ginste.

3. Subcinerei tessellati, Grave vieredichte.

Fluores nigri. I. Eluores nigri, quadati, non pellucidi, Saware

vieredichte Bluffe.

2. Nigerrimi angulorum multorum dapillis nigris, exquibus plumbum candidum excoquitur, non distimiles, Schwargen Sinngraupen nichtongleich.

3. Glebosi, Gagatem repræsentantes, Ginem Schwarten

Aagstein gleich.

Pluores cœrulei. 1. Cœrulei pellucidi, quadrati, fapphiro fi-miles, Blame durchfichtige Fliffe.

2. Non pellucidi.

Fluores purpurei. 1. Colore amethystino, ex lapide Trebifa inuento, Braune Stuffe/wie Ametiften.

2. Ex geode Moteschano, Außbem Stein ju Motschen.

3. In marmore metallico in candido rubente, In einem leibe farben Spatt.

4. Quadrati immica candida dura, In einem Glimmer.

5. Quadrati pellucidi, pyrite argentei coloris obducti.

.6. Non pellucentes, e quibus chrylocolla efflorescit, Datinn Beretgrun wachst.

7. Purpureiviridibus ftriatim appositi & permixti.

8. Aldenbergii sanguinei coloris, intus albi, foris aqua metallica tincti.

Fluores phœnicei. 1. Phœnicei coloris, acuti & lexanguli, Cas stan unbrann.

2. Longi, phoenicei coloris, sexanguli, non pollucidi, cum fluoribus candidis glebosis, echino marinosimilos, quibus adhæret ochra natiua pulcerrima. Duncelbraune / lange / schichte Flusse / an einem weisen flussem Staffe / an withem schon Ochrahange.

Fluores flaui. 1. In candido flaui, longi sexangul, pellucidi, in marmore metallico. Ec 2

2. Flaui, pellucidizen marmore metallico cinereo, in quib' lapis plumbarius: lexangulus. Neben einem grawen spatt/in einem secheetichten Glang gewachsen.

3. Tessellati pellucidi, cum pyrite argentei coloris, in lapide

simplici cinerco.

4. Solidi:qui in superiore corio fluoribus candidis sunt, quafirmicis salis grandioribus conspersi, 210 were sie mit grobem Cals bestrewet:

5. Flaui, Hanobriani, pellucidi, crustosi, lapidi speculari si

miles, Gelbedurch fichtige Bluffe.

6. Pellucidi, Chrysolitho similes.

7. Pellucidi, Topazio fimiles.

8. Pellucidi quadrati, candidis fluoribus obducti.

2. Trianguli pellucidi, pyrite aurei coloris obducti.

10. Crocei coloris, pellucidi, quadrati.

u Falerni coloris, succino similes.

12. Flaui coloris, non pellucentes, acuminati, sexanguli, a Rohtgelbt Spinigemit sechs Ectin.

13. Altenbergii flaui, intus albi, foris crocci, colore tinctia-

quametallica.

14. Non pellucentes, quadrati, conspersi in supremo corio, quasi rena, quæ estaurei coloris.

15: Eiusdem generis in corio conspersi magnetide, Schen

wie fie vbergibert weren.

Pluores Virides: 1. Virides, tesseris similes, pellucidi, prasini coloris, Grane wairfischie Flusse.

2. Pellicidi, smaragdo similes.

3. Virides cum luteis pellucidis striatim mixti.

4. Quadrati: in quibus innata plumbago, que est etiam tesselata, Darinn viere dichter Glang.

Solidi, qui in superiori corio fluoribus candidissunt quasi

midis salis grandioribus, conspersi.

Fluores non pellucidi & imperfecti. 1. Fluores candidi, im-

perfecti, non pellucidi, Weiffe butetige Bluffe.

2. Longi, candidi, no pellucidi; lexanguli, tigni forma ereti in pulcerrimo pyrite coloris argentei, Lange menfie Bufe lem cinem lesso en Wasterfies.

3.) Longi, candidi, pellucidi, sexanguli: qui vna parte lapidi metallico candido; qui granis coriandri saccharo obductis similes sunt, escui quasi grana pyritis aurei coloris suntinspersa, Ainhalben chesi mit resssen finorrichten Floriqueres? Die oberzognem Coriander gleich/bedecte/darein Kornlein von Goltstest arsprengt.

4. Longi, candidi, sexanguli, non pellucidi, formatigni erechi, in galena tessalata, In emem U il essistem giant.

5. Candidi, no pellucidi, qui granis pulcerrimis pyritis argétei coloris & fluoribus purpureis mirifice sunt ornati, Auff einer feitten schonweiß leuff der andern voller w: sersies ferties fers ner/vnd braunen Blissen.

9: Cádidi nó pellucidi; sexáguli, pyrite aurei coloris obducti.

7. Candidi non pellucidi, qui in carbone molli funt nati.

8. Longi, erecti, sexanguli, candidi; in silice cinereo, exvnali partevestiti paruis & exiguis squamis diuers coloris, partimi duteis, partim rubeis, partim cinereis, partim nigris, quib sunt inspersa grana pyritis aurei coloris, durchaus halb alle gleich mit siene dunne gelben/rohten/dscherfarben/vnd chwarge en schuppen/darinnen gelbe siesse vrner gesprengt/besteidet.

9. Candidi crustacei, non pellucidi, Etherblichte Biuffe.

10. Cădidi plani, lapidi speculari similes, Wie vnfer Framen Enf.

ir. In candido purpurantes quadranguli & sexanguli e gao-

Ec 3:

LEXICON ALCHEMIA MART.

22. Candidi, in quibus argentum puru capillare candidum. Mit gediegnem Darsilber.

13. Candidistiriarum instar concreti.

174. Candidi, spinis rhamni similes, ex pyrite auteicoloris assurgentes, quibus innumere squamæ quasi affixæsunt, Wie

Dorner/baran viel Fischschuppen/gleich alfimit fleiß gestecke Focus excoctorum, Herd im Offen. (fein.

Focus, in quo plumbum purgatur, Flosherd.

Focus extra demicilium, in quo masse plumber liquantur, Rulas Derd.

Fodina, cuniculus, Bech/Grube.

Fodinarum fructus exstans e fornace, Außbeute.

Foedula est species fungi, Pfifferling.

Fænix vol phænix, filius vnius diei, Der Philosophila Stain. Follis, Balg.

Folles spiritales, fünfferley/Better Blafbalg.

Folia daturæ quasifolia aurea.

Folia, Blatter/ist das rein abgesonderte. Unnfie sagen /vernite aurum in folia, das ist / soluire zu Basser / daß die Sect rein mogeants gezogen werden/die Schwefel ist / und tingitet.

Fom idelt sonus velvox.

Eons Philosophoru, balneum maris, Maricat Philosophister Eorame superioristabulati folliu, Spundsoch. (Brenoffen. Eoramen spiritale follium, Bundsana.

Foramen fistularum, Item trunci, Gepor.

Foramina spiritalia, Bindlo her.

Fores, quibus vectes insunt, Stredel.

Fosigula, Thorling Bene lefinrlein.

Forceps, Zangmit einem Sacten.

Forceps ferreus, Banglour:nn man Rugeln geuff.

Forfex (cin Kluffi) est instrumetű oblongű, & biceps, q. manib. facile comprimi dilatariq, potest, igni imponedis, dirigedisq.

pranisatq; valis aprum. Est & alia forficum species, qua vala tantum exigne sustollimus, quæ instar forcipis complicatur. Formærerum i.e. instuxus cœlestium, quos a superioribus ha-

bent inferiora: occulta potentia, vis & virtus cuiulé; rei.

Formica, vertucalia vel porralla apostemata, sessiles vertucas, formicantes, formicationes, myrmecia, dies genurales Warnen/Donneisten Warn:

Fornax, Beinge/Difen /fein viclerlen!

Fornax prima vitrarioru, & etiam ea, in qua excoquuntur vena, Schmilsoffen!

Fornax, in qua plumbum ab argento separatur, Ereibstro.
Fornax, in qua argentu & plumbu ab ære secernut, Seigeroffen.
Fornax, in qua ferrum excoquitur; Rennsero.

Fornax, in qua panes ærei torrefacti coquuntur, Gerfierde.

Fornax in qua calcfiunt panes ærei, Warm Offen:

Pornax, quæforaminibus vento inspiratur, Windt Offen.

Fornax furno similis, Epleif Offen.

Fornax anemia e ferro fit instartripodis, cu conisterio, & soco, q dua regiones p craticula discernunt. Conisteriu clauditur ianua ferrea, p qua aer subintrat. Focus aut estapert & intus luto crasso inductus. Ergastulu est liberu spatium: Plerunqini accomodantur resper sartaginem; ollam, catinu triangulare, & similia, ita vt insistant prunis, vel parumper demittantur. Quanquam aut ignis nonnunquam et slabello, vel sollib. intendatur: tamen subintrantis aeris seu venti vis potissima est. Itaq; & eo in loco collocari debet; vt ianua conisterii veto vel aeris motui exponatur, sitq; nullus alius exitus vndiquaq; senestris & aliis partib. clausis, prater sursum tendens sumariu, vt ita aer cogatur eo per prunas elabi. Id autem tune maxime sit, cum siquare aliquid magno igni aut calcinare volumus. Fornacis magister, & atmacher.

Fornacula, Probiroffen.

Fornix, Boge.

Forniculæ, Schnapperlein.

Fossa occulta, Felort.

Fossalatens, leng Duerschlag.

Fossalatens iuxtalacunam, Außgeworffen Ortkin.

F. Aam latentem substructe, Rasten schlagen.

Fossam patentem ducere, Rosch treiben.

Fossos ducere, Scherpffen.

Fossor, haumer / Birghaumer.

Fossores, qui collegerunt intorta, Rrumbhass.

Frondes lauri, forber blatter find die Barben.

Fugile, parotis, ablceffus lecus aures, Ohrenmunt / Ohremuntsus Ohrenvetel / geschwulft hindern Ohren.

Fuligo metalloru, proprie dicitarlenicu: Lepe etiam mercurius. Fuligo, qua pictores viuntur, a Germ. Schmis/Kam/schwersel iam fit variis modis&multis ex reb°: fit apud nos ex tæda, & dicitur Rottelrohm/od Rotlestom/oder Kinrauch Dioscor. fuligine prædicat e vitrariis officinis, Das auß den glaßhutt wird zu sammen gelesen: Cuius vis medica est astringere & crodere. Vide & Plin. 1.35. c. 16,

Fulméhocloco sunt flores cupellati argenti in ipsius cu plumbo repurgatione: Vnde fulminare metalla idé est ac repur-

gare, potissimum quæ perfecta dicuntur.

Fulminatio est gradatio metallica cum excoctione ad purum in cineritio, cuius perfectio veluti esfulgente indicatur splendore. Inde etiam nomen operi est, quod coruscatio, veluti in sulmine apparente, sulgure, siat. Nam posto absumta, se, gregataq; sunt alienitates, (Veluti sluores adiecti, plumbum mineralia coniuncta) nubecula quadam sulphurea obequitat per superficiem, vnde postea purpureus elucet splendor, quem sulgur vel sulmen, aut etiam slorem nucupare solent; qui cum

-qui cum disparet, relictus regulus refrigeratur.

Fulturænatiuævel fornices, Bergveffene.

Fumus, fft die fæx , Drufen am Boden/bortheigentlich daß auff fleiget/und den Corper mit fich führet. Dann es ift zwenerlen Rauch/die mit der Erden vermischt / machen die Stern vom -Simmel fallen/machen auch Cometen und Regenbogen wind die Conne und den Mond. Bann die batia findet ein mines ralifche Materi / fo wirdt fie mitter vermenget per minima, wirdtauch fir und ju einem Metall: findet fie aber feine fo wirde fie ein Mercurius. Diemineralische Rraffe aber / Die fie finden foll/ift flarer fulphur gewafchen / vnnd zum iheil fir/ und wirdt gefunden fin ben außgezogenen Steinen funnd im Sand/glangetwie Gilber/ond Dieweil ofine dif nichte wirdt fowirte gefunden allenthalben / wo Metallen geboren were den; Derhalben das Metall daß viel Schwefel Belt/wirde ges nennetlacus generationis metallorum.

Fumus albus ift Mercurius, die Seel vand Zinctur/ Simmels Baffer / quinta effentia Veneris, diefer führet die Farb des Goldes trucken in die Sobe. Da fleiget Die Schlang auff ben Baum/findet Die Mutter mit zweien Jungen/wnd friffet fie alle. Das ift: Der Rauch fleiget wher fich wund findet swen Schwefel mit dem Mercurio, das foluirt er alles/ zeuchte in fich/wirde Fir und Stein. Der weiffe Rauch ift Die Seet / der auffgeloften Corper / macht lebendig / wnit

weiffet.

Fumus citrinus, ift gelber Schwefel.

Fumus rubeus, ift rot Auripigment. Wirdt auch Gold genene

net/dieweils holist.

Fumus virosus, vel virus, Schwaden. Fumus calæ vel caffæ, Hutten Rauch.

Ff

226. LEXICON ALCHEMIA MART.

Fumigatio est per sumum aerem corrodentemque calcination. Et sit diuerso modo. Metalla nobiliora asslatu plumbi susi vel hydrargyri, fragilia redduntur, & postea comminuuntur terendo cum sale.

Funis ductarius, Seil.
Funis ex philyris tiliæfactus, Naft.
Funiculus canabinus, Schnur.
Fures candidi, id est, Note Waster.

Furogi, id est, gallus.

Furnus est locus, in quo ignis, ad materiam chymice tractandam, dextre & conuenienter accommodatur. Estq: Apertus vel Tectus...

Furnus apertus est, cuius pars superior est aperta. Ille est tum Probatorius, tum Ventosus.

Eurnus probatorius siue docimasticus, est surnus apertus, in quo metalla perfectiora purgantur, examinantur, vel, vt vsitatiori rem delineem vocabulo, fulminantur. Hic furnus ve plurimum exargilla vel laminis ferreis, raro ex laterib. in sequentem modum exstruitur. Sumitur lamina ferrea, vel ex argilla facta, & in quadrum ita construitur, vt latitudo pedis vnius, in duodecim partes diuifr, vndecies menfurata, amplitudinem fundamenti constituat, sedecies autem longitudinem conficiat. Sed quando in longú octies mensura sumta est, furnus sensim in diuexitatem est incuruandus, ve tandem angustior fiat mensuris quatuor, & crater in summo furno septem duntaxat mésurarum amplitudinem retineat... Conuenit autem laminas in crassitie sesquimensuram habere, pauimentum vero,& fundum ex argilla factum, tres quadrantes vnius continere. His ita constructis a pauimento sursum capiendæ sunt mensuræ tres, & quatuor in latum, quæinferius oftiolum constituunt. A cuspide huius ostioli idem.

idem paries continuetur, per duas mensuras, qua spatium interiam dictum, & proxime sequens oftium conficiunt. Inde repetendæ sunt mensuræ tres cum dimidia sursum, quatuor vero in latum, ex quibus ostiolum imponedis, eximendisq nec non dirigendis rebus accommodatum sit. Ab hoc progredien dum, atque post vnius mésuræ metam, in medio paruum aliquid foramen, auricularem digitű vix continens, perforandum est, carbonibus ferro mouendis inseruiens. In-Super tres quadrantes vnius mensuræ sub ostioli finibus sunt statuendi dextrorsum, atq; sinistrorsum, vbi duo foramina mediocrem digitű lata conficiuntur. In hæc foramina, quib. respondere debent alia duo, in pariete aduerso ferrez trabes, quæ in pariete anteriore quatuor digitos latos pcedunt, imponuntur. Porro viriq; ostiolo ad igné moderandú fores seu obices adaptandi sunt, cui ansa, vt possint abstrahi & reponi: quorum superior, foramé oblongum, vt clauso ostiolo, nihilominus visui nihil detrahatur, contineat; inferior vero foramine rotundo & maiori, vt ignis aerem fouenté attrahat, îtipatus sit. Supra trabes, lamina terrea a laterib. tribus excauata, vbi cinis transcat, in quarto aut integra, & recta parieté anteriorem tangens, ponitur. Hinc pauimentű ergalterii & tegulæfornicatæ, q a laterib. & dorlo duabus cú dimidia mensuris abesse debet, superstruitur. Præterea soramen aliquod rotundű, ppe oftiolű superius excauatur, adaere ministradű: omnib.ad hunc moduexstructis, furno adhuc molli foris sulci fossæg; ad bracteas ferreas, furnú firmantes, recipiendas in eo effingantur. Tandem in loco aprico furnus arefactus a figulo probe coquatur. Hic accomodatissimum furnum exstruendi modus, tum quia non facile cineribus obstruitur, omniq; propterea docimaltico negotio sufficiens est, tu, quia ob ignis dirigédi dexteritatem omnes alios longe antecellit.

Eurnus ventolus, seu anemia, est furnus apertus, in quo beneficio venti, ignis vim augentis, mineralia liquantur & funduntur. Huic, si forte mineralia difficilioris fusionis fuerint, vt ventus sufficiétem calorem fouere non possit, autartifex celerius aliquid fundere velit, commode follis annectitur, qui ignem augeat, fusionem q; celeriorem reddat. Sed ventosus furnus, cum suo folle in hunc modum exstruitur. Erigantur muri quatuor lateribus constructi iacentibus, internallo ab inuicem pedali distantes, cubitalis altitudinis, ad conisteriu, siue cinerarium conficiendum. In alterutro conisterii pariete ostiolum fiat, per quod ignis aerem attrahere, cinisqueximi possit. Porro supra conisterium ferramenta ad craticulam, carbones & vas impositum sustinentem; collocantur. Digitum latum lub crate paruum aliquod foramen fiat, per & follis rostrum transeat; mittendum est. Furnus deinceps a crate in diuexitatem pedalis fiat ad focu constituendum: Hictandem satis exsiccatus cum puluere carbonum, & luto aqua diluto, inungitur, ac demum follis apponitur. Potest etiam hic furnus exigente necessitate calcinationi inseruire.

Eurni tecti sunt, quorum superficies tecta est.

Furnus tectus aut est simplex, aut compositus.

Furnus simplex est, qui simpliciter & absolute alterius adminiculò constat: Estq; calcinatorius vel dissolutorius.

Furnus calcinatorius est, qui rebus calcinandis inseruit: vt cœmentatorius & reuerberatorius.

Furnus cœmératorius est, in quo ignis ad res cœmentadas dextre accommodatur: Varii in huius operationis negotio possint adhiberi surni, ille tamen, quem modo describam, tú ob ignis continuitatem, tum ob eius dem couenientem graduú admi nistrationem, præomnib aliis nobis arridet, & sequenti modo erigitur. Fiat murus ex laterib in quadrum, qui intrinsecus:

Digitized by Google

fecus cubitalis sit lateraliter, & sursum ad sectionem primam vsg; pedalis, ad conisterium constituendum. Porro ad secundam sectionem adhuc pedalis siat, ad ergasterium conficiendum. Inde ad turrim furnus inclinari debet, ad altitudinem vnius pedis. Porro ab huius furni cuspide turris tripedalis in altum euchéda est, cuius interior pars sit pedalis capacitatis. Atq; ita exstructi huius furni proceritas erit sex pedum, vel trium cubitorum. Duo auté ostiolain pariete anteriore sunt relinquenda, vnum in conisterio, continens tertiam cubiti partem in latum; & fextam in longum, cineribus eximendis, aerigattrahendo aptum; alterum in foco sesquialterum quadrantem cubiti habens. Intra hæc oftiola craticula ferrea ponitur, & super illam terréa aliqua lamina, cui tegula fornicata vel pixis camentatoria super imponi possit, collocatur. Tegulam hanc fornicatam, vel pixidem cementatoriam carbones e turri rectà prolabentes regunt & igniunt.Præterea quatuor foramina in quolibet nempe pariete vnum, ventilabra dicta, in diuexitate sunt constituenda, vt carbones vnco ferreo moueri per illa queant. Habeat & turris foramen, in supremo, ad auricularis digiti amplitudinem. Hoc foramen nunquam fere clauditur, sed, vt ignis, fouentem aerem ad se attrahat, apertu relinquitur. Reliqua ostiola & foramina suis obturamentis probe clauduntur, vt furnus secundum operis exigentiam ignem accensum, viginti quatuor horarum spatio continuum rite fouere possit.

Furnus reuerberatorius est, in quo materia imposita a reuerberante siamma calcinatur. His sequenti modo exstruitur. Erigatur murus siateritius in forma oblongiori, altitudine vnius pedis, pro conisterio. In eius pariete alterutro socus vacuus ad quatuor digitos satos ostiolò, per quod cineres eximi possint, relinquatur. Huis muro impone cratem transuerse,

Ff 3

& super illam murus adhuc pedalis siat pro foco, qui supra prædictum oftiolum etiam alterum, per quod ligna imittuntur, habeat. His ita compositis, solarium supra murum ex laterib.conficitur, posteriorem murum, ad tres digitos latos non cótingat, vti per illud forame flama permeare possit, & a sequente camera reteta in materia reuerberare cogatur. Porro relicto in pariete anteriori oftio mediocri, supra illud folariú, vbi materia reuerberanda imponi, eximiq; possit, reliqua furni parte, q altera reliquoru paulo humilior fit, concameratione firma occludimus, atq; ta posteriore anteriorem furnú, relictis in facie digitis latis duob dupra prædictum superius ostium, quatuor iuxta se positis ventilabris, quibus ignis dextre &couenienter dirigi, eiusq; calor augeri, minuiq; pro arbitrio, & exigéte negotio, possit, muris lateritiis sirmatum obturamus. Omnibus hunc in modum exstructis, cuilibet ostiolo suum conueniens obturamentum formamus, illig; imponimus, furnumq; vlui inferuire jubemus.

Furnus dissolutorius simplex est, cuius ope subtile a crasso traiiciendo, res dissoluuntur. Estq; Ascesorius, aut Descensorius. Furnus ascensorius est, quando ascendendo dissoluimus. Is Sic-

cus est, vel Humidus.

Furnus siccus est vas, materiam continens nulli aquæ imponitur, sed præter humorem externum dissolutionem promo-

uet; quod fit in vesica, & catino arenario.

Furnus vesicæ est, qui rei in vesica dissoluendæ inseruit. Is eiusmodi est. Quatuor muri, in quadru pedalis altitudinis (vt tu latitudo, p vesicæ capacitate variari possit) pro conisterio erigendi sunt. Sed ab vno latere in sundo, duo fragmenta sufficiant, ad angulos ita posita, quod in medio illoru spatiu inane cinerario ad sex digitos lato & alto, costituatur, & super illud reliquum eiusdem partis ceteris est coæquadum. Super hoc structum dructum bacilli ferrei in modú craticule sunt collocandi. Ita conisterium exstructum erit. Super hoc pares pro soco conficiendo, struendi sunt muri, altitudine sesquipedales, relicto ostiolo in medio surno, per quarbones administrari possunt. Super hunc murum baculum serreŭ, qui impositam vesică, ne delabatur, retineat, ponimus. Hisce ita exstructis murus ad altitudinevesicæ, pro ergastulo conficiendo, continuatur. Observandum tñ est, surnú tantæ capacitatis exstruendum esse, vt inter illú & vesică digitor u duor u spatiu ad minimum intercedat, quo calor vesică debite circundare possit. Imposita deniques capacitatis relictis. Tandem cuilibet foramini suu obturamentum formatur, eiq; imponitur.

Furnus catini, quo catini adminiculo res dissoluimus eode modo, quo superior sese habet: nec qui cquam ad structură, quod
attinet, ab illo diuersus est, nisi, quod loco vesicæ catinum, vel
aliud vas materiam dissoluendam continens, imponimus, &
furnum observamus: Si autem præter catinum igne aperto
aliquid per inclinationem, aut latus dissoluere velimus,
furnus aliquo in latere quatuor vel (pro re nata) sex digitis latis ad conuenientem capacitate vacuu locum habeat, necesse est, per que vas primeat: Hic furnus maximi vsus est in omnib. serme dissolutionib si ue per cineres, si ue per arenam,
si ue per ferru siant, sue tande per igne nudum persiciantur.

Furnus balnei est, vbi in aheno calidam continenti dissoluimus.

Hic furnus eodem modo, quo superiores furni exstruebantur, erigitur, & loco vesicæ vel catini ahenum, ad id fabresacum, æneum ipsi imponitur. Ast in roris balneo aheno aliud quoddam vas ex cupro cusum sequentiq; modo formatum superimponitur. Fit vas rotundum, duum, aut trium pedum altitudinis, cuius imum intra aheni simű recipiatur, & com-

missuradeo quadrent, vt apte concludi, & constipari possint, ne tantillum auræ vel vaporis exspiret. Ex huius vasis aliquo latere canalis, vel epistomium prominet, qui labiis inferioribus ahenum petit, vt exigente id necessitate, per illum recens aqua suffundi possit. Proxime ab aheno hoc vas circu circa plicam aliquam habet, cui lamina perforata, quasi septu transuersum, imposita vasa continens, accommodatur. Šæpenumero etiam accidit, vt plura digerenda simul veniant, quam vnum eiusmodi vas capere possit, quocirca ad penuriam hanc supplendam alterum primo, vel etiam tertiu tempore necessitatis & exigente digerendorum copia, secundo imponi potest. In summo vasis operculum cupreum conuenienter iuncturas claudens, ne vapor inde exhalare queat, adaptamus. Quando autem per balneum roris abstrahere. aliquid animus est, vasis huius non egemus, sed cucurbita aheno profundiori imponitur, hac tamen cautione adhibita, neaqua ad vitrum pertingat. Oportet enim, vt tantum vapor illud circundet & calefaciat. Tandem operculo balneo inseruienti, vt vapor exhalare nequeat, obseratur.

Furnus descensorius est, cuius adminiculo humorem deorsum propellendo, rem dissoluimus. Eriguntur autem muri ad conisterium, quod vas aliquod recipiens, ab omni ignis violentia tutum contineat. Conisterio imponitur eiusmodi craticula, quæ in medio foramen rotundum habeat, per quod superioris vasis orisicium transeat. Muri porro continuantur ad focum, vbi & ergasterium consiciendum, cui dictum vas inuersum imponitur, & pro re nata observatis ignis gradibus

dissolutio suscipitur.

Furni compositi dicunturii, vbi vno igne plures furni fouentur, & ii sunt Athanor & Acediæ furnus.

Furnus

Furnus acediæ siue incuriæ, vbi vno igne, & paruo labore diuersi surni souentur. Nomen trahit a pigritia, inde & a German.

Ein sauter Deinst/vel piger Henricus appellatur. Erigitur
turris rotunda, vel quadrata, modo superiori, & supra craviculam foramina calorem ad laterales surnos transuehentia
tria, quatuor vel quinque pro surnorum exstruendorum copia, aperta relinquimus, quibus pessuli obsiciuntur serrei,
ad immittendum vel detrahendu calorem. Singulis hisce soraminibus alius surnus arce agglutinatur. Necesse tamen
est, ve quilibet surnus & suum peculiare cinerarium, & pyreteriu habeat, craticula discreta, nec non sumaria contineat.
Horum siquidem adiumento acediorum suma adres quassibet accommodare possumus.

Furnus panis, Higger Off.

Furnus labuli, hiniger Sandt-

Fusi, Spindlen/ Korbholker/darumb die Gepellseilsein angestrieben.

Fusio, est liquatio per calorem.

Fusio per antimonium, qua verum aurum, non modo a metallis imperfectis, sed etiam ab ipso argento separamus, & fit hoc
modo: Accipio aurum aliismetallis mixtum, ipsique tres
partes antimonii puluerisati commisceo, & in crucibulo igni
contumaci in furnum ventosum pono. Postea iuuante (si
placet) solle probe liquesactum, in pyramidem calesactam,
seuoque illitam transfundo, vbi labris malleo concussis, regulas auru cotinens, in apice residebit, que malleo detrunco.
Antimonium porro residuum rursus in tigillo igni ad tertia
etiam vicem impono, & prædicto modo procedo, vtomne
aurum ex antimonio protrudatur. Tandem regulos hosce
singulos, in catillo terreo prope sollem pono, carbonibusque
superpositis, in modum fornicis ignem accendo, tam diuqs

BEXICON ALCHEMER MART.

flammam superinduco, quousq; omni antimonio euaporato aurum purum putumq; resideat, quod statim coagulatur...

G

Agates lapis, & non gagites dicendum est: nam gagites est actites secundum Plin. L10.c.3. Gagates vero lapis, de quo hic agimus, a Germanis dicitur, ein Bagatstein / Bageistein/ Ageticin/Bornstein. Fit in mari & flumine gagas proculdubio e petroleo, id est, naphtha subtili vel liquido bitumine naturali: Sicutialiera gagatis species lapis Thracius, schware Bornftein/oder Aagetstein/fit enigra naphtha aut bituminet. cu stillar velssuit in mare, yel slumina, prope maria bitumen vel naphtha liquida, petroleu illud, vt in cap. naphthæ moxu dicemus, fiedico gagates. Germani autem gagates lapides. omnino cum succino vel electro miscent, cum tamen materia, vnde filint, dissentiant, licet cognatio quædam sit, & affinitas in his, in attrahendis paleis. Nam & succinum & gagas calefactus motu attrahit fila & stipulas, vt magnes ferrum, vt: Lagda lignum. Deinde etiam vterque igne accensus flagrat. Sed fuccinum non andet aquis, licet oleo quodammodo ardeat, propterresina, vnde fit, debilitatem. Gagates vero, quia ex bitumine fiunt, eo magis in aqua ardent, & aqua accenduntur propter vim biruminis, sicuti oleo restinguuntur. Succinum enim seu electrum, non bitumen est, sed tantum lácryma arborum populi, vel etiam pini, veluti mox audies. Gagas.

Sagetstein/Aagetstein/ Lapides indurati ex naphtha aut bitumine, destination of the second of the se

Populi secun-) Sed the Gelb Glastum: dum Diosc. & succiglessum Estgumi seuresina Poetas penes | nopau-Succinum .electrum indurata in Eridano. lo posti Beifis. Pini, pinastri. in mari , dicemus.

Dicitur aut lapis gagates a loco & amne; nomine; Gagas in Cilicia, ad cuius ostiaseu fauces ad mare propevi bé Plagiopolim, hic lapis reperitur, vt docet Diosc.l. s.c. 92. vel, vtalii volunt, a Gange ciuitate Lycia, qua & Gangis dicitur, vbi reperitur ille lapis prope littora ingens & vitidis. Nicander in Theriaca sua Engangin & gangitin vocat, a Gange Lycia ciuitate, vbi nidore docet gagatem sugare serpentes, propter odorem bituminis. Est enim, vtdixi, natura cius, quia sit ex bitumine, ardere, & aquis accendi, & oleo restingui. Et hunc inquit Nicand neq; fortis & cosumétis ignis impetus exedit. Hinc & Diosc. docet praferendam in gagaterum genere, qui celeriter accendatur, & odorem reddat bituminis. Plin.l. 36.c. 29. lapidem gagate nomen habere idem testatur & locius amnis Gagis Lycia, & in Leucola expelli mari atq; colligi.

Galenus (ni fallor) se nescire illum fluuium dicit, in Lycia, cui nomen Gagas. Verum fieri potest, vt Gagis fluminis nomen mutetur nomine alterius fluminis, vt videmus fieri, in quod fese exoneret. Verű Strabo & alii Cosmographi consentiunt Dioscoridi, talem fluuium esse in Lycia. Ergo non solumGaleno credendum hoc in loco. Quid si Gagas flumen paruum esset, nec adeo notum vulgo, vt videmus etia fieri apud nos? Orla, Schuarza; ipla Pangera nobilissima sunt slumina: at quia parua, quia breuis curlus, quis ea nouit admodum, nisi accole? Ceterum, quæ sint vires gagatis, consule Dioscor. & Plin. locis citatis. Fugat nidore serpentes: suffitu morbum sonticu déprehédit, & strangulationes vulux recreat. Quod expertus loquor. Habet n. vim molliendi & discutiendi: olim autem gagates erant gestamina matronarum, & matrone his lapillis quoq; ipsis, vt Coralliis, sibi gratiam conciliabant: Sicuti adhuc pueris ornatus gratia, nonullis locis appenduntur,,, Ornabantur his etiam galeæ, scuta & gladii. Vidi ego templű: in arce ad oftium Tangeræfundatum, & miris modis ornatum, variis gemmis a Carolo quarto Imperatore; cuius fenestræ ex gagate miro inuento compositæ erant. Vidi & in eodém templo pugionem ipfius Caroli, cuius capulus ex gagate lapide integro, miro artificio erat compositus. V tina nunc quoq; Reges & Principes curarent religionem, vtille bonus Carolus quartus. Nunc vero magis in vsu est ipsum succinú. vtpote suauius olens. Postremo gagates aliquid commune habet cum aetite, quod vterq; parum igne deperdit. Hinc - & aetites Gagitis dicitur. Sed non est gagates, vt in principio indicauimus. Quidam gagatis species esse has etiam fa-· ciunt, scilicet, quod sit gagates colore similis pelli leonis. Et : hic est noster ille vulgaris, Hagetstein. Secundo, niger albis. yenulis. Tertio niger venis croceis, is communis in Creta... Quarto,,

Quarto, varius in India, quasi sanguine aspersus. Quinto ni-

ger similis corallo.

Gagates lapis, fit ex naphtha, id est, petroleo. Sic species altera gagatis, quæ est lapis Thracini, Der schwarze Bornstein/
Agerstein/ fit ex bitumine vel naphtha nigra. Cuius species sunt lithanthraces & lapis scisssilis, der Schiser/vt aliquoties diximus. Succinum autem sit ex resina populi, vt vult Diosc. destillata in Eridanu & indurata calore vel proprio vel aquæ. Hinc & Ouidius dicit in sabula Heliadum 2. Metam.

Inde fluunt lacryma; stillatage sole rigescunt: De ramis electra nouu, qua liuidus amnis Excipit & nuribus mittie gestanda Latinis.

Vocant enim fuccinum, electrum, gleffum & chryfophoron & chrysolectrum; alias homines docti. Nos Germani & verum succinum habemus, sicuti de nobis scribit Tacitus. Efflin, die Islander/adhuc leguntsuccinum in vnda & in littore: Legunt & Britanni, vt fertur. Legitur & in parte Borussiam Strande/id est, in littore, hinc dicitur, magister littoris, der Strandmeister / qui electrolegulis mercedem rependit, & quidem sale. Est vero succinum nihilaliud, quam fuccus arborum, qui in mare proximum lapsus durescit & coit, & potest in modum tædæsuccendi, alitq; sua pinguedi. ne flammam, eamq; optime olentem. Estq; duplex: Succinum seu Electrum. Primum est flauum, & perlucidum, quasi vitreum. Hoc veteres glessum dixere a perspicuitate vitri, quam habet. Germani perspicua illa vitra enim vocant, & idi fer. Hinc Gleffinga & Gleffaria, & Gleffarii populi nomen habent, teste etiam Plinio, 1.37. c. 3. & 1.4. c. 16. Secundum electrum est obscurum, & album, pene osseum & pretiosissimum. Incolæ vocant Bafthard. Sunt vero in isto littore Borussia & finitimarum regionum, non populorum autal-

norum, sed abietum, & pinastrorum, videlicet refinatarum magna copia, vnde potelt esse. Ex resinis quoq; istarum arborum succinum fieri, & pineus odor, & cum teritur, & cu accenditur, est indicio: Vide Plin: L.C. & Solin. c. 23. Sie non tantu ex álno velpopülo fit succinum apud Eridanum, vt & Lucianus in Eridano non vernacula, sed aliunde esse perlata fuccina dicit. Ergo & totum fabulosum est, o scribunt Poetæ. Tu vide & Irenæi exegesin de Germania, & Tacitum. Postremo succinum esse lacrymam vel resinam arborum, præsertim pini & pinastri, non tantum odor, color, materiaque ipsa, cum atteritur & accenditur, ostendir: sed etiam hoc argumento est, liquidam primum destillasse resinam ex arboribus, o videmus luccino inelle, le translucere muscas; araneos, puluerem, formicas, aliaq; animalcula; vt culices: qua animalia inciderunt forte fortuna, cum destillaret gutta in aquă, vel dű penderet adhuc in arbore iá cadens, & ita vna cú massa coierunt & induruer út, teste Tacito & Plin.l.c. Quidã tñ succinú, nescio moti quib rationibus, prolificú semen cuiuldă piscis vel ceti esse volut, duru, glebe terræsimile in mari inueniri, ac supernatare ad littora. Aliqui ex Caspio mari aduehi volunt. Benedictus Veronensis 1.13.c.26. de morbis, succinu et describit albo & nigro mixtu colore, leue, odore primo elfactuingratum: Hoc mihi ignotú, nisi sit species Basthardi impuri. In summa magna fuit hactenus diseeptatio inter doctos, & adhuc est, quid sit succinii. Ego resina arborum esse dico, & psertim pini & pinastri. Plin. & electri alias species enumerat, non tin candidu, o est nostru Basthardu odoris præstantissimi: deinde fuluu, o est glessum: sed o mosli fulgore perspicuű sit, falernum nomine, quia vini falerni colore habeat; postremo & in quo leuitas mellis placeat. At ha species & internostra succina reperiuntur, si quis acute considerat.

fiderat. Verum quelectru & fossile dicit in Liguria, illud ego fimpliciter credo esse gagaté ex bitumine terræ, & non succinű:aut est alia gema, sicuti sunt taliú multæ gemæ colorú, vt topazion, & lapis lyncurinus. Olim succino & gagate matronæ gratia sibi conciliabant, nunc pueris propterea et succina appenduntur. Item quie valet lapisille contra lymphatione, & est amuletu, teste Plin. Está; nihil præsentius in strangulatione vuluz, electro incenso, & subjecto naribus. Prodest & stomachi vitiis, acuit sensus, prodest comitialib. Et plurimu valet argumentú: Omnia bene olentia exhilarant spiritus. Electru est bene olens, (Est n. dulcissimi acoptimi odoris.) Ergo exhilarat spiritus, & per colequens prodest comitialibus. Ce erű confule Auic.Serap.Paulum,Gal.&alios de Karabe, id elt, electro seu succino. Geterú succinú attritu accepta vi caloris attrahitin se paleas, fila, & solia arida, vt gagates facit: veluti magnes ferril trahit, & lagda gema lignum. De luccino vide & Hesiodum & Euripidem. Apollonius in libro Argonautico 4. fuccum non ex Heliadú lacrymis, fed Apollinis natum dicit, quando affectus dolore propter Æsculàpii necem, aut quando Admeti regis pecora pauit. Consule & Solinum & Strabonem de electro, & varias auctorum sensentias apud Plin.lib.37.cap.2.& 3.

Bagatstein/Aagets (Belblicht) ftein/Birnftein/ Bernstein / quiaardet:Bornstein forsitan, qui bitumen istud liquidum tenuissimű, vnde sit in fontibus (a Germanis ein Borns (prung) natat

Ex] -Echran

Naphtha candida,i.e.petro leo, in Cilicia & Gange flumine. Bitumine vol naphtha nigra | in Thracia & Threicio flumine.

Lapis induratus : cuius species sunt carbones lapidei,&lapis Tciffilis, der Schifer.

Succinum electrum, hoc improprie Germani miscent cum gagate, & vocant, & ornstein/& rennstein/ Aagstein. Est enim
gummi seu resina, vel lacryma indurata. 1. Populi, secundum Diosc. Ouid. & alios: vel alhi; licet populum & alnum,
pro vna habent arbore. 2. Pini. 3. Pinastri, vere, in Eridano,
seu Pado, & mari, coloris flaui, mellei, perspicui, candidi, ossei, & dicitur a Germanis, qui legunt succinum Glastum,
& assataro.

Galactites. Lapis Galactites dicitur, quia lacteum fuccum resudat, coloris cinerei, gustu dulcis, præcipue in aqua. In Saxonia nascitur terra & incrementum habet, vt obseruaui: veru Germ. eius nomen nondű expiscari potui: De hoc consule Dioscor.l.c. & Plin.l. 37.c. 20. qui galaxiam siue galactitem similem esse dicit epimeli, sed intercurrentibus sanguineis aut candidis venis. Galactites autem inquit ex vno colore lactis est, & eundem vocat leucogogeam & leucographiam & synephiten, succo lactis & sapore notabilem in educatione nutricibus lactis fœcunditatem infantium alligatus collo saliuam facere dicitur. Ferunt & illum ore liquescere& memoriam adimere. Mittit hunc lapidem amnis Achelous & Nilus. Sunt & qui Smaragdum albis venis circuligatum galactiten vocent. De illo consule Alb. qui nescio, quas magicas vires illi tribuit: Item Solinum in polyhist.c. 13. qui atrum scrupulum dicit esse succi albi.

Gala, id est, lac.

Galaxia, Sternenferbung oder Reinigung.

Gallicus, Nort Nort Oft.

Gamathei sunt lapides, quibus cœlestes vires & supernæ constellationes imprimuntur, mirandis characteribus, imaginibus & siguris insigniti, quales aliquando natura fabresactos videre contingit e montibus erutos, quandoque secundum ripas ripasaquarum: Stein mit himmlischen Figuren imprimirt vnd verbildet.

Gangræna, incipions partis affectæ mortificatio. Ralt Brand! Gafar, id est, somus.

Gatrinum, id est, cinis clauellatus, Wend 21 chen-

Gaza fumigid oft, Sutten Rauch.

Gebalum, id est, reparandium. Coagulare idem.

Gecharsun, difdaha;id est, rana.

Gelion, folium, phyllon, come, chœte, Blatt.

"Geluta, id est, herba Carlina.

Gemma ex araneo. Nos Germ. specie aranei habemus domeftici ingentis magnitudinis, que a cruce nomen inuenit propter caussam, nescio quam: siquidem dicimus; ein Creuss
Spissiforsitan a texturz forma, aut a colorib. corporis transuersis, & piaculum est, quasi tales araneos ladere. Dicuntur
enim attrahere omnia venena exadibus, & tempore pestis
rarovel nunquam conspiciuntur. In horum capitulis gemam
ferunt reperiri prasentissima contraomnia venena & incantationes. Verum illa nunquam vidi, neq; ausus sui dissecto araneo quarere. Necmirum est illam gemmam talem habere yim, cum videamus relas ipsas araneorum magni esse momenti ad quamplurima.

Gemma tartarea, lapis generalis ex diaphano tartaro, em 30

fchlecht deß Steins.

Gemma Beryllus. 11. Beryllus, ein Werill.

2. Chrysoberyllus, Ein gelblichter Berill.

3. Chrysopralius, Ein graner Berill.

Gemma Prasius. Lapis colori porri similis, Ein Draf.

Gemma Opalus vel poederos, Em Wesse.

Gemmæ Cerauniæ: 1: Ceraunias longus, Gin hinglichter pund glatter Rrottenftein.

Hh

LEXICON ALCHEMIA MART.

2. Rotundus, Ein Nunder.

Gemma Iris: 1. Iris est lapis sexangulus, candidus, qui quando radios solares excipit, arcum coelest similem facit in parietem, Sin Stein/gibt ein Scheinvon sich in der Gonnen/alle ein Regenbegen.

2. Irides adukerinæ sunt, quæ veram imitantur. Id facit: Brontias polita& cadida. Item sluores slaui translucidi, qua-

les vidi apud Fabricium nostrum

Gemmæ Rubetarum. Phrynus bufo seu rubeta; ein irzbische Rrote oder Pafte/vt vocant Saxones, tam fædű animal, degens in antris non fine gemmis est. Huius n. species in Gallia & Hispania, qua cornuta, maculis croceis & nigris liuentib. nomine borax, in capitibus gemas fert eiusdem nominis, die Rrottenstein/colorisinterdu in candido susci: quemadmodű talé vidi apud quendá nobilé. Interdű ét in medio cœruleum habet oculu, si viuz boraci extrahitur adhuc vel palpitanti. Interdu niger est notulis liuentib nigris, vi nostri sunt bufones, & ralé ego aliquando habui. Forma erat rotundus, magnitudine mediocris fabæ. Interdű virides, interdű versicolores et boraces reperiunt. Vulgo tales lapides cropodinas vocăt. Interdií ét in his forma bufonu apparet sparsis pedib. gestantur hiannulia principibus. Na vbi venena sunt, psens talis lapis colore mutat, & quasi sudans guttas emirtit, & mire quodvidi expetuntur a nostris boraces lapides bufonib.ita vt faltu cosrapere nitătur: Congregantur et circa eŭ, vbi apponitur in terra. Cereru an boraces fiant seu gignatur e cerebro bufonis, yt draconites, velechites, tuo relinguo iudicio. Alii : boraces nasci ex viscositate spumævolunt, g boraces seu bufones in vere cogregate efflant in caput alicuius eximii, quali regis boracis. Nostri quoq bufones tales flare lapides dicuntur. Ceteru de apocimis, pon den Bacten in den Krotten/vide: Plin.

Plinium. Nunc quoq; bufones suspenduntur aere, vranefiant & præsentissimo remedio sistunt omnem suxum sanguinis.

Genula ex transplantatione pastinaca, Ein Missendichs aus Dastenact /fo man sie offeverses.

Geographia, Die Runft der Erfundigung des Erdriche : Eide

beschreibung.

Geomantia est ars & scientia terrarum notissima. Sed h.l. dicitur, cum astra terræ se patesaciunt hominibus, vt inde prophetiant aut præsagium sumant, quod sortitur essectium. Dicitur etiam Astronomia terræ, quæ aupliciter operatur, aut perastronomicas calculationes, autpor puncta: Die Aunstein die Erbedurch Duncten quermessen.

(Geometria, finitura, decempedatura, agrimenlura, Dic Runft

def Meffens/Landmaß/Gaumeffung.

(Gerla, id est, cerula.

Gerhulle, saxi species.

Gefor, idest, galbanum.

Gi, id cft, terra. Gi, Das die Mahler branchen ift das / daß fith in den Glafiofen / Raminant oder in den Glaf Hitten/wie ein Glunfen anfrange.

(Gibum, id est, caseus.

Gibar, i. e. medicina metallica, Em Arenen auf den Metallen.

Gich, Geplin, ideft, giplum.

Gigantes funt elati vel proceri supravas, præternaturam homines vel leges naturæ.

Gilla, grillus est vitriolum sua sponte resolutum in aquam; nonnulli putant a natura talem exhiberi liquorem. Sunt qui hoc nomine salisarmoniaci aquam appellant. Purgat ventriculum, Bitriol/der den Magen reiniget.

Giluus, heluus, medium inter album & russum, melinus, cirron, balion, citrinus, citrinon, Estrinfarb/Falb/Bleichrot/Rall/

Bitbleche/Citronfard. Hh 2

LEXICON ALCHEMIA MARTA

Gipfum, id eft, Armenifch Erberich/Sparfalct.

Gir, Girh, id est; calx viua...

Girgies, id eft, albi lapides fluminis, Weiß Bad fifchlein.

Girmer, id est, tartarum.

Gililim, idelt, gummi...

Gitenon, id ell, latum commune, gemein Leim.

Glacies dura, id est, crystallus. ..

Gladialis est ars; qua inxta firmamenti cursum astrorum gladii i cuduntur, & enles; quibus & incudes resistere nequeunt: inde vocatur & Incusina.

Glassachigenus vernicis; trockener Wirnig.

Glisomargo, id est, creta candida, Schone weiffe Rreide und ift eine Riride der Bientehren mit einem fetten Derd vermijcht.

Simmer over Ragen Silber. Habet quidem colorem argenti, sed argentum non est fellium autem argentum dicitur asimilitudine forsitan, quod corum oculi nocu lucent, tali modo: siuc quod cassum & inutile quiddam sit: nullum n. fructum præbet; sed igne consumitur. Si vero acure consideras, minime consumitur, sed tantum purgatur (virobservani aliquoties) licetres sit nullius momenti; & alium colorem assumit, & proculdubio species estamianthi: Natura his coloribus in intimis terre sesole caste cereum de chrysocolla, vide Serap laggreg; c. Tincar; qui & natiua chrysocollam in ripis maris inneniri dicit, & este est specieb salis cal. & sic, 4. gradi Porro quis sit cius: vsus in medelis, & quomodo lauari debeat; side la Diosc Est & chrysocolla venenata plus dost a iusta accepta.

Glomer, idelt; rotundum.

Ghutengideltifel tauri, Debfen Gall.

Glüten ift/daßigufammen helt/ Leim/Blut.:

Gluten, simonia, sinouia est pars corporis nobilissima, subrilis, .

pura,...

ppra, alba, perspicua, sal resolutum dusce, & humor naturalis, seu liquor in omnibus iuncturis membrorum instar albuminis ouorum: in qua perspicua materia si generetur tartarus, ob sal resolutum, quod habet in se quandoq; coagulatu, oritur inde podagra, cuius etiam locum & verum domiciliuesse asserii. Das Gliedma si radarum tas Bipperse mirbi aus dem tartaro, so darem sullicoter so das gluten sich coagulirt.

Glutinis tenacitas est resina mineralis, vt terebinthi resina arbo-

ris luz, rin Mineral Darg.

Gluta vis tenacis picis & efficacia, eine jahen Sart Eigen chafft.

Gnieft, Saxi species.

Gnomi; dicuntur homunciones vel spiritus corporei sub terra vinemes; alias pygmzi, cubitali vix altitudine, Wergmansen.

Mespila, puluis.

Agabor, 🔾

Golel, idelt, animal cornutum.

Gradatio est metallorum in gradu assedionum exaltatio, qua pondus, color, & constantia potissimum ad gradu excellentemper ducuntur. Negrenim in substantiam per se transsigurandam vim habet, sed duntaxat qualitates vel quantitates in gradu extollit, vel etiamex occulto in manisestu producit, nihii mutata specie priore: veluti si natura deditauru album, gradatio id rubissicat; si volatile sigit, si impuru purissicat, &c. Graca magia est arssuperstitiosaa Gracis inuenta, vel salte culta, visiones vanas tractans, qua essiciebant; vrapparerent ea, qua vere non erant: indeque magnam apud ignarum vulgus sapientia: captarent: existimationem, cum nihil aliud esset, quam oculorum aciei per obsuscionem transmutatio, ex imaginationibus hominum sumens exordiu, quoru assensus cum insideli conatuper omnis medacii machinatione coniungebatur in similitudinem.

Hh 3

Granatus, ein Grandtlin. Forfitan a pomo granato nomen inuenit. Species est proculdubio carbunculi. Est gemma rubea perlucida, fimilis balauftiis, coloris rofacei, obscurior carbunculo. Altera eius species, intra ruboré violæ sparsun colorem habet. Propterea granatus violarum vel violaceus dicitur: Similis propemodum amethystizonti carbunculo. Eius patria est Æthiopia, & arena maris. Granatus lætificat cor, & pellit tristitiam. Huius vero fæmina dicunt esse pæaniten gemmam, quæ granatus de Michedonalias dicitur. Et volunt illam certo tempore concipere & parere lapidem fibi similé, & mire prægnantib.conducere. Plin. 1.37.c.10. & Sol. car, non paraniten, sed parantide vocat. Estq; perantides gema illa, que a nostris dicitur gema huides, ein Gemahu. Plin. eam & gemonida dici ait. Et testatur fieri prægnantem & parere, mederiq; concipientib. & parturientibus. Reperiri in Macedonia iuxta monumentum Tirefiæ: & ex aqua glaciata ortarum gemmarum esse speciem, quia etiam sit candida.

Granum viride est fructus arboris terebinthi, Won Lerchbau

men Rruche.

Granum nil eft semen Indici, bamit man die Zücher ferbt.

Granulatio est in granula cominutio. Ei inseruit susso. Est enim propria metallorum: & perficitur variis modis: Fusa metalla in aquam essunduntur, cuius vi diuerberata dissiliunt. Fundi vero in catino vel trulla cochleari serreo debent. Nonnunquam aquæ imponuntur scopæ e viminib. exilibus, vt eo melius dissiliant. Loco scoparum tabella, vel colatorium angustissime pertusum, vel crates ad vsum venit.

Granuliren, Rornen.

Grassa, id est, attinekar vel borax.

Gratiola nota herba: magno olim pretio ad nos allata, deinde circa Noribergam reperta fuit: in agro Argentoratenfi proxime vibem copiose prouenit.

Grauus, marmor, porphyrites, marmor porphyreticus, rubeus ad modum purpuræ, cuius vius est in spontaneis rerum solutionibus, rot Marmelstein/Porphyrstein.

Grus, Storche/ Eranich/Damit man etwas auffhebt.

Gruma, 3ft Beinftein.

Guaril, id est, stellio, eine Moll

Guarini, sunt homines ex influentia cœli viuentes, Leute | bil auf der himmlischen Influențichen.

Guma, id eft, mercurius, argontum viut Duct fiber. In Turb.
fol. 14. Ift viffgelofet Gold/duplex Mercurius.

Guma, gumi, ist oli sulphur und coagulum, es stillet tie Milch! und wirdt von ihr soluirt, ist auch ferment.

Guma paradili, if Auripigment.

Guma cupri, Spangrun/ oder Bitriol/ wirdt auch Gips gernannt/pnd stillicidium Veneris:

Gummiafimar, id est; gummi amygdåli.

Gummi arboris nucum, id est, tremulæarboris.

Gummi cedri, cedria vel cedrina, kedria, kydria, kitran, Alkitran, Xerbin.

Gumicula, limicula, Valeriana, phu, Baldrian:

Gutta rosacea est rubedo in facie similis illi, que tinctura est lepre incipientis, Nottropffein eusserliche rote der rote des Aussfance gleich.

Gutteo, idest, gumma, quæ est marinum.

Gyplum a German. dicitur, Sparfalt / oder Gype/a Latino: Saxones vocant, Sparfalt : Quia fit forfitan ex lapide speculari, quem vocant Spar oder Sperglaß/propter vitri similitudinem, also/daß auß Sperglaß/wirdt Sprefult. Est autem gyplum cognata res calci, sed non est ita calidum. Differunt quod calx restincta humore aliquo acquirit calore, gyplum

LEXICON ALCHEMIA MART.

vero non accenditur restinctum. Vis illiest astringere, obstrucre, potu strangulat. Consule Dioscor. 1.5.c. 81. & Plin. 1. 36.c.24.licet olim vino illo condiebantur. Vsus eius tantum extrinsecus est propter nimiam eius exsiccationem & strangulationem. Est vero duplex gyplum. Vnum est fossile& natiuum, & e terra effoditur, summa tamen tellure. Estque res similis fere nitro, latis nonnunquam venis. Notum illud Theophrasto & Plinio; qui Theophrastum imitatus est. Et nomen suum apud nos retinet, & dicitur Gros. Reperitur aliquot locis, atq; etiam ad Albim. Nam Albis vbi inundauerit, segum vehit gypsum, & lapidem specularem. Alterum gyplum est factitium, & fit seu coquitur (ytar enim verbo Plinii) ex lapide albo, fimili alabastriti, cuius lapidis quasi yenæ reperiuntur in saxis Ienæ, & ad sylvam Hercyniam: item &Salueldiæad fodinas,&inSaxonia ad ipsaflumina. Et mihi videtur, quille lapis fit quasi medulla indurata saxi (Stein) marct: aut videtur esse species aphronitri, aut gypsi veri, aut lapidis calaminaris. Vnde & quidam Saxones & hunc lapide vocant, Unfer lieben Framen Enfloum fic calaminaris lapis proprie dicitur. Secundo gyplum factitium fit ex lapide illo scissili speculari, qui a Germanis dicitur, Sperglas / glacies Maria, Infer lieben Frawen Enflouiarepræsentat formam glaciei. Et hocest optimum gypsum, vt testatur Plin.1.36.c. 24. De lapide vero speculari infra plura de lapide Arabico & Selinite. Albertus, gypli extremitatem natiui vult esse lapidem specularem. Ceterum de gypso consule Plinium L.iam C.&1.35.c.12.&17.& Serap.lib.aggreg.c. Gyplen vel Ilgerin. Gyplum candidissimum, solidum, Cyprium, de quo pocula & vafa varia fiunt, quibus odores continentur, Weif Gyps auf Covern.

2. Aliud

22. Aliud Cyprium candidiffimum, venis cinereis distinctu, Epps mit grawen Strichen.

3. Hildeshemium candidissimo ebori non dissimile, Gpps

mie ein Belffenbein.

4. Northusanum candidissimum, e quo itidé pocula fiunt.

5. Aliud Northulanum, venis subcinereis ornatum, ex quo similiter siunt pocula.

6. Glebosum, quod marmoris more nitet & micat, Gpps.

, einem Marmor gleich.

7. Hildeshemium glebosum; molle, saccharosimile, Einem schonen Juttuderglesch.

. 8. Isfeldianum capillare, Haritht Gyps.

- 9. Isfeldianum candidum leissile, Schiffricht Gnps-
- 10. Ienense candidum, iuxta saxum calcarium, cinereum.
- . 11. Hildeshemium, in candido cinereu, glebosum, Gechts-grawer Groß.

12. Hildeshemianum cinereum, ex multis crustis constans.

13. Mellei coloris, pellucens.

14. Subruffum Milenum.

15. Vstum, quo Thuringicalcis vice veuntur, Spailaid.

16. Vitum, a quo variasimagines faciunt plastæ, Darauß sman schone Bilder geuff.

hinotæ.

H

Hæmatites, Sedeneg Arabice, a German. Slutskin/propter colorem sanguineum, quo tingit, & etia spectatur præcipue, qui sossilis est in sodinis, & propter essecti etia, quem habet in sistendo sanguine, in omnissiuxu sanguineo. Plinius varias eius species sacit. Est n. hæmatites diuersus secundum regionu natales, in Lybia, Ægypto, & Hispania, & in Choruscis Northusiæ: Item Hattesgerodæ, in Saxonia Goselariæ, in Iuderis montibus Annæbergo & Geuro, ad Salam, Salseldiæ, Salburgiæ, Ienæ. Est & diuersus hæmatites, si mollitiem & duritiem eius consideras. Sunt ergo hæeius species mi-

Elæmatites: 1: Fossilis, qui celebratur a Diosc.l. 5. c. 90. cuius patria Ægypt est. Niger, colore saturato, durus, friabilis, suo ingenio æqualis, nulla sorde admixta, nulloq; zonar u discursu. Hæc prima species inter fossiles hæmatites nostros reperitur, sed rarissime vix vnum & alterum vidi, vulgo alias omnino ignotus:

2. Niger reperitur Gossaria; reddens succum croceum: durissimus, incognitus etiam officinis. Reperitur & is, licet raro ad Hercyniam sylua in Cheruscis. Est q; procul dubio gemma seu lapis Alberti Medus niger, qui tritus reddit croceum succum. Cuius altera species viridis. Dicitur autem Medus, quia a Medorum regione adfertur, & reperitur ad Phasin.

3. Fossilis in Hassia, multis in locis reperitur, qui purpureus sissilis seu scissilis.

4. Fossilis pulcerrimus nascitur in Geuro & Annebergo, Salfeldiæ. Hunc laudant aurifabri, quod sit ad cotem durissimus, ad gemmas poliendas. Niger est, & quasi turbinatus.

5. Fol-

G. Fossilis reperitur in iisdem locis, niger, tres ad cotem reddens colores, Trichrus, qui possit dici: sicuti Plin. 1.37.c. 10. trichrum ex Aphrica, describit nigrum, qui tres succos reddit: a radice nigrum, medio sanguineum, a summo candidum. Et hic quog; nosterille trichrus turbinatus est, & durus.

6. Reperitut in Cheruscis, Northusse, Hazgerodæ, quibusdă in montibus, qui omnino formam cerebri detecti prebet, longe pulcerrimus. Cuius formă satis mirari nequeo. Et eius virtutem mirabilem in sistendo sanguine ex narib. expertus · fum. Plin. 1.36. c.20. hæmatiten & schiston cognatione habere docet. Et hæmatiten discernere venas rubetes, & g sit na-. tura friabilis. Præterea hæmatiten & anthracitin vocari ait. Quo nomine anthraces Graci multas resdixere, vt supra docuim⁹. Facit aut eius s. genera secundi Sotacu, pter magnete. Hæmatites Plinii. r. Æthiopicus, vtilissimus oculis, ex iis, quos vocant panchrestas. Huncidem Plin. 1. eod. c. 16. hæmatitem magnem vocat. Et reperiri eŭ dicit in Æthiopia, vbi sit magnes iple Æthiopicus. Est vero iuxta eundé hic sanguinei co-Ioris. Si teratur, sanguineum & croceum reddit succum, sed tamen ferrum non attrahit, vt magnes. Et profecto est magna cognatio magnetis & hamatitis. Ex magnete veheméter ca-·lore ambusto fiunt hæmatites.2. Androdamanta, vel atrodamanta, duritia ac pondere infignis. Vnde & nomen inuenit, coloris nigri, pcipue in Africa inuenit, trahés ad se ferru, reddens fuccu fanguineu. Huic respodet plurimu noster hæma-

miles. Vtilis ambustis, ad omnia vtilior rubrica. 5. Schistos, cui altera species nascit in Africa, S. nigrū schiston. Quod attritum aquariis cotib. reddit ab ea parte, qua suerit radix, ni-

tites, q reperit in Geuro durissimus ad coté, q est trichrus. 3. Arabicus, durus, vix reddens succu adcoté aquaria, aliquado croco similé. Huic noster respondet, q reperitur Goslaria, & ad Hercynia sylua. 4. Elatites, cu crudus est. Coctus aut dicit

grum colorem, ab altera croci. Ceterum, quæ sint vires & auxilia his speciebus consule Plin & Diosc. L. C. vbi & inuenies modum adurendi & adulterandi hematitis. Deinde vbi plurimum reperiatur, nempe in rubrica sinopica: & quod siat plurimum ex magnete combusto vehementer, seu igni artisciali, seu calore terræ. Hinc possibile est, vbi sit magnes, & ibi reperiri hæmatitem: & econtra. Sic vti sieret in fodinis ferrariis, vbi magnes reperitur. Docet Dioscor. etiam L. C. in Ægypto & hematitem sponte natura in metallicis enasci. Id sieri in nostris fodinis in sudetis montib. crebro videmus. Ceterum de Hæmatite vide Serapionem lib. aggreg. cap. sedeneg. Et hæmatiten veteres Martidicarunt.

Hæmorrhoides; sanguinis in ano profluuium; die gulden Ader/
oder Blutslüß under sich/Bauchsluß/die Epan/ Blutgang

Hager, id est, lapis. . (von vnten.

Hal, dicitur Sal.

Hal, id est, acetum, alias Hol.

Halimar, id est, cuprum.

Halcyon, alcion, alcedo, ornis actae, cerylus, glacialis auicula,

Eignogel.

Halcyonium. Quæ sint aues dilectæ Tethidi halcyones, quæ species, quando socissicet, quis modus parandinidi, quæeius forma, vide Plin. l. 10.c. 32. & l. 2.c. 49. & l. 18.c. 26. & illam lepidissima sabula apud Ouid. 11. Metamor. & alios, qui de talibus scripsere. Merito quidem Glaucis Nereidibus, vt noster dicit. Virg. & Theocritus, halcedones vel halcyones aues pulcherrimæ sunt voluptati. Abissis ergo halcyonibus nomen habet halcyonium seu ceycuma Geyce. Est autem halcyonium nihil aliud, quam maris spuma concreta, & intus res seissilis, stimulans in saucibus & oculis. Vide & hodie spuma maris inosticinis dicitur. Sed non est spuma salis illaseu maris, de

ris, de qua supra egimus, licet cognatio in his quædam sit. Spuma enim salis illa est lanugo siue ramentum spumosi maris in petris coagulatum. Hoc vero halcyoniú est spuma marisconcreta, scissilis & spongiosa. Dicitur autem halcyoniu, quia halcyones aues condunt nidos pendentes æquore, vt Poeta dicit; existo spongioso & cócreto quasi lapide, vel iuxta hanc concretam spumam. Diosc. 1. 5. c. 83. quinq; genera halcyonii recitat, hodie vix vnum & alteru habetur, scilicet: Est halcyonium primum spissum acerbi saporis, spongiosa facie, tetri odoris, piscem olens, es fischenget fehr. Hoc in littoribus maris, & etiam ad Hauelam reperitur, vbi funt halcyones (quæ ab incolis diguntur, licet improprie, Wastro hunicin/ & aliquo modo proprie; Elfrogel | quia glaciosa hyeme nidificat & excludit pullos. Illo tamen nomine dicitur & alia auis, nempe, quæispida est.) Secundum halcyonii genus est simile pinnulis oculorum, aut spongiæ, fistulosum, leue, odorem refert algæ." Hæc duo prima genera in smegmata forminarum sumuntut. Hinc Ouid. dicit de Medfaciei:

Addita de querulo volucrum medicamina nido; :Ote fugant maculas: halcyonea vocant:

Tertium genus est in forma simile vermiculo, & magisvergit ad purpuram: & illud vocant Milesium. Est qui diureticum. Quartum genus est silccidis velleribinon dissimile, multisqui hiat inanitatibus, leue. Quintum genus exsistit fungi figura, sine odore asperum: in Propontide iuxta insulam Besbicon nascitur: & patrio nomine, quia salsum & asperu est, vocant halosachnem. Est q; aptum dealbandis dentibus. Et hoc assumiturad sinegmata & psilothra. Ceterum quomodo cremari & lauari debent halcyonia, vide Dioscos. L.C. & Bulkasim. Plin. 1.32. c. 5. sieri halcyonium dicit ex nidis halcyonum li 3

siue ceycum, aut esordibus spumarum crassescentibus, aut elimo, vel quadam maris lanugine. Et facit eius genera quatuor. Primum cinereum spissum, odoris asperi: secundu molle, leuius, odore fere algæ: tertium cadidioris, forma vermiculi: quartum pumicosius, spongiæ putri simile, pene purpureum, quod optimum, Milesium vocetur. Ceterum de viribus illorum eundem consuleL.C. & Serap. lib. aggreg. cap. Zebus Albach, siue Zebethabar: Almansorem 3. tract. capites spuma maris. Qui omnes has species dicit calidas & siccas. Postremo suerunt, & qui halcyonium non spumam maris esse dicerent, sed idem hoc, quod artis, idest, adarce dicitur, & caro marina.

Hara, id est, Iuniperus, Ractholder.

Halinitrum, Salniter.

Harmat, id est, fructus Iuniperi.

Harmel, semen rutæ sylvestris, Wild Rauten Samen: etliche wollen/es seind Dreib Rorner.

Haro, species filicis similis polypodio, ein Geschlecht des Farns/ oder Waldfarren/wie Engelsüß.

Harpago, Sahad/Sturnhade.

Harpago prægrandis, Prembs/ Prembs/chuch.

Hartwerck, species panum æreorum.

Hasacium, id est, sal Armoniacum, Salmiar.

Heinricus rubeus, est vitriolum ad rubedine calcinatum, Xotte Seine/Dae ist/rot calcinirter Bitriol.

Hel, id est, mel.

Helebria, species verarri nigri rubeos flores edentis.

Helle, id est, viscus.

Heliotropium est melissa Paracelsi: Sonnen Würbel: das blaw helt Theoph. für sein Welissen.

Heliotropium gemanascitur in Æthiopia, Africa, Cypro, por-

racei coloris, smaragdo similis, sanguineis tamen distincta

est guttis.

Heliotropium vero dicunt, quia deiecta in vas aquæ fulgorem Solis accedente percussulanguineo mutat, maxime Æthiopica. Eadem iuxta aquam speculi modo Solem accipit deprehenditq; defectus subeuntem lunam ostendens. Magoru impudentia heliotropium valere dicit vnctum succo herbæcius dem nominis, ne gerens illam conspiciatur. Hanc & reddere diuites & homines bonæsamæ, valere contra venena, & sluxus sanguinis: Vide Plin. 1.37. c. 10. & Alb. in suo Lapidario.

Helnesed, id est, Corallus,

Helunhai, id est, annulus Salomonis in arte Nigromantia.

Hemicyclium, Donlege brattlein.

Hesmic, quarta pars libræ.

Hidus, idest, flos æris:

Hinnicula, genicula, gumicula, Valeriana. Verum puto variationem ex errore scribentium.

Hismat, id est, spuma argenti.

Hispanicum viride, id est, Hyspalensis, id est, viride æris.

Homo funem in brachium vel pectus involuens, Sactzicher.

Homunculi imagunculæ, quæ hominem sidereum inuisibilem in se habent ad hominum similitudinem factæ, Reine Mens schen oder Vilder auff den Menschen gemacht/die den unsiefes baren Menschen des Gestirns in ihnen haben.

Holsebon, helsaton, helsebon, id est, sal comune præparatum. Horizon, mercurius auri, Das Ducce silber auß dem Gold. Hunc, id est, supiter, stannum vel hucci.

Humor vitæ omnia viuentiane arescant, sustentans, somentum & pabulum calidi naturalis; alias radicalis humor: Wasein lebend Dingsdaßes nit versamresaussent gate.

Humoris receptaculum, Aizucht.

Hyarith, ift Luna.

Hyacinthus, em Dyacinth. Gemma est disserens ab amethysto, quod sulgor violaceus emicans in amethysto dilutus est hyacintho, gratus primo aspectu, euanescit antequa satiat, marcescens celerius nominis sui flore: vt inquit Plin. l. 37. c. 9. & Solin.c. 33. Mittit autem hyacinthos & chrysolithos Æthiopia, India; Arabia. Arabes tres eius saciunt species: scil. coloris rubri, citrini, & antimonii. Albertus eius duo genera facit, scil. aquaticum, quod in slauo albescat, vel in rubeo aquescat. Deinde sapphirinum, quod perlucidum & slauum valde. Hinc dicimus hyacinthum sapphirinum, cuius patria in Æthiopia. Vis est hyacinthiprouocare somnum, valere contra toxica, exhilarare hominem, cosortare cor. Reliqua, qua plus quam magica mihi videntur, omitto. Ceterum hyacinthum veteres astrologi dicarunt Ioui.

Hyacinthus, qui in auro ruffescit, Embrennender Jacinib.

2. Aurei coloris.

3. Ad electri colorem declinans, Ein bleicher Jacinif.

4. Scaber, Gin vnreiner Jacinth.

5. Adulterinus & factitius, tinctura adhibita, Ein falscher Jacinth.

Hydropiper, persicaria rubeistincta maculis, rot Wasserpfeffer.
Sine maculis genus persicaria vocamus, Dfohenfraut.

Hydromantia est ars sumta ex astris aquæ, cum in ea sese patefaciunt hominibus ab inundationibus inusitatis, suctuationibus, alisses apparentiis.

Hydrophorbia, Wassergall.

Hypoglossum, hippoglossum, epiglossum, epiphyllocarpon, vuularia, bonifacia, lingua pagana, bis lingua, Auffenblatter/
Rapsselfenfraut/Haugblat/Behrblat/Rungenblat/Ralfraut/
Tapensfraut.

lacens,

.1

Acens, vel fundamentum montis, Daßliegend deß Bergs. Iassa, id est, herba Trinitatis, Jesus blumlein / Drenfaltigfens blumlein.

Inspis, hæmatites, Blutstein. Estalius viridis coloris.

Iaspis a Germanis, cin Jasp/lapis seu gemma est multarum specierum. Nam Dioscorides eius septem enumerat species, scilicer: Est laspis viridis Smaragdo similis. Secundo laspis est smilis crystallo, colore pituitam imitans. Tertio est Iaspis non dissimilis aeri. Vnde dicitur aerizusa. Quarto - est laspis, quasi fumo infecta, quæ dicitur capnias. Quinto Inspisest lineis albis, & resplendentibus præcincta, appellata assyrios. Sexto est iaspis similis terebinthinæ, quæ dicitur terebinthizula. Septimo, est Iaspisæmula gemmæ Callaidis. De quasupra cap. 48. Sunt omnes amuleta, & accelerant partum appensa femoribus, secundum Dioscoridem. Plin. lib.37.c.8.&9. plurimas species, propter colores, patriam, & bonitatem Infoidis enumerat, quarum nonnullas hoc locoaddemus. Primum secundum Plinium, est Iaspis viridis translucens, similis Smaragdo Indicæ, quam gentes plurimæserunt. Hanc totus Oriens pro amuleto habet, & e petra cum per trăluerlum linea alba præcingitur, dicitur grammatias, & poligrammos a pluribus. Secundo Iaspis est, Plinio glauca pinguis in Cypro. Tertio est Iaspis aeri similis in Perlia, propuerea talis dicitur aerizula: & a Græcis boria, quia cœlo autumnali matutino similis. Quarto Iaspis est cœrulea, circa amnem Thermodoontem. Quinto est laspis purpurea in Phrygia: Sexto est ex purpureo, cœrulea, non refulgens, in Cappadocia Septimo est Iaspis similis Indica in Thracia. -Otauo est Iaspis turbida in Chalcide. Nono est violacea in Sardis. Decimo est similis crystallo, aut phlegmati. Optima autem Iaspis secundum eundem Plin. est, quæ purpurea, aut rosa similis, velsimaragdo. Meminit autem Plin. L.C. & onychi punctægemmæ, quam vocant Iasphonychem: quæ quasi nubem complexa, imitando niuem, stellata rutilis pun-@is, similis sali Megarico est: & veluti fumó infecta, capnias dicitur. Hanc vero onychipunctam Diossorides simpliciter enumerat înter Iaspides. Er Plin.L.C. & a Theophrasto & a Diofoor.discrepare nonnihil videtur. Sed hæc relinguamus doctioribus excutienda. Iaspidis proculdubio & est species gemma illa tanti pretii iam apud nos, que dicitur turchus, vel ve volunt, turchoys, ein Zurces. Colonis ad coeruleum tendentis: nonnunquam flaui, nitidi, candidi, ac si lac penetraret in colorem flauum. Cuius vim volunt esse, quod confortet visum, & præseruet a variis casibus. Nos quoq; in Germania Iaspidis speciem pulcerrimam habemus, in Bohemia viridis, internitétib. rubeis lineis, & punctis, & spadicei coloris, Cassanien braun/immensi effectus. Et reperitur cirea Iena in Thuringis, Aldenburgi in Milnia, & aliis locis. Iaspidem contra sanguinem & fluxum menstruorum præsentissime valere expertus fum. Item iuuat & partum, & tegit conceotum.

Iaspis, Smaragdo viridi similis vna parte; altera cœruleo fossili obducta, Ein Schwanischer Stein/ halb Malachit/halb

Bergklasur.

2. Smaragdo similis, quæ lincis e cæruleo fossili ornatur, Darburch blame Strick gehen.

3. In viridi cœrulea; Ein blawlichter Jafpis

4. In viridi nigra, Schwarngrun.

5 Viridis, lactefuffula, Weifigrun.

c. Bo-

6. Borea, que colo sereno est coerulea, dista Turcica, Gin Drientischer Zurdis.

7. Borea, que colo sereno est coerulea, & dimidia sui parte viridis, Ein Zurdis/der halb Japis.

8. Borea, Strigensis, in coeruleo albicans.

9. Iaspis borea factitia, Ein gemachtet Zurchif.

10. lasponymlapis, qui in vna sui parte est laspis, in altera Onyx, Auffder einen Geiten halb ein Chalcedonier.

AI. Iaspis purpura, cum chalcedonio mixta, albis punctis,

Woller weiffen Bleden von Chalcedonien.

Onyche, & flauis, quafi ex eiuldem generis Iaspide.

13. Purpurea, que punctis & lineis candidis ex Chalcedonio & Iaspide rubra & flaua mirifice est composita.

14. Purpurça, pura.

15. Corenfis, ex Misnia, sanguineo colorerubens, Gin scholenerroter Jaspis/so ju Coren in Weissenbricht.

16. In rubro nigra.

17. Flauo colore diluto.

18. Flauo colore laturo, Ein fconeurotgelber Jafpis.

19. Flaua rubris maculis.

20. Iecoris colore.

21. Saturo iccoris colore, Ein dundel Leberfarber Jafpis.

22. Islebiana rubra, quæ in se haber, vr geodes Moteschanus, fluores candidos, pellucidos, sexangulos.

Icheritia rubea, heresipela, Das Rotlauffen/Bolden/fchone.

Idam, id est, pulmentum, Gin Muß.

Idiotælunt contemtores verarum artium, etli fælarum sint peritissimi professores, Einungelehrter/Berspotter/Berachter guter Runste.

Idroagira, id est, aqua alkali.

KK 2

Idraogiros, id eft, Anter ein Mift gollen / oder Mift feken unnde

Issides, idest, cerusayel cinis plumbi.

Ignis, Ist nach eilicher Meinung das Delsso auff der distillation

Ignis. Ignis pro lapide philos. Bernhardus fagt: Das habe et su offenbaren verlobt/sie fagen aber dannoch/man solls mas chen/mit. Mist/Umpeln/oder Rolen Der erste Grad geschicht im Wasser/der ander/in Eschen/der dritt in Sand/der vierdte/in Essen fenlet/oder in der Flamm.

2. Rolarius sagt: Das Fewer des Mists wiretet in der digestion, da das balneum nichts gut : Darumb wollen etliche/ man soll in das balneum Aschen ihun / vand wann man das

Fwer mehren wolle/foll man Sand drein thun.

3. Das Regiment des Fewers beschreiben sie durch tievier Betten des Jarse Aurora sagt: mache em Fener Dampffect to das digirir und Roch steites micht wallent to der sieden tollt und verschlossen mit Luffe umbgeben, das nichts wie bren oder verendere turchtringe penetrire; also sagt auch Treuisanus.

4. Der ei fic Grad de f F wers mehret/bifidie Weiß angehet/ vud geschicht mit einer Lami en/dren Monat. Der ander bif die Weißperbracht ist/mit zwenen Dochten dren Monat Der dritte/bif die Weiß fix ist mit dren Dochten/dren Monat Der vierdte/mit Kolenbif at & Ende dren Monat.

5. Die Famm foll das Faß nicht anruren.

6. Das Blaf foll nicht herau ffer genommen werden/bif alles & ferigend ve Ubracht iftliaß dich andere nicht fre machen

7. Wann du die materi ein sein wilt/ foll Glaßennd materi warm sen / daß sichenicht anhänge/ dann rutells fein wol zus fammen, daß zu Boden sencke und also figillies.

8. In -

8. Nader distillation foll der alembic Glascren sein/ vnnd an

allen Jugen beffrichen.

9. Teruil. Rochs alfo/defi die Clementen bleiben / vnd regier das Jewer alfo/daß das Wiffer nicht destruirt werde / alfo res gier die Erden / daß der Luffenicht zerstöret werde / dann die Africhen ist einerstorben Ding / fan nicht aufferweckt werden/abir der Raick fans.

Ignis calor, aut est naturalis, aut artificialis,

Ignis algir, id est, Ignis fortissimus.

Ignis elementaris, id est, sulphur, sed non vulgi.

Ignis sapientum, id est, fimus equinus calidus.

Ignis clare ardens, id est, sulphur.

Ignis exstinctus, id est, sulphur exstinctum.

Ignis Perficus est victis ardoris incendio torquens, heiß Erandt.
Ignis pruinus adeptus est quinta essentia vini, (al. vitrioli) cum
tartaro restificatas municote funfft essentz des Estins mit dem
tartaro restificates mirat.

Ignis leonis, elementum ignis, æther, pyr, æthos, Iupiter ar-

gos, Das Giement den Femers.

Ignis quatuor gradus artificib sunt attendendi, in quos is distribuitur, & non ipsi gradus tantum; secundam totos, sed & corum principia, media, sines, sicuteos observasse priscos Philosophos constat. Æstimantur autem illi, non sensibus tantum, sed & essectiu in rebus ipsis, & iudicio sensibus coniumsto, potissimum vero visui & tactui. Primus gradus est lentissimus, instar teporis ignauius culi, vocatur q, calor balnermitis, aut simi, vel digestionis, circulatorius, &c. Qui ad tactum ita describitur, vt eum digitus hominis teneri semper serre possit, & cum habeat suas intensiones & remissiones, nunquam tamen euidentem, aut acrem sensum gignere debet. Huius generis est sgnis vaporosus Philosopho-

rum, qui describitur incubatu gallinæ excludentis pullos, aut hominis rece dispositi natura. Is plerunq; talis est, qualem suppeditat fornax vaporarii moderate incensa, aut qualis est catini arenarii fornaci infistentis, vel huius locati in catino arenario, flamma modesta. Secundus gradus est intensior, adeo vt iam euidenter feriat tactum, neq; tamen vim afferat organo. Appellant calorem cinerum, quod mediocris ignis sub catino cinerario incensus talem præbeat: Cineres enina ob raritatem, non admodum aerem concipiunt. Tertiusgradus est cum læsione tangentis, & coferturarenæseruenti, vel scobi ferreæ, vt dicatur ignis arenæ, vel limaturæferri,&c. Quartus est summus gradus, & plerunq; destructiuus. Nominant ignem reuerberii, & viua flamma lignorum, vel congestarum prunarum, follib. alaeriter inflatarum, procuratur. Higradus cum referuntur ad effectum in certis rebus, valde mutantur. Itan. fit, vt qui vltimus esset, in planta, primus sit in Aibio, vel alia re firma. Sed & licet balnei calore intelligatur gradus primus: tamen in operatione per balneŭ omnes quatuor possunt habere locum, vt sit primus, cum modice aqua incalescit, secundus cum iam acriter sentitur, tertius cum vrit, quartus cum feruore maximo eriam corrumpit, qua omnia in oleo etiam euidentius conspiciuntur.

Ignicio est calcinatio, corpora ignis violentia in calcem redu-

cens: Estque combustio & reuerberatio.

Ilech primum, i.e. principium, Ileias, Ileadus, Der erft Anfang. Ilech supra naturale, vel primum ex astris est coniunctio super-coelestis & syderum sirmamenti cum astris rerum inserioru vnio: Das erst Gestirn Ilech, ist eine oberhimmusche Bereis nigung des obern sirmamentischen Gestirns mit dem Gesturnder undern irrdischen Dingen.

Ilech magnum est ascendens sine aftrum medicinz, quem accipimus

eipimus vna eum medicina, in qua ille occultatus eft, ve superiora sydera in firmamento, inferiora in homine, Das groß Hechastidas altrum, oderdas auffleigendt der Avenens darinn er verborgen sigt/mit das ober Gestirn im Firmaments und das unter im Menschen/mit der Avenengeben und einges pflanst ist

Hech crudum est compositio ex prima materia trium primoru, Mercurii, salis & sulphuris, e quibus omnia sunt composita, Das robe Hech ist ein susammen gesente Materi auf den 3.

ersten/Mercurio, Salkond Schwebel.

Heidos estaer elementalis, heoe pheresbios, cælum: in homine vero est spiritus, qui transit per omnia membra, Ist das Eles ment Lufft/aber in une ist en der Beist der alle Glieder durch?

geht.

Iliaster ingenere dicit occulta natura virtus, ex qua res omnes habent incrementum, aluntur, multiplicantur, & vegetant: de quo lege l. de meteoricis generat. Parac. Is eine verbors gene Rrasses Tingene der Patur auß welcher allte erwächst genehrt und gemehrt wirdt. Varie autem sumitur vel de elementis, vel de homine. In elementis potentia siue virtus est nature vegetatiua, eaq; quadruplex iuxta numerum elementorum, vocatur chaos.

Hiaster, Éliaster, Iliadum est prima rerumomnium materia e Mercurio, sale, sulphure constans, chaos: Nihil enim est in tota rerum natura, quod non ex istis tribus consistat: atque hæc tria Theophrasti sunt principia, quæ analysi spagyrica deprehenduntur: Nihil præter tria inueniemus, quæ singula in singulis elementis sunt. Hæc tria etiam Ioan. Fernelius animaduertit in sua medicina de humido innato: Hæc veteres etiam olimtradiderunt: Itaq; non primus Theophr. inuenit, sed etenebris obruta in luce reuocauit. Quadruplex

vero est iuxta 4. elementa: primus est Cahos terræ secundus cahos aquæ, tertius cahos aeris, quartus cahos ignis. Item 4. funt hominum Iliastri concernentes longæuam vitam.

Iliaster primus vel insitus est terminus vita, imo ipsa vita vel eius ballamus in homine: Der erft oder eingelagte Iliafteraft feibs das Leben / das Zweck deß Lebens / der menschlich / tebhafit Ballam.

Iliaster secundus vel præparatus est terminus viræ, qu**em ex éle**mentis vel rebus elementatis habemus, vitaque ipsa: Der ander oder bereiter Iliafter, ift das Bugerichiei Biet def Lebens/ der Balfam / ben wir auf den Giementen oder elementisch in Dingen haben.

Iliaster tertius est terminus balsami preparatus, quem ex rerum quinta essentia habemus: Dei dien ift das End def Lebens und der Balfam ten wir auß d. m fünfften Wefen schopfien.

Iliaster quartus siue magnus est menus siue animi lapsus in alterum mundum, vt Enoch, Eliz & aliorum: Dir vie dt oder großlliaster, ift die Verzuckung vnnd Verfalrung die Ges mute fo der Me fch in ander Welt verzucht mirotalf Eroch/ Elias/vnd Paulus.

Imagines sunt metallicæ siue cereæ effigies, in quibus virtutes coelestes operantur: Metallische oder Wich sen Wilter in

welchen die himmlische Rraffi wirctet.

Imaginatio, est astrum in homine, coeleste sine supracoeleste corpus, Das Gestirn im Menschen / der himmlische oder ve berhimmlische Leib.

Imbibere, id est, terendo inspissare.

Imbibitio establutio, quando liquor corpori adiunctus eleuatur, & exitum non inueniens in corpus recidit, idque crebris humectationibus tantisper abluit, donec cum illo puro coagulatus,

galatus, amplius alcendore noquit, and totus assusmanet. I Fac plane philosophica choperatio necad valgates scientimittit.

Immersiua corrosio est, quando corpora aliis rebusimmersa, in calcem rediguntur. Estás Humida vel Sicca.

Impressiones sunt fructus invisibiles, vt stellaru in inserioribus, non Solis & Lunz, Ansichtbare Frucht des Gilfuns

Impurum alcali est eius spuma, que auserur in sepurgarione post exstructionem.

Impurum tartariest ipsius alcali, Defi tartari absthaumet/ein rauch Gals.

Inanimati, id est, pygmæi.

Incarnatiua chirurgorum funt medicamenta vulnerib. cutem obducentia, vel carnes concludentia, findt Aranepen/die das Bleifch machen machen.

Inceratio est mistio humoris cum re sicca, per combitionem lentamad consistentiam ceræ remollitæ. Inde enim vocatur in incere alias etiam imbibitio, quæsit per irrigationem, re sicca potante humidam. Necalia nutritio est medicorum, qua sarcocolla, lithargyrus, & alia paulatim succo quodam potantur, & ad vsumeuadunt commoda.

Incilia, Graben mit Steinen aufgemawrt/ond verfirichen.

Incineratio est ignitio corpora vehementiore igne in cineres conuertens. Incinerantur autem vegetabilia e animalia:mineralia autem (chymico more loquendo) proprie non in cineres, sed calcem redigi dicuntur.

Incineratio und Dealbatio, wann die Schwark beginnt zu weischen/und die Materi anfängt zuweissen/wie Eschen/alf dann wermischt und vereinigessich Zewer und Wasser/oder Erdt und Wasser/das Wasser geht ab/die Erdenimbe zu/bis alles gang durt teursonund Pulper wirdt.

Inclinatio est visnature, velea, que hominis naturam osendic, Die Kroffe und Neigung so du Menschen Artund Nasturanzeiget:

Incorporatio est commissio, qua statim humida cum siccis in vanua cospus per formam masse contemperantur. Itass, hic non sit lenta nutritio, sed tantum humoris statim additur, quantum adcorporismisti consistentiam requiritur; et siat veluti pasta, ende & impastatio nominari potest; in nonnullis subactio. Incorporatæautem res in calore digestorio relinquuntur, et mutua actione & passione crasin communema nanciscantur.

Incuba, id est, sponsa Solis.

Incubus est nocturnus spiritus illudens fallensq; mulieres insomno, ac si cum eo rem commiscerent.

Indicum fal, id est, fal gemmæ.

Indicus color, Westenblaw Fark

Indicum spuma est duarum specierum: scil. est Indicum natiuum partim, quod sua sponte nascitur in arundinib. quibusdam India. Pictoribus dicitur lapis Indicus, licet improprie: non n. est lapis: a Germ. vocatur, Indich: huic similis est forme adarces, de qua infra agemus, quia ita & adhæret arundinibus: sed adarces fit: Indicum nascitur sua sponte irrarundine. Partim factitium in officinis tinctorum: Esta; spuma purpurea, innatans cortinis. Optimum est factitium illud, quod cœrulei pet specie: habet n.cœruleŭ in nigro colore, Germ. dicum, Baibblum ober Farber Indich leuiter adstringit, rumpit, purgat, & reprimit vlcera. Plin. lib. 35: cap. 6. Indicum natiuum inexplorate inuentionis:esse sibi dicit. Factitium autem fierie florenigro, qui adhærescit æris cortinis. Alii succum herbæsimpliciter dicunt, qua tinguntur nunc panni, quam vocant Indicum, ideft, glastum; quodaliudest domestidonselticum notum Thuringis, quo maxime vtuntur tin-Cores. Vnde & hoc factitium Indicum, Bathbum / Rarber Indich/propriefit. Alterum est glastum syluestre, Bilder Bib. De quibus vide Diescor, La, deglasto cap. Consule

Scrap. l. aggreg.cap. Nileg.

Influencia est, quando imaginatione ac mente superiorum siderum atque planetarum naturam ac virtutes in nos attrahimus, Einflußift/wann wir durch onfer Starce Einbildung Derobern Geffirn und Planeten Tugent und Natur antonnd in une sieben. Duplex est: Vera, que per creaturam ad nos venit, vt influentia cœli per firmamentum: altera vero, qua sine mediis nobis datur, sciliceta Deo solo: has est supernaturalis, vt altera artificialis, naturalis atque moralis: 3 meners lep Influeng / eine die durch Creaturen ju ons fommet / alf durch die Simmelond das Firmament/die ander ohn Mittel durch Gott.

Unfluentia naturalis est ea, quam infundunt astra superiora firmamenti ex naturali præscripto in hæc inferiora, quibus gubernant ac regunt per inclinationem in hominum brutis aliisque, & per vires ac efficacias in insensaris. Inde colligendum inclinationé esse brutina quanda vim & magneticam attractionem, cui permoralem influentiam reluctari ac refistere facile (suffulti divino tamen afflatu, aliquando difficili-

me) possumus.

Infundibulum est vas metallicum oblongum, cum manubrio, interius excauatum, liquata metalla recipieus, & in virgas, vel baculos conformans, Germanis, ein Einguß dicitur. It. Gosse/Sturge.

Infundiren, Eintrancten. In globulos dissolucre.

Ingestores, Berg Anschlager. Inhumatio, feuchten geschicht im Wistbab.

LIZ

Inhumare, unterdie Erden vergraben/zu putrificiren, ober auch zur Erden machen. Wann die folution gefchehen ist. forwirde der lenior begraben in balneo. Da wirdere bedecke mieder Schwärze/vund ligt aller Glang verborgen/vund ift also die Sonn/in ein sinsteren Grab untergangen.

In marmore vel in marmario terere, auff cim Marmel coce

Morfelreiben.

Infidere in Bacillo, Auff bem Anchel einfahren.

Insidere in corio, Einroschen.

Enstrumentum metallicum, signissicans mundi partes, Berge Compas.

Instrumentum cum indice mensorum Alpinorum, Schiner

Compaß.

Instrumentum terreum, quod machinæ folles comprimit, Schinhafe.

Instrumentum ferreum, quo terra verberatur, porcisen. Interior murus fornacis, Futter.

Intervenium, Reilberge,

Ios, id est, venenum:

Ibra, iora, idest, viride rama.

Ipacedes, id est, barba hircina.

Iris gemma crystallo similis, & secundum nonnullos radix crystalli, frequenter hexagonus reperitur in Arabia, & secundu Plinium. lib.37.c. 9: in Insula quadam rubri maris. Sic etiam apud nos inuenitur in montibus & riuulis Westphaliz inter Rhemm& Freuerensem ciuitate, & hunc volunt cadmiam esse natiuam ipsius Galeni, vestiera de cadmia natiua. Volunt autem illum hexagonum sieri, cum in aliis lapidib. nonnunquam reperiatur rotundus, sicuti foramina apum in medio positahexagona essiciuntur, cum illa, qua funt in extremis suntrotunda. Estq. lapis siccissimus, idq. sua maxima subtili-

tate

rate indicat: voluntq; eum nasci ex aqueo succo, qui labitur de materia lapidis, qui generatur in luto rubeo. Dicitur vero Iris, quia in medio eius repræsentat Irin meteoron distin-Chis venulis: vel quia sub tecto repercussus lapis is sole, species & colores arcus cœlestis in proximos parietes eiaculatur, te-RePlinio L.C. Et addit idem Plinius, aliquas esse scabris lateribus, & angulis inæqualibus, quæ cum in sole aperto proiiciantur, radios faciantin se recandentes discurrere, aliquas etiamante se proiecto nitore adiacontia illustrare. Postremo addit & aliam Irim similem cerz, præduram, quz in Perside nascatur, & huic similem aspectu, sed non eiusdem effectus gemam, quæzeros nomen haber, albam; nigramq; in transuersum distinguentem crystallum. Si vis, huc referre poteris lapidem dæmonis Alberti, qui bicolor etia, vt Iris, qui confert febricitantibus & pellit venenata. De Iride vide & Solinum in Polyhist.cap.36.

Ina arthetica vel muscata, Ein Areney zu den lamen Gliedern. Ina potabilis, Ein Erane fo die lamen Glieder widerumb zu recht brinaet.

Iudex metallicus, Berg Kichter. Iumnifum, Iumnizum, id est, sermentum. Iupiter, id est, stannum. Iuratus partium venditor; Rrantser. Iusia, id est, lapis gipsius.

K

Achimia vel Kakimia, est immatura cuiuscusiq; metalli minera, vel semiperfectum metallum, quod adhuc in primo suo Ente, vt infans in vtero matris delitescit. Eius species 30. cognitæ sunt: Ein unseitig halbgewachsen Ern/ daß noch in der Erden Unreinigseit liegt/wie das Rind in Mutter Leib/ desseichen Geschlecht sindt ob dreissig.

Kaib, Gerunnen famt Milch.

Kal, idest, Salde torrente.

Kald, id eft, acctum.

Kali, id est, cinis clauellatus, alkali, Ift ein gesalhen Rraut ober Gewächs welches Aschen/so man es verbrennt / sich zusamen Inollet/an ein massam, die selbe wirdt in unser Sprach soda ges nennt/auß welcher man das Glaß machet. Aber das Gals / so in der Rochung des Glaßmachens herauß fleust / das ift salakali.

Kali, Arabice Vinen, Rhasis aber spriche/daß kali sep alumenas-Kalnos, id est, fumus, (fur.

Kamar vel Camar, id est, argentum, kyana.

Kamir, id est, fermentum.

Kanfor, id est, stannum.

Kaprili, id est, sulphur.

Kar, id est, gemma lucens, sicurignis.

Karabe, id est, gumma sicut safforata, Agfeitt.

Karlina, est anethum syluestre.

Kartina, Ebermurgen.

Kasam, idest, ferrum.

Katimia, heift Græcckadmia, latine Calamina, vel lapis calaminaris, Galumuber ift eine Burnel Tutiæ, ia vielmehrnach ber Warheit ift es die Tutia selbs raw i denn es ift der Steinsbamit

Vande das Ere zu Mosch gefärbet unndeingirentibes in webeiger Wieffungs daß / so sich zu den obern wendendes Ofens anhängt siffe wahre Tutia, die man nennet pompholix.

Rayl, id est, lacacetosum.

Kayfir, id est, spuma maris, proprie pumex, Zimbs.

Kazdir, kafdir, kacir, kassiceros, idest, stannum.

Kibrith, ideft, fulphur.

Kibric, ift deß Mercurii vnd aller fluffigen Ding Batter /vnd die erste Materi/darauß Mercurius wirdt / wirdt auch der lepisfelbe genennet.

Kiles, Galb vom Bach:

Koboltum vel kobaltum vel colletum est metallica materia plumbo nigrior & serro, interdum cineritium, colore carens metallico, funditur tamen & laminatur: propterea sixu non est, sed meliora metalla secum per sumum abducite Estas cadmia lapis, e quo as six medicina villis, lapis arosus, climia, cathimia, lapis calaminaris: Cobolt ist em schwars setwan ein wenig Afchfarb Erasbas sich hammern unnd gie sensis fort oder sein metallischen Glans sift ein raubendt Estabet sott im Nauch das Gut Era wegsührt.

Koma, Komartos, idest, calx viua

Konis, ideft, cims:

Koft; fagus, lignum faginum; Bilchen Solf:

Kuhul, Turba fol. 21. Ist der Stein / daraust das Wien gemacht wirdt/plumbum philosophorum.

Kumen, ift Vereinigung.

Kuria vel kymia, id est, massa, heist dieselb Runst / alchimia, al-kymia.

Kybrius, kebrick, id est, Arsenicus.

Kymit eleuatum, cinabrium album fublimatum...

Kymus, idelt, malla.

Kymum vel Kyminum, id eft, coadunatio.

Kymia, ift das Gefchire/oder Eucurbit | daß durch die Diftille rung geschicht.

Kymenna, id est, ampulla.

Kymolea, ift der lutum, der fich onter bem Schliffrad ober Schleifffein/ daran man die Baffen fehleifft/ob poliret, were famblet/ond heift auch Chymolea.

Kyram, idest, nix.

Kyua, idest, opoponax.

L

Abrum Banne. Labor Sophiæ, id est, peradifies, alter mundus, bet Weißbeit Arbeit ift das Paradeif und die ander Welt.

Lacvirginis, if aquaMercur. Der Drachenfchwank/waschet/und coagulirt of natter Dand werd; if Mercurius philosophoru. fuccus Lunaria & Solaria, auf Catholifther Erd un Waffer.

Lac papaueris, id est, opium.

Lacerta carnis corporilq; cauitas, die Dul defi Bleifchenno Leis bes. Lacertus, torus lacertoru, torus pulpæ, myones, fleische mauen / Spierte/ein Deiffe. Est caro musculis inclusa sinc offibus.

Lacerta rubra, colcotar, rot Witriol gleich wie die grune Eidef

heiffet Angarifche Bitriol.

Læuigatio seu Alcolismus est calcinatio, quæ rem puluerando in Alcool adducit. Et est hic reductio quorundam per glutinationem, quorundam per fusionem, aut ful minationem.

Lacuna, Streich Sumpff.

Lacune, idest, terrasigillata.

Lacu-

N Digitized by GOOGLC

Lacusculus, Sumpffein.

Laque, Waichtrog.

Lamac, idest, gummi Arabicum.

Lamina, Plos/Plech.

Lamina ferrea, vtring; cauata, Schabenfen.

Lamina ferrea crassa, Pfadensen.

Laminæ foramine plenæ, Genensen.

Laminæferreæpars, Außladung.

Lamina ferrea vtring; cauata, Storthen.

Lamina curuata excoctorum, Schelthin.

Laminææreæ, Scharten.

Lamare, ift Schwefel.

Lamare lampe, idem.

Lamina, id eft, auripigmenrum, Goll Dperment fein.

Lans, idest, argentum mortuum.

Lanx, id est, amygdala amara. Item, Schiffd.

Laos, id est, stannum.

Lapis in chymia omnis res fixa, quænon euaporat, Was niest verrauchet und fir ist/heisien die Chymisten ein Stein.

Lapis Adiz, id est, sal Armoniacum.

Lapis ex quo conflatur plumbum nigrum, @lafers/Blevers.

Lapis non Lapis, wirdt von etlichen genennet Lapis de virtute & efficacia, non lapis substantia. Auicenna vero & Kodar asserunt, quod lapis non lapis sit Elixir, vnd heist lapis, das er tingirt oder gefärbet wirdt/ non lapis, darumb daß er gegossen wirdt.

Lapis animalis, id est, sanguis humanus. Item Curenta, quæ

seutum portat in dorso. Schiltfrot.

Lapis Arabicus similis est ebori maculoso, teste Diosc. & Plin. 1.36.c.21. Cuius vsus in dentifriciis & in exsiccandis hamorthoidibus est. Verum qualis sit ille lapis, multi viri docti dis-

putarunt, & adhuc disputant: Sed si acute vis considerate, Lapis Arabicus non est alius, quam specularis seu lapis Luna, feuglacies Marix,a Germ. Sperglaß od unfer Framen Enfi Vnde olim fenestræ parabantur, lignis leuigatis positis loso plubi. Vnde & fit gypfum optimu, teste Plin. Estq; quasi gypsi extremitas, vt vult Alber. q. & hunc speculare lapide Aphroselinum vocat, quia noctu imagine Eunærepsentet, vel quasi spuma lunæ ex rore factus. Quidam tñ disputant & selenite esse speculare lapide, quem & Diosc. Aphroselimi vocat. Sed de hisalibi. Hic lapis vero specularis, vocatur lapis Arabicus, quia primu in Arabia reportus; licet Alber. hunc in Hispaniis in vrbeSegundia primu inuentu vult, & abundantius: deinde in multis Germ locis. Si colidoras, sunt & hui lapidis species variæ. Primű islapisreperit breuis & maculosus in Bononies agro Italia; teste et Pliniqui similis forsitan ebori maculoso; vt vult Diosc esse lapide Arabicu Secundo reperit apud nos subniger, qui satis lucidus non est. Tertio reperitur apud nos cadidiffimus, vndeolim fenestre fiebant. Et is est selenites, de quo in litera S. Quarto reperitur in Saxonia ebori similis, qui oft Arabicus Plinii. Quinto reperit nigris aut rubris maculis, qui et Diosc. esse possit lapis Arabicus. Albert, lapidis specularis tm tres facit species: vna videlic. lucida, vt vitru, vnde fenestræfiunt:altera nigra;sicuti atramentu:tertia citrinam; q dicatauripigmentű velarfenicű. Verű eft, o Arabes arfenicű vel auripigment unatiu dixerunt esse simile speculari lapidi respicietes ad crustas. Sed lapis specularis quauis sit citrinus, non est simpliciter auripigmentum, vt hic vult Alber. errans. Lapis specularis ipsam pinguetudine no habet auripigmenti. Et quid stultius foret; gauripigmentu cu lapide speculari, in quib nulla est similitudo pter in crustis? Estvero hic specularis infignis lapis & humor, quafi concretus terræjqui no resoluitur, & dum est humor terræ crystalli modo glaciatus; &_

in lapidem induratus, nostri propterea eum lapidem vocant glaciem Mariæ. Quidam dicunt, quitros coelestis ad Lunæ claritatem positus, in speciem lapidis cogulatus ac constrictus, præcipue ille, qui est candidissimus, & Aphroselinon dicitur. Hic specularis reperitur apud nos in fodinis ipsis, etia aliis locis quamplurimis. Albis etiam secum vehit hunc lapide nonnunqua vna cum gyplo. Ceterum si vis aliquid perfe-Ce scire de lapide illo, vide Plin. l.36.c.22. qué locú pp breui-.tatem nunc omitto. Postremo notandum & hoc. Quanqua specularislapis cognatione habet cu gyplo, ita vt gyplum sit eius caput: tñ eius vlus præclarus est in medelis, cum gypsi v-. sus sit dubius & venenar, vtpote, qui străgulet. Nostri n. speculari lapide vtunt auellanæ quantitate in dysenteria magno experimeto. V tunt & ad siccadas hemorrhoides & détifricia, vt scribit Diosc. de lapide Arabico & Plin. 1.36. c.6. De Arabico lapide, que nos speculare dicimus, vide Auic. de lap. lunz. Lapis ex cancro. Inneniuntur & in ipsis cancris præsertim in fæmellis, cũ Syphar exfuerunt & deposuerunt, lapides candidi & rotundi, quos Germani vocant, Rrebsaugen/q, quasi formã habeant oculi, oder Rrebsstein. Vis illoru est frangere calculu velica, proprerea et colligunt. Sed illis nihil pientius est frangere lapidé his, qui de alto deturbant. Arabes lapidé vocat Noffein/siuc reibe: frigide & humide naz, alii volut sicce. Lapis Magnetis. 1. Magnetis Liuonica, coloris argentei, micans, quæin crustas tenuissimas scindi poz, ein durchsichtia Gilbere weiß auß Lyffland. 2. Milnensis in candido viridis, scissilis. 2. Plumbei coloris, non pellucida, quæitem in crustas scinditur, Blenfarbe Silberweiß/nicht durchsiehtig. 4. Glebosa, in qua multi lapilli, duri, rotundi, ponderosi insunt, carbunculis impuris similes. Gin schon Silberweiß / barinn rechte Steinlein / vnreinen Granaten nicht ungleich. Mm 2

5. Onolsbachia, ferrei coloris, crustosa, e quo tabulæ mensarum fiunt, Eisenfard Silberweiß / darauf man Tischblatter macht. 6. Bohemica, colorisferrei, cum orichalco permista, quæ e minutis quasi squamis constat, Bleich einer Blos densveiß. 7. Picei coloris in silice metallico: quæ non solum in corio, sed etiam in corpore saxi fissi apparent. Ein schwarspechicht Gilberweiß. 8. Sicci coloris in saxo, etiam goloris picei, quod saxum ponderosum est, vt plumbarium: rarum, vt materia illa sterilis metallica, quam nostri stercus anserinum nominant, Ein schwarspechicht Gilberweiß. 9. Lapides rubei rotundi, qui in magnetide glebosa argentei coloris reperiuntur, Note Steinlein im Gilberweiß. 10. Miga candida in corio faxorum, Rapenfilber oder weiffer Glims mer. 11. Micanigra lapidi plumbi candidi similis, sed rarior - & lenior, schwarzer Glimmer. 12. Mica Mariebergica argentei coloris glebosa in crustis silicis, Studicht Ragensilber in schirblichtem Dornstein. 13. Ammochrysos mollis & friabilis, ex quo fit puluis auro fimilis, quo librarii loco arenæ vtuntur. Ab his arenis Romælocus Ianiculensis nomen habet montis aurei nostro tempore. 15. Hoplites lapis, quem armatura vocant metallici, Darnifch. 16. Armatura splendens, ferro polito similis, schwarzer Harnisch. 16. Armatura splendens, ferro polito similis, Schwarzer Harnisch. 17. Alia aurichalco similis, Gelblichter Barnisch. 18. Alia, qua Conchites Hildeshemii per singulas strias vestitur. 19. Squamata, qua pyrites nonnulli succorum parentes superinducti funt, Barnifch/wie Schuppen vber einem Rieß.

Lapides Trochitæ & Entrochi. 1. Trochites candidus Spangebergius in Hassia, apud nos alaminis autroris nomen habet, Ein weisser Spangenstein/oder ein-Radstein. 2. Cinereus, Grawer Spangenstein. 3, Subcinereus, schwarzlichte r

Shank

Spangenstein. 4. Luteus. 5. Entrochus Hildesheimii candidus æqualiter teres, qui ex 14. trochitis constat, crusta tectis, qua fracta eximuntur, alter alteri expositus, Spangens stein an einander. 6. Luteus item teres æqualiter, qui ex decem trochitis constat. 7. Cinereus, qui ex tribus trochitis componitur. Idem est teres qui dem, sed pars media tumet, extrema sunt strictiora, striis eminentibus: Sed voi extrema coniunguntur, quasi cingulus est. 8. Candidus teres, qui in medio tumet, cui radii sunt humiles, & qui cingulis caret, Ein glatter Spangenstein. 9. Lapis cinereus rudis, in quo gignitur trochites, Spangenbergius. Mons excelsus est, in quo inuenitur: Vinde & monti & arci nomen putatur impositum.

Lapides colorati. 1. Lapis Aldebergius, cinereus, violam olens, Recht matirité, mieblam Dioln. 3. Lauensteinius temere repertus: madefactus & expositus Soli, violam olet: item conspersus & impositus fornaci. Calor n. odorem elicit. 4. Mariebergius in vena D. D. Fabiani & Sebastiani, malleo percussus muscum oluit. 5. Thuringicus forma Ctenita, qui e cuniculo aqua ductus in arcem Beichlingum ducti esfossus est, oluit serpillum. 6. Zeblicius ophites non omnis olet: Sed qui olet essential mustei quiddam, non solum in poculis, sed etiam in massis rudibus, reucht mie Most. 7. Echitesapud Solinum oluit vinosum quiddam, ve ipse ait, Beinerst reucht mie Bein. 8. Hildesheimius imitatur odorem cornu vsti, si atteratur alii lapidi, aut malleo feriatur, Reucht mie verbrandt Norn.

Lapis Asius optimus est (teste Dioscor. l. 3. c. 88. qui colore pumicis, Bleich Farb/leuis, fungosus, friabilis, scissiles venas lutei coloris ad imum actas habens. Dicitur auté lapis tantum

Mm 3

Propter colorem & Substantiam lapidis. Nam duritia sua non eft lapis, ideo quia leuis est & fungosus. Vocatur autem lapis Assus, quod in Asso monte Troadis nascitur, & non tantum in Asia. Vis eius astrictoria est, & modice erodendi, & leuiter corrodendi superfluã carnem. Hinc & sarcophagus dicitur. Etest vnus lapis, sarcophagus a potentia, & Asius a natali. Licet Plin. in eodé loco, ex quadam incuria 1.36.c.17. diuer sum ponit. Nam dicit Asium lapidem gustu salsum lenire podagras: Et in istis lapicidinis sanari omnia crurum vitia, cum in metallis omnibus, crura vitientur. Cum prius in Asso monte Troadis sarcophagum lapidem fissili vena scindi dòceat, & in eo corpora defunctorum códita abfumi 40. dieb. exceptis dentibus. Cuius & meminitl.2.c.98. Qualis vero sit lapis ille, vulgo ignoratur. Habemus tamen eum in Germania,& in eius superficie. Circa eum & sub eo flos nascitur, & salsalanugo specie nitri, quæ dicitur flos Asiæ petræ. Vt & Dioscotides loco citato testatur, est salsugo substaua, summo lapidi infidens, compage tenui, in áliquibus colore albo, in aliquibus pumici simili, ad luteum vergente, admota lingua aliquantum mordens: viribus lapide validior, qui flos siccatur & lauatur, & varios vsus habet in medelis. Ferme vnum esse videtur Aphronitrum, id est, spuma nitri, flos petræ, & flos Asix petrx: Et differre paululum substantia, nam flos iste Asix petræresoluitur igni, ideo non vritur: Spuma autem nirrinostri non resoluitur. Ienæ pulcerrimæspecies aphronitri reperitur, quæ respondet plurimum Asiæ petræ descriptæ a Dioscoride. Estq, flos Asix petrx quasi species aphronitri. Huicflori Asiæpetræcolore similis est adarces, de qua supra. Ceterum hunc florem petræ Asiæ Plin. L.C. & pumici ruffo fimilem dicit. Is later nos. Consule Serapionem 1. aggregat cap. Hager Asios, vbi florem cius suca vocat, & diuersas cius

ofus species ponit. Nam quidam flos eius est albus, qui plurimum reperitur circa Ienam: quidam russus seu rubeus, qui est Plinii ille: quidam pumici similis, declinans ad croci colorem, qui est Diosc. illessos petræ Asiæ. Volunt illum slorem Asiæ petræ nasci ex rore maris, imbre superueniente.

Lapis carpionis. Piscis est, carpio dulcis aquænotus, admodum viscosus, propterea & vino coquitur, ad tollenda eius viscositatem, a Germanis dicitur, ein Rarpff In huius faucibus reperitur gemma seu lapis, qui dicitur, ein Rarpffenstem/ forma triangulari, magnitudine pro proportione piscis, coloris candidi extra, intus flaui. Is quoque prodest calculosis, præcipue hanc dynamin habet, vt aduersetur ebullitsoni flauæbilis: Wannemender Godt seudt/ ore contentus. Habet & alias vires, quas nunc breuitatis caussa omitto. Præseruat contra colicam passionem:

Lapis Phrygius, optimus pallidus, modice grauis, non solida copage corporis, intercedentib. albis segmentis, vt Cadmia. Nomen inde inuenit, quod olim in Phrygia illo vtebantur fullones in tinctionibus. Vide Diosc. 1.5.c. 87. qui eius patria, vim medicam, modum vrendi & lauandi docet. Apud nos istius lapidis varias reperiuntur species. Primum habemus succum glutinosum, quem vocamus, Basch Erde. Habemus porro in Saxonia terras glutinosas & pumicosas, quas vocant, Basch Erde ab essectu, quibus vtuntur sullones in lauandis pannis. Plin. 1.36. c. 19. Phrygium lapidem gentis habere nomen dicit, & esse glebam pumicosam, vtilem tantum tingendis vestibus.

Lapis Thracias, vel Thracius, vel Throicius a Nicandro dictus, nascitur in slumine Scythiæ, cui Ponto nomen est. Vim habet gagatis, accendituraqua, & oleo restinguitur, sicuti accidit in bitumine. Estque ille lapis nihil aliud, quam

altera illa species gagatis, nigra, schwarger Aggetst. in/Berns ftein/Bornftein; Fitque ex nigranaphtha aut bitumine liquido nigro: Sisuti flauus gagates ex petroleo, id est, naphthaliquida candida, cum stillat vel fluit in mare. Induratur-in lapidem vero calore tum proprio, tum aquæ. Cuius species proprie sunt lithanthraces, Die Steinfolen / lapidei illi carbones, leues vel etiam graues. Deinde etiam lapis ille fissilis, Der Schifer. Quod vero lapis Thracias fiatex bitumine, testantur odor, & substantia bituminosa, colorg; niger, quod & fit lapis squalidus, crustosus, leuis, vt etiam lapis hic describitura Diosc. Quomodo vero differat ab ipso succino, dictú oft. In summa lapis Thracias & gagates sunt lapides vnius generis ex vna eademq; materia, tantum differente colore. Niger crustacior est slauo, propter naphtham matrem impuriorem & minus purgatam, quæ plus in se habet terreitatis, quam illa dilutior naphtha candida. Nicander in theriaca, vnde sua trastulit Diosc. pulcerrime hunc describit lapidem, eum inquit: Vel Threicium lapidem igni comburas, gui aqua irrigatus lucet & ardet. Quam primum vero vel parum olei adspersura senserit, restinguitur, quem a Threicio flumine, quod ponunt appellant, pastores adferunt, vbi ignobiles pecoris magistri Thracii carne vescetes, pecudes segnes comitantur. Hæc Nicander. Scholia vero Nicandri citant Arist. qui talem fluuium in Media & India esse dicat, in quo nascatur huiusmodi lapis, qui in aqua ardeat: oleo autem vnetus conspersusque restinguatur. Euax in lapidario suo de lapide Thracio nihil valet. Plin.l.33.c.5. naturam pérstringit lapidis Thracii. Item 1.36.c.19. describit, quis sit lapis Thracias. Quz historia per omnia conuenit nostro nigro gagati, scil. est ni-. ger planus, pumicolus, non multum differens a ligno, lewis, fragilis, odoris grauis: Si aduritur, reddit odorem sulphureu, accen-

Digitized by Google

accenditur aqua, restinguitur oleo. Thracias ille lapis reperitur in Lybia & Britañia, & in littorib.maris German. Iam & ipsű succinű olim, g iter faciebát adS. Iacob. adferebát secű, in pallio & pileo, imagines diui Iacobi, factas arte; ex lapide istoEt ex illo pulcræimagines, quia cedittorno, formari polfunt Olim magi & vtebant Thraciolapide in Axinomantia. Lapis bezaar, teste Serap. l. agg. c. Hager bezaar: primű signisicat omné medicamentum conueniens alicui veneno. 2. in specie significat lapidem, qui generatur in oculis ceruorum, (Sicuti legimus totos oculos hyænælapidescere. Hinc gemæ hyania dicunt a Plin) in oriente. Ceruus n. verno tépore inuestigat cauernas serpentum, nariumo, spiritu extrahit renitentes, easque comedit, vt ita purget annuum tædium. Mox petit aquas & flumina, quib. sese mergit vsq; ad ipsum caput, tam diu quovlq; sentit superată vimveneni. Interea lacrymas emittit oculis vi veneni, quæ coagulatæ penes oculos desiccant & decidut. Hælæcrymæcoagulatæ funt bezaar, cotra omnia venena. Et reperiunt coloris citrini, pulueruleti, subviridis &cadidi, &volunt eas inueniri in Syria, India & Oriente. Nosin Germania et in nostris ceruis videmus aliquid penes oculos sæpe lapidescere, & materia illa coasta ossea, quasi ex lacrymis proculdubio, colligitur a venatoribus, & est bezaar, idest, aduersatur omnibus venenis, prodest cardiacis, & contra defectus animæ, sanat omnes ictus venenatos. Eandem vim habet & est bezaar os de corde cerui, die Creußlein Die man findet in dem Bergen deß Birfchen. Sieuti seiunt venatores, pro forma, vt funt ferme cruces in capite lupi aquatici: præterquam quod ossa sunt. Porro talia ossa de corde ceruz seu hinnulz custodiunt partum, & przgnantibus mire conducunt. Eandem vim habet lapis repertus in ventriculo & intestinis ceruz. Sed cum facta est mentio cerui addemus pauca de reliquis eius virtutibus. Medulla eius conducit omnib.inflamationibus, pcipue vuluz. Genitale eius neruosum arefactum, sedat colorem coli, potu. Ramenta eius pudendi incitant Venerem. Sanguis eius sistitaluum, & prodest calculosis. Cornu eius acquisitum intra sesta, vt vocant Mariz, przecipue extrema ramorum, mire comitialibus prosunt, & aduersantur hausto veneno. Pulmone eius nihilivtilius phthiseis.

Lapis experca. Perca pisois, ein Parstoter Dersit duræcarnis:
estq; duplex maior & minor. Maior propter coloré dicitur,
ein Pars simpliciter oder ein Buntel Pars. Minor a Gormanis propter rotunditatem corporis dicitur, ein Rauspars.
In huius capite binæ reperiunturgemæ candidissimæ ossex,
magnæseminis lini, proportione tamen piscis. Hac gemma
nihil præsentius in frangendo calculo vesicæ, propterea etia
merito & caute ab his, qui eius vsum sciunt, colligitur. Eande
vim habere dicitur exenteratum caput funduli, der Schmir.

lein/repræsentans vultum virginis ornatum.

Itapis Iudaieus. Thecolithoslapis Iudaicus dicitur; quia in Palestina & terra Iudzorum reperitur: habetur iam in officinis: Estq; duplex, scil. Maior & Minor. Maior similis est glandi & lineis, quasi torno ductis, quemadmodum egregie describitura Diosc. & dicit Phanicites, quia in Phanicia reperitur: aut quia similis balano, vt vult Plin. 1.36.c. 10. Porro dicitur & Pyrena, quia similis nucleo osuz, vt ide Plin. testatur ib. e. 11. Habet & alia nomina, vt vocatur Thecolithos, quia olez nucleo similis, & quod lingentium calculos frangat pellatque. Præterea vocatur Eureostriata concharum modo, non adeo candida. Sed Plin. supr. L. C. deceptus horum nominum appellatione putat esse plures species, cum non sint. Vnum & cundem significant hæc. nomina, procul dubio Indiacum.

Hic

Hic reperitur & in Germania, vt ad Albim, prope offium Tangræ. At minor, qui est in forma cylindro similis, fractus resplendet, er stehet wie ein flein Willstein. Hic ignotus proculdubio Dioscoridi. Reperitur etiam in Saxonia circa Hildesheimium, & in Marchia antiqua ad ostium Tangræ, ad littora Albis egregiæ pulcritudinis. Ambo dissicultati vrinæ, calculosis; mire prosunt. Consule Diosc. & Serap. in l. agg. c. hager aliendi, & Solin.c. 40.

Lapides Indaici. 1. nucleo oliuz similes, striati: qui lapides vocari dicuntur in hunc vsque diem in Palzstina, oliuz la-

pideæ, Steinerinne Dliuen.

2. Alius oliuz similis striis carens, glatt ficineriume Disuen.
Lapis Quiris. Vpupa obscena auis crista visenda plicatili contrahens eam, subrigensque per longitudinem capitis, tota auis przstigiosa & augurialis. In huius nido reperitur lapis nomine Quiris, qui dicitur esse secretarum proditor, & excitator imaginum in somno variarum.

Lapillus est coagulum per humorem extractum, ex quo concrescendo exsistit substătiz friabilis & vitrez. Solus n. humor extactionis huius medium est. In humore et lapillus coagulat, quanquam modo spissior, & veluti lutum sit, modo disutior. Ita est, & vitrez naturz, q attinet consistentiam, & fragilis, licet non somper particule sint grandes, sed non raro sal, vulgaris, aut concretionum niuearum pruinze; instar.

Lapis famolus vel pretiolus, sind dieselben Saare, vel etiamial

de vrina.

Lapilli minuti, quos flumina deferunt. Affer.

Lapis fossilis ærosus, Rupffer Schifer.

Lapilli nigri maiusculi. Graupen.

Lapis rebis, ist das Haar von den Chelerischen:oder sanguind sehen Menschen.

Nn 2

Lapilli nigri mediocres, 20cr fchuß.

Lapis calcis, id est, scoria æris, vel batitura æris, Rupfferfeilen/ oder Rupfferfchlag.

Lapis maior, finde nach etlicher Mennung! die calcinirten vnnd gereinigten Corper.

Lapilli nigri magni, Grober Stein:

Lapis maior, Ift zusamen gesent auf vier Glementen/ und wirdt : genennet fillus vaius diei.

Lapis aureus, vocaturipsa vrina, alius dicit; quod sit lapis aureus, paar/ober daßer das Blut der Thieren ist.

Lapillinigri parui, Bellhwerd:

Lapilli collecti ex materia, quælauatur, Senfferficin.

Lapis facile igni liquescens. Fluß.

Lapis de montanis, id est, testudo, Rebis.

Lapis philosophicus: Elixir...

Lapis occultus, id est, benedictus, id est, ouum.

Lapis maior, id est, der Geist aufigezogen auf den vier Corpern. Lapillus fissilisærosus. Item æs cinereum, Schifer.

Lapis calàminaris; id est, Tutia.

L'apillinigri mediocres, Rragfiein.

Lapis Iudaicus, Darnfein/vel lapis Agapis.

Lapides. 1. Magnes spissus ferrei coloris, mas, Misnensis, folsus Swartzeburgi prope Snebergu, Ein Echwarnburg: scher: Magnet:

2: Nigri coloris fœmina, Suarceburgius.

3: Cumtheamede. Suargeburgino, qui vno latere ferrum? attrahit; alteroreiicit: Ein Binitter.

4: Theamedes, id est, lapis, qui serrum a se abigit.

5. Magnes sterilis seu adulterinus, qui neq; attrahit, neq; abigit serrum, ein Bastare:

61. Candidus, sexta species Plinii.

77. Vitus .

7. Vitus, ein gebrannter Magnet.

8. Hæmatites ferri coloris glebosus, Misnensis, probe Zeblicium, Ein Eisenfarber Blutstein.

9. Niger Hercynius, glebosus.

10. Niger, qui in vuarum modum concreuit, & succum nigrum reddit, Gin schwarzer traublichter Bluestein.

II. Niger ex fodinis ferrariis, qui in croceo nigrum reddit

fuccum.

12. Hercynius niger cerebro similis.

13. Crustaceus cinnabari vel minio factitio similis, Einem gemachten Zinober gleich.

14. Carboni exstincto similis, Ein Rolfarber Bluestein.

15. Vitus.

16. Schistus, ferri coloris, e vallibus Ioachimicis, qui facile, in longas partes findi potest, Ein schiffrichter Blutstein.

17. Boemicus, ferrei coloris, cuneatus, Ein Blutstein/der

fchiffrieht/vnd bricht mie Reile.

18. Hercynius, qui instar minii factitii intus splendet, Die

glimmert / wie ein gemachter Binober.

19. Schisti nodus, Annebergicus, magnitudine nucis iuglandis, adeo durus, vt incudi impositus, respuat ictus. Ein Glassops damit die Goldschmidt das Gold gletten oder poliren.

20. Vítus.

21. Saxarubra, in quibus hæmatites & Schites generantur.

Lapis durus subcinereus cum corio ferri coloris obducus, ex foraminibus in superficie plenus, in quo in Hercynia sylua hæmatites cerebro similis, reperitur.

23. Terra rubra rubricæ fabrili similis, in qua terra, in Misnia schitos reperitur, ein rote Erde/gleich einem Bergrotelldarin

Der schiffricht Blutstein.

Nn 3

286 , LEXICON ALCHEMIA MART.

Lapides succum attriti emittentes.

1. Morochtus, vel leucogea mollis ex Saxonia.

2. Morochtus velleucogea dura e Saxonia.

3. Galactites niger cotibus attritus succum lacteum reddit: erutus ex fossa arenaria Hildesheimiana. Em schwarzer 4. Galactites cincreus. (Mubstru.

5. Hæmatites niger, qui in croceo nigrum succum reddit.

Lapides alii diuersi generis.

i. Stelechites, qui speciem stipitis habet, prope Misenam, in argilla reperitur. Stoeffein/so in einem Thane / ben Meise sen gefunden wirdt/

2. Pentagonus, Junffedichter Stein.

- 3. Triskædecagonus, id est, tredecim angulorum, candidus, Hildeshemius, sin wenser Stein/von drepzehen Ecten.
- 4. Armenius lapis, luteus, qui reperitur in vera bolo Arménia inclusus, sicuti Samius in Samia terra.

5. Smiris lapis, ferrei coloris, & ferro durior, Emirgel.

6. Lapis forma nucis amygdalinæ, in silice inuentus, Ein Stein gleich einer Mandelnuß.

7. Menoides lapis, siue pharmacites.

8. Lapis candidus, ponderosus, arenarius, qui ex sistulis, que ex lapide durissimo cinereo sunt, est compositus: que sistulæ contigue sunt, & veluti sauo quodam impletæ.

9. Lapis subflauus, leuis, instar tophi, qui fistulas grandes habet, arena plenas, qui foditur Rabsichicii, supra Misenam: eius corium interdum tuberat, interdum est planum.

10. Lapis candidus durus rotundus, ab vno latere multis lineis paruis rotundis, quæ & vno centro fluunt, ornatus: ab altero asserbus ligni fraxini similis.

M. Zeblicianus niger durissimus, in quo plurimi granati.

Lapides rudes. 1. Lapis rudis, viridis, vi laspis impurus. Ein

genemer Stein/einem vnreinen Jafpis gleich.

2. Lapis rudis, pyriti fimilis, ein gemeiner Stein/wicein Rief.

3. Sterilis plumbario similis, ein Stein/wicein Glang!

Lapides igne liquescentes. 1. Lapidum, qui igne liquescunt, tria sunt genera. Primum est simile gemmis translucidis. Schone durchsichtige Russe.

2. Secundum, non pellucidű, molle sicut primum, ex quo

ignisattrituelici non potest. Blisse zuschmelgen.

3. Tertium est ita durum, vt ex eo ignis percussione eliciatur, ex quo vitrure conficitur. Rislingstein/Risling/Dorns stein/Reperstein.

Lapides ab aquatilibus.

L. Ammonites minor, qui piscium ouis est similis. Rem

2. Ammonites maior. Groffer Rogenstein.

3. Lepidotus, qui squammas piscium variis coloribus imita-

tur. Schuppenstein.

4. Strombites longus, quiassimilis est cochlea aquatica, ex amplo in tenue turbinis instar deficiens, ein hoher und erhabener Schnedenstein.

5. Strombites breuis. Ein zusammen getruckter Schnes

cfenstein:

6. Ctenites, paruus cinereus, striatus, pectini similis. Mus schelstein/steinern Jacobs Muscheln/Rampstein.

7. Lapis candidus, arenosus, in quo impressus est Ctenites.

Ein weiser Sandftein/darinnen ein Jacobs Muschel

8. Lapis cinereus durus, in Lusatia inuentus, qui Ctenitem in se continuit.

9. Lapis cinereus armatura aurei coloris obductus, in quolapis chamæleuis similis iacuit.

10. Onychites, vnguibus odoratis similis.

Digitized by Google

11. Oftreites, oftreis similis, Gleich den Schnick hausernidit Dirien heisten.

12. Ostreites alius, qui e sex ostreis constat.

13. Tellinites, qui Tellinis omnino est similis, armatura aurei coloris obductus.

14. Conchites Hildeshemius, qui conche biualui fimilisest,

cum armatura aurei coloris.

Lapides cerauneæ. 1. Ceraunea nigra, magna, ponderofa, quæ prorsus refert formam cunei, in parte latiore perforata. Longitudo eius digitorum nouem, latitudo quatuor, pondo triú, & dimidii. Hic lapis anno 1544. Viennæ, in domum, per cellam vinariam impetu fulminis duodecim vlnas in terram adactus dicitur, ein sproagger Donner Rest.

2. Alia in nigro cœrulea, forma mallei, digitos quinq; longa, duos lata, quæ in latere strictioni est perforata. Hunc lapidem anno 1560. fulmen Torgæ per molam, quæ a ventisagitatur, magna vi traiceit. Ein schwars blaw Donner Art.

3. Aliain nigro viridis, quæ omnino forma cunei est, & per medium perforata: magnitudine similis est priori, quæ in

nigro cœrulea. Em schwarker gramer Donner Reil.

4. In luteo fusca, acuminata, longa, teres in superiore parte similiter ceteris perforata, in pago Sipsio agri Torgani in arborem vi fulminis immissa. Habet longitudinem Cerauneænigræ, & ita crassa est, vt duobus digitis possit in superiore parte teneri, ein siecht gramer spiniger Donner Reil.

5. Cerauniæautem dictæa fulmine sunt, quas & in montibus Cerauniis Epiri, qui crebris fulminibus imperuntur, in-

ueniri verisimile est.

Lapides Glossopetræ. 1. Glossopetra candida cum lineis cœruleis in superficie, Ein weisse Nater Bunge mit blamen Lisnien.

2. Can-

2. Candidas& ab vtroque latere serrata, auff benden Seiten scharff/wie ein Sege.

3. Prussica cinerea lingua pici auis similis.

4. Cinerea linguæ Reguli similis ex Prussia, ein gar flein Naterzünglein.

5. In nigro rubeus, Dunckelbraun.

6. In cinereo cœrulez, serratz vtrinq; & non serratz, apud Tungros inueniuntur.

7. Nigrae Prussia. Glang Schwarg.

Lapides Selenitæ. 1. Selenites, qui ad lunæ splendorem micans cognoscitur, unde lunaris dicitur, a speculorum forma, latinis specularis; a glaciei forma, Mariæ glacies, Germanis, Ensertieben Brawen Ens.

2.Pellucidus & scissilissex quo in Turingia, Saxonia, &vicina

Marchia orbes fiunt, qui fenestris inseruntur.

3. Mesoselenus, subcinereus, paruus, striatus, armatura carens, habet speciem lunæsectæ, & in cornu curuatæ, Monstein-Dinstein-

4. Alius paruus cinereus striatus, armatura aurei coloris ob-

ductus.

Lapides eligno corporati. 1. Elatites ex abiete, Zanen Hola in Stein verwandlet.

2. Dryites a quercu, Eichen in Stein verwandlet.

3. Phegites e tago. Buchen in Stein verwandlet.

4. Chlethrites exalno. Erlen in Strin vermandlet.
Hæc quidem precedentia quatuor nomina imponi possum,

vt varietas sit nota.

5. Iisdeminterdum innascuntur fluores candidi, vt in illa arbore, quæ in vallibus Ioachimicis reperta est, interdum pyritæslaui.

6. Ex alno etiam fit lapis, artificiose hoc modo. Imponitur

lignum quantæ velis magnitudinis, in labra illa ampláænea; a in quibus lupulus coquitur ad faciendam cereuisiam: cumqs a percoctus abunde lupulus est, eximitur idem lignum; & arena vel glarea in ipsis cellariis obruitur per trienniú: inde cum exemtum fuerit, duratum in lapide apparet: equo potissimú cotes siunt, quibus ad ferramenta acuenda, mensariivtuntur.

Lapides abanimantibus appellati, item grauidi & cotes. Abauibus. 1. Hieraclites, qui fimilis est colore, pennis mollioribaaccipitrum, **natichstin**-

2. Perdicites, qui pennas per dicum, quas habent in pectore

exprimit, Rebhunftein.

Hapides Btontiæ. 1. Brontias velombrias subfusci coloris, dimidiati globi figura, in cuius superficie dece lineæ apparent: quæ ex vnø puncto descendunt, binis semper coniunctis, que paruis foraminibus dissecantur. Hic lapis lingua Germanica aranærubete figura nomen est sortitus, Em gramer Rrouen Stein/darauff sehen Linien stehen par und par bensamen / die voller fleiner Locher:

Lutei coloris duplo maior ouo, qui lineas viginti habet, rursus ex uno puncto descendentes, quatuor semper coniunctis, qua divisacidom punctis sunt. Ein grosser gelber Rross tensiein mit zwannig Sirichen/je vier und vier bensammels che voller Lucher.

3. Eiusdem coloris compressus, in quo lineæ decem sine foraminibus apparent, sin gester jusammen getruckter Arotten stein ohne Etriche.

4. Subruber dimidiati globi figura, in quo linea apparent:

decem sine punctis, vrin priore sine foraminibus.

5. Subfusci coloris, semirotundus lineis, & punctis carens, ein glatter grawer Rrottenstein.

6. Flauus & planus in superficie in inferiori parte tuberatus.

Lapi-

Mapides grauidi. 1. Belemnites magnus cinerei coloris, fricatus olet cornu bouis vítum, & terram in se continet candidá, ein groffer grawer Alpschoß s fo man in reibet/stinctt er/aiß ges brandt Dorn.

2. Paruus eiusdé coloris, terram subcinerea in se continens.

3. Magnus arenam in se continens, qui non olet, quando fricatur, em groß grawer Alpschoß/der nicht stinctt.

4. Paruus, qui terram candidam in se continet, sed non olet.

Hi omnes in fossa Hildeshemiareperiuntur.

5. Prussicus in rubro niger, pellucidus, qui terram in se continet. Ein braunsicher durchsichtiger Alpschof.

6. Prussicus cerei coloris, pellucidus, qui etiam terramin

se continet.

7. Candidus, quali vitus ellet, Hildeshemii in terra reperitur. Continet in se lapidem nigrum durum est optimi coloris, nec multum differt ab odore albi succini.

Lapis specularis-i-Lapis specularis Thuringicus, candidus pellucid, qui facile in crustas scindi potest, einens purch surch scindi

onfer lieben Brawen Enf.

2. Adulterinus, candidus flexilis, sex angulorum (quales fluores candidi reperiuntur) qui Halæ Saxonum ex saxis excrescit, in monte satis serace. Incolævocant salem satuum, Zaub Sals.

3. Obscurus, qui in crustas scindi potest, ein grawlich unser

Brawen Epfe oder Spatt.

4. Candidus pellucidus e Thuringia, cum gyplo cinerco, pufer lieben Brawen Enf/mit Gpps vermengt.

5. Permiltus cum gyploin fundamentis Steinii Vnicelebio-

rum ad Victrutum fluuium in Thuringia.

6. Vitus, gebrandter Spatt.

Lapilli. 1. Alectorius, em Kappaunstein.

(Oo 2

- 292
 - 2: Chelidonias, ein Schwalmenfiein,
 - 3. Cancrorum lapilli, Rrebeaugen.

4. Percarum lapilli, Raulperefenstein.

5. Lapilli locustarum fluuialium, Inreine Perlen.

6. Lapilli Indici, Indianifche Perten.

Lapilli margaritarum adulterini, e vitro candidissimo, Esolle Perlen.

8. Lapilli margaritarum adulterini, ex ossibus facti, ex spu-

ma argenti tincti. Tolle Bawren Derlen.

Japides offibus & testissimiles, qui osteodes, & ostracodes dici possunt.

1. Enosteos, qui ossis speciem repræsentat, Cracouiæ, in flu-

minerepertus, ein Anochenstein.

2: Ofteocollus candidi vel cinerei coloris, fistulosus, qui offa fracta, intra corpus summus, mirifice ferruminat: Reperiturin Palatinatu, in Hassia, in Marchia Brandenburgica, locis arenosis. Seinwelle/Scinbruch

3. Ofteocollus in Misnia, qui in terra argillosa reperitur, argillæcolore, solidus & duritie asperior.

4. Lithostracus, est lapis crustosus, testa habens colorem.

Lapis rebus, id est, testudo.

Lapis philosophorum, sein die Daar der Menschen.

Lapis philosophicus est virtus intentissima, & velut in centrum arte coarctata, quæ extensa tincturam exhibet, absq.numero; vel est medicina illa vniuersalis, per quam veteres & metalla transformarunt; & morbos omnes sanauerunt. Id etiam Theoph. secit. Is ein Stein der Beisen/darmit siedie imperfect metalla verbessern/auchasse Reanchheisen vertrichen haben.

Lapidis

Lapidis Philosaugmentatio, id est, Die Mehrung. Geber: Die Mehrung geschieht zwenerlen Weiß. 1. Daß man die solution vand coagulation widerhole. 2. Daß man werffe/auff das weisse oder rote corpus, in solcher Grösse dasselbe auch et beinwerde. Alß dann legs bendes in sein Wasser/onnd mensteuum zu soluiren, alsowirdt das erste elixir im ferment dieser Tanctur.

Reibe die Medicin/vnd foluirs wider in ihren Mercurium, vnd coagulirs lind / vnnd incerirs abermal mie Wachh fo ift schon frin coupus doppel. So dustenoch einmal soluitest unnd for theft/fohaftues multiplicires funderifaltig/vñalfofortan/je officer je besser. Rouil hab achtauffwie viel Gewicht dein Mes diein fahit/denn je krafftiger es wirdt/ je mehrdu mußmercu-: rid bufchen in der Mehrung alf wans doppelte Rrafft mehr . hat/albim Unfang nachdenersten multiplication; forhu dops pel mercuni dans Also auch / wans bren facher Kräfft mehr bat/ willu die Rrafft onnd Qualitet mehren / fo nimb Baf. . fer. Wiltu aber die fubstantzond quantitet mehren fonimb Calphur, oder materiam primam lapidis vind focts. umit dem elixir. Thomas Tolet. Den 20. Theil befelixirs, thu vier Theil mercurii, sigillies unnd fochs im ersten Grad def Fewers 18. Zag. Im andern Grad 12. Tag. 3m drite . ten/10. Dievon thu wider in den Mercurium, onnd fochf wie approdutoirfies in 30. Tagen aufmache alfo sum duiten noch chelbif sibenden Thomas de Aquino, Sheibelixir mischemit . lacte virginis, thu basu purgir (nden mercurii 7. theil/ mish) waschemit zuvor/trucks durch ein Zuch oder Leber / dagnut Das 7. theil bleib/diffigir, fo haffu es fibenfattig gemehreten i der Rrafft. Won diefentzwepeen Puliter inimb ein Efeil ihue Darzu mercurii 7. Theil / Bachs drucks durch vand figir, mache sibenmal mehr/vnd also fortan. 00 3

Lapidis philos. solutio, ift ein Offenbahrung des verborgenens macht das grobrein unnd dunn/ das hars und trucken flussigs dann follen die materi per minima unirt werden/ so muffen fle Baffer werden.

Calcinatio geschicht durch das erste Baffer. Solutio durch das zwente/welches ist aqua philos. So geschicht abet die solution nit mit Gewalt/beffer roh/danngefocht/beffer feucht/dan trus Acn/temperirt. lind/gatlich/ hell/flar /verwandeledie Natur/zeibricht/vnd theilet/beffer schwark/dann rot.

Alle gemeine solution und sublimation taugennichts und die des geschichtsburch Basserohne Sandesund ohne zuthun aller anderer Dingesund diß heist aqua vegetabilis acuta, dif ist der

marmor ond Reibftein.

Roger Bacho: Die erste Berstorung d' Welt/ift durch Wasset geschehelde and wind durch Fewr gescheheldels ift es auch hie. Turba: Rimbt Eisen/schlagts zu dunnen Blachlein/besprens get sie mit Gifft/thut im Jakiwol verstopffet/mit dieser Roschung wirdt das dritte heil des Wassers verzehreildas verige wirdt zu Wind/welches das Chambar in seinem Leib trägt.

Senior: Im Anfang wirdts soluirt mit seinem Basser/am Ende mit Fewer / gleich wie die Frücht im Früling bedarff feuchte/darnach Warme zu zeitigen.

Die erste solution wirdt erkent/wan der Leib/sampt dem Wafe fer/durch und durch gleich gelbwerden / oder muttel Parbywie sichen gelb und weiß.

Lapidis philosophici tempus: D'eZeitzu dembendichten Stein gehören/calid. fertiget den Stein bif auff das weiß / in 130. 04 der 140. Zagen.

Bernhard. Ternil. Bif auff das rotein sehenthalb Monathon fagt, der Ronig laß fich in der fontiua schen/nach 130. Tagen/ vnd gehe herauf nach 282. Tagen. Clangor Bucc. will 280.
Tag.

Digitized by Google

Lag. 40. biß zum weissen/90. zum roten/150. das ferment. Lilium fagt: Etliche habensin 9. Monaten zubereitet/etliche in 12. etliche in 3. auch wol in acht Lagen. Maria Prophetissa-selliche in 3. Lagen/das ist/drepen Arbeisten/dann auff ein Nacht folgt ein Lag/also muß jede imperfect Arbeit ihr-perteckion haben.

Am 6. tag zeigt sieh ein solution, darnach alßein Inful/wans recht regirt wirdt. Zur sehwärze sindt 21. Tag/w. nd die hälfte der Arbeit. Ob du nun schon 21 Woche findest/so lasidiehentt irren/daun ihnen Tag vnnd Nacht und Monat gleich gelten. Die ungleiche Zeit verstopffict auch das ungleiche Gewicht! dann wer viel Bassernimbt/muß destolänger köchen. Wans ins 40. vder 50. Tagen sich nichtwill schwärzen/so micht das Fewer/da wirt die materi flusse unserzeiget sich als Hyacinter 1. Grad. A Satuenus fleidet den König schwark/in 40 Tagen.

Iupiter mit einem grawen Rock/in 20. oder 24. Zagen.

22 Grad. 4. Luna mitweiss n keinwadin 40. Tagen. Venus, Dotteraelbin 202

3. Grad. Marsfleidet ihn rot/in 40 Zagen.

4. A. Die Sonn vollbringts in 40. Tagen / alf dann schwisseter 3. Tagin Saffners Dfen/vnd ift vollen det.

Lapidis faciendi compendium. Rosar. auß dem schwarzen Bley Philosopho, zieh im Goldfarb Dischamit soluir deinen Stein/ nach der ersten fixation 2. oder 3. mal. 3. oder 4. Zag/daß wir dich vieler solution vid coagulation. oder heben/daß du in 30. Zagen sertiamer deste

2. Die weise Magnesii foche mit ftarcten Jewerzbif Bluts rotiftsann nimb den König herauß / vund zu seinem Theil 3. thur. Theil gerieben Gold und Gold wasser Theil misch big der Leib verborgen wirdt / dann fochst big zur rothe: als dann mehrece wider mit Goldwasser vond fochst offter je bester.

Lapis putrefactio, Faulung. Gehoret in die digestion, alßein Sauptstück des Wercke/dauon alle Chymische Bücher voll sindt: Es ist aber ein wahre Aufflosung der Naturen/vnd aller ihrer Banden/ bend der Form /vnd der Substank/ auff daß ein newe Form moge eingeführt werden. Dann ohne die Faulung kan nichtswachsen/siewirdt aber als in dem Schate ten deß Fegsewrs in 40. oder 46. Nachten vmbbracht? da gesschicht die vnio per minima, und wertetewans. Monat/156. Zag/2c. Das grob stirbet in den Früchten/vnnd macht die schmarke/schliesset den flüchtigen die Thur zu/ darnach gehet er auß dem Fegsewr in das Paradeiß/daist Leben/Liecht und Berrligseit.

Lapidis conficiendi pondus. Etliche nehmen des Wassers.

Theil/def Corpers ein Theil.

z. Def Baffers12. Theil. . 1.

3. Wasser 4. Theil . 3. Theil.

4. Lullius nimbt gleich ond gleich.

5. Waffer 4. Theil/ o ein Theil.

6. Termil. 12. Theil mit einem x Theil.

7. Theophrast.2. und 7.

8. Zenon: Theil und 3 fagendeles ligt nicht sonderlich am Gewicht / allein das die Rochung darnach geschehe/ baß der Handgriff schret.

9. Salis 3. Theil. Mercurii 2 Theil/sulphuris 1. Theil.

Lapidis fermentatio, cibatio, fermentiren, speisen. Da wirdt Sol gesähet/in die geblätterte weissterden/ondheist aurum noftrum. Sie speisen das lind erstlich mit gar wenig Basser/oder Milch/vff allgemach/je mehr je stärcker es wirdt. Im Anfang theil dem Basser in 2. Theil/mit dem einen procedir, wie gestehret ist: Darnach tie durre Materi? Ern/ Eschen/Erden/ Rost/20. Imbibir mit dem andern Theil nicht auff ein/sondern siben

f fiben mahlen / daß die Materi nicht ertrincke /- das wirdtige - fchehen in 50. Zagen / dardurch wirdts fuß vögroß / vödas als des mit lindem Jewr/daß die Seel nicht verfliehe /- bif fichs figurt, dann brate es.

Scala: Die Eschistet Golds ferment, vand das Gold ift ihr Baffer. Leib und ferment soll sennein rein Duluct/ und alle bende in Baffersoluirt, ehe sievereinigetwerden. Das ferment soll sein das 4. Theil unsers Erkes | das ist. 4. Theil Erk und ein Theil ferment. Rhasis aber nennet 19. Theil. Ander 3. Theil Gold/ und 7. Theil Baffer/daß sehen werden/diemeil das ferment mancherlepist/also auch & Proces Etwanist das ferment/da lapis, etwan Gold/ Silber/allein oder bende.

Lapidis ablutio, Abwaschen Das ist erhöhen in der Rrafft/kan in einer Arbeit nit geschehen: wiewol es ein Werek und ein materisst. Dannerstlich hrist es ablutio aquæ, dieweil die materiges gen der kunfftigenperfection, noch ist feucht und katt: Dars nach heist es ablutio aeris, dieweil die materia seucht un warm ist. 3. ablutio terræ, dieweils ist trucken / und steiff oder sest u der Weiß. 4. Waschung der Feuwr/ ist die rote Mediein, guldig/sewriger Natur/und durchdringent/das nennen etliche separationes elemetorum; ist das waschen/wandelt die Nastur außwendigscaleinirt, &c.

Lapidis philos. calcinatio: Ift die hochfte Reinigung / feffelt die angeborne Feuchtigkeit/bringt wider die natürliche Warmel und führet ein die Aufflosung/vndwas calcinirt ift/das ift fir in seiner Urt.

Floresc.angl. Die ungeschickten nemmen den Corper / die calcinirt sinds/mit den calcinirten specieb. und irren. Dann unser calcinatio ist nicht die gemeine/sondern Gostund Mund were den calcinirt, mit deersten Wasser/also/daß sie sich auffihnn/

Digitized by Google

werden luck und subeil/daß das ander eingehen moge ju wir-

den/ond difisit ihre rechte calcinatio.

Es wirde verfehret in ein unbewegliche Erden/ vn heift coagulatio, incineratio, Scheidung der Elementen/extract dquint. effent.da wirdt der Leib geiftlich/lircht/weiß/trucken/ vnd heift solutio, incineratio, sublimatio, dann diefaces werden sublimirt, daß man das Dit haben fonne: wirdt auch genennet die weisse Todtung/ Berstand. / Faulung / Bertreibung / Ros chung/assatio...

Dapidis sublimatio. Arnoldus: Infer Sonn muß von der Erd erhobetwerden / an das Creuk in die Luffe / daß er durch leiden herrlichwerde. L.V. Venetidurch die einige sublimation wirdt Das gange Weret verrichtet / vnnd vollendet. Turba, mercurii Chambar sublimirt, so wirdt sulphur mit sulphure vermi cht/ und wirdt genennet Ethelia, auripigment, zendrio, chulul, magnelia, und mit w elen andern Namen baran erfcheinet fein weiffe Natur/ond ift fein Schatten in ihm / dann heift es weiß Bley/Erebmich/Martech/weiß Ery/2c. und ist eine Berbes serung.

Esift aber dreperlen sublimatio. 1. Dader Leib flüchtig wirtt und vereiniact mit dem Mercurio, ob er schon nicht auffsteiget.

2. Wann der Mercurius vereiniget wiedt/mit dem lebendigen Rald/wirdtebler und verbeffert. 3. In der Farb und fixirung, Baccho. Durch die sublimation werden auffgelofte vnnd ges offnet Seel und Beiffein dem folwirten Erib der Connenfund das ift arcanum, mysterium und Starcte.

Termiff.in ep ift. Der rote Beift/in der erfte fublimation, durch Die gefalgenen mineralischen gefeget/ift vnamchtanun / diesels

bige Reinigungihute nicht:

Lapidis rubedo, Avte. Die weisse /ist ein Farb des Lebens/die Abte der Ansterbligkeit / vand nun herschet das Femer vand fomper

Fompt die perfection, wans dottergelb wirdt/fo wirdte etho; het/dannond fubtil / und heift Luffe/rot Dit ont alle Ramen Der Bogel und Geifter. Wans rotwirdt / To beift es Simmel Bold/rot Schwebel/Carfunctel/vn hat alle Namen/was nur rot und fofilieh ift/zwischen Simmel und Erden/alfrot Gold/ unfer Bold/Boldblum/der geborne Ronig/der rote Sohn/Ethelia rubra, tote Erden/tingirend Gifft / corpus magnelia, Thyriad /der reine Leib/Efchen/Olixir, Ribrit /vnuerbrenns ilich Schwebel/rot und fir Schwebel/ferment Solis, auru coralli, vberfluß/rote/roteauripigment philosophi: Erg/ grun victriol, Almagra, laton, &c.

Lapidis Albedo, die Beiffe. Wandas Waffer die Erde bedeitif fo ift die weise ober der schwarke: wann aber die Lufft oben Compt/fo wirdt es Saffran Farb/vnd want bas Jewer herschett fo wirdte rot. Go nun die Lufft empor schwebet | und die Erde ju Bodem fencket/das nennen fie den Zodt der Sonnen / alfe dann führet der Mercurius die Seel der Sonnen mit fich in die Hohelvnd das corpus ligtim Grablalfein Todier. Datumb wirdt die weisse genennet / aqua vitæ, beständig / permanens, Beift Seel vn ift ein foliirte Erd oder wie ein Brombeerlaub! heift auch Bley Erebmich / weiß Wigmath / Martech / weiß Ers/weiffer Stein/weiß Gold/der volle Mond/weiß fruchts bar Erd/lebendig Schwebel/lebendig Erden/rein fauber Erd/ weiß Rald ber calcinirte Corper/metallisch Gale vand mit allen Namen aller weissen Ding/Gals/Alaun/Marmor/ Efriftall/Ethelia alba, weiß Gilberglett/arlenic, Niter.

Lapidis nigredo, die Schwärze des Steins. Wann du das Bewer zuftreng macheft/fowirdt die Materii zu bald rot/vnnd verdirbt/es erscheinet aber erfiftet ein rote/ein grune wnd fast alle Farben/ehe es recht weiß wirdt/ coaguliet und foluirt fich

offel wirdt zweymal schwarz und weiß.

Pp 2

Me schwarke ist ein Zichen der Faulung: Vermählung/oder Empfangnuß da erscheinet ein Insul im Meer die allgemach kleiner wirdt/biß die weisse oberhandt zundt vond heist der Rasbenkopff Wech / Rohlen / Ethelia, schwark Erk / vnser Erk/Epießglaß/Alkali mortali, Pfenning / der Trach der seinen Schwank frist das ist sein Wasser / heist auch Erd / Bley/schwark Schwebel/der Mann/hat alle Namen aller schwarz ken Ding ausserden.

Darnach fompt der Pfamenschwans/Schwanen Federnibifimeilen schrinetstalf wer das Glafimit Gold oberzogen.

Lapidis digestio, Rochen/zeitigen/theilen/vnd wider zusammen

fügen.

Digeriren macht die humores dunn und luck / zeitiget und macht geschiekt zu ihrer separation. Hiervon reden siemunders barlich en mancherley/gleich wie von anderen/wo du der Nastur nicht nachgehest machen sie dich irr. Siemachen vererley Scheidung der Elementen des Dit des Geistes der Erden und der Seelen: unisse alles wahr und alles eine. Sen gewarnet. Lieblicher istes dem id es versiehet aber irzig dem angehenden. Türba fol. 76. Alann die Mischung geschehen ist so heistes tinchura philos sermenriet, vermische vor suste, colla auri, Gist Glans des Mecres ethelia, auripigment, Känderich! Mercurius aus Chambar auru spillum, zendria, absemech, magnesia, Wismath Chulutz Erprost hirudo, Sug Egel! Erp Nost Steinstol. 7. Mausoli das Wassernicht absondern von dem Edrper im Glas ! sous wurden sie verbrennen und verderben.

Fol. 67. Plühetdie Thur auffzimmachen/bemdernicht fliehen will: Fol. 53. das Wasseravirdtzu Puluer/vund der Lobzu Wasser Dahernennen sie das Wasser Sand/ vud Puluer Gold Wasser.

Lapi-

Lapides ab animalibus aut partibus eorum. 1. Myites Thuringicus, similitudine muris sedentis & se contrabentis, in superficie plenus & rotundus. (Myites alius est Georg. Agricolannon quadrupedi muri, sed musculo concha similis.)

2. Myites Heilicus oblongus, cinereus.

3. Onychites, qui vngues in corpore humano repræsentat, Nagelstein

4. Enorchis lapis, testibus animantium similis.

5. Triorchis, triplicibus testiculis in fluminibus formari pot-

Lapides Gæodes durus, subrurili coloris, Misnensis, oblongus, magnitudine oui struthionis, arenaminduratam colore Ochrænatiue in se continens: & impositus aquæstridorem varium emitrens; Ein braunlich Stein/darinn ein schoner gebber harter Sand.

2... Chemnicensis, subfusci coloris, lapidi ferri similis, qui in se terram luteam continet. Ein Eisenfarber Stein / darinn

getbe Erde.

Laplus demotiuus est repentina morte sacta correptio periculosiorapoplectico.

Lateres, Eiferen Biegel.

Laterium, lixiuium, Laug vel capitellum.

Laterlictro, argentum viuum.

Laton, id est; aurichalcum.

Laton, Ift der onreine rote Corpet/ sagt Clangor. Ift die erste schwarze/wann die hinweg/ond widerumbrot ist worden/ so heist es abermal Laton, und ist alamen geseste aus Sonn und Mond. Also sinder men Latones, vor und nach der fermentation, und wann er nicht weiß wirdt/ist er nichts i üs. Er wirdt aber geweuseilet/durch sal anatron, durch das Sals wirdt ihn die Schwarze genommen/wann er so lang gesecht wirdt/

R P. 3

bis er scheint/alf Fischaugen/alf denn ift Soffnung def Rus hes, man nennets auch amalgama. Maria sagt: wann der Laton mitalzebrie verbrennet wirdt/vnd das offt wider auff ihn gegossen/also daß die Hin vergehe/daun wirdt er hell / vnd vers wandlet in Gold.

Laton cuprum est aureo colore tinctú lapide calaminari, quod ab idiotis physicis electrum dicitur: componitur ex vinco metallo, cum electrum sit e pluribus. Calaminaris non est metallum, sed mineralis materia persectionem non assecuta; & cacominerale corpus, metallum destruens potius, quam emendans, etsi adaugeat. Nam e ductili sríabile reddit. Verum electrum a natura sola compositum reperitur ex auro & argento, nullo pretio persoluendum ob admirandas eius virtutes, Goldsarb/Rupsfergold.

Lebeten, Geißtrögle.

Leffa, id est, herbarum prædestinatio, die prædestination bet Rrauter/darzu ein jedes geordnet ist.

Lephante, Lephanteus, est prima tartari species vel bolus, me-

dium inter lapides & lutum, scindiq; potest.

Lessas est occultus & bulliens terræ vapor, per quem plantæ crescunt, ein verborgener und siedender Rauch / dardurch alle Reduter und shres gleichen wachsen.

Lompnias, haben etliche aufigelegt / es sept auripigment, aber

falfch/denn ce ift terra sigillata, das rour Farbift.

Lempnias calcis, id est, batitura æris.

Lempnias lempnia, id est, auripigmentum.

Lempnia, ein Erderich / darinn Golde wächft / oder Gold trabfen.

Lemures, sunt spiritus elementi aeris: Die Luffi Beifter. Ethnici intellexerunt manes defunctorum, Die tobten Geelen/Politergeister.

Len-

Lentiscus arbor, Eschen Baum.

Leo viridis, ift Hermetis Erel Glaß und vitriol, und das Blut vom Schwefel/der erste mercuri auri, durch den lunarischen Corper verendert. I em das grune Basser/welches den libens digen Ralck aufflojet / die grune ist das vollsommen an den Siein/und kanleicht zu Gold werden. Alle wachsende Ding sind grun also auch unser lapis, daher wirdter genennet Germen, ein Gewächs/der lapis fan nicht bereitet werden/ohngrusnen/flussig duenech, vor der weisse ist er grun.

Leo rubeus, der rote Low/ist roter Schwefel/welcher in mercuriu resoluire wirdt/genennet sanguis leonis, wirdt auch Gold-

gemacht:

Leo viridis, quorundam opinione aurum:

Leo viridis, vitriolum.

Leo citrinus foliatus, id est, auripigment:

Leo aurum.

Lepi ferrei, est squama ferri, Eisen Schupp/aliis.

Lepos calcis, id est, puluis æris.

Leta, est calor rubens.

Lieucasia, calx viua.

Leux amygdala.

Libra, libra pensilis, Wage.

Librastatuta, Auffsan.

Liramentum, Welle/Wibermage:

Libonotus, Suden Weff.

Lignea bractea rotundata, Lauff.

Lignastatuta, Thorlein/Holper.

Lignum fossum & hians, Rloppe.

Lignum crucis.

Ligna in faxa. 1. Rami folia, cortices, ligna, carbones, offa, conchæ, quæ in faxa corporata funt, fucco lapidescente, in sonte non procula Francosurto ad Viadrum. 2. Rami, folia, cortices, ligna, manicæ, chirothece, & alia immissa piscinæ prope Scellenbergam arcem, in Misnia in saxa corporantur.

3. Trabes molares mutatæin saxa: quæ trabes prope Torgã

in Albi sunt repertæ.

4. Ebenus subterraneus cum melanteria.

5. Lignum faginum in faxum corporatum, cuius dimidia parte adhuc lignum est. EinAst/von einer Buchen/der halb Sols und halb Stein worden.

6. Saxa kactitia, gemachte Stein/von Biol Farben.

7. Lateres, gemachte Stein.

8. Maltha, qua incrustantur castella & piscinæ aquarum, WasterRutt.

9. Lithocolla, Stein Rutt.

Ligo, Reilhawe.

Ligula, Bunglein.

Limbus, significat mundum vniuersum, 4. elementa, primum mundi, omniumque, quæ in eo, materiam & semen. If die gange Welt/die 4. Element/vnd was drinnen ist / Natur pnd Eigenschaff.

Limpidum, id est, purum vel purgatum.

Limus, Schlamm.

Lintea, Plamen.

Lilium est mercurius, und seine flores der pellicanirte Lili intinctura philosophorum, ist quinta essentia sulphuris, Floresirter sulphur fixum.

Liqua mumiá, id est, adeps humanus.

Liquatio est, cum quod in visum coaluerit, soluitur liquando, vtiam possit fluere.

Liquatum est, quod consistentiam diffluentem instar vndosorum accepit.

Lique-

Liquefactio est corporismineralis, vi ignismaioris dissolutio. Estq: Simplex vel Probatoria.

Liquefactio simplex est, quado corpus nullum alium in finem,

quam vt fundatur, liquescit.

Liquefactio probatoria est, quando corpus liquatum probatur, impersectumq; a persecto separatur: idque per cinericium aut per antimonium.

Liquatio est fusio aut deliquium.

Liquidum resolutum est, quod ex primo ente, vel ex sua natura liquidum est. Bas sus sus in seiner ersten Materi.

Liquor aquilegius, id est, vinum destillatum.

Liquor herbarum fit ex herbis cum tota substantia contusis, a in vitro conclusis, a in balneo maris aliquot diebus coctis, succo colato per pannum calore cinerum mellis spissitudine acquirit.

Liquor essentialis, qui a membris interioribus extrahitur, & in carnem sanguinemq; transmutatur. If die feuchte/fo die ins nern Glieder ansich zichen/darauf Bleisch und Blut wachst.

Liquor mercurii est balsamus rerum omnium, in quo consistit vis sanationis. Talis mercurius valde potens est, in tereniabin & nostoch. Ist der Balsam in allen Dingen/darinn alle Heilung stehet/vnndist dieser mercurius gewaltig/ in den tereniabin und nostoch.

Liquor salis est balsamus naturæ, quo sustentatur corpus, ne putrescat. Ist der naturlich Balsam/der den Leib behelt.

Liquor & multarum rerum oleum est cum adiectione eius rei, cuius est. Liquor terebinthinæest eius oleum.

Liquor mumiæde gummi, est oleum gummi.

Lithanthrax, lapideus carbo, em Stemfol (licuti effodiuntur apud nos isti lapidei carbones, vt prope Cygneam) species est gagatis: Est enim nihil aliud, quam induratum & excoctum,

Qq

fub terra bitumen calore. Sunt autem duplices tales carboines, leues sc. & rari, vraque nonnunqua innatent propter terræ excoctioné. Hos Theoph. 2013 et dicit. Deinde sunt & graues, quales esso diuntur in agro Leodicensi, qui dicerentur 2014 etc. Græci huiusmodi carbones, vt docuimus, sub nomine 2014 etc. Comprehendunt. Plin. de his nihil habet, & sucrunt illi procul dubio incogniti. Theophr.eos. aut proculdubio describit, cum inquit: Quos amox carbones vocant, in eorum numero, qui propter vium esso diuntur, habendi terreni sunt. Exuruntur auté & igne accenduntur, quemadmodu carbones. Huiusmodi aut lapides bituminosos & in causalsa esse puto, quare ita multis locis montes slagrant. Huius carbonis credo speciem lapidem illum sissiem, den & dissert quia etiam videtur ex bitumine constate. Flagrat enim, licet sitipsis lithanthracibus aridior.

Lithargyrum. 1. Lithargyrum (neutro vel potius lithargyrus fœminino genere) siue spuma argéti, Argyritis, Silberglett.

2. Quod fit, quando argentum a plumbo separatur.

3. Emixtura plumbi & auri.

4. Emixtura plumbi & argenti...

5. E mixtura auri & argenti.

6. Ortum ex plumbo & ære.

7. Recremetum lithargyri cœruleum. Zopffer Schlacten. Lithargyrus, qui mineras quærit & inuenit, det Ern findet.

Lithargyrium Parac. est spuma Mercurii, alias argenti vel plum-

bi potius argentum repurgantis.

Lithargyrum vel lithargyros, est spuma serri argenti, Silbere

Lithargyrium vel almarach, ist cines jeden Metalls Aschen.
Litim, filum aliquoties complicatum & omnino traductum,

Citt

rein Zwirn oder Renfaden vier oder achtfach / durch vind durch gezogen.

Lixiuium, Laugen.

Loci deuexi & concaui, Schlüchten/Aschen gemacht.

Locusta, insectum infirmis pennis alatum, ab vredine locorum dicta, acris, maxax, cornops, parnops, amoluris, acamus, Semschred Juget Springhan. Deinde sunt locuste ramorum extremitates in arboribus adhuc tenera, quibus Diuum Ioannem vsum esse pro cibo, scribit Parac. & non venenatis illis animantib. volucribus, vt hactenus senserum Theologi.

Die Gipffel oder jungen Schötlin an Baumen vir Rrautern. Lorcha est tota locustarum dulcedo vsq. ad centru substantia,

Die gange Ruffe der locusten oder Kranghaublein.

Lorindt, est aquarum commotio, cú cocentus, resonantia mutationis indicium, vt alterationis in firmamento meta.

Lorus, id est, Mercurius.

Lot, ift vrina.

Lotium, vrina infantium,

Lotores, Seiffner.

Lotores, Bascher.

Luban, luben, id est, thus, er meint von Libano.

Lubricum, was schlupfferig ift/nit feift wie endiula.

Ludus lapis ex vesica excisus, qui remedium omnium calculorum, ein Stein auß der Blater geschnitten / ein Arnnen wider alle Geschtechte des Steins.

Lumbrici nitri, intestina simi, scoleces a subricitate dicti, vermes in simo vel terrareperti. Regenvurm/so im Miss sigen/

Mettel Pirren/Miftwurm.

Lumbrici etiam in aquisputridisreperiuntur, Schnebligin/feu/

Lumbrici etiam in homine reperiuntur, in omnibus prope Qq 2 membris, quorum varizspecies sunt: Longi, breues, lati, graciles, &c. Spulwurm/Bauchwurm. Sunt etiam teretes, lati & longi, fasciædicti & teniæ, helminthes, plateiæ, ceriæ, . Rinderwurm:

Luna, idest, argentum.

Luna, heist bisweilen Monatzeit 4. Wochen.

Luna compacta est argentum fixum, vel aurum album, Silber fir oder weiß Gold.

Lustum, pinguedo, flos, cremor lactis, pyonpiar, aphantisma,

Milchraum/dernider oder ram gan:

Lutiren, verfleiben-

Lutum sigillatum, id est, terra sigillata.

Lutumarmenicum, id est, bolus.

Lutum magra, Rotelstein.

Lutum stellæ, ift Gpps.

Lutum magifterii, Leim der Meifterschafft / von Kreiden vnnd

Fewerblase gemache:

Lyncurius vel lapis Lyncis. Fit ex vrina lupi ceruarii, sc. lyncis, in syluis & montibus coagulata: e maribus suluus & igneus sit, e seminis candidus & languidior. Egeritur autem terra, quia bestia operit sua vrinam, quod eam inuideat vsui hominum aut pudoris innati caussa: sicuti videmus alia animalia sacere, lupos, canes, catosq;, ex qua coagulatur calore lyncurius, teste Plin. lib. 37: c. 2: & 3.1.8. c. 38. Non est autem electrum vel succinum pterigophoron, pennas & stoccos ad se trahens, vt quidam voluerunt: quin lyncurius gemma coloris sului, vt gagates; & ignei reperitur; & attrahit pennas aut sloccos, quamuis attrita. Huius gemma Ouidius quoque l. 15. Met. meminit. Consule Solinum c. 8. Albertum & Euacem in Liapid suis. Prodest contra calculum, isteritiam, suxus ventris, dolorem stomachi. Volunt super illum nasci saluberri-

mes.

mos fungos. Sunt, qui lapides lyncis hodie putant esse dactylos Idæos, velut vocant dactylos illos lapideos. Ceterum notandum & hoc, quod lynx animal solum animalium in calce binos habet digitulos: vnde colliguntur vngues magni momenti in medicina: Appenduntur pueris contra comitialem & alia. Postremo suerunt, qui thyiten crediderunt esse sed falso, lyncurium. Verum quid sit, vrinam lyncis credibile est coire in lapidem, præcipue calore terræ: vbi simile dicam, idque experientia doctus. In exitu vesseæ syluestris porci, apri scil. nonnunquam etiam porci domestici castrati reperitur lapis coagulatus ex vrina calore animalis, slauus & subpallidus nonnunquam, magnitudine sabæ, qui præsentissimum est remedium contra calculum vesseæ. Idq; expertus habeo. Cur ergo vrinæ lyncis, imo aliorum animalium, non coagularentur calore natiuo & terræ?

W

M Acha, id est, vermiculus volans, ein fliegender Rafet.
Machal, id est, fixum, Haffe/Stett.

Machina aquas trahentium omnium maxima, Retrabe-

Machina, Axis, axis stratus. Welle.

Machina, qua res graues demittuntur in puteu, Bruft Winde

Machinæspiritales, Windfang.

Machina tractoria, Saspet.

Machinæsiaustoriæ, Heingelzwifache Heinge.

Machina tractoria, Gezeug/fo Werg und Waffer heben.

Machina tractoria, Schwengrad.

Macra, rothe Rreiden.

Macula oculi, suffusio, hyposchysis, hyposchyma, catarada,

Stenfel/Schemering/das Jellim Aug.

Qq 3

Madic, id est, lac post butyrum, Buttermilth.

Magister, sal conficiens, Wirder.

Magister, Speifmeister.

Magister ferrum excoquens, Renner.

Magisterium, est species Chymica ex toto citra extractionem, impuritatibus duntaxat externis ablatis elaborata, exaltataque. Seruantur itaque hic omnes concretionis naturalis & Homogeneæ partes. Sed ita exaltantur, vt dignitatem essentiarum prope attingant. Vnde & pene eadem relinquitur quantitas seu moles, quam natura per sededit equanquam non semper caueri possit, quin cum alienitatibus & foris adhærentibus nonnihil secedat: & nonnunquam etiam studio propter sinem, vsumq; certum quidam negligitur: ex quibus intelligitur maxit e hic valere, quam Physici alterationem nuncupant.

Magisterium aliud est qualitatis, aliud substantiæ.

Magisterium consistentiæest, cum seruata essentia, consistentia ad præstabiliorem est immutata. Hoc autem sit pluribus modis, non tam vt ipsi rei aliquid nobilitatis accedat, quam vt ad vsum varium euadat commendatior habiliorg.

Magisterium sixorum est, cum corpora volatilia & spirituosa sigunturad constantiam. Fixum opponitur inconstanti & volatili, & estimatur verumq; proprie ad ignem: cuius vim, quod sustinet, sixum est; quod non, volatile: siquidem ex eo sugit, & veluti spiritus aut sauilla euolat. Illi vicinum est, quod e molli induratur: Itaque & hoc eodem comprehenditur titulo.

Magisterium odoris est, cum res odore exaltatur. Idque artisices potissimum moliunturin operibus, quib.inter elaborandum aliquid ingrati odoris accidit, vt inempyreumatis, oleorum, aquarum & similium; deinde etiam in his, quæ alias per naturam

naturam odorem prauum, molestum, vel etiam nullum habent. Cum tñ ad gratiã rei viu eiulinodi nota sint exaltanda. Magisterium Parac. est arcanum ex naturalib. rebus extractum sine separatione elementali, qua cetera præparari consueuerunt, sola tñ additione rerum aliaru, a quibus, quod extractu est, separat: Massersium is mas ausgezogen wirdt/von den

natürlichendingen/ohn elementische berürung/durch zusachlite welcher solche materia gezogen/ vnd darinn behalten wirdt.

Magisteriű ponderis est, cű pondere res exaltatur. Id aút potistimű in auro & argento requiritur, estq; vna ex notis perfectionis, cum inter metalla aurum sit grauissimum, ideo etia externo valori in monetis adiectum podus est. Quod si deficit, compensatur arte. Massaurea velargentea iusto leuior, coquitur in vrina, cu pcipitato corallino, vel affricarur hydrargyrus auro argentove consentanea, & cócolor factus: vel coquuntur in lixiuio concinnato ex sulphure & calce viua: vel cementantur cu sulphure, aut pracipitato fixo, vel hoc : 4. puluerisati salis semunciam, tatundem de lateris triti, colcotaris quadrante, misce. Auri lamellas illine albumine; aspetge calcem Lunæ, siccatum priore puluere. Fac stratum super Aratum,& cementa vel in pixide, vel inter tegulas. Aurum inde soleralbescere. Indue ergo coloririum, & prehensum forcipe in ignetene; donce excandescat, post exstingue in vrina.

Magisterium coloris est, cum rei cuiusq; color, ad optimus summumq; gradum, in genere questro perducitur. Neq; vero tim color præsens e gradu inferiore ad superiorem exaltatur, sed & qui in potentia est, seu in abdito, in actum vel manifestum euocatur: nonnunquam etiam peregrinus inducitur ad exemplum eius, quod præstabilius in suo genere. Si color simul fixus & constans est, magisterium est nobilius. Magisterium puluerum, hoc est, continuæ consistentiæ in púluerem perductæ, sit que potissimum calcinationum modiss vnde efficitur, vt & calcis vocabulo non raro appelletur, vulgo alcoolia. Respicitur hoc principaliter, vt fracta tenacitate friari res possit.

Magisterium principiorum est, cum principatum compositum

in principia resoluitur denuo.

Magisterium qualitatis est, cum res formis qualibus elaborata exaltatur: sitq; dupliciter, aut secundum qualitates occulras aut manisestas.

Magisterium qualitatis occultæest, cum in his, quæcrasin totius substantiæattinent, tantumq; essectis per experientiam patent, exaltatio persecta, &c. Ea qualitas si pernitiosa est in vsum, in totum aboletur, vel cum aliqua iactura substantiæ: & tunc respicitur persectio illa, quænon in re, sed in vsu rei est. In salutaribus vtrunq; observatur. Si aboleri in totum nequit, reprimitur, ita vt citra noxam possit vsurpari.

Magisterium qualitatis manisestæest, cum res in sensilibus, formis elaboratur. Hæc totiplex est, quotuplicia sensilia, circa quæ exaltanda Chymicus in rebus occupatur. Quædam tamen propius spectant naturæ corpus, quædam sunt sorma-

liora.

Magisteriu saporis est, cum in sapore sit exaltatio. Itaq; & pharmacopœia & coquina cellaque hinc instrui potest. Potissimu autem Chymicus hoc vtitur in acrimonia corrigenda & empyreumatis gustum attinentibus tollendis.

Magisterium sensilium proprium est, cum res qualitatibus sensibilibus propriis exaltantur. Id fit vel in sensu primo, qui est necessitatis animalium, vel in his, quæ sunt melioris gratia. Sensus primus tactus est. Itaq; tactilium qualitatum primarum,

Digitized by Google

rum, quæ sunt calor, frigus, humiditas, siccitas, magisterium inde exsistit.

Magisterium soni est, quo sonus corrigitur a Chymico. Id sit potissimum in mineralibus, in quibus aliqua præstantiænota ex sono capitur, vt in metallis, aut quæ in ignibus periculuminantur propter spiritus vehemetes cum sonitu erumpen-

tes, obuiag, displodentes.

Magisterium volatilium est, cum e sixo sit volatile. Ei affine est mollitum, quod tractabile ductileq;, aut etiam sluidum (nã paulo latius accipitur molle, quam apud physicos) essicitur e rigido, duro & intractabili. Artificia, quibus hoc persicitur sunt exstinctiones, macerationes, incerationes, sublimationes, solutiones & similia. Fere enim hic quæritur restauratio humoris absumti, vel desicientis, aut sublatio asperitatis conuica, &c. in volatilitate vero, vt spirituú naturam induant, attenuatione essentia.

Magia, Persica vox est, latine sapientia: Est és duplex: Naturalis & licita, materq; vere medicinæ, & est occulta nature sapientia in centrum vsq; latens & abdita, cum qua si humanam rationem conseras, nihil præter meram stultitiam in hac reperies. Vere donum Dei est, quo nobis rerum supernaturaliú cognitionem exhibet, non dæmonum inspiratione, qui nihil persectum habent, neq; docent. Alia vero est illicita, superstitiosa & a tota Ecclesia Christiana prohibita, quam Necromantiam appellant, exsecrabilis & nullibi toleranda. Inde occultata sapientia.

Magia metaphysica, estars Christianis licita, non venesica nequiperstitiosa, sed supernaturalis, per quam occulta quamis arcana reuelantur, vt mechanica industria opus est manuale.

Magna capsalignea, Schwängräder. Magnalia, opera Dei, Gottes Beref.

Rr

LEXICON ALCHEMIA MART.

Magnes, if Mercurius...

Magnes ab inuentore dicitur, teste Plin. 1.36.c. 16. Præterea lapis Herculeus, Heracleus. Hinc prouerbium المواهدة الموا

Quem magneta vocant patrio denomine Graii.

Magnetum quia sit patriis in montibus ortus: Porro magnes vocatur lapis sideritis, quia serrum attrahat. Nam Græcis alles, férrum significat: Licet sideritis alias & scoria ferri est, & singularis gemma apud Plinium lib. 37. cap. 10. & 4. Germanis a latino vocatur Magneth/& a Saxonibus, ein Segels stein. Lapis nauticus: quia eius vius est permagnus in nauigationibus, vt sciunt nautæ: dum eius natura fit, semper versus septentrionem fese vertere: Est autem lapis teste Dioscoride lib. 5. cap. 93. colore vergente ad cœruleum (optimus semper est cœruleus) densus, non admodum gravis, attrahens ex naturali quadă dynami ferrum, vt gemma sagda attrahit lignum: vel vt gagates & succinum stipulas & fila. Imo ferrum, quo nihil duritia pugnacius cedit magneti, & patitur a magnete: & quod maius est ferrum tactum. a magnete, deinde alterum ferrum trahit: & ferrum quafi domitrix omnium rerum confistit, tenetur, & hæret amplexu magnetis. E contra, quod sape miror, magneti maxime est contrarium allium & cape, vt si illorum succo magnesillinatur, minime attrahit ferrum: recipit autem vires intinctus sanguine hircino. Reperiturgemma magnes & inferri venis: in fodinis eua nostris, vt in Bohemiæ finib.ad Schuuartzbergum: & procul dubio Salueldia, in antiquis fedinis fèrri, Gollariz in fodina antiqua semi-obruta, in propria etiam vena apparet magnes: Sie in Hispania (vt fertur) & aliis loeis... MaMagneti magnam esse cognationem cum hæmatite docent. Nam hæmatites Plinio magnes dicitur, qui est species hæmatitis Æthiopici, & magnes combustus siue calore terræ, siue igni artificiali, sit hæmatites, & venditur pro eo. Plinius L. C. quinq, genera secundum Socacum magnetis facit, & eum a Magnete Armentario inuentore nomen habere dicit, scilicet.

Magnes, Magneth. r. Æthiopicus. Huius suma laus est, & roperitur in Æthiopia, Zinuri, in regione arenosa, vna cu hæmatite magnete coloris sanguinei, de quo supra. Hic magnes Æthiopicus non tantum serrum attrabit, sed & magnetem alterius cuiuscunque generis. Hincillud Silii:

Venere AEthiopes, gens haud incornita IV ilo. Qui magneta secant: solu honor ille metalli. Incottum shalybem vicino ducere saro.

2. Magneliacus e Macedonia, si est rusus & niger.

3. In Echio Bœotiæ, qui plus ruffus est quam niger.

4. Circa Alexandriam, & circa Troadem, niger & lexus feeminini, & nullius vius.

5. In Magnesia Asiz candidus, nullius momenti, nec ferrum attrahens.

Differenția horum est, an mas sit, an semina: deinde etiam in colore differunt. Sed de serri & magnetis concordia eundem consule Plinium lib. 3 4. c. 2 4. V bi & magnetem in Cantabria nasci scribit, sparsa bullatione, qui inficist & serri acie, vt reliqui magnetes. Porro idem Plin. in cade. Æthiopia, vbi & sit magnes, docet inueniri lapide nomine Themaniden, qui ferrum omne abigat, respuate; contrariz naturz cu magnete, item l. 36. c. 26. idem testatur alteră naturam magnetis este, attrahens in seliquorem virii. Veluti autem magnes naturali potentia & dynami attralit serrum & liquore vitri

& concordat cum illis: ita discordat ab alliis & coepis & diff det cum adamante: in tantum etiam, vt iuxta politus, forrum non attrahat, & minime apprehendat. Confule & Serapion. 1. Aggreg.cap. Hager Abnantes, siue Almagritos, qui mineram huius in maritimis esse docet, prope Indiam: & reddit rationem, quare ibi omnes naues compactæ fint non ferreis, sed ligneis clauis propter frequentem magnetem. Magiserunt, quod quia concordiam adeo fortem habeat cum ferro magnes, eum & potentiam habere ad amorem conciliandu, & conservandam concordiam inter homines. Ceterum, que *alias vis sit in medells magneti, consule Dioscor. & Plinitim, & alios locis citatis. Euax & speciem magnetis esse dicit, qua attrahat carnem, præcipue hominis. Sed hoc forsitan mutuatus est ex Aristotele- Alber. & nigrum magnetem reperiri inquit in Francia nostra Orientali, in specie ac si esset ferrum æruginosum, combustú cú pice. Quærerent hunc Franci. Proculdubio is quoq; in Thuringia erit, quæ adiacetFranciæ, si quis inuestigaret. Porroidem Albertus dicit, suo tempore esse magnetem inuentum, qui ab vno angulo ferrum Gralieret, abaltero fugaret; (ouids Aristot.ni fallor meminia.) Si hoc verum est, facile constat, quod Plinius scribit, de lapide Themamede. Tertio Albertus addit & Imperatori Friderico magneté fuisse, qui no ferrum traxit, sed qui a ferro ipso trahebatur.

Magnesia, idest, testudo vel sulphul.

Magnesia communiter est mateasita, ex arte est stannum liquatum, in quod iniectus mercurius vna commiscetur in fragilem substantiam & massam albam. Est etiam argentum mereurio mixtum & fusile metallum valde, vt cera liquabile, miræalbedinis, quod dicitur magnesia Philosophorum. Wenn Gilber vnd Queek silber in ein wichte stussia Wetall vereiniget werden. werden. Esistanch mareria lapidis philosophorum.

Magnesia, Ist das gemischte Wasser im Luffe congeliert, das dem & Fewer wider stehet/die Erde des Steine/vnser mercurius, mistio substantiarum, das gans darinn mercurius ist.

Magnefia, Iftein Stein in der Rrafft deß Marcafitæ, oder es ift ein Stein dem hæmariti gleich.

Magnelia, Melt, foemina.

Magnelia, Bifmathoder tanb Erent

Magnetinus tartarus est lapis in homine durissimus & spongiosus, ein harter Duffestem im Menschen.

Magnus clauus ferreus obtusus, capsæpatentis, Wiot Nagel/fo in Bleif gehet.

Magra, id est, terra rubea.

Magra, idest, Carniolus vel carneolus.

Maleck, id est, sal, Sals. Arabicum est.

Mallei species, Xin Jeussel.

Malleo percussum dilatare, Queschen.

Maltheorum, idest, salgemmæ.

Manbruck, id est, argentum.

Mandella semen est hellebori nigri der Same der Christwurs

Mandibularum liquor, id eft, oleum ex mandibulis, Delauß ben Rifern ober Runbacken.

Mangonaria estars illa, qua graue quodque sine negotio subleuatur, die Runsk/dadurch man schwere Ding leichtlich heben fan.

Manna, mamma, ift das damit die Gefchirr verglaft werden.

Manna ros de cœlo prolapsus: qui species est bassami & siructus aeris: item dulcedo ex re qualibet extracta: Alias mel roscidum, dosomeli, mel merum, melligo, saliua syderum, ausga:

Digitized by Google

feben Ding zeucht/fonft Honigchaw/ Himmeltham.

Manheb, id est, scoria, Sindelstem.

Marcasta est materia metallica immatura tot specierum, quot solidorum metallorum, aurea, argentea, stañea, serrea, plumbea & cupria, quæ postrema pyrites, & lapis luminis appellatur, pyrsotocus, lapis ærarius rubeo scatens sulphure: & scintillas ex chalybe multas excutiens, ein Rieß sat viel rots Schwefels/ Rewrstein/Rupsferstein/Rupsfer ers.

Marcasita plumbea, idest, Antimonium.

Marcasita alba, heift Gilberfieß /oder Wifmat.

Marcalita, id elt, Trufen beg Erges/wie climia Erufen beg God bes/vnd Antimonium Erufen beg Bloes.

Marcellus, id est, malles magnus.

Marckasita, id est, calcitheos.

Marched, id est, lithargyrium.

Marich, Schaffen.

Maruch oleum metallum idem.

Maruch oli.

1. Marga candida, pinguis, mollis, Torgana, weisser stiffice ger Mergel. 2. Iuliacensis candida. 3. Candida crustacea, weisser schirbsechter Mergel. 4. Candida lapidosa Hallensis, weisser harter Mergel. 5. Candida arenosa friabilis, Hıldeshemiana. 6. Cinerea mediocris, quæ reperiturinter Dresdam & Misenam, Leicht Aschensarber Mergel. 7. Subcinerea lapidosa, Aschensarber steiniger Mergel. 8. Cinerea lapidosa Hallensis, qua artisces vinntur in estingendis imaginibus, Grawer harter Mergel/darinn man consters este 19. Fulua crustacea Radebergensis, quæ reperitur in terra arenosa arum in se cotinens, Gelber schirbstehter Gostomergel. 10. Dura lutea arenosa, Belgica, e traiectu superiore, qua incole, sicuti in aliis locis, agros stercorant, Tünchmergel von Wastrich.

Margaritas pretiofas mittit Oceanus Indicus, item mare rubrum in sinu Persico circa Arabiam, & nunc mare Britannicum. Estq; Margarita seu vnio mhil aliud; quam genitura seu: partus concha margaritifera. Nã conche illa certo tempore anni, qfi eas genitalis anni hora stimulat, sese pandunt, quadã oscitatione: Sitiunt rorem veluti maritum, eius desiderio hiant, ae roscido conceptu sese impleri cupiunt. Mox culunares liquunt aspergines, hauriunt rore, humore concupitu, matrice quasi hiante, & fiunt grauidæ deinde pariunt Margaritas, pro qualitate roris concepti. Si puru rore coceperint, candore mirabili vnio apparet: fi vero turbidum rorem conceperint, fordescunt & fœtus. Pallent et margaritæ cœlo minante tempestates, si fuerint concepta, si tempestiue hiantes conchesatiantur, margaritægrandescunt: si tempore coitus, fulgurat, coprimunt concha, ac pro iciunii modo pariuntur vniones. Si tonuerit, pauide repente coprimuntur concha,& deinde abortus pariunt, quos physematavocant. Ferunt et si post illaru coceptu crebra audiantur tonitrua, illas exspuere in flumina vniones, ac sie crebro reperiri in fluminibus, vtvolunt in Mosella inter harenas. Porro tempore coitus, si vna cu rore incidit in hiatem concha radius solis, vniones rubedine tinguntur, sicuti sieri videmus. Propterea oriete sole conchæ sele mergut, sentiut n. sele alias russos, quasi deinde pereare. Postremo sit clarius margarita, si cocha excipinat matutini aeris semen, i.e. rorem, qvespertini. Adeo magna est affinitas cœli & cocha in coitu cu rore, qui est semen quasi aeris. Nec iniuria,margaritæVeneri dicantur,pp mirabile coitum. Dicitur aut vnio, quia nulli duo reperiuntur. Dos estin cadore, magnitudine, pondere, orbe, lanore. Et in aquis omnis, vnia mollis est, vr corallium: exemtus aere protinus durescit, & fit lapis. Verum de vnionibus & natura istarum concharum

Gonsule Plinium lib. 9.cap.35. Item lib. 6.cap. 28. Solin, gap. 36. Serapshib. Aggreg. cap. Hager Albalo, volunt que frig. & sicc. 2.grad. Profunt contras fyncopen & cardiacam. Spiritus confortant, valent contras fluxum sanguinis, item lienteriam, diarrhæam, conferunt visui, retinent menses, abstergunt dentes, clarificant sanguinem.

Marmora candida. 1. Marmor candidum Lunense in Hetruria, en weiß Warmorstein.

2. Candidum Cartariense.

3. Patauinum, quod serris secatur.

4. Italicum, venis cinereis pictum,

- 5. Ratisbonense, e quo tabulæ mensarum siunt. De eo est ara Anebergica, qua ex solido & vnico marmore, ne in Italia quidem vlla pulcrior exstat, baraus man Zischblätter macht.
- 6. Candidissimum ex thermis Carolinis.
- 7. Hildeshemium eborifimile.

8. Ebori simile Arabicum.

9. Annebergicu, in metallis repertum. Unnebergisch Mars meloder Spatt in einem Glauf.

ro. In candido cinereum Hildeshemium, quod olet cornu vstum.

Marmora viridia. 1. Laconicum viride, quod Venetiis cernitur.

2. Subviride, Veronense, cum viridibus lucentibus maculis. Liechtarun mit grun scheinenden maclen.

3. Laconicum aliud, in viridi nigricans.

Marmora flaua. 1. Flauum in metallis repertum, ein gelber Spate.

2. Belgicum, Surdænon pellucidæ, non dissimile.

Marmora Cinerea. 1. Cinereum Hildeshemium, quod olet cornu vitum.

2. Zebli-

2. Zeblicium, quod incolæ serpentinum nominant cumvenis & punctis candidis.

3. Zeblicium, cui innati carbunculi, & in polito marmore

miram speciem & aspectum incundum faciunt.

4. Rochlicianum, cum luteis maculis.

5. Rochlicium cum nigris maculis, quæ sunt cornicum vngulis similes.

6. Italicum cum nigris maculis, quæ serpentibus similes

funt.

Marmoranigra. 1. Nigrum Belgicum, e quo tumba, illustrissimi Ducis Mauritii Electoris, & inprimis tabulæ, in quibus inicriptiones excise, Schwarz Niderland sch Warmet.

2. Annebergicum.

3. Ratisbonense.

4. E Belgio, quod olet sulphur.

5. Aliud, quod olet cornu vstum; ibidem effossum.

6. Andegauense, politum, nigerrimum, non procul ab vrbe erutum.

7. Stolpense, ferreo colore & duritie. Hoc Bisalten nominat Agricola: nos Busalten. Stolpischer Stein.

Marmora Rubra. 1. Porphyrites, Ægyptium vniforme, Ein schoner roter Marmor auß Egypten.

2. Porphyrites Ægyptium, candidis punctis distinctum.

3. Rubrum Ratisbonense.

4. Rutilans Ratisbonense cum candidis maculis, ein glang gender Marmor.

5. In rubro nigrum, Bohemicum.

6. In rubro candidum, Belgicum, quod variis maculis diftin tum est.

7. Annebergicum in metallis repertum.

8. In candido rubrum, in metallis fere omnibus repertum.

-22.2

Marmoreus tattarus, lapis in homine durissimus, vt marmore, pnter den roten Steinen im Menschen/ift er gar ein hartet - wie Marmor.

Mars, id est, ferrum:

Martach vel martath est lithargyrium, Gilberglett.

Martegon, Silphium.

Maiarea, idest, auricula muris.

Masellum, mosel, idest, Jugiter.'.

Masculus, idest, 'argentum viuum.

Masculinum & sæmininum semen, Mannlich und Weiblich Sameldie mittel substantz mercurii und sulphuris. Dan der Mercurius wirdt verwandlet in Schwisel Es ist ein Sepheter benderlen Natur hat/und wirdt genemet Mercurius, und auß eim Pfund wirdt kaum ein Loth gezogen/man nennets auch Ern/Pfennig/Blen/albor æris, Turba fol. 16. nennet das Weib/Magnesia, das weisseden man das roth/sulphur. Wan die zwen wider zusammen sindt / so heist es immer magnesia, bis zum Ende der Rochung: ist das Mittel zwischen six und unsig.

Massa ex cancellis formata, Dalle.

Massalis, mosel, masserium, mater, id est, mercurius:

Materia dispersa, Nirig.

Materialapillorum expers, Befdwen Stucke.

Materiametallica, item mistura æris, plumbi & argenti, Wera:

Materiam metallicam discernere a terris, Ern scheiden.

Materia sapphirea est liquidum, in quo no est materia peccans,

ein reine fluffige Materi.

Materia prima, & huius vocabula, die philosophi haben sich vber diese Cecatur Gottes/ die sie primam materiam nennen/ vber ihre Krafft und Geheimnus dermassen verwundert/baß sie ihr viel unnd schier allerlen Namen geben haben/denn sie nicht ges wustwuft/wie fie es genugloben follen. Habens erflich genennet Microcolmum, ein kleine Welt / darinn Himmel / Erden / Fewer/Waffer und alle Element findt: die Geburt / Krancks heit / Todt und Sterben/die Creatur/auch die Aufferstehung/ und anders mehr.

2. Darnach wirdts genandt lapis philosophicus. Dieweil es hierauft gemacht wirdt / auch im Anfang warhafftig em Stein ist als em Miner auß der Erden: Darnach dieweil es hart ist und trucken/kan zerstossen und zerriben werden/wie ein Stein: Sonderlich aber dieweils wehrhafft und beständig ist durch kein Zewer oder Element kan zerstöhret werden: ist doch auch kein Stein/dieweil es stüssig ist fan geschmelset und gez gossen werden. Man nennets auch den Adler Stein / dieweil es Stein in sich im Leib hat/sagt Rosinus.

3. Sie wirdt auch genennet Aqua vitæ, denn es erwecket den sodten Ronig in ein beffer Wefen und Leben/vnd ift die hochfte und beste Urnnen/ zu des Menschen Leben.

4. Venenum, Gifft / Cambar, Dieweil fie den Konig todtet / vimd zerftohret / vind kein firenger Gifft in der Welt ift.

5. Spiritus, denn sie fleucht gen Himmel / verflaret des Konigs unnd der Metallen Leiber / unnd gibt ihnen bas Leben.

6. Medicina, die einige hochfte Arnnen / Dann fleheilet alle Rrandheit unnd Schwachheit der Metallen unnd der Mens fehen bald und wunderlich.

7. Cælum, Himmel/denn sie leicht und hell / ungerstohrlicht und ift der Himmel in dieser operation.

نعا

14)

11

28. Nubes, dan fie gibe himmlisch Baffer/Zauff und Regen/auff ihre eigne Erden.

Ss 🏖

9. Nebula, dann fie ficiget auff von der Erden/und macht ben-Lufft dunckel.

10. Ros, Tam/dann fie fallt auß der Luffe/ und erquietet das

Erdtrich/fampt feinem Gewächf.

ii. Vmbra, dann sie verschattet die Erde vnnd Elementen!

und vrfacher Sinfternuß der Connen.

12. Luna, dan sie ift seiner Natur und qualitet, kalt un feucht/ wirdet auch alfo/in die undere Welt/sie empfahet ihr Liecht von der Sonnen / darumb sie Finsternuß leistet/ durch den Schatten der Erden.

13. Stella fignata & Lucifer, der gezeichnete und Morgens fern/dann in dem Werck gibt fie die Zeichen / leuchtet erftlich vor/dann nach der Sonnen/Abendes und Morgens/welches

ein Wunderluft zuseben

14. Aqua permanens, aqua vitæ metallica, aqua foliata, stellata, ein beständiges onzerstöhrliches Basser/dann es bestehet im Fewr/Luffe/ond Erden/ond mag durch fein Elementzers stöhret werden.

15. Aqua ardens, ein fewriges brennendes Waffer/dann es ift hisig/zerfchmelset alle Metallen / mehr/alf alle Rolen vand

Flammen/ja daß alles Jewernieht vermag:

16. Sal nitri & petræ: Salpeter / dann es hat die Natur vnnd Art/wirdt auch alfo auß der Erden gezogen / fehlägt auch stäre Err vnd hefftiger / alß fein Salpeter nimmer mehr.

17. Lixiuium, Laugen/dann siemaschet/vnd reiniget die Mes

tallen und Kleider deß Roniges.

18. Sponsa, coniux, mater, Eua :- Gie ift auch onnd auß ihr

werden dem Ronig Ronigliche Rinder geboren.

19. Virgo, ein reine unbefleckte Jungfram/dann sie bleibt rein und liechte/unnd gebieret dannoch Ainder/ift ein wunderlieke Mutter/die Mann und Ainder würget/und durch ihrer Brüft wider

wider lebendig machet. Affiduus fagt: Anfers Steins der nun perficiret iff/Mutter ift noch ein Jungfraw/vnd desselben Watter hat noch nie bengeschlaffen/bieweil diese materiaHermophroditica, catholica Solis & Lunæ catholica, nur in sich felbevermischet/vnd noch nicht befamet ift / auff einige specialis sche alf guldische/ silberische/mercurialische/ze. oder ander special Art. Ift derwegen ein keusche Jungfrawliche Geburt.

20. Lac virginis, & lac ficus, Jungfram und Reigen Wilch/

dann es macht fuß und weiß/lieblich und gefund.

21. Lac bulliens, ein siedende Milch! dann sie macht heiß! for chet/weisset/zeitiget.

22. Mel, Honig/dann es macht füß und wolriechend/ lieblich

und Befund.

23. Sanguis spiritualis, ein geiftlich Blut bann es ift bund wirdt wie Blut/macht rot und lebendig | unnd hat den Geift in fith:

24. Balneum, dann es mafchet/reiniget und macht den Konig

und Metall schwißend.

25. Syrupus granatorum, defice ist scharpff/macht lustig und

anmuthia.

26. Acetum, Effig/defies beift/wurket/vnd benket ein/macht wolgeschmackt/ftarcket/bewahret/bricht auch und eget/vnnd aibt Tinctur.

27. Plumbum, dennes iftschwer/vnnd erstlich/vnrein/gibt Farbond Gewicht/das Blen wirdt gemacht auß dem Stein

Kuhul.

28. Stannum, omb der weiffe willen.

29. Sulphur naturæ, calx, alumen, welches ift pomis, alf st

es dennen/ond Kuhul, denn es brennet/lofet auff.

30. Sputum Lunz, sputum incombustibile, dann es ist gegen dem Mond/wie Speichel/hat die Gestalt und Wirckung.

Ss₃

31. Æs vitum, æs nigrum, flos æris, Ere Blume / gebrandt Ere/alf es auch ist æs hermetis.

32. Serpens, Draco, Drach und Schlang/dann er frisset und

verschlinget.

-33. Marmor, Gristallum, Glacies, welches alles nun flar und verständig/alf uben heistes auch.

34. Gemma Scotiæ, auf dem finsteren Schottland.

- 35. Vrina puerorum, vrina vituli albi, umb der Scharpffe willen.
- 36. Magnesia alba, magnes, ein Magnet / denn er zeucht das Gold oder Ronig zu sich.

37. Etheliaalba, humidum album, einweiffe Feuchtigfeit.

38. Fimus, Mift/dann es dunget das Erdtrich/daß es feucht fenft und fruchtbar wirdt.

39. Fumus albus, machtweiß und glangendt.

- 40. Ens metallicum, dann es das wahre esse und quintaelsentia metallorum.
- 41. Virtus mineralis mercurii.

42. Anima elementorum cœlumq.

43. Materia omnium formarum, es gibis auch.

.44. Tártarum philosophorum.

45. Fæces diffoluræ, zerlaffene Drufen oder Bafen.

46. Iris, omb der Farben willen.

47. Aurum Indieu, cor folis, vmbra folis, def Goldte Serfl und Schaten/denn es ift ftarcter alf Gold / faffet das Goltin fein Serf/oberschattets/ond wirdt felbs Gold.

48. Chaos: alf es dann ist im Anfang.

49. Venus, omb der Fruchtbarkeit willen der Natur.

50. Microcosmus: Ein kleine Welt/ dieweils ein Gleiche nußist/der grossen durch Himmel/Erd/Meer und alle Gles ment.

Mator

Mater metallorum, est argentum viuum.

Mathedoram, sal gemmæ.

Mathematicha plurimis costat, Arith. Geometria, Geomatia, Astronomia, Physiognomia, Chiromantia, Perspectiua, &c.

Matrices rerum omnium, idest, elementa, die Mutter aller

Ding/daraufalle Ding fommen und wachsen,

Maturatio est exaltatio e rudi crudore ad maturum & perfectu.

Maturatio est quatruplex: Digestio & Circulatio: quarum vtraque peragitur calore mitigradus primi, vel circiter, in simo, balneo, amurca, concisis culmis, vaporario sicco, sono, humido, gigartis sole, & c. Deinde sermentatio & proiectio.

Maturatiua funt medicamenta chirurgorum, a postemata queuis ad maturitatem adducentia, mas zeitig macht.

Mechanicaartes, find die handwerch:

Mechanopeotica, est inuentio artis aquaticæ, vt sontium in acra pulsorum, siringarum aquarum exaltationum, per sistulas, ventilia, solles & similia.

Medeægemma De lapide Medo, qui adfertur e regione Mèdorum, nigro, succi cum teritur crocei. Est autem gemma Media seu Medea, sie dicta, quia reperta primum est a Medea venessea. Est que nigra, habens venas aurei coloris, reddens succum croceum & saporem vini, immensi esse surei coloris, reddens succum croceum & saporem vini, immensi esse suntra ebrietatem & ad amorem conciliandum, vt serunt Magi. Hæc proculdubio species est sapidis Medi seu Hæmantis nigri, qui reddit succum croceum. Respicitur & apud nos in Cherussia, vbi ipse etiam hæmatites niger, licet venæeius non adeo sint coloris aurei, sed palleant. Ceterum consule de Medeægemma etiam Plin. 1.37.c. 10.

Meditatio dicitur, quoties cum aliquo alio colloquiú habetur internum, qui tamen non videtur. Vt cum Deo ipíum inuo cando, vel cum seipso, vel proprio angelo boño.

Digitized by Google

228 LEXICON ALCHEMIE MART.

Medium cœli, Mittel deß Himels/Mittag/ift Luna und weisse margelia.

Medulla candida, fluida, saxorum Torgensium, Beißmilde

Steinmarck.

2. Candida & pinguis saxorum Torgensium.

3. Medulla candida & fluida saxorum Rochlicensium.

4. Candida dura saxorum Rochlicensium.

5. Candida metàllica nascens invenis argenti, quæ cú primum eximitur, colore caseum liquidum refert, in aere statim indurescit, ita tamen, vt ore retenta butyri instar liquescat.

6. Metallica cădidissima, pinguis & mollis, Sachsenfeldensis, quæ in ferri venis reperitur, terræ saponariæ tactu non dis-

similis, Sachfenfeldisch Bergifftein Ward.

7. Metallica candida Sachsenfeldensis, innata ferri saxis, Bergesteinmaret mit Eisen vermischt.

8. Flauadura ex gæode, hart gelb Greinmarit.

10. Flaua friabilis ex gæode, quæreperta est Misenæ in fundamentis cellæpenariæludi illustris.

II. Rubramollis saxorum Rochlicensium, qua nostri homines magno cum fructu loco boli Armeni viuntur, rot N . 156 liner Steinmard.

12. Medulla in candido rubra faxorum Rochlicensium,

Leibfarb Steinmarck.

13. Picea saxorum Pirnensium, Echwark Steinmarell Bech gleich.

14. Viridis Saxorum Chemnicensium, supra Hilberdorsiu,

grunlich Steinmarck.

Mehelum, ift das Glas mit einem langen Salsi Diel. Mela, ift Blen.

Melanter, id est, opium.

Melante-

Melanteria metallicum chalcanti, id est, atramenti sutorii, id est, vitrioli est species, fusci in coeruleo coloris, in blawen gram. Tingitur autem illa secundum diversas terras, in qui-s bus gignitur. Diosc. lib. 5. cap. 67. duplicis esse originis melanteriam docet: scil.quædam in faucibus cuniculorum.quibus æs eruitur, salis modo concrescit: aliquando super ipsum as reperitur eadem species: & ni fallor, a Serapione dicitur maltira, & ab aliis etiam melatria. Secundo quædam melanteria in summa facie cuniculorum coit, sicutisal, estq; terrena. Arabes dicunt bitriam. Est & quædam fossilis in Cilicia & aliis regionibus. Præstare autem illam fossilem dicit Dio-Icorides: scilic.eam, qua sulphuris colorem trahat: & qua louis, pura, æquabilis, quæ contactu aquæ, (leu digititantum, vt volunt Arabes) confestim nigrescat: habens vim causticam quam mily. Talis in nostris fodinis haud reperitur: licet priorum duarum species habemus, quas Arabes disputant esse species Reg colcatar, id est, calciditis, quia & eiuldem sint cu calcitide virtutis. Alias melanterion est clauorum veterum ferreorum ralura, aut atramentum lutorium, quale ferme hocest, quod iam fit a nostris suroribus.

Melaones, melones, vermiculi nigri, qui contriti odorem bonum reddunt, mense Maio in pratis reperiuntur: item scarabei viridis genus luteo auri colore lucens, Maisender Rafers Goldfaser.

Melech, id est, sal.

Melcelhon, id est, Mulbra, Melcelhon.

Melibocum, melibæum, id est, cuprum.

Melitites, lapis iam plane est incognitus, præcipue in officinis. Diose, similem esse dicit galactiti & eiusdem esse cus, præterquam, quod habeat dulciore succum. Plin.l. 36. c.19. melititem tusum succum dicit remittete dulcem mellitumq; & mederi mixtum cera eruptionibus piruite, maculis corporis, faucium exulcerationi, vulnerum doloribus.

Melilea, Mutterfraut/ melilion: sumitur & promanna exnobilioribus herbis nacta magisterior-

Mellisodium, id oft, plumbum vstum.

Melufi, id est, Mercurius albach messalis.

Melusina & Meliora, regiæ silæ, quondam propter peccata desperabunde a Sathana suerunt raptæ, & in spectra transmutatæ, spiritus horribiles & spectra immania: Ronigliche Zoche
ter in Grandrech vom bosen Gesst vmb sprer Sundt wils
ten weg gesührt / vnd in Gespanst verwandlet. Sindnichters
dichte Historien. Vivere putantur aliqua anima rationali, &
in brutali solum corpore phantastico, nutriri elementis, &
vna cum illis in extremo die iudicii transituræ, nisi cum aliquo homine forte sortuna matrimonium contrahant, vt ipse
naturali morte interiro posse, & matrimonio naturaliter viuere huius vaionis.

Memphites lapis reperitur in Ægypto iuxta Memphin, habet enim nomen a loco, calculorum magnitudine, pinguis, verficolor, vt eum defcribit Diofcor. & Plin. 36. cap 7. Verum qualis fits iam ignoratur.

Menfrice, ideft, mastix.

Mensor, Schiner.

Mensis philosophicus est tempus digestionis, videl. 40. dierum.

Mensis philosophorum 40. dies.

Mensis philosophicus est tempus putrefactionis, seu periodus, quod lunz motum imitatur: qui in aliquibus est triginta, in aliquibus quadraginta dierum; & philosophicus dicitur, quod in artificio philosophici lapidis vsurpetur: sed & pauciores dies mensem conciunt istum, qui definiri solet secundum naturam rei & absolutionem operis:

Menfor

Monfor, Mardicheiber.

Menstruum, ist darauß alle Metall fren Arsprung haben / Liell.
fol. 86. Mercutius und aqua permanens, Es ist aber zwepers
lep / das eine wie Moleken / Kaswasser / serolum, ist niehts
nüs. Das ander ist mercurialisch / nut vand dienlich / das ist
mercurius, darinn das Gold soluirewirdt. Das Raswass
fer ist die vberstüssige Beuchte / die von ter Mutter matrice
nicht kan getrucknetwerden. Als ist / wann die kolution ges
schehen ist so schwerde das seinlerwosus. Unser Wass
feristein Jewrein Salussewr/das rechte menstruum vegetatiuum vniuersale stärcket als das gemeine Hote Fewr / dann
es verwandlet das leibliche Gold in ein Geist. Die Fontin
vinum aminaum Esis / aqua regis philosophorum. Das
rechte menstruum extrahens solutium & vegetatium vniuersale, ohne welches Sol vand Luna nicht kan zubereitet wers
den/noch auch weder schwarse nochweisse.

Mercurius, idest, sulphur.

Mercurius. Mercurius ift in allen Chomiftischen Buchernvorn und hinden/erhat allegethan/macht jedermann viel zuschafe fen/greifft manchem dieff in Sectel und in das Gehirn. Go ift nunMercurius ein zähftigleimicht Waffer/flebt doch nicht/Dann es ift trudiner Natur/feucht/warm/es ift Waffer mit Erden gang veft unzernennlich vermenget / also das sie ento weder ben einander verbleiben / oder mit einanderverschwinden.

2. Specul. alchim. fagt Mercurius: ift lebenbig Gold fol. 23. ertotet und machet lebenbig feuchtet und truchnet / marmet und fühlet/würdet widerwertige Ding/nach der Maß seines Regiments.

3. Heister and Esigloi, ein Patter aller wunder Dings

vand die hochste Arnney/kbendig Silber/dieweil er ein Seel' hat/Item/daß Bobt/ein beständig beribende Wasser/aqua silphuris, ein brennende Wasser/Basser/of Lebens/deß Golds/ deß Salniters/ rein Wasser/weiß Käller/ Roro/Dampss/Samen/Schaten/fewrig Gift/zewr/Ers/Kalct/Azor, Gold/auripigment, Monspeichel/sputumboletoru, Citronat Safft/vinu aminzu, confalis, Schein deß Meers/Randerich/ colla auriborites, Alaun von Apsten/Kuhul, Straussen Magen/Safft auß der Metallen Wursel.

4. Dunn eriftein Character aller Metallen/gato auch in fich

und ift for aller Giffelreiniget das Gold.

5. Er ift von defi Silbere Art/deffes Spiritus, der weiffe Stein/ Das fliehent Waffer/lac vinginis; die ftolge Fram.

6. Wanner oberhand hat/ift er weiß/ wann er vberwunden ift/wirdterrot/es ifteinmachtig Waffer.

7. Mercurius corporis, if theiffe Erd.

8. Exuberatus, ift die Erde deß Corpeto/die mit dem mensteub pber ben hellen geftigen ift.

9. Mercurius Martis, iftrot gelb I wie auch Mercurius Ve-

neris.

10. Crudus Mercurius soluirt die Corpet/aber der Mercurius cosporum thute nicht.

Erift die Erde/Darinn man das Korn sahen foll. And ift unuerbrennlich/entweder er bestehet gar im Fewr / oder fleucht gar hinweg/ und das ift das Zeichen seiner perfection, wann nichte im Fewer bleibt-

12. Trenef. Mercurius ist das subiectum vnnd materi des Steins/wannism des persecten Corpers Ralck amalgamitt wirdt/druck ihn durch ein leinen Zuch/vnd einmal durch ein Dassnbalg/wann er gar durchgeheis foist er recht.

13. Rolin.

13. Rolin. Bufer Stein bestehet in firen mercurio, ber in sich bat Seel/ Beift und Leib.

14. Lull. Mercurius vulgi, fan nicht sein mercurius philoso-

phorum, er werde auch gleich bereit/wie er wolle.

15. Bernhard. fagt: Mercurius wirdt wol unter die Metall ges zehlet/aber er ift das Mittel/die eineruren zuvereinige/ift doch felbs nit die medicin, sonder ein Hilff darzu/wirdt gereiniget durch die sublimation, und gewaschen mit Sale und Esse.

16. Plinius: Mercurius ift das Gifft aller Metallen/ja aller Ding/er frischt und zerreisset die Gefchirm/alles schwimmet in ihmerempor ohne das Gold/und dasselbig zeucht er zu sich/ und reinigets/die fæces subret er mit sich durche Leder/und last das Gold rein:

17. Alanus Mercurii iff ess. sulphuris & terra.

18. Theophrastus, Mercurius wirdt gehartet durch die sulphura des Metallen/virwirdt in dieselbige Natur verwandlet/

mit deffen sulphure er gehartet worden.

19: Mercurius auß dem Corpet gezogen / dutch die solution, distillation, sublimation und subtiliation, wirdt ein tinctur Mercurii Solis, ist flüchtig/hatdannoch Kraffe zu figiren, und schwärket nicht/wie der gemeine Mercurius.

20. Allhie mustu wissen zu vnterscheiden/was von mercurio, in genere & in specie geredt sen/von mercurio vulgi vnd noffro, so wirdt dies eitet Warheit sein! laß dieh nur nit irr mas

eben.

Mercurius a natura coagulatus est solidum metallum. Arte vero coagulatur, aut cum metallis aut mineralibus, vel sineiphs per seaut per alia, extra mineralem naturam exsistentia.

Mercurius crystallinus, qui sepe sublimatus est in formam crystalli & perspicuitatem.

Tt 3

Mercurius crudus est is, qui nondum separarus est a sua matrice in qua generatus, der noch in seim Erg liget.

Mercurius laxus est turbith minerale.

Mercurius argentipigmentum, ist Schwifel/victriol, Alaun!

Sals/Diemeils die Corper soluirt.

Mercurus metallorum, Ift darauf die Natur der Corper getos genwirdt / die quinta essentia, & aqua permanens, spiritus, semen somininum passiumm, das Bade und Mutter des Ros nigs / die den König zu sieht ziehet / dann sie eins und lieben sieh.

Mercurius est principium materiale, vaporosium, nature aquee, subiectum nimirum generationis, cui per vim formatur im-

primitur forma, & absolutio adest.

Mercurius, argentum viuum CC. S. Z.

Mercurius regeneratus est primum ens Mercurii.

Mercurius chambar, ift magnelia, flieffend Corper vnb Baffet.

Mercurius vnum e tribus principiis: corpus in quo proprietas rerum continetur: item argentum viuum: If cins außtem breyen etflen/der Leib/darinn sich die Eigenschaffe der Ding erhalten/Item Queeffilber.

Mercurius mineraliú est oleitas, vel vnotuolitas demineris auri-& argenti, tracta. Das Del auf dem Gold oder Guber Gru.

Mercurius metallorum, mercurius corporis pracipitatus, mercurius corporalis, Wann die Wetallen in ihr exste materiam bracht und dann pracipitit in ihm selbs.

Mercurium exsuperantem nennet Lullius, wann dem Ronigein weifer Jahnen gebracht wirdt/mit dem wach fenden Mond

gebildet/darauf die Derlemmerden.

Mercurialis szua, estaqua aluminum, in qua mercurius generatur.

ratur. Est etiam sal purgatiuum aurei coloris, quod in salinis cauernis reperitur: sossionis optime cognitum: vtuntur hee per os ad pneumoniam.

Merdalengi, id est, de adusto plumbo puluis.

Mergen Bassec, id est, corallus.

Melbra, idest, tutia Alexandrina.

Melel, mosel, id est, stannum.

Mest, id est, lacacetosum; misal, masal.

Metallum, vena, Erg.

Metallum rude a terris & faxis secernere, Eriflaubini

Metallum, id est, conflatum argentum.

Metallum currens oft mercurius vinus.

Metallum malleo percussum dilatare, Ernquetschen.

Metallum ferramento forficis simili concidere, Ers / mit einer Geheren zuschneiben.

Metas, ideft, pondus, mecal, mekal.

Mez, ift defroien Kapffer Anechte Sofin.

Micha, idest, Venus.

Michach, idest, cuprum.

Microcosmus, est paruus & medius mundus inter sirmamentalem & elementalem situs naturaliter, quia de vtroq participat, i.e. homo: quia quidquid in illis realiter & actu continet, in homine pariter habetur spiritualiter & potentia. Quo sit, vt vnassitissius & eadem, quæ de illis sieri potest àc debet anatomia philosophica, vera, no mortua cadaueris, sed viua, essentialis pariter & essate Der Menschwirdt die sleine Wille genandt/darumb daß in im alles unschhöder und geistlich mas indet grossen Westeleiblich ist und siehteat.

Mifres, id est, asphaltum.

Minera, Eisth.

Minera vena terræ, Ein Ere Ader.

116

Minera bacilla ferrea vnciata, Hedfcheider/ Saden.

Mineralia, die Ort der Mineren.

Minerale vas, ex materia minerali factum, est vel metallicum vel terreum.

Minister, Helfer/Rucht.

Minister, Jurlauffer.

Minium, mercurius Saturni præcipitatus vel crocus minii.

Minium, gemeinerote Farb/vnd gebrandt Dlep.

Misadir, mixadir, id est, sal Armoniacum.

Misserassi, idest, gypsi.

Missadan est argentum viuum.

Missio est compositio per vndiquaqi. Huius quatuor sunt species: inceratio & incorporatio: colliquatio & confusio,

Miltura, Bleichmal.

Mistura ex ære & argento æqualis, Robelt.

Misy secundum quossam genus est myrrhæ, alias etiam quiddam est ex tuberibus, vt vult Plin. lib. 19, cap.3. Sed hoc loco, vt nos volumus, est res metallica, ex speciebus chalcanthi, ex humore coagulato, vt chalcitis. Nam misy & sory chalcitidi generi cognata sunt, ex vna radice quasi, pducta. Tenuius est misy: crassius est sory. Hodie misy omnino non cognoscitur, & multis seculis in vsu non suit. Est autem misy, vt chalcitis duplex: scil. Natiuum & factitium.

Natiuum, quod sponte gignitur in fodinis, cum aqua coagulatur. Reperitur in fodinis ærariis Goslariæ, auri similitudine (vt describitillud Dioscor.l. 5.c. 66.) durum, quod friando auri colorem imitatur, & stellæ modo splendet. Quidam credunt misy esse infectum, abaqua transeunte ab ochra, vt siat huiusmodi coloris. Plin. tamen lib. 34. c. 12. sieri a lapide concretum natura: discretumq; dicit & optimum in officinis Cypriorum. Ethoca nonnullis vitriolum rubeum vel zegi rubeum

Digitized by Google

rubeum vocatur. Germanicum autem nomen etiam ipa metallici ignorant, quibus misy videbatur etiam prudentissimis illud Dergeviriss. Quod tamen nomen virriolonatiuo proprie conuenit, Rupper Rauch: & vitriolum, id est, calchanthum, prosecto facile transit in misy. Vritur vero Misy, docente Dioscor.loco citato, vt ipsa chalcitis: verum ex illosporicon sit.

Factisium, quod fit cum chalcanthum est mutatum in chal-

citin: sicuti mentionem huius facit Galenus.

Mily. 1. Mily friabile, Miltgelb Atrament.

2. Durum, hart gelb Atrament.

3. Durum dum chalciti mixtum, Gelb Atrament/mitrotem Atrament vermifcht.

4. Durum cum melanteria mixtum, gelb hart Atrament/

mit schwark Atrament vermischt.

5. Ex quo atramentum tenue candidiffimum efflorescit, Bilb Atrament/barauffweiß Rupfferwasser bluget.

6. Cum chalcitide dura, ex qua atramentum album tenue efflorescit. Gelb Atrament mitrotem hartem Atrament vers mischt/darauff weiß Rupfferwasser blühet.

Mitigatiua medicam.anodyna, quæ dolorem sopium ac mitigant, die den Schmerken und Wehtagen lindert unnd stillet.

Paregorica, lysipona, prayntica, pausipona.

Modiolus rotæ, Nabe.

Modulus, Zober.

Mola matricis est abortiui quid in matrice generatum, Misso gewächst in die Mutter.

Moliboto, calchum, as plumbi.

Molere, Malen ist fünfferlen.

Molæ, Mulstein.

Molipelides, id est, lapis plumbi vel plumbeus.

y u

Molipdina, id est, Goldhaat / oder Silberhaat oder Trufent Plinius fagt / es sen die gemein Ader oder Gang des Silbers

oder Blenes.

Molochites, gemma est, non translucens, spissius virens, quam sin iragdus, a colore malue nomine accepto: cotra omnium infantium pericula singulari dynami valet: mittit eam Arabia, in templo ad ostium Tangræ in arce molochites conspiciuntur mediocris magnitudinis. Vide de molochite, Plin. lib. 37. c. 8. Solin. in Polyhist.c. 36. Albertum & Euacem in Lapidariis.

Molybdæna, Sardtbley/Bnter Offenbruch.

Molybdæna & plumbago. 1. Molybdæna vel plumbago metallica. Hart Blep/Under & fenbruch.

2. Narae plumbo & ære.

3. Emixtura plumbi & argenti.

4. E Mixtura plumbi & auri.

5. Plumbeis laminis cocta.

6. In media catini parte orta, Sporfarde.

7. Molybdænæ cinis, Afche von Dfenbruchen.

Monetarius, Munker.

Monetariorum magister, Münkmeister:

Monstrasunt præternaturam orta quædam animatia, quæ colum excludit ouo suæ putresactionis, illicitæ ac nesandæ
commixtionis. Nihis deinceps de se generant, quod ex coniunctione ac specie differentium seminum enascantur, vt
ex homine & bruto: nonnunquam etiam ex venesicis parentibus. Inde sumserunt olim gigantes originem, & alii contra nature seges mostrosi homines, horrendi visu & exse crabiles. Non honestius hominum maliria sactum, qui bruta
diuersarum specierum vna vi cogunt, vt equum & asinum
in generationem baiulatorum, sapientia huius mundi: quæ
etiam

etiam mostra sunt ad generationem inepta & sterilia, ab istis abhorrente natura prorsum, vt ab aliis. Innaturist Iluns dergeburt/die der himel gebiert/sie geberen nicht mehr.

Montes, Berg / finde Rolben / die Spigen der Berg / finde die

Dolen.

Morbilli, pustulæsunt Venereæ: item puerorum albæ, vari, ecthymata, pituitæ eruptiones, ecbrasmata, Rindsblatersens Raselen.

Moro, morus apostema carnis ad similitudinem mori, ein Ges schwar im fleisch/wie ein Maulbeer/Spalten oder Barnen.

Morochthus est lapis, qui & Galaxia & leucographis dicitura Dioscor. In Ægypto nascitur mollis, ita, vt eo lineæ ducantur, candidissimus, facile liquescens, vtilis vestibus dealbandis, similis galactiti. Hinc vides Plinium L. C. de galactite, omnino miscere hunc morochthum galaxiam seucographin cum galactite: cum tamen Dioscorides aliam faciat galactitem, aliam seucographin seugalaxiam: & alias Plin. quoad ego scio, nihil habet de morochtho, nisi lib. 37. cap. 10. legere manis pro merocte Morochthus porracea sacte sudat. Neque hic iam habetur in officinis, nascitur tamen pulcerrime hinc inde in Saxonia, præcipue Hildesheimii. Ceterum, quæ eius vis sit medica: consule Dioscor. lib. 5.cap.93.

Morphea species lepræ, alboræsenilis.

Mortariolum, est modiolus catillorum cinereorum formandorum, in lati circuli modu, vel pertusi catini ex orichalco plerunq; factus. Hocmortariolu comitatur pila (vulgo monachus) q est pistillu cu tubere rotundo, ex basi lata media prominente, cuius incussu catilli souea formatur. Sed ad catillos maiores, hoc est, maiore nature copia capientes formandos

Digitized by Google

vtimur circulo ferreo, & conueniente pila foueam produci-

Martariolum, Capellenfutter.

Mors, wirdts genennet in der Faulung/der Corper ftirbe/won die Seel wegfahret/ die Farb vergehet/ der Geift/ das Waffer wirde aufgezogen/wann mans ihm wider gibt/ wil deer auffermeckt und lebendig/hell/ond darnath unfterblich.

Mos, idest, mycra.

Mulcedar, mulcodar, ideft, draconis.

Mulæpustulæex frigore vel calore ortæ, Platersein / Aug over Rast.

Mumia, non solum dicitur caro liumana balsamo condita, sed & alia quæq; non mortua, sed occisa, vim sanandi habent. Was getodt ist und heissam Stem die balsamirte Corper.

Mumia meduliz, vel demedullis, sunt ossum ipsæ medullz, bas Ward.

Mumia elementorum, baliamus elem. externorum.

Mumia transmarina, idest, manna.

Mumia versa, liquor mumiæ.

Mundificatiua inualidam & putridam carnem a bona & viua separantia, & repurgantia, exteriora, ryptica, was reiniget und das bos vom auten scheidet/sauberend Arenen.

Muria, habet effectum salis & aquæmarinæ: a German: dieitur Calmasser oder Callen. Estquuplex, scilicet quædam est natiua, vnde sit seu coquitur sal nostrum commune, vt sit Hallis in Saxonia, & aliis locis. Quædam est sacitia, cum miscemus cœlestia quæsalis parum. Hine sal seue dicimus, cum liquesit sal iniectum: & contra sal durum, cum non siquesit sal iniectum: & ita probatur etsam obiter sal, an sit bonum. Huius species sunt garum, siquame illud e piscib. carnibusquale maceratis. Sischacten Deringslacten Steischlacten oder Nectel.

Didel/vt vocant Saxones. Præterea huius alia est species oxalme, id est, acida muria, quæ sit exaceto & aqua marina, vide Serap.l.aggreg.cap.Muri. Plin.l.31.c.7.& 8.& lib.32.c.6. Plin.videtur Muriam miscere cum garo docet Diosc.l. 2.

Muria, Salkwaffer/menstruum fætens, aqua fortis.

Murmentum, glis montanus, Murmelthicr.

Murus, Schret.

Murus niger, Schrog.

Muladi

Muzadir

Sal Armoniacum.

Mısadir

Lixandram

Muscula sciurus, campsciurus, Eichhornsein.

Muscilago, liquor tenax, mas zehe und schleimig ist und gestehet wie Galren.

Mustum; glaucus, deucos. Most/Weimmost.

Mustum immaturum, vazentiger Moft.

Mustus est calx alba vrinæ, veluti pinguedo, ein Wasser / Rald des Harns.

Mysi, gelb Atrament.

Mysterium magnum, prima omnium rerum materia, principium & mater cunctarum corruptibilium creaturarum Dei, chaosillud rudé, Erste materia und Anfang aller Geset, sufficientes.

Mysterium est essentia interioris natura, totius substantia in subtili reconditas; materia parte vehens. Vnde a succo tantum discedit, quantum succusa corpore; & quia in intimis recessibus materia corporea latet; subtilems; admodum habet naturam, mysterium vel arcanum appellati solet: Excipitur autem; vel ex ipsis rebus statim, pramissa tamen praparatione debita, vel etiam ex magisterio interdu, & succo,

Vu 3

LEXICON ALCHEMIE MART.

Estque duplex: Quinta essentia, & arcanum specificum.

X

NActa, apostema pectoris, Brustgeschwär. Nafda, sinapta, id est, petroleum vel asphaltum.

Napellus, Wolffewurs/herbavenenata.

Nacda vel natta gibbus, em hoger/Gibber/gibbolus, hybus, cyrtus. Bulden.

Napta, id est, gumma.

142

Napta alba, id est, petroleum album, Nempher.

aphtha. Iudaicum bitumen diximus esse speciem Naphthæ, & non naphtham ipsam. Quoniam naphthanihilaliud est, quam petroleum, oleum illud liquidum, quodad nos, licet corruptum, ferunt agyrtæ, Dioscor. lib. 1. cap. 84. naphtham a Babyloniis vocari dicit bituminis colamen, & esse seu inueniri candidam & nigram. Naphtha candida est petroleum nostrum. Nigra, que est forsitan illa Amiami pisca & glutinosa, bitumine persimilis, quæssagrans nulla alia re exstingui potest, quam puluere iniecto. Sicuti ille limus apud Plinium ex stagno Comagenes terra exstinguitur. Hanc nigram Naphtham, stercus dæmonum quidam fuisse veteribus voluerunt. Nos iam pro stercore dæmonum habemus ipsum laserpitium. Verum nihil ausim affirmare. Multa fœtida pretiosa fuerunt veteribus. Verum Naphthæest visignium rapax, vt docet Dioscorid. L. C. & Plin. lib. 2. cap. 108. Negi estaliud, quod citius rapiat, pertinaciusq; foueatignem, quam Naphtha. Plin. L. C. exemplum recitat, a Media pellicem crematam, adaras, quæ c ım accederet sacrificatura, gestans coronam ex naphtha, ignis in iplam corona inuolauit, & pellicem consumsit. Est aurem Naphtha.

Naphtha, teste Plinio, profluens materia circa Babyloniam, & in Austagenis Parthæ, modo bituminis liquidæ. Sic Naphtha est duplex: Naturalis, de qua loquitur Plin. quæ est proprie petroleum: Deinde Factitia, quæ est colamen bituminis, vt vult Dioscorides. Et huius altera species candida, potest esse species petrolei, at non tam bona, vi naturalis. At altera species nigra potest esse veteribus stercus dæmonum. Hinc dico ex bitumine subtiliore, id est, ex naphtha (quæ est petroleum verum) indurata, sole operante aut indurante, vt Ouidius de succino dicit, in mari fit gagates, & non ex fictitia illa candida naphtha. Hæc non obseruata, fecerunt labi Serapionem. Ita duplex est bitumen, in aquis & terra, liquidum & glutinosum durum. Duplex est pissaphalton, Naturale & Factitium: Duplex est Naphtha, Naturalis & Factitia, quæ est colamen bituminis candidum vel nigrum. Sic res ferme vna est variarum specierum, bitumen, pissalphalton & Naphtha. Sic gagates lapis cum fit ex Naphthanaturali, idest, expetroleo vero. Quod eius odor facile indicat. Lapis Thracias, altera species gagatis, forsitan fit ex nigro bitumine, vel Naphtha nigra. Ardet enim & ille aquis, & oleo restinguitur. È contra succinum ex resina fit arborum, licet adfinitatem habent in attrahendis filis & paleis. Succinum nonarderaquis, propter resinæ debilitaté. Sed gagates ardent, & magis aqua accenduntur, propter vim bituminis seu naphthæ, ex qua constant. Sic etiam carbonesisti crustosi lapidei, die Steinfosch/qui apud nos effodiutur, species gagatis sunt leues & graues. Et sunt nihil aliud, quam bitumen sub terra induratum vel excoctú calore. Profecto ille ipse lapis oleo restinguit: & aqua aspersus eo magis ardet, quæ est natura bituminis. Et hi carbones ex bitumine

caussa sunt, quare montes, vt Ætna & Vesuuius apud Plin. flagrent, sicuti videmus etiam multis locis fieriin Germania, idq; magis noctu, quam die: quia de die calor folis deprimit istudincendium vel obsuscat: e contrain nocte, quæ est humida & frigida, materia iterum excitatur humore. Illa etiam species pyritis, lapis ille fissilis Islebiæ, der Schifer/videturex bitumine constare: tum quia facile flagrat, & bitumen odore quodammodo refert: tum quia lapis est aptissimus impressionibus, vt in præcedentibus diximus. Nam sicuti Chymistadicunt, anima suum corpus facile & cito ingreditur: sic imperante & agente natura non otiofa, in illo lapide bituminolæ sub terra, tanquam in materia apta & parenti caussis, facile fiunt impressiones. Sed de his satis. Petroleum, id est, Naphtha, quam ad nos ferunt agyrtæ, non (vt mentiuntur) de sepulcro nescio, cuius sancti effluit. Figmentum est. Ceterum est & alia Naphtha factitia, id est, venenum factitium apud Nicandrum. Quem ipse consulere poteris in Alexipharmaca. Bituminis speciei, quæ effoditur in Saxonia, & dicitur Thorff/ supramentionem fecimus.

Nar, idest, pir, ignis.

Narbasaphar, id est, flatus mineræ, aurichalcum, Mosch.

Narcotica, medicamenta soporifera, dolores auferentia, vel, ve minus torqueant efficientia, was Schmerken stillet und uns empfindisch macht.

Nardinum oleum, also genande.

Naris, Leeffe,

Nataron, idest, nitrum, vel natron.

Nebulgea est sal est ex humiditate nebulæ sæpius in pratis supra lapides decidentis, calore solis induratum. Ein sals auß Euchtigseit des Nebels sich seinen von der Sonnen ers hartend.

Necro-

Necrocomica, sunt prodigiosa præsagia, rei futuræ cuiuspiam prænuntia, per signa ex aere in terram decidemia, vt cruces olim temporibus Maximiliani primi. Sindt angeigungen/einer zufünsfugen Sachen/fallen auß der Lufft herab und sind gleich alß ein Borblühe/wie zu Reifer Maximiliani Beiten/die Rreußlein waren/soallenehalben hinsielen.

Necrolia sunt medicamenta mortem pellentia, & vitam con-

deruantia, Necrolica.

Necromantia, est arsillicita, que cum mortuis operabatur olim, ve cum astra manisestabantur apud mortuos. Is dicitur vere Necromanticus, qui mortuos comparere sacit, voces & respossa potest ab illis extorquere, circuire cogit, ac edere mirabilia. Quidquid mortuorum capitibus, ossibus, acubus, linteis, pharetris, sepulcris, ac similibus, arripit vel adimpletur, sub nesariam hanc artem cadit, que tota superstitiosa ac Christiano sugienda.

Nenufareni dicuntur, spiritus aerem inhabitantes.

Neuth i est pellicula; vel oculis, vel auriculis, infantú adnascens, sine totam puen faciem tegens in partu. Ein Bell vber dem Aug/oder Ohr/oder vber das gange Angesicht der Kinder ges wach sein der Geburt.

Nigella, id est, Natten.

Nigromantia olim arserat naturalium rerum in terra absconditarum, vt minerarum & metallorum, &c. Postea Diaboli instinctu & malorum hominu nequitia in abusum abiit, arsqidiabolica facta est. Istem naturliche Kunst gewesen/darburch man die naturliche verborgene Dinge in der Erde hat gesucht/als Berefweret.

Nitrum, Baurach, sal petrolum, nitrum a German. Salpeter! Bergsals/quasi sal petræ, cal. & siccum in 2. gradu. Estq; nitrú res cognata sali, & quæ est species salis. Hinc sal lucidum,

Хx

Nativa ex fodinis', a Germanis, Datergelb/gelbe Erde/ Berte .gelb: ficuti Chrysocollaest, Berdgrun/& coruleum, Berde blam. Nota est auté ochra pictorib. præcipue, Dacica illa, & Hungarica. Nostra quidem iacet contemta. Dioscer. lib. 5. cap. 58. laudat Atticam leuissimam, omnino luteam, saturată, non lapidosam, friabilem. Præterea docet, vt & ochra possit & aduri & lauari cadmiæ modo. Tertio, quod illi vis medica sit adstringere, erodere, dissipare. Sunt aut species ochrævariæ:quædam est metallica, & quæda apud nos dura, quædam est simpliciter terraslaua, quæ reperitur in nostris fodinis. Theophraft, simpliciter ochram terram esse describit. Plin. 1 33.c.12. silis etiam diuersa enumerat genera, cum inquit: In argenti & auri metallisnascuntur etiam optima pigmenta, fil & cœruleum, quod proprie limus est, optimum exeo, quod vocatur Atticum, proximum marmorofum. Tertium pressum Cyricum, ex insula Cyro, Achaicum, Gallicum, Indicum. Porrolib.eodem c. 13. file primum tingere instituisse dicit Attico Polygo natum & Myconem. Reperitur vero & ochra ad flumina, vt ad Albim: & plurimum ad flumen Ocram, quæ per Brunsuigam labitur: vnde & nomen habet, & Ochra dicitur a Saxonib. Dicunt enim: an der De ther. Propterea si acute considerare voluerimus, Ochræquatuor habemus species. Prima est lapidosa ex todinis, & ad ripas, & littora fluminu. Secunda est puluis, & terra arida, hærens in lapidibus, vt cœruleŭ & Chryfocolla. Sicuti Salueldiz effoditur, vna cu lapidib. ad ædificia, ex fodinis, quæ dicuntur, die Steinbreche. Tertia est terra sicca, simplex ad ripas. Quarta est vellimosa & tenax, vel marmorosa ex fodinis. Transit vero Ochra (ne & hoc videar transiisse)in fodinis 🍪 🕆 ad flumina, adusta calore, terræsolis, in rubrica natiua, & cōsequenter in pnignitin. Ochra, q iam in rubrica cepit mutari,

pro parte adhuc Ochra exfistete, colore terre aut solis operate. Porro ex ochra adusta arte sit rubrica fabrilis. Factitia, q sit ex plumbo: hac plurimum vtuntur pro nativa pictores, & dicitura Germ. Estanges.

Ochra Attica, Dottergelb. Ochra, Blengelb.

Occidens, id est, acetum.

Occidens stella, id est, salarmoniacus.

Occidens, Nidergang/Mercurius, Saturnus Wurke/ Binter/ hermaphrodyth, Rabenfepff/aqua viua, viscosa, &c.

Odorifera medicamenta, quæ odore suo sanitatem inducunt, & morbos expellunt.

Officina, in qua plumbum ab argento separatur, Treibhutt.

O ficina, in qua argentum ab ære separatur. Geigerhütten.
Olea soluta sunt, quæ per deliquium partium subtilium oleosarum secesserunt. Itaq; plane co siunt modo, quo magisteria liquorum, nisi quod magisterio totæ res soluantur in liquore quemuis, hicvero duntaxat partes essentiales internæ in pinguem succum relictis partibus crassis. Necesse est autem preparationem procedere, ve diffluere possint, æ ex se oleositate reddere; Vnde plerunq; modo magisteriorum, ve calcinatione, maceratione, coctione, æc. apparantur, auteria tria succorum extractorum & similium, nisi quod extractum sit naturale eiusq; tenuitatis, ve facile sine prolixa opera diffiuat.

Oleum, id est, ignis, wirdt ausgezogen von einer trocknen Subs frank/aber das Basser von einer seuchten Substank/denn das oleum und aqua distilliren sich mit einander/ unnd das so am Woden bleibischeift terra.

Oleum, heist auch das er ste Basser languine oder capillis distillirer wirdt.

Oleum benedictum, machi man mit Zieglen.

Oleum frumenti, Dinck Ifornen Des dupliciter paratur. Ein

LEXICON ALCHEMER MART.

Nitrum est salsugo que dam ex vrinarum congregationibusin sal preparata.

Nitrum, Baurach.

Nitrum, Niter.

Nitrum, Sago.

Nitrum, Tincar...

Nirrum, ideff, salalbus, scil. baurac.

Nitron, idest, fex vitri.

Nitriales, quidquid calcinat & adurit, vt sulphur, sal petræ, was brennt und calcinirt; als Schwebel und Salpeter/damit man die Perlein und Edelgesteinen und Corallen calcinirt zu einem Salpeter.

Noas Arabisch/Kalcos Griechisch/ As Lateinisch/Ert Teutsch.

Noas, idest, æs vel cuprum, Noacidem.

Nobach, est instrumentum necromanticum.

Nochat, nuchat, Venusæs, nuchor.

Nocasit, id est, cribrum vel vas perforatum.

Nodiarticulorum, tumores indurati, Anorm in Gleichen/alf

Noera, id'est, coopertorium vasis distillatorii, ein Dettel voer ein Distillir Geschirz.

Nora, ideft, calx

Nora, id est, Nitrum ein Gattung Galpes.

Nora est quodliber sal, cin jedes Gals.

Nosididach, id est, artum.

Nostoch iaculum alicuius stellæ, vel eius repurgatione deiechum quid in terram: Sterngeschoß/fällt im Commer gleich dem Froschlaich gesblecht/ etliche wellen es sen das A achs. Inuenitur potissimum Iulio, Iunio & Augusto, super latos campos, & in pratis, instar sungi magni vel spongiæ, foraminosum (nosum quid, & leue, tendens in fulus mrauum colorem, &ve ius coagulatum, tactum cotremiscit: sunt qui nostoch ceram intelligant.

Nuba, id est; cuprum.

Nubaest secunda species tereniabin aut mannæ, roseo colore, qualis in Hibernia cadit, em Geschlecht der manna Rosens farb/wie es in Friand fället:

Nuhar, id est, Venus velæs, Nuas/idem.

Numus, Bien / Schwark.

Nuliadat, id est, Armoniacum.

Nutrimentum est res transmutata in ventriculo, per putrefactionem, die Leibe Nahrung/so im Magen burch die Jaulung gescheiden wirdt:

Nymphæsunt spirituales homines ac mulieres, vel corporei spiritus aquas inhabitantes, qualis suit Melusina: Ein Basser framim: Basser wohnende:

Nymphidica, metaphorice spiritus aquarum soluentium in ar-

tedici possunt.

Nysadir, id est, nussiadai, nestudar, id est, sal armoniacus.

0

Obelkara, der Eucurbita.

Obrizum aurum, id est, aurum purum.

Obrizum aurum purum, vel in spadiceum colorem arte calci-

Ocob, idest, sal Armoniacum, ocop, obac, ocab.

Ocra, gelb Erdrich/vnd heist Wijer.

OcraGræcis terra est lutea, quæ Latinis dicitur sil. Estq; duplex: sc. Natiua & Factitia.

Xx3

fal Alexandrinum, fal Anderense, fal nitrum; vnum & idem funt. Fit autem nitrum ex coagulato humore. Qualia vero olim fuere nitra, nescimus, & diucrsa sunt illa nostra. Nam olim etiä in cibo vtebantur nitris, & condiebantur illis vina, & semina imbuebantur, vt testatur Plin.l. 14.c. 20. & l. 18.c. 17. Sic & Virgil.l. 1. Georg. inquit:

Semina vidi equidem mulios medicare serentes.

Et netro prius & nigraperfundere amurca.

Erant olim autem nitra coloris rosei, amara, leuia, in foramina dehiscentia, spongiosa, comburebantur igne: nostra yero nequicquam his respodent, nedum, quod illa apud veteres terrestria fuere; nostra sunt aeria. Verum ecotra nostra in medelis funt præftantiora, quia multo magis aperiunt & euocant humores: Esto; cum iudicio illis vrendum: Sunt & cius species factitiz quamplurimz, de quibus Plin. l. 31. c. 10. Fit & apud nos nitrum diuersis modis, in stabulis, in ouilibus, inantiquis cœnobiis, in areis multo ante seculis tritis, in rupibus, cellariis, muris. Et hoc spumosum dicitur nitrum, & est Aphronitrum, ein Salgeter / der an den Mauren und Relfen wachst. Estq; spuma nitri & species nitri. Et cognatum est admodum cum flore Asiæ petræ, Nitri natiui etiam, si acute consideras ipsa chrysocolla, viride, scissile æris, est species. Diosc. 1.5.c. 78. ipsum tum nitrum, tum spumamnitri describita patria & bonirate. Indicat etiam, quæillis vis medica, quomodo aduri debet, vtunturiam crudo & adusto in nonnullis casib. Serap. l. aggreg. c. Nitri burach, & nitrum & spumam nitri, id est, speciem nitri esse dicit: facit vero nitri duas species, sc. quod sit,

Nitrum

Fossile natiuum. [1. Armenum, abarmeta patria, & Huius species sioptimum. simile omnimiles funt fali album fossili. Sunt aut no sali fossili. saporem haburach. 2. Ab Rabath. bensmedium inter falsedinigrum≼ nem &acetositatem. 3. Aphricanum. 4. Romanum. 5. Ægyptiæcum. 6. Babylonicum.

Artificiale factitiu, sicuti ipse flos parietis, seu petra, vel flos salis. Vide de illo etiam Gal. Coquitur hoc ex

sale vel aqua salis.

Vitrum

Arabes solu duas species, primă sc. & sextam celebrauere. Et Babylonici iteru duas saciunt species, sc. nitru, sal petrosum, purpure i, salsum, modice amaru: & alterum barauch, panis, quia in massa vtuntur in pane, dissoluunt in aqua, & liniunt ex eo pane, antequă coquant: ita ab eo recipit clasitate quandă. Verum nos illas veteru species ignoramus, vt dixi. Plin. 131.c. 10. de ipso nitro pcipue sactitio & spuma eius, satis est copios. Nicand. & nitru prædicat in Alexi. cotra potione sanguinis taurini. Volunt nitru cal. & sicc. 2. gradu: Est & nitrum ingrediens in puluerem istă tormetorum, vt sciunt isti Apothecarii Sathana, qui a tormentis nomen suum habent.

Nitrum est lapis salsus, id est; sulphur album.

Nitrum Alexandrinum, id eft, cinis clauellatus.

Nitrum, ist ein Geschleiht Salnee, auch ift es borax, und etlichers ich Beschleicht armeni, etliches schwarp/eiliebes roth/eiliches Caphirinum. Xx 2

Dinetelfornol macht man in swen Beg/ nemblich/mit eins glifenden Blech/virdurch abfleigende Diftilluring.

Oleum sulphuris, findt sublimirte oder erhochte Rebel non dem

bereiten Schwefel.

Oleum fixum est, quod erebus solutis, & ad purum fistratis, per abstractionem crebram spiritus vini potissimum, ad oleosam consistentiam est redactum. Idn. hic sigere appellamus e diluta & tenui consistentia, aquositate abstracta, vel digesta, oleosam & stabilem producere. Ideo autem solui in liquore res necesse est, ve erassis partibus sistratione segregatis, tenues in humorem deponantur, vnde per talem sixione reducuntur. Praxis comunis est, ve es solutatur, in aliquo siquote, adhibitis macerationibus vel coctionibus, vel deliquio, seu solo, seu cui aliis, &c. Solutio si quid habet secui, colat, quoad satis: postea affunditur vini spiritus, digeritur vna; & abstrahitur iterum, idq; repetitur, quous solos sons sistentia placeat.

Oleum est Destillatum aut Secretum.

Oleum destillatum est, quod per destillatione extrahitur: idq; vel ascensu, vel descensu, siue instrum sit, siue combibitum. Et quidem combibitum amne elicitur destillatione sola. Instrum vero etiam secernituraliis modis.

Oleum palestinum, Essig.

Oleum stillatitium descensorium est, quod destillatione perdescensum efficitur.

Oleum per elixationem extractum, & excoctum est, quod coquendo extrahitur. Id autem sit, vel per elixationem in humore, aut per siccam slammam.

Oleum ex affatione fit per ficcam flamam, cum res per se abset vilo menstruo igneo calori adhibitæ oleu accendant, q. colliger quouis modo. Et sit dupliciter, assatione & combustione.

Olcum

Oleum ardens, est oleum tartari ad summum correcti, corrigire meinsten Del.

Oleum vitrioli aurificatum, est, quod auro dulcoratum oft arti-

ficiose, Vitriol, Dei mit Goldfüß gemacht.

Oleum colcotharinum, oleum e vitriolo rubeum, das rot Del auß Vitriol.

Oleitas rerum, in omnibus sulphur est.

Olympicus spiritus est astrum in homine, quod efficit, vt vmbra de se præbeat. Das Geffirn im Menschen/ das da macht/ daß er ein Schatten von jem gibt.

Oly, ift die Beiftigfeit/der Schlenn der Metallen/flieffet ob dem

menstruum, wann fie soluirt findt.

Onyxest gemma secundum Plin 1:37.c.6.candorem repræsenrtans vnguis: verum multarum specierum. nonnunqua enim Chrysolithi & Sardæ & Iaspidis colorem refert. Indica onyx nonnunquam ignea; nigra, cornea, cingentibus candidis venis, oculi modo interuenientibus quarunda oculis obliquis venis. Sunt & in Arabia Oniches candidis zonis, nigrz, quz quomodo differantab Indicis; consule Plin. L.C. Hinc dicimus Sardonix, quali sarda, q, nomen cum oniche comunicauit, & volunt Sardio præsente ligari oniché. Insuper dicunt. onychée lacrymaarboris lapidescere & fieri. Quia igne concrematus mittit odore & variis apparet impressionib. & formis. Alber quoq onichis species facit nigras, rubicudas & albas: quætñ omnes cum fricentur, soluuntur in substantiá repræsentante vnguis humani similitudinem. Ferunt onichas tristitia & timores excitare. Mouent n. melancholias, excitant & lites & somnia turbulenta, adaugent saliuam pueris. Sarda vero illi coniuncta, id est, Sardonix lenitistam vim.& reddithomines castos & pudicos.

Onix. 1. onix & a loco chalcedonius purus, pellucidus, cornei coloris. Y v

354: 2. Onyx cornei coloris, lacteis &purpureis zonis transuersis; distinctus, ein reiner Chalcedonier, von violbraun/vii weisen Zwerstrichen.

3. Onix cornei coloris, in superiori parte lacteis zonis, in in-

feriori purpureis transuersis ornatus.

4. Onix cornei coloris, qui lineis rubris ex l'aspide a natura est pictus.

5. Onix cornei coloris; in qua apparent lineæ spadicei colo-

ris ex Iaspide.

6. Onix cornei colòris, rubris punctis plenus.

7. Onix candidus, pellucidus, in quo infignia nobilium sculpisolent, Darinn man die Bapenstein schneidt.

8. Onix impurus, Gin moldicher Chalcedonier.

Opali mater proprie est india: Estq. gemma pretiosa, vipote in qua earbunculitenuior appareat ignis & amethystifulgens purpura, smaragdi virens mare. Habet & hæc quoq; certas species. Alii opaloră zquant colores auripigmetoră, alii sulphuris ardentem flamamalii ignis olei accensi. Magnitudo eius nucis auellanæ. Sunt & opali certa vitia, si color ei exeat in crystallu vel grandine, aut in hiliotropii herbæ flore, sisal aut scabritia aut alia oculis occursantia illi insint. Illam ipsam gemam pp gratiam eximia vocarunt, pæderota & priuatum genus sangenon Indi dicunt. Traduntur & opali nasci in Ægypto, Arabia, & in Ponto, sed hivilissimi, Galaria, Thasa, Cypro, sed himelius nitent & sunt scabri: vide Plin. 1. 37. c.6.

Ophites est species marmoris, cuius Diose tres facit species: prima est ponderosa & nigras. Secunda est cinerii coloris, habens lineas cinercas, distincta punctis, quæ reperitur apud nos non procula monte Ioachimico seu valle, ve dicunt. Tertia lineis quibusdam candidis intercincta est. Dicitur aut Ophites, quia colorem habet serpentinum. Non est vero

Echites

Echites, ein Natterstein/qui vipereas habet maculas: liceris guoque Ophitis species esse possit: neg; est draconites peregrinus, neg; nolter, ber Drachenftein/oder vufer Schlangene Rem/qui fit e cerebro draconim aut serpentumvel ex spuma coagulata. In lumma ophites dicitur, tantum propter colorem, ein Schlangenstein/quia colore repræsentatserpentes. Et illa species lineis cinereis & nigrantibus omnino est, tanguam sunt nostri Chelydri in colore, ad oftium Tangra. vbi fuit olim regia sedes Caroli quarti, in arce templum est variis ornatum gemmis, in quo vndique parietes ophite tali fplendent, & huius species est echites, qui vipercas notas habet. Estalia eriam species ophitis, magis accedens ad forman Gerpentis, quia squammas habet, vt serpens. Est & crustageus lapis. Reperitur in Saxonia multis locis, circa Hildesheimium. Sordet omnino tanquam cornu. Est & tertia ophitis Species, ad litrora Albis prope offium Tangræinuenta. Eftos ·lapis tenuis & oblongus, in forma omnino tangua serpens, vt if serpens induruisset in lapide, intus coloris nigri in corruleo nitentis, foras albicantis. Plin. 1. 36.c. 7. Ophitenguog; nomé accepissed a cerpétiú macillis: eius duo facir genera, molle candidú & nigrú durum. Exalbo docerfieri vasa & cados, sic quoq; sierent ex ophite nostra vasa, si quis tentaret. Profunt ophites lethargo, dolori capitis, & ictibus serpentium, teste Diosc. & etiam Plinio. Suntq; ita duplices ophites, quoad notas & lineas, & quo ad iplam formam serpentum. Coterum ophiten veteres astrologi dicarunt Saturno.

Operarius, Schimper.

Operculum, Treibhut.

Operculum ampulla, \$: m/ Alembir.

Operculum superioris foraminis tabulati follium, Spund.

Operimethicalin est spiritus minerarum, den Rauch von Ere-

LEXICON ALCHEMIA MARL'

Opilare, ideft, operire.

Opilatiua, medicamenta obstipantia, obstruentia suxusstegno-tica; fplinga, apoclia; was verftepffet/verfiellet.

Oppodeltoch, ift das füruembfie Stickpflafter Theophrasti.

Ops metallum; id est, argentum viuum,

Optos, idest; assutus.

Orale; idest, vas.

Orbis, tympanum, Scheibel Scheiben darauff die Seil gehen. Orbis Exeus, Rondeffein.

Oriens, idest vrina.

Oriens, d & Auffgang/rot oli, der Batter/rot vitriol, Rubin / Der Manifal vring, Soniguidener Schwefel der Under/Some mer/Rreps/ Beinftein/Eichen/Ers/ Bein/Eifenoli.

Ordoleum; ordeolum; apostema paruum ordeo simile, sin ficin Geschwar-wierin Gir ffen Rainlein m Augbrawen.

Orexisardor est a tartaro excitatus, der Sodibrandt.

Organopeotica est ars bellicorum instrumentorum innentrix, Die Runft aller Rricgeruftung.

Orichalcea fila, Meffinge Burften.

Orizeum; ideft, aurum; Boto.

Orizeum foliatum, aurum in tenuissimas bracteas malleo enfum; gefchlagen Bold. eres e e

Orizeum præcipitatum est aurum in erocum suum redastum adminiculo croci mercurii.

Oriza, id eff, risum, Reif.

Orms, idest, galina:

Ornithæ Cecias, Offuden.

Orobo, est vitrum metallinum.

Orogamo, id est, aurum.

Os, Mundlock.

Os fornacis, Auge.

Osspiritale, Spundt/so den Wind facht.

Ostracitès ab ostreis nomen inuenit, cu tamen sit similis testa, crustosus & sissis in laminas. Plin. 1. 36. c. 19. vnam eius speciemen, id quod & Diosc. facit, similem dici testa, cuius vsus sit pro pumice. Porrol. 37. c. 10. ostraceam siue ostraciten testacea hac priori specie duriorem dicit, & illi nomen & similitudinem ostream dedisse. Alteram eius speciem similem esse achata dicit, nisi quod Achates politura.... pinguescat duriori. Sic ostracitidis sunt 3. quasi diuersa species: vna, qua testa, altera, qua ostrea, tertia, qua Achata similitudinem habet: prima, qua testa similis est, reperitur, habens scissiles venas, naturaliter incensis montibus in Saxonia. Altera quoque, qua ostrea similis, repetitur in rupibus in Saxonia: teste Dioscostrae hites plurimum valentad menses sistendos, instammationes mammarum, nomas.

Osoror, idest, opium.

Olfa paralleli est medicam_vniuersale in podagra, ein sondere Urenen/quallen Podagra.

Officiem transplantatum ideft, angelica.

Othan, Wogel/Mercurjum Philosophorum.

Ouum, id est, lapis benedictus.

Ouum philosophicum, seu Hermetis est, quod ouiforme philosophicis operationibus inseruit.

Oxos, id est, acetum; oleum: Palæstinum, id est, acetum.

Oxy, id est, acutum.

Ozeman, id est, album ouorum.

Ozo, id eff., Arlenicum.

Yy 3

Palos in rigna immittere, vorpfenden.

Palus, Stempel.

Panes æris fathiscentes, Rinfort.

Panes ex Pyrite vel Cadmia conflati, Exim.

Panis argenteus, pled Silber.

Pannus, macula a natiuitate, Mantermali.

Panum ercorum species, Borpleitstein, Dorpleitleit.

Panum exære fossili species, Eregstein.

Panum ærcorum species, Ecch.

Panum æreorum species, sivir Borpleitstein.

Paridalitium, paneritium, paffa, vermis, apoltema in extremitate digitorum, der Burmam Finger ungenande.

Pars cum parte est massa ex auri & argenti æqualibus partibus.

cimentata graduata. Siber und Gold ju sammen geschinels
set.

Parthenion est camomilla nobilior aut Romana, qua & pyro-

Partes fodinæ vel cunili Zeil.

Partes fodinarum vel cuniculi, Rufus.

Particulæ eminentes, Bapffen.

Paries, Schlette.

Passus metallicus, lechter.

Pater, id est, sulphur.

Pater ante filium, id est, interfectio patris, id est, Satyrion.

Pater & mater regis, id est, die alten Philosophi haben sich deß Steins also verwundert/vnd dermassen erfrewet/daß sie nicht gewist/wie sie ihn genug beschreiben/vergleichen/rühmen und loben

toben follen/haben fon microcomum genennet ben Element Himmel/Erden/Sternen / und allen Creaturen vergliehen/ alfo auch den Eheffand unnd Geburt der Kinder/wie der alte Spruch lautet:

Die Sonniftsein Watter Noha, coelum.

Der Mond ist sein Mutter/Aretia Noha Weib/Vefta.

Der Winderdat ihn im Leib/aer, spiritus.

Die Erdenchret ffin/2c.

Dann die Sonn / ist miejhret Waim wund Krafft als ein Watter aller Sewächster Mond mit feiner Fenchte die Muts ter / die Lufft muß alles fassen vand tragen vand die Erdt

nehren.

Es ift aber etwas besonders in diesem Berek! denn die metale bifche Som ift warhafflig Batter fund gibt den mannlichen Samen: Der Mond ift die rechte Mutter / vnnd gibt den weiblichen Samen: Der Bind und Luffemuß heben / und führen/alf Hermes sagt: Unser Mercurius fleigt auff im Blaß mit der Luffts die Erde ligt unden/und fassein sich Seel und Geist/daßein volkommen Rind und Konig werde.

2: Batter ift unfer Sthwefel/ Mutter ift unfer Mercurius, der den Schwefel in dem Leib trägt. Dann das Weib ift fchwanger/mit einemroten Rind/das ift / in dem weissen vers borgen/wanns geboren wirds / so wirdt das rosh wider offens bar/und das Weib in roten Mann verwandelt / wirdt ein an-

drogynus.

3. Der Mann/fage Senior, ift ohn Mügeldas Weibfüget/ wirdt oben her under gezogen/ manns coaguliet wirdt/ den Mond ist dunckel/ darumb heisste er undera: Das Weib ist hell/heisst radius, ein Glang vand Stral der Sonnen/ziehe den Schatten auß dem Glang/das ist coaguliet, vand machs hell. 4. Der Mann heistet Bley: Mars das Beib/Venus end Arfenic, der Mann ist auß de Beib/vnd das Beib auß de Manf
wie Eua/der schlaffende Adam verlierte seine Rippen/er wurdt
aber nit glorisiciet, dieweiler nicht kirbt/nach dem Andt/in
der Ausserstehung/wirdeer verkleret / also auch duser Adam/
gibt im ersten Schlaff die Euam; darnach in der anderen solution stiebt er/vn er stehet herrlich vn da kan kem Enamehr von
shm ger ommen werden. S. Ternesi. Der Batter ist die calcinatio, Mutter die solutio- die Fonzin ist sein Mutter wund er
doch dieter als die sontin, dienveil er persect stwotden.

Patias, id eft, squamma, Metallichan, lepida idem.

Pedagra est tartarus.

Pegernus, idelt, peregrinus, idelt, Mercutius.

Pegernus, ift Raick von den glerweiffesten Ohrender Mectfis

Pelecanus est vas circulatorium, a figura Pelicani pectus suum rostro sodientis, pullosque suos resarcientis nuncupatum,

1: amplo ventre sensim in angustius collum vergente; quod retortum & curuatum os rursus in ventrem immittit. Hoc vas in sundo canalem, per quem liquor infunditur, habet, qui liquore infuso, Hermetico sigillo occluditur, & calori admouetur.

Pelicide, idelt, mel coctum, pelude.

Penatés dicuntur spiritus ignis elementi & cœli, penetrales, penes nos nati, penuarii, lares hercii, ephestii, Etesii, meilichii, bie Geister des Jewers oder Dausgotter.

Penetratio, id est, submersio.

Pentacula, amuletum, signa vel sigilla collo appensa creduntur a malignis spiritibus & fascino quouis præseruare: periammata, periapta, apotropæa, parartemata, was man an Jass hendelivider die Geister und Kranckheiten.

Perdo-

Perdonium, vinum ex herbis, Rrauterwein.

Perdettæ, rapæ paruæflauæ, fleine geibe Ruben.

Periodus est cella vel mulculus vitæ, pulsus in corpore discurrens, die Mangidas Leben/das hin und wider im Leib laufft.

Perones, Bafferfiffel.

Perpurgare, Drennen.

Pertica, Stabe.

Pertica, Hittater.

Pesmetallicus, Werceschuch.

Pes lucuste, id est, pes bruste, id est, alumen Iameni.

Petra sanguinaria, id est, hæmatites.

Peucedanum, est angelica syluestris.

Phanlec, id est, ferrum.

Phantalmata funt spiritus in locis desertis & circa littora maris, non diabolici, cum hominibus imaginatiuis sepissime loquuntur, terrefaciunt aliquando, suam originem ducunt ex imaginationibus hominum, quales viui de vel cum mortuis habet: Bilde Geisterin Emoden/seind nit Zeuffel/Theophrasti Meinung nach/sonder nur des Zeuffels Sosne.

Phiala est vas vitreum ex vetre in modum spherærotundo, gracilem canalem in proceritatem emittens, eius vius frequens

in coagulationibus & solutionibus.

Phibit, id est, rapax.

Phlotron, species Auxus ex cooltro generatus, ein Fluß in Mile tel deß Leibs leift.

Phœnix, quinta ignis essentia, vel lapis philosophicus eelebra-

tissimus.

Phionitides, persecutores vel naturales inimici, qui sibi inuicem struunt insidias & ad mortem persecuntur, ve Ciconia ranas, felis mures, aranea busones, was einander nach de Leben stelle kelass die Hund den Rasen/das Baderspielden Bogeln.

Lz

Phrafium viride, id est, flos æris.

Phthisis, tabes, Abnemen des Leits/Schwindsucht/der außdres Anente Seuch/Verzehrung sein selbst. Alioquiatrophia sere idem, nutrimenti cessatio, extimore aut minia auditate exsistens, das abnemen sabsallen vom Leids außgemergelis da der Menschnicht mehr grünen kan.

Physiognomia effars, qua hominis natura cognoscitur ex habitu corporis, Natur Erfandinif Runst den Menschen auf def

Leibe Goffalt ju pribenen und ju erfennen.

Pila, Pfeiler.

Pila, Tafchen.

Pilizenii, pili albi circa candam & collum leporis nascentes, die wei ffe Didistein/foden Safen umb den Salf fiehen.

Pilosella, auricula muris, Maußohrlein.

Pilos, id eff, argilla, ¿att/terra vimida, frischer herdt.

Pinguedinosa, id est, quasuis pinguia.

Pilum, Pompenstange

Pilim, pistillum, Stofel.

Pilum excoctorum, Stoffaum/Stoffolb.

Pilum, tignum, Beftengt.

Pifum dentibus carens, Rolbe.

Pilum, vel pili caput, quo franguntur panes arei, Rufferbres cher.

Dirstein/panum arcorum species

Pilare, id est, colare, durchfepen durch ein Tuch/ober fonft.

Pistare, idest, contundere:

Piftillum, id et, piftrillum, ein Stoffel oder Morfel Rolb.

Pixliquida, id est, terebinthina, Glerian.

Pixari, idest, picem.

Planities montis, Fleche cines Gangs:

Plumbum, ift.der Mann/ond unreine Corper/affrob, æs nostru, unser Ern. Plum-

Plumbum alkati, if Hermaphrodyth.

Plumbum a Chymistis tribuitur Saturno, & eius nomine appellatur. Estq: corpus metallicum, liuidum, tetreum, ponderosum, parua participans albedine multum babet de subfantia terrea, & in stannum per lauationem vertitur. Hinc pater, stannum quiddam esse persectius plumbo. Et plumbum plus habet de substantia sulphuris fixi ad compositionem suam, quam Iuppiter, id est, stannum. Plumbum enim est corpus immundum, imperfectum ex argento viuo, impuro, non fixo, terreo, feculento, aliquantulum albo in manifesto, sed rubeo in occulto, & extalisulphure adustibili procreatum ex aliqua parte. Deficit illi puritas, fixatio, color, ignitio. In summaargentum viuum, malum, grodum, mali saporis, & fœtidum, debilis virtutis, tanquam men-Aruosa mater initura sulphure marito leproso aut liuido: & Saturninus ille frigidus nascitur filius, cui nomen est plumbum. Nota autem, quod plumbum purum, gediegen Blevi euiuscung; coloris non reperitur in fodinis: neg; legi, vidi, audivi inveniri in fodinis. Esta, plumbum, aempe quod excoquitur, triplex, fc. nigrum, quod verum est plumbum: deinde est cinereu, & candidum. De plumbo nigro, von dem Blent agituriam, & a Græcis, κόλυβλι dicitur, fitg; & excoquitur ex galena, dequamox; autfit expyrite, dequo actum est. Ceterum, quomodo fiant plumbum elotum & vítum, & guz sintillorum vires in medelis, consule Dioscoridem lib.5.cap. 48. Plumbum clotum habetur iam in quibuldam officinis, contra vicera inflammata & cancrum. Quadam officina omninoillo carent. Plumbum vero crematum habet vires efficaciores eloto plumbo. Et figuliillo plurimum viuntur ad pingenda vasa sua. Potest & eadem, quæ plumbum vstum, scoria seu recrementum plumbi, der Wenschlatten!

quorum magna est copia Goslariæ, item in Misnia ad offici-nas, vbi meralla excoquuntur. Consule Plin. 1.34. c. 16. & se-

quentibus...

Plumbum cinereum species plumbi, a Germanis dicitur, Wie femut/mythan, ober Conterfenn: Et distat a nigro & eandido plumbo colore: Estq; qualisui generis metallum. Nobilius quiddam est plumbo, deterius argento, & est quasi medium inter species plumbi, & ipsum argentum. Metallum eius vnde conflatur, simile est galenz, ynde coquitur plumbum nigrum: sed differt a galena in illo, quod inficit manus tractantis nigrore; nifi plane sit solidum. Porro solidu cum est, friabile non est, vt galena ipsa; sed secatur. Est & nigrius aliquanto, genere argenti rudis secundæ speciei, quæ est plumbei coloris, licerin se & illud merallum cinerei plumbi non raro aliquid argenti continet: & quo loco effoditur, argentum plerumque subesse significat : & propterea tectum argentia metallicis dicitur. Hinc conflatur, quod vocant Conterfent Bossmut oder Mythan. Vnde finnt & nunc conflanturres variæ, veluti ex argento, vt pocula, vala & alia. Conficitur hincetiam genus cœrulzi. Hoc metallicum omnino nesciuere Arabes, nesciuere Chymista, alias plura secissent corpora metallica..

Veluti plumbum nigrum vocatur a Germanis Bley/fimpliciter; poer Schwarzbley: ita plumbum candidum ab his vocatur, Beißbley over 3in. Improprie autem plumbum hoc nostrum candidum, 3in/stannum dicitur, & non sunt idem; vi hactenus voluerunt, stannum & plumbum candidum, vii/ser 3in. Aliudiest stannum; dequo suo loco: & aliud plumbum candidum nostrum; vnser 3in/quod nigro plumbo est quasi quiddam purius & perfectius. Plinius hoc cassiterium vocat a Cassiteride insula, vbi hoc primum est inuentum a

Myda-

Mydaeryto. Conflatur iam apud nos, vt plumbum nigrum, tum ex pyrise, tum ex galena, auß dem Roß und Glans. Coquitur etiam ex lapillis nigris candore (vt & vult Plin.l. 34. c. 16.) variatis, qui lapides nigri nonnullis locis magni reperiuntur: interdum vero tanjum vt arena. His quoque nigris lapillis, interdu pyrites, & faxi genus arenosum, & alia commixta reperiuntur, interdum mixta, interdum distincta. Plinius candidum plumbum in Britannia, item in Galecia, Lustania prouenire scribit, cum Galecia minime siat nigru. Idem Casar de bello Gallico lib. 5. candidum plumbum in Britannia prouenire testatur.

Phimbum nigrum. 1. Plumbum natiuum, sui coloris, sedim-

purume Gedirgen Blep.

2. Vena plumbrnigri apud Vbios candida, fluoribus candidis non pellucidis filmilis, Bles auf orm Stifft Edin/weiffen burchsichiaen Fülffennkich.

3. Vena plumbi nigri candida, fluoribus candidis pellucidis similis, copiose diues. Ex centenario enim fiunt libræ, plus

quam sex ginta plumbi nigri.

4. Caldebornia, margæcinereæsimilis.

5. Lapidi arenosocandido similis.

6. Silici metallico fimilis, in quo venulæ viui, sulphuris apparene.

7. E Polonia cum ochra natiua mixta.

& Flores plumbinigri, corallis albis similes.

- 9. Flaui, sulphuris lutei lineis pleni, vnde nomen a plumbo & sulphure, Bley/ Schwebel/ein gelber Diepschwebel.
- 10. Plumbum nigrum Villacense coctum, reju Bley das fein ander Metall hat.

n. E Palatinatu mollissimum, gans weich Bley.

122. Depauperatum, Frisch Bley/nit reich am Bley-

13. Diues, Rei Blenidas viel Gilber helt.

14. Inquoaurum, Berd.

13. In que argentum, Berif.

16. Argento, Cupro, & auromixtum, Wird.

17. Depuratum, Rein Bley/basman ju probiren brauche.

18. Espuma argenti & molybdzna confectum, hart Dien.

19. Espuma argenti coctum, Blev.

10. Metallisinexcoquendo additum, das man jum schmels

21. Granulatum, venominant, gefornet Wlep.

22. In minutissimum puluerem vel granula codactum, Das man zu Benedig zu den kleinen Sandseigen brauche.

123. Ochra plumbana vulgasis, Blengelb.

24. Ochra plumbana optima, Englisch Blengelb.

25. Cerussa, Blepweiß.

z6. Cerussanatiuaex agro Vicentino.

27. Minium e ceruffa vita factum, Menningei Minien.

28. Imperfecte vitum, Bleiche Menninge.

29. Secundarium e plumbario lapide, qui argenti plumbiés fertilis est, factum, Menninge.

30. Recrementum, quod de plumbo, e spuma argenti sacto

& de molybdæna detrahitur, Abjug.

31. Recrementa candida plumbi nigri Gossariana, Weisser Ubstrich.

32. Plumbi cutis impura, vnreiner Abstrich.

33. Plumbum viignis in cincrem resolutum.

34. Cinis plumbarius Chemistarum, Alehemistische Bleve farb.

35. Fumus venenosus luteus, qui attollitur cum argentum aplum.

aplumbo lecernitur, gelber gifftiger Bleprauch/wann man das Dlep vom Gilber verrauchen laft: Lahmet Die Leute.

36. Plumbum elotum Dioscoridis.

37. Vitum Dioscoridis.

Plumbum candidum purissimum, effossum in valle loachimica, Bediegen Sin,

2. Granula parua candida, quæ lauantur prope vallem Ioa-

chimicam, Seiffen Bin.

3. Ramenta plubi candidi, qua in riuis colliguntur, Bland Geiden Bin.

4. Plumbum candidum purissimum natiuum, Slacchenvaldæeffossum, gediegen Zin auff dem Schroden Stoln.

5. Lapilli Aldenbergii candidis fluoribus pellucidis similes, weisse Bingraupen.

6. Lapilli flaur vivo sulphuri similes, in Hegnisto metallo, Bleichgelbe Zingraupen auff den Dengs.

7. Luteis.

a. 8., Crocoicoloris, Asigethe Zingraupe:

9. Purpurci.

zo. Virides prope-Schreckenbergum in aquis repersi, grame Bingraupen/fo man auff den Schredenberge wascht.

11. Albiinfluminibus collecti-gefeifft/weiser Zwitter.

12. Candidi prope Schnebergum inriuis innenti, wriffeges feiffte Zingraupen

13: Nigri minutuli, quos flumina deferunt, Affice.

14. Nigri parui, Zellwerch.

151 Nigri mediocres, Rrenstein!

16. Nigri magni, grober Gecin.

17. Lapillus niger omnino suus & purus, Ein Geschib/oder febreiche Zwieterstein.

18. Lapilli nigri & flaui, mixti ex Hegnisto, gemifchter Bin

ftein jum Rengft.

19. Nigri parui & bracte plumbi candidi puriffimi, in fluore candido, fleine Zingraupen und rein gediegen Zin in weife fen Bluffen.

20. Nigri Schlacchenvaldenses in lapide metallico caridi-

diffimo, in einem weissen Quert.

21. Nigri in lapide metallieo cinereo, in einem grauen.

2.2. Nigri mediocres in marmore metallico, in einem leibs farben Dornstein.

23. In fluore candido pellucido sexangulo.

24. Bohemici in lapide arenoso rubro.

25. In lapide ferri.

26. In lapide speculari cadido pellucido Schlacchenualda.

27. Cum pyrite.

28. Nigricinercicoloris, grawen Zwitter.

29. Lapis plumbi candidi in alice metallico, ein Binfein/in einem harten Dornftein.

30. Venaplumbi candidi, in quo cadmia metallica, Robele

in einem Zwittergang.

31. Res fassilismiczargenti similis, Ein Mispitel.

32. Plumbum candidum Anglicum optimum & purifimum, Englisch Zim.

33. Candidum purissimum coctum Schlacchemualdense.

34. Adulterinum, eui plumbum nigrum est additum, ger faisch Sin-

35. In quo argentum, Bin/bas silbert.

36. Durum, Frisch Zin.

37. Molle, Schmeidig Zin.

38. In granula redactum.

39. Molle

39. Molle cancellatum, gegittert & in / oder Rauffmannis Gut.

40. In panes formatum durum, Stud Bin.

41. Ex recrementis excoctum, von der halben / oder alten Schlacken gemacht.

42. Cerussa e plumbo candido, Spannifch Blenweiß.

43. Lapilli nigri steriles, similes forma & colore lapillis nigris proiectis. Quando cum lapillis plumbi candidi coquuntur, & quod remanet, indurescit & maculis dedecoratur. Schrul/raubt im Fewer das Zin/macht es sproduvi flecticht.

44. Lapis plumbarius Annebergius, qui malleo fractus argillæsit similis: Vnde catilli consiciuntur, sed non apti ad metalla propter mixtioné plumbi albi, quod lapis in se continet. Das Ers wirdt darumb nit stuffig / vnnd calcinirt sich sum theil/von wegen des Zins/so darinnen.

45. Plumbum candidum, coctum, cui plumbum cinereum

est additum, Conterfey/Guntelfer.

46. Recrementum plumbi candidi, Sinschladen.

Plumbum einereum. 1. Hoc Bisemutum nostri metallici vocant, & solet ab iisdem tectum argenti nominari, quia ei argentum sæpe subsidet. Wismut/Wismat.

2. Flos plumbi cinerei candidus. Ein weisse Wisnims

Blume.

3. Purpureus.

4. Rubens.

5. Plumbum cinereum natiuum purum, quodin montibus vi caloris interni e vena in lapidem stillat, & formam salis Indici acquirit.

6. Aldebergium in lapide cinereo duro, ein Weismut in eis

nem grawen Stein.

7. Crustaceum e valle Ioachimica, So fice weise bricht.

LEXICON ALCHEMIA MART.

8. Glebosum Schnebergele, in lapide nigro friabili, Ctiffe weise in einem murben Stein.

9. In lapide candido.

10. In silice candido durissimo.

11. Tessellatum in lapide cinereo plumbi cinerei, auffeimm

grawen Wismut Erp.

12. Vena plumbi einerei torrefacta, in qua vi ignis granula argenti purissimi similia extracta eminent, ein größer Wißs mut/der voller Siber weissen tropfflein siehet.

13. Plumbum cinereum excoctum.

14. Panes e plumbo cinereo impuri...

15. Panes plumbi cinerei puri.

16. Plumbum cinereum rarum excoctum.

17. Vena plumbi einerei vsta ad vsum figularum, Saffrum farb/bamit die Zopffer blaw gläfen.

18. R'ecrementum plumbi cinerei, crocei coloris. Gelle

Bigmut Schlacken.

Plumbum in glogulos reductum; geforme Dien.

Plumbum diues, Reich Bley.

Plumbum ignis vi, in cinerem resolutum, Blerafthen.

Plumbum depauperatum, frisch Blep.

Plumbiartisimpura, Abstrich.

Plumbago, galena, & molybdena, vnum & idem sunt. Idqisie probamus: Primum ex plumbagine nostra sossiii, auß dem Glans/Diepers/over Blensenweisf. Friburgi in Misnia, Gollariæ etiam, & multis aliis locis iam coquitur plumbum nigrum, & argentum etiam id, quod Plin. lib. 34. cap. 18. in molybdena & galena sieri inquit. Ergo nostra plumbago, vnser Glans/est galena & molybdena. Secundo allusio vocabulis testatur idem esse. Nam quod Plin. lib. 33. cap. 6. aut Hispania gales.

galenam vocant, nos iam Blans dicimus. Non autem galena vocatur, vt vult Marcellus, interpres Diosc. alias non indo-Aus a Galecia. Nam Plin. negat l. 34. c. 16. în Galecia plumbum nigrum fieri. Quod tamen fit ex galena. Tertio, plumbago nostra est coloris potissimum plumbi: arq; ob id Græcis molybdena, & Latinis merito plumbago dicitur, vel lapis vnde fiat plumbu. Sicuti aut lapis plubarius (vt hoc obiter indico) digi pot, ita vena plumbaria & terra plumbaria, & materia vnde fit plumbum recte dicitur. Quarto Plinius nihil habet de lapide molybdoide, de quo tamen scribit Diosc. & contentus fuit nomine galenæ. Ergo galena & etia molybdoidis lapisDiosc.vnum & idem sunt.QuintoGal.& molybdenam natiuam lapidis speciem, proiecta riuis vidisse se ait:necseorsim lapidis plumbarii mentionem facit, quia proiisdem habuit. Ergo molybdena & lapis plumbarius idem funt. Sexto idem Galen in libro, qui de compositione medicamentorú infcribit, ait e cerussa & lithargyro, alba & e molybdena subfusca, & quæ cineratio colore sint, confici vi pingue & hoc ex nostra galena, non quidem flaua, sed plumbea confici potest. Ergo galena & molybdena vnum & idem sunt. Septimo Dioscoridi galena nostra, quæplumbi colore est, lapis mans. And dicitur, quia fit specie plumbi, & materiam plumbi in se continet. Et habet easdem vires cum plumbo loto, & recremento plumbi, & codé modo lauatur, & differt a molybdena natiua ipsius Dioscor. colore tantum, non materia: Nam molybdenam suam fossilem flauam scribit esse & solendentem. At calor mutari facile potest in plumbagine diuersis vaporibus e terræ visceribus excitatis. Sic apud nos in nostris fodinis galenæ reperiuntur coloris nigri, cœrulei & iecinoris. Sic & flaua reperiri potest pro-Aaa 2

cul dubio calidis regionibus, & reperitur apud nos in fodinis galena, que obducta est flauo colore, quæ forsitan est illa mo-Lybdena Dioscoridis. Et flauum hoc, quo conspergitur seu tingitur illa galena, interdum reperitur leorsim in venis, calore terrænonnunguam ita temperatum, splendens potissimű si diffindatut, vt videatur aliquid metalli in se continere. Arabes nihil sciuere de molybdena, aut eandem cum lithargyro-esse credidere. Sunt enim similes temperamento. Molybdena tamen frigidior est paulo, & magis densarum partium, nec habet vires abstergendi. Serapio nihil aut parum habet de molybdena. Vide lib. aggreg. c. Hasas. Si vero aliquam vis habere differentia, velaliquod discrimen, plumbarium die lapidem molybdenam eu solum continet plumbum: e contra cum plumbum & argentum continet, dic esse galenam. Cum ergo vnum & idem molybdena, plumbago & galena, nota, quod galena seu molybdena sit duplex, scil. Natiua & Factitia.

Natiua fossilis, quæiterum duplex, scilicet, 1. Frugisera, quæ est vena vel solius plumbi: & tum vere lapis plumbarius dicitur Plin. & Galeno. Plin. & libr. 33. cap. 6. galenam venam plumbi facit, vocat, quæiuxta argenti venas reperiatur. Deinde vel vena est communis argento & plumbo nigro, man schmelset Dley und Silber darauß / & tunc vere est galena. Hæc frugisera iterum est duplex: Quo ad colorem, non quo ad materiam. Sunt enim eiusdem materiæ, scilicet, alia est coloris, 1. plumbi resplendentis & hæc est nostra plumbago, seu galena, seu molybdena Plinio. Dioscoridi autem est mannamis, lapis, a Galeno vena, terra, seu lapis plumbarius dicitur. Et riuulis nonnunquam reperitur. 2. Alia slaui & splendentis: quemadmodú describitur & celebratur a Dioscoride. Inuenta ad Sebastiam & Coricum, & etiam a Plin. 1.

34. C.

quando magis aurei coloris, quanto minus plumbosa & friabilis, & modice grauis sit. In calidis regionibus forsitan tali golore tingitur, vaporibus e terrævisceribus exsiccatis. Nam siacute plumbaginem nostram consideres, quoad colorem, quomodo tincta sit coloribus in terrævisceribus, per vapores inuenies in nostris fodinis plumbaginem coloris.

Chrores Glang. 2. Cœrulei, graver Glang. 3. Iocinoris, Lebersarb Glang. 4. Flauo obducta colore, quæ est illa forsitan Dioscoridis, a Germanis omnes hæspecies dicuntur generali nomine, Men Erg/ Glang/ a splendore, Men sensit. II. Sterilis nullius momenti, colore non absimilis frugiseræ, sed prorsus est sterilis & totam vis ignium consumit.

Factitia, quæ fit opere fornacum, adhærescit auri & argenti fornacibus: quam Plin. lib. 34. c. 18. vocat metallicam, quæ quondam laudatissima in Zephyrio fuit. a Germanis dicitur Theft/oder Derdflenen/anonnullis est Gilberglede/propter cognationem, quam habet cum spuma argenti: improprie tamen sic dicitur. Plin. etiam libr. 33. cap. 6. etiam spumæ argenti speciem facit, quam molybditin vocat. De illa factitia plumbagine & Dioleor. egitlib. 5. cap. 50. quod sit zmula argenteæspumæ, quæ ex auró & argento fiat : Estq; fæx argenti. Ex hac quoq; fit ιδίλαιο emplastrum, vt ex natiua galena. Sed nota, quod hæc metallica, igne cum coquitur liquescit. Præterea hæc metallica cocta oleo, vt docet Diosc. colorem iecinoris accipit, & non natiua, vt Plin. vult loco citato, qui male illum Dioscoridis locum transtulit, cum inquit: Natiua socta oleo, iecinoris colorem trahit. Postremo nota, quod Syluaticus in Pandectis suis molybdenam plumbum vítum, & stercus plumbi vocat. Verum quomodo hæc

Aaa 3-

conueniant, en vide. Molybdena illa nequaquam plumbura. est, nec stercus plumbi, i.e. scoria. Sed est residuum (si modo sic sit dicendu) ex plumbagine, q continet argentu & plumbum, q, adhærescit fornacib. & Plin. placet, q, iterű coctű fit plumbu. Syluaticus illo in loco errat,&c. Ceteru, g sint vires plumbagini, item quo modo vrat, lauctur, vide ipfum Diosc. & Plin.loco citato. Ité de excoctione eius cosule cundé 1.34. c.16.cu inquit:Plumbi nigri duplex est origo, aut n. sua puenit vena, nec quidquă aliud ex se parit: aut cum argento nascitur, mixtis venis conflatur. Eius primus fluit in fornacibus liquor, stannum appellatur, qui secundu argentu: qui remansit in fornacib.galena appellatur, q portio est tertia additavenæ.Hæcrursus conflata nigrum dat plumbum, deductis partibus duabus, apud nos ni fallor prima cococtione argentum separatur, & plumbum in lapidem coagulatur: qui deinde iterum coquitur, & fit plumbum.

Plumbago metallica vel natiua, verbo Hispanico galena, idest,

vena plumbi & argenti & communis, Glang.

2. Plumbago simplex, quænisil nisi plumbum in se continet, reiner Glans/der nichts dann Bley hels.

3. Plumbago diues, fleinspeissiger Glang.

4. Mixta cum pyrite candido.

5. Vessellata in lapide calcario, murfflichter Glank in weissen Ralciffein.

6. Tessellata in fluoribus longis, candidis, pellucidis.

7. Cum fluoribus flauis mixtain lapide candido, qui igne liquescit, mit gelben Blussen durchwachsen/in einem weissen flussigen Stein.

8. Cum pyrite candido in filice candido.

9. Tetragonos, in fluoribus purpureis.

10. Octagonos in alia plubane sterili, em achtseiger Glank auff einer Blende. 11. Po-

n. Polonica cui Ochra annata est, Glang darinn cin Duger

gál.

12. Glebosa, quæ Pyrite cinereo crustaceo Ariatim distinguitur, Giang der Schichtweiß mit einem grawen schirbtliche ten Rieß getheilt.

13. Cum silice mixta.

14. Cum fluoribus candidis pellucidis.

15. Tessellata influoribus candidis.

16. Rubei coloris, ex qua copiosum plumbum excoquirur.

17. Nigraavenacupri lic tincta, cin schwarger Glang.

18. Iecoris colore, quæ ab aliis metallis sie tingitur. Quande color exterior abraditur, proprius manet.

19. Flaui coloris, fluoribus luteis similis.

20. Rubri vel zruginosi coloris, rot wit ein schon gediegen of der geseigert Rupsser.

21. Glebola Fribergia, Grob speisiger Glang.

22. Aeri similis, Rupfferichter Glang.

23. Islebiana in lapide fissili.

24. Argenti & plunsbi foecunda, Reich von Gilber-

25. Æris & plumbi ferax.

26. Fribergia vatiis & diversis coloribus tincta, iride repræfentans, ein Blang der mancherlen von Farben sicht/wie ein schon Regenbogen.

Plumbago sterilis. 1. Plumbago sterilis pici similis, Sechblende.

2. Stimmi similis, fleine fpeiffige Blende.

33. Flauanitens Schurfenbergia prope Milenam, Lichtgelbs.

4. Candida nitens, Schurfenbergia.

5. Sterilis galenæ similis, Rupfferblende.

Pnigitis, terra quædam est, quæ nigra est, & pnigitis dicitur, qua Dioscor. lib. 5. c. 94. colore similem esse dicit Eretriæ terræ, pro qua & vendatur, grandiori tamen gleba exsistat, & gluti-

nosa refrigerans manus, viribus par cimoliæ. Idem Plin. habet 1. 35.c.16. Verum, quæsitilla terra pnigitis proprie, quam Diosc. & Plin. L.C. describunt, nescitur. Est terra nigricans. Nos quidem terram habemus nigram, quæ tamennon est pnigitis, nam est nigerrima. Ipsa interdum aliquid argenti continet, & tunc argentum rude appellatur, vt supra de argento rudi docuimus. Interdum etiam est sterilis, & tunc simpliciter est terra nigra. Illa etiam, quæ a Dioscoride dicitur Melanteria: de qua etiam prius actum, qua sulphurei est coloris, & aquæ tactu nigrescit, quoad ego sciam. Apud nos etiam non reperitur. In torrente Garmendorsensi, qui labitur per agros petens Salam, reperitur lapis niger friabilis, vnde pueri atramentum componunt. Is omnino videtur esse pnigitis indurata calore, ingentis nonnunquam magnitudinis, ac leuis proportione sui. Aut est simpliciter Ochra, que exusta calore Solis aut terra, transitin rubricam, & consequenter nimium adusta in talem pnigitin. Aut est ampelitidis species, periculum tamen non seci, an resoluatur oleo. De his judicent sane talium inquisitores. In tenerrimum lapisille & bene digestum & mollissimum potest puluerem redigi, & qui minime aliquid arenæ contineat. Est quidquid est, pulcerrimum quiddam, licet spretum contemtumq; iacet ab illis incolis locorum. Interdum reperitur & scintillulis minimis quasi micans, ita vt minime sterilis lapis seu materia esse videatur.

Poctus, ein Bremfaß.

Popanax, guma.

Pompholix, de Phompholige & eius speciebus Diosc. 1.5.c. 41. coniungit, quasi Pompholigen, spodon & antispodon. Primum Pompholix est idem, quod in pharmocopoliis iam dicitur nil album, vel nihili nichtes. Vnde prouerbium ortum, Nichtes

Mehtes ift in die Augengut. Vocant & album pompholigu crasse. E contra spodium estidem quod in pharmacopoliis dicur nigram pompholigem, seu nilgrysium. Ab Auicenna vocatur, ni fallor, succudus. Tertio antispodion, quod loco spodii vspurpatur, est cinis qui sit ex foliis, slorib &baccis immacuris, stipticis myrti, vel & termite syluestris oliuæ & aliis, - sicut docet loco citato Diosc. & Pl. 1.34. cap. 73. Nota a: quod neque spodon, neque antispodon iam nostrum præbebis alicui in os:quia vere nescimus quid sint, & vnde nostro tempore fiant. Sed accedamus ad res ipsas. Pomphilixest cinis metallicus, qui fit in summitate aut parietibus fornacum seu domuncularum, vbi sunt fornaces, in den Butten, exstinctis fauillis, qui cinis & differt secundum diversitatem metallorum& locum in quo veluti fiat. Efficacior enim est quæ cinereaest, & fiat ex pyrite, quam ex plumbario lapide. Inde Goselariensis melior est omnibus Misnensium, continens nempe in se argentum, plumbum, & zs. Sicuti optimam esse dicit Dios. Cypriam. Illa vero pars, quæ adhæret parietibus domuncularum & fornacum spodion est. E contrailla quæin · fummitate pendet, est pompholix & differea spodio candore & leuitate, vt Diosc. pompholigen distare a spodio, specie sola, non genere, scilicet spodos est 1. nigra, 2. ponderosa, 3. plenapaleis, 4. euerriture pauimentis officinarum. Pampholix est quiddam ralbum, quaff bulla feu ampulla, vnde & -nomen habet apud Græcos: 2.pingue ac leue. 3.purum. 4. quod colligitur & fit in summitate fornacum. Est autem popholix duplicis proprie speciei, scilicer primà est subpinguis, colorisaerii: hac proprie dicenda est nil griseum. altera eius species magnopere candida & summæleuitatis: quæsiat aut in ære perficiedo, detrita Cadmia cumulatius inspersa ex industria: aut fit ex ipla Cadmia proflata follibus. Cuius rationem faciunda docet Diosco. longo ordine, & parstenuis, & leuissima materiain summam, que domum euolat, parietib. tectis forniciq; adharescons est pompholix: poderosius auté

in ima loca se recipiens est spodion.

Porro quæbona quæadulterata sit pompholix, quomodo debet lauari, & quæilli sint vires astringendo, refrigerando, explendo, purgando, obstruendo, exiccando, consule ipse Dioscor. qui hac amnia docet. Praterea addit modum vstionis, seu vi vocat torrefactionis: & viide potissimum siat, nempe ex auro, argento, plumbo, ære. Et post Cypriam, vbi lapis. plurimum pyrites est, valere dicit plumbeam. His assentitur Plinius. Galenus vires trbuit efficaciores Pompholigi quam spodio. Et protecto pompholix compositas habet vires, veluti rosa ipse Supra autem docuimus de Cadmia, Cadmiam botryitindicituriam Arabicam: sicuti illa Alexandrina dicitur tutia dura vel solida. Sed botroytes Cadmia alia resest quam tutia: sicuti testantur Arabes, & quidem Serapio. Nam spodium de quo hicagitur est tutia, & res nihili: & botryites non est tutia. Diosco. spodii & non tuciæ meminit, ne videatur vnam rem bis ponere; in summa, id quod Arabibus est Tucia, Gracis est pomphilix, & nobis spodion: id quod testantur Auicenna, Seraphio de tucia, & Diosc. de pompholige capitulis. Erratu oft in rebus & non viribus Botryite Cadmia loco tutiz, id est, spodii vti possumus, si przparata suerit. Different autem Botryitis&capnitis, Cadmia&Pomphilix,& spodos, ex eadem materia cum fiant, tantum propter loca vbi fiant. Cadmia botryitis fit in lateribus, vel summis cameris fornacum: interior e contra capnitis in oris fornagum fit proprie.

Pompholix vera, nil album, nihili, cinis metallicus leuissimus.

fir

he etiam in hummitate fornacum aut parietibus, vel etiam domuncularum ab extra. Si in oris fornacum est, tum Cadmia est capnitis: si in lateribus & summis cameris est pomphilix, pars que in summitate depender, est pompholix: e contra pars quæ adhæret parietibus, est spodion. Illa adolescentes diligenter observare debent. Coterum nota & Arabes duplicem facere tuciam: scilicet nativam in mineris: albam, viridem & citrinam, quæreperiuntur in littoribus maris India. Deinde factitiam, in fornacibus, de qua hic. Nota etiam alias præter illara fuliginem spodion Serapionis, Dioscoridis, Plinii, Galeni, qui inquit nunquam spodio vsus sum, quia satis habui pompholigos, iquod Arabes duplex habent spodion: scilicer spodium 1. de canna & radice cuiusdam cannæ, vltramarinæ.combustæ, vt est apud Auicennam, de spodio cum inquis Spodion est radix cannarum adustarum frig. 2. grad fice. 3. grad. & Paul frig. & fice. complexionis spodion dicit. Alterum quod est, seu sit, ex ebore vero combuito, 2. de offibus Elephanti, canum & aliorum animalium, Auf den Sch Infnochen/exusta est hæcspodos, vique ad leuitatem ex offibus, Man findet noch Benn darinnen, cum fieri ex ebore deberet vsto. Et nota, quod neque spodos neg; antispodos alicui præbebis per os, nescimus enim quid iam sint nec spodos nec antispodos, in nostris pharmacopoliis.nos peregrina colimus, nostra cotemnimus. Medici spodon nostram ex fornacibus reuocare deberent at surdis narrofabulara Præterea quidam spódon vocat, & æruginem æris & ios. Postremo obserua & quæ de his Plin. habeat 1.34.c. 13. cum inquit, pompholigen & spodon reperiri in zrariis, & esse differentiam illarum, quod pomphilix lotura paretur, spodos sit illota deinde pompholigen esse id quod cadidissimum & leuissimű, nempe fauilla esse eris & Cadmiæ: spodon Bbb

LEXICON ALCHEMIA MART. **480**

vero nigriorem, ponderofioremo; derafam parietibus fornacum, mixtis scintillis aliquando & carbonibus: Cypriamq optimam, quæ fiat lique se etibus Cadmia & erario lapide. Insuper & spodii loco citato species tacit, melleam rubicundã, deinde quæ fiat in argenti fornacibus, & in aurariis, quæ nomine lauriotis dicatur. Porro spodii e cauliculis, id est, antispodii mentionem facit eiusque medelas refert lib.etiam 23. 6.4. Item 1.34.c.18. Item docet& spodon fieri ex plumbo eodem modo, quo ex ære Cyprio. Verum hecipse videre apud cundem poteris locis citatis...

ære Cyprio Dioscoridis & Plinii, id est, Auß dem Rupffer/similis est virtute Spodion ex spodosnostra Goselaria. Plumbo similis est nostra, in Misnia in officinis vbi plumbum plurimű coquitur.

Pompholix:

lix.

Pompholyx'r.est fuligo, quæ colligitur in cameris, vbi coquitur metallum, natten Rauch.

2. Pompholyx de argento, Flort peftube/bas Gilber helt.

3. Lutea quæadhæret parietibus, quando argentum a plumbo segregatur, gelber/gifftiger Dütten Rauch.

4. Aeris Mansfeldii, Rupfferftaub.

5. Quæ colligitur, quando argentum a supro legregatur, Rus pffei staub.

6. Quz in caminis colligitur, vbi plumbum candidum coqui-

tur,Zinstaub.

7. Candida purissima, Der beste Buttenrauch.

8. E lapideis panib. torrefactis cum as coquitur concreta, Det weiffe Duttenrauch of Michts der da wird ben den Carfierden.

9. Pompholyxalba, quod officinænihilum album appellant.

Nichte weisser Hüttenrauch. Pompholix & tutia & spodius, vnum & idem.

Pompholix lutea, gether Huttenrauch.

Poponac.r.gummi affo genandt.

Porfiligon, abatitura ferri, hammer chlag von & fen.

Porfiecticum, ein deiner oder Rapfferner Morfel oder Reibs

Porrum, Dinerrauch/Agerstenaug.

Potabilia, quæ per os hauriripossunt, mas man trinden fan-

Prasis ift grune Rreiden. Prasimum viride, flos æris.

Pressorium i.e. torcular, em Presser/prælum ripter, piester pa-

teteriton, Dr. 13.

Præcipitatio est, quando corpora per aquas corrodentes corrosa, & in aquam soluta, vel aquæ corrodentis abstractione, vel
alio encheremate in aliquam calcem repercutiuntur, sic argentum in aqua forti dissolutum cupro, sale communi, aut
ammoniaco iniecto, præcipitatur. sic & aurum in aqua regia
solutum,

fo lutum, adhibito pauculo argento viuo repercutitur, cui si parumper folium sulphuris admixtum, idque clauso vase ad ignem positum suerit, vt argentum viuum & sulphur euaporare & discedere possint, calx subtilissima relinquetur: simile iudicium & de aliis esto. Sed quo magis corpora dissoluum tur, tanto etiam magis subtilius, calcinantur.

Præfectus metallorum, Bergampiman.

Præsagium est præcedens aliquod notabile signum rei sitturæ historiam, ex quo prophetia sumitur quandoque.

Præseruatiua, sunt medicamenta vitam a suis inimicis & corruptionib. defendentia, die Ding so den Menschen vor Rrancte heiten behåten.

Præses seu magister metallicorum, Berg Meister.

Præses-sodinæ vel cuniculi, Steiger...

Præsesofficinæ Mulmeister.

Præses laboris lauandi, Dber Steiffner:

Presmuchum, presmuckis, cerussa, Blenweiß.

Principia chymica, der Alchymisten anfängliche Ding sind drender Salk. 2. Schwefel. 3: Mercurius: Das ist Leib/Seel/ wand Geist/daraus werden alle Ding/die find und kan man zeigen in allen Dingen/ wand in diese werden auch alle Ding resolutiet.

Salkgibet Beständigfeit/ die Farb/ die Stärck/die Härte/daß man ein Ding sehen vund greiffen kan/ sonstkonte es nicht ges griffen werden/vnd wird mit solcher Figur gemahlet Tewstecht vnd Wasserecht.

Schwefel gibt die Warme/Liecht und Krafft/dem Leib und Gesbew/auch den Gug und Dinetur/und wirdt gemablet mit dies

fer Figur Q Fewrigimit Creup und Inbeit.

Mercurius macht es luct fubtil vnd giefig/gibt das Gemicht/vnd Gefchmeidigfeit/daß fichs au forhnen/hammeren und fchmieden.

laft/gibt auch die heimliche Wirckung und Tugend/und mittb gezeichnet mit folcher Figur/ D die in fich hat und fehleuft die Bichen und Figuren aller Planeten/fü. nemiteh def Golds und Gilbers.

Principia sunt, quibus primis res in quolibet mistorum genere est facta, quæ, quia insunt, & iam certam naturam sibi substratam habent, in qua vigeant & cum qua educi possunt. Hæc principia alia sunt ab Aristotelis, & non prima omnium intelliguntur, sed in quouis genere prima, quamquam illis sint analoga. Principiorum autem vires tum in elementaribus partibus, tum cœlesti fundantur. Itaque quodammodo & hæc ad elementa accedunt, quodammodo ad essentias. Principia autem sunt tria, Mercurius, Sal, sulphur. Prima temperatura, Borpleren ausse sin srischen Emstrich. Primales sunt sallacia corpora nobis ab astris ob oculos posita: alias prumalia bedrogur Leib/welche vns das Gestirn vert die Augen stellet.

Proiectio est per medicinam super remutanda proiectam cum repentino ingressu ex mutatione exaltatio. Conuenit cum fermentatione, quod rem intus in substantia mutets dissert autem quod non siat cum digestione lenta, qua paulatim missilia alterantur & crasin accipiút; sed violenta penetratione tacta, quas in momento ingressus, transfiguret. Vocatur etiá illa medicina non sermentum, sed tinctura.

Proprietarius Grund Har.

Proprietarii partes Gibiufus.

Proscriptio, Retardat.

Prolectatio est extractio per attenuationem partium subtiliu, ita veraresacta inclinatione sua natura a crassioribus in diuersum ferantur, ibiq; consistant. Itaque etiam eiusmodi res, e quibus aliquid prolectamus, attenuatoria vocantur, seu raresactiles:

refactiles: & antequam constant prolectatum, vel igneum vel aerium, vel aqueum sufficitur, vt ita mediante horú elementorum forma siat prolectatio & absistat a terreis sixis, vi leuitatis sua vel sluctus. Pruina, pruna, ignis Persicus, S. Antonis Remer.

Pruinum, prima tartari species, Die erfte Gefchlecht deß Steins im Magen/Lebern/Blafen/Harngangen.

Psamos, id est, arena.

Pfimithum, Blenweiß.

Pfincus, Pfinkis.1.cerufa.

Psithos. r.frigus.

Pullatiles, Schlaff Adern: alias arteriævenæ, aortę, seranx, cenoma, prieumatica, Dulf oder Schlag Ader.

Pulpezia, vel pulpelzia, attonitus stupor, apoplexia, sideratio, Der Schlag oder Tropss/Dopele En/ Hand Gottes.

Pumex, famechi vel fenec Arabice; pumex vel lapis Vulcani,a Germanis ein Diffme oder Diffmesstein, buems; suntque eius dux species, scilic niger & albus. Niger dicitur & tophus schwarger Badftein. & hic præstantissimus in Melo, Scyro, & insulis Aeoliis, aptissimi ad corpora leuiganda, vt & Catull. dicit. E contra albus mens Badstein quem Diosc: describit l. 5.c.74.in principio quod sit leuis, spongiosus, scissilis: non arenosus, facilis teri & candidus. Deinde additidem modum cremandi & eius vires medicas. de quibus etiam vide Plin. 1.36.ca.21. In fine citatur Theophrastus, ni fallor de plantis l. 9.c.18. Dicitur vero pumex lapis, propter duritiam lapis, non propter raritatem: nam raritate non est lapis, & legenerat plane a lapide. quia innatat aquis: reperitur autem pumex, vbi alume & sulphur nascitur. Credo esse terram omnino exustam in Insulis, quæ deinde aquis adferrur vsq; ad Barchen, ciuitatem Libyæ. Propterea & lapis de Barche vel Barchin Сcc

vocatur, & reperitur in littore maris. Hinc crediderunt quidam, sed sasso esse sur autrinia de la social del social de la social del social de la social del social del

Cuius in extremo est antrum nemorale recessus, Arte laboratum nulla, sinuauerat arcume a Ingenio natura suo: nam punice viuo
Et leuibus tophu natiuum duxerat arcum.

Puluis/Geftube.

Purgare, purgatio, Etliche ding werden gereiniget durch diffille

2. Durch fublimiren/ale die spiritus.

3. Durch solvirenzale Sala.

4. Durch lauiren/als Tuch,&c.

5. Durch brennen/al Ra'ct.

6. Durch fchneiden/als Metall.

7. Durch coliren/als durch Tuch... Purgator argenti, Gilberbrenner.

Putrificiren, Jaulen.

Purificiren, reinigen/geschicht durch 7. Weiß.

L. Etliche Ding werden gereiniget durch Diffilliren/durch den-

24 Effiche:

- . Etliche durch fublimiren/ale Spiritus.
- 3. Etlichedurch falviren/aledas Galg
- 4. Etlichedurch maschen/als Tuch.
- 5. Eiliche durch brennen/als Rald.
- 6. Eiliche durch icheidung/als die Metall.
- 7. Etliche durch fengern filtriren.

Pulverifiren zu Sand machen Puluis valous, Scheibpulver.

Puteus Schacht.

Puteus/Runf Schacht.

Potei spiritales, Wind Schacht.

Puteus rectus, Nicht schacht.

Puteus qui lacune loco est, Waster schacht.

Putris, Schnediger.

Putrefactio est misti resolutio per putredinem naturalem in ealido humido. Humorem enim necesse est vincere terminans
siccum, agente calore externo: quo facto, calor cognatus
cum humido suo substantiali segregatur a commistis & homogeneiam suam seruat, consistens seorsim. Itaq; si res putrefacienda humore abundat, comminuta in illo ipso sinitur.
& ponitur ad digestionem simi vel balnei calidam, storis scil.
adhibito calore humido. Sin ipsa per se parum humoris habet, aut nihil, teritur & proportionali humore conspergitur,
inq suo vase ad putrescendum locatur.

Putrefactio resolutio est commissorum, cum partes inter se commissa, reseratis claustris internis, operante calore per humorem, & resoluente discedunt. Et hæc est via ad præstantissimas illas Alchemiæ operationes, sacitque non tam elementa, quam essentias cœlestes ab elementari compositione separatas. Itaque in his & attendere oportet, ne siat resolutio achae, sed dumtaxat eo vsque, quo capsulis re-

Ccc 2

clusis exire essentia, in qua crasis substătialis radicata est, posfit. Hinc patet in mistis recedentibus magis ab elementari simplicitate, aliquid interius esse præter elementa, quod etia incombustibile putant; & a naturali putrefactione nouă substantiam producit, dum consistit. Resolutio ist us modi duplex est: Putrefactio & resolutio per medicinam.

Putrefactio alia est ambigensinter calcinationem corrosiuam, & putrefactionem, vocaturque putrefactio sicca & Philosophica. Imo a quibus libet nomen habet, cum quibus aliqua ratione consentit, vt sublimatio, separatio elementorum, co-ctio, solutio, & c. Fit autem in aqua Philosophorum sicca, seu

aceto acerrime, necest alius rei nisi Solis & Luna.

Putrefactio est digestio, substantiam rei ex vaporum retentione, calidi externi accessione ad rem præstantiorem generandam dissoluens. Est autem putrefactioni proprium veterem
naturam rerum consumere, nouam introducere, & nonunquam producere fructum alterius generationis. Spiritus etiam corrosiui per eam dulcescunt atque mitescunt, omnes
colores in alios immutantur: item purum ab impuro (impuro subsidente deorsum) separatur. Fit vero materia in vase
collocata, vas in simum ponitur, simique calor ad tempus
præsixum conservatur. Satius autem est vas in balneum roris,
collocari.

Putrefactio Faulung ist wan es schwark wird/ale dann stinektes auch/wie ein Mist und Last/und hiegeschicht die ware solutio corporis, da werden die Element zestrennet und verstöhret/als die unter und in einander wirden und leiden. Das gibt die mancherlen Farben/bis der Sig grhalten/und alles wider vereiniget wirdt.

Putrefactio sumitur pro corruptione in alterationem, Eingauslung eines Dings/in cin a aber Wesen.

Pusta.

Pusta digestio saniei innata, Ein angebohrne Bergehrung deß

Pygmæi homúciones vel subterranei spiritus, quos & faculas & scintillasvocant. Non natos esse perhibent neque habere parentes, sed non aliter ex corruptione terræ, quam ex equino simo putresacto scarabæi generari, Erd oder Acramándsein.

Pyrites & marchasita idem sunt. Nam idem quod Latini & Græci pyritem dicunt, Arabes vocant marchasitam & Zeg nigrum. Ab aliis dicitur & lapis luminis, ab essectue marchasita capparosa, & lapis ærarius, & calcitis etiam prima significatione. Et omnia quæ Græci de pyrite scripsere, Arabes sub marchasitæ nomine in suam linguam transtulerunt.

Dicitur autem pyrites, quia ex eo plurimum ignis excuditur:
vnde iam a nostris etiam generali nomine vocatur Remers
frem: & illo vtuntur milites iam ad inflammandas bombardas. Deinde vel dicitur pyrites, quod igneus persepe ipsi sit
color. Alias a Germanis pyrites simpliciter vocatur Ros oder
Ruperstein/Rupfferers. Quamuis hæcnomina magis sunt
generalia.

Sunt autem & reperiuntur in nostris fodinis variæ species pyritis:nempe pyrites coloris argentei, fere aurei, prorsus aurei, galenæ similis, cineracei coloris, item & ferri coloris, &c. de:

quibus nunc agemus.

Pyrites colorisargentei, prima species pyrites reperitur in nostris sodinis, coloris argentei, qua a metallicis dicitur Ein Wasser Rys/oder weisser Rys. Estque pyrites argentarius, colorisargentei, ex quo excoquitur argentum, vt in valle est videre. Plin. 1.36:ca.19. nisi fallor, huius mentionem facit: sed nesciuit ex eo excoqui argentum, vt & veteres omnes. Æs.

CCC 3

chasita æs coqui testatur: & Dioscorides ex pyrite manifesto testatur excoqui æs. Pyrites ergo ille argentei coloris, argentum continet & æs, modo solum argentum, modo solum æs, modo argentum & æs simul, modo argentum & plumbum nigrum, modo plura metalla, modo omnino sterilis reperitur. Pyrites autem ille videtur mihi plus argenti viui habere

reliquis speciebus.

190

Pyrites coloris fere aurei secunda pyritis a Germanis, gester Rießloder gelber Rupfferfieß | Rupfferstein | Rupfferers Hic reperitur non raro in fodinis nostris argentariis, frequentius tamen in ærariis. ex illo coquitur æs. Estque proprie pyrites, & pyrites æris specieæris: seu vt Plinius dicit similitudine æris. Estque propria illa marchasita Arabum, vnde constatur æs. Hunc pyritem Dioscorid lib. 5.ca. 89. præ ceteris in vsum medicinzeligit, præcipue qui facile edat scintillas, & solidus sit:docet etiam, quomodo vri & lauari debeat. Verum nec primum genus pyritis in medicina etiam contemnendum est. Dioscor. zamondi cum loco citato dicit, significat speciem zris ad formam potius, quam colorem. Cotinet autem hec, vt & prior species argentum & æs, modo solum æs, modo argentum & æs simul, modo argentum & plumbum nigrum, modo & alia metalla, modo sterilis omnino est. Has duas species oliminuentas Plinius testaturin Cypro & in metallis, quæ sunt circa Acarnaniam, vel vt aliqui legunt Acamaniam, apud nos in nostris fodinis reperiuntur multislocis. Ceterum nota, quod Pyrites tam aurei, qua argentei coloris, vtantea etiam dictum est, reperiatur sæpe in metallisargentariis, sepius in propria vena prorsus sterilis, & reperitur idem pyrites etiam non raro in riuis:vt in torrente Gamersdorfen-& etiam ad flumina, vt ad Albim. Si tamen multus reperitur,

tur, conflatur inde quoddam genus lapidis, cuius vsus magnus est in excoquendo. Pyrites sterilis talis in propria vena inuentus est, in magna copia Hauelburgi ad Hauelam miræ

pulcritudinis.

Pyrites prorsus aurei coloris, tertia pyritis species est, Ein Rieß, ber gang ein Farb hat/ wie Golot/ & hic videtur plus habere sulphuris, huic nonnunquam est admixta quarta illa sequens species, Der glangichte Ri. 8: & ita vt vehementer visum delecter. Reperitur & is in locis quam plurimis Bohemiz, Misniz.

Pyrites qui colore similis est galenz; quarta species pyritis est, Einglangichter Rich: Sed agricola sentit forsitan neque galenam neq; pyritem esse, sed sum quoddam habere genus. & verum est, pyrites neque colorem neque duritiem habet, a galena autem, cuius colorem habet, prorsus materia differt. Coquitur ex co aurum & argentum, & reperitur in magna copia Reichensteinii subtilis admodum: & admissetur nonnunquam præcedenti speciei, vt distum est. Reperitur & Raurisi maior, sed hæc continet plus argenti, minus auri: econtra quæ Reichensteinii reperitur, plus auri, minus continet argenti, vel aurum solum.

Pyrites coloris cineracei, quinta species pyritis est. Is subtilis admodum reperitur etiam Reichensteinii, & dicitur, ein gras wer Rieß! & admiscetur præcedenti speciei, ve exilla possit etiam excoqui aurum. Hæc item species, paulo diuerso modo, reperitur Aldenbergi etiam in Silesia, vnde etiam con-

flatur aurum & argentum.

Pyrites coloris ferrei sexta pyritis species est, cuius Auicenna metionem facit. pre se fert prorsus speciem maslæserræ. reperitur in sodinis ferrariis: non thin omnibus, sed in quibusdam. sossores vocant sin Eisenstein/nit dan es en Eisenstein:

sen/sondern daßer dem Giffenstein gleich ift. Ex his sex pyritis speciebus plerisque ignis excuditur, & sunt ponderosi, & quidam ponderosissimi, & maxime idonei ad ignem excitandum, igitur & hi intelligutur a Plinio, qui loco citato describuntur, cum inquit: Pyritarum etiam aliqui genus vnum faciunt, plurimum habens ignis, quos viuos appellamus: & ponderosissimi sunt. hi exploratoribus castrorum maxime necessarii,&c.& profecto negandum est aliud esse genus pyritarum. Sicuti autem ex duabus primis pyritarum speciebus argentei & aurei fere coloris, si sunt densi & crassi & compacti, ignis facile excuditur: ita sunt quoties rari & subtiles, & in minimas dissoluti partes, ne scintillam quidem edunt, quemadmodum nec reliqua sequentia genera; quia ipsa no compacta ac satis solida sunt. Albertus, qui suo tempore vir doctus fuit, de pyrite egregie errat, cum tamen de metallis omnium dicatur diligentissime scripsisse. Dicit enim omnis generis pyritem, siue vt ipse vocat, marchasitam, ignem consumere. Negatita Albertus, metalla ex marchasita conflari: cum Auicenna marchasitam auri, argenti, æris, & ferri esse tradit.e pyrite æs excoqui docet Dioscor. & Serapio Arabs e marchalitaæs coqui repetit, & nos istud sieri videmus innumeris Germaniæ locis. In Silesia Cupenbergi & atramentum sutorium conficitur in eodem. Quod si hæclegisset Albert. & observasset, nunquam in eum errorem incidisset. Credo Albertum Chimiltis facile dedisse aures, & non adeo diligétem fuisse in perserutandis fodinis, & metallis ipsis, propterea facile est lapsus. Postremo pyritis insignem esse vim discutiendi, abstergendi, excalfaciendi: verum quomodo vrendus & lauandus confule Diof. 1.5. c. 89. Plin. 1.37. c. 11. pyritem nigrum attritu digitos adurere dicit. vnde & antiqua illa loquuntur carmina:

. Tangi

Tangi vult leuiter blandag, manuģ, teneri, Nam pressus nimium digitos tangentis adurit.

Ego quoad scio pyritem nescio nigrum: deinde non admodura periculum seci, an pyrites talem habeat naturam vt adurat manum: nisiPlinius illa velit intelligere simpliciter de cobalto nostro nigro, qui adurit, i.e. corrodit manus operariorum. Plinio subscribit & Solinus in polyhistore suo c. 46. Sed hæ in medio relinquo. Porro idem Plin. 1.36.c.19. corallium pyritem vocat, quia illi plurimum sit ignis. Verum pyrites quasi genus est Plinio, & sic Plinio foret propter essectum pyrites ipse Chalcedonius: item & silex, ex quo nostro tempore ignis vulgo excuditur. Vltimo ne & hoc videar transiisse, sunt qui & pyritis speciem esse volunt lapidem illum sossilem, den Schofer: vnde etiam æs constatur. Aptissimus autem est lapis ille sissilis impressionibus subterraneis. Nam in illovidimus aliquando pisces, serpentes, serpiones, cicadas, gallum aliquando pulcherrimum, ornatum incurnatis pennus, es corona duplici.

Pyritæargentei coloris e quibus ignis non elicitur.

7. Pyrites argentei coloris, quem circumstant fluores lutei telfellati, gelbe würfflichte Hillse mit Basserties vberzogen.

2. Cum fluoribus luteis mixtus.

33. Fissilis cunei forma in marmore metallico, qui continenter exsudat succum acrem, Schiffrichter/ Bassersieß bricht in einem Spaht wie Reile/vnd gibt kein Fewer.

4. Cum fluoribus candidis & marmore metallico mixtus cere-

bro similis.

Pyritæaurei coloris: 1. Pyrites qui est solidus & colorem auri totus refert, nomine Hispanico dicitur Marchastra, Marchas vit.

A. Mansfeldius in fluoribus candidis lexangulis, no pellucidis, cingologelber Rupffertick/in weifen fechhectichten fluffen.

Ddd

394 3. Glebosus in quo plubago diues, Darin fleinspersiger Glant. Pyritæaurei coloris, e quibus ignis elicitur.

1. Glebolus prorlus aurei coloris, Einem fennem Gold gleich.

2. Glebosus angularis, Em fluct voller Ecten.

3. Cum filice duriffimo candido mixtus, mit meiffem sounftein vermengt.

Tessellatus.

5. Angulosus, cuius corium plenum est fluoribus candidis sexangulis pellucidis.

6. Spogiolus e granis partim rotundis, partim angulolis copo-

Pyritæaurei coloris, e quibus ignis non elicitur.

1. Annebergius angularis in pyrite cadido, Ein chechter golds: gelber Rupfferfyß in einem Bafferfyß.

2. Gishubelianus, in quo Chrysocolla natiua, darin bergfgrun. 3. Gishubelianus, in quo plumbago sterilis picisimilis, barinn:

Bechblende.

4. Cui annata ochra pulcherrima, darin ein fcf on Bergfgelb.

5. Annebergius in saxo candido, qui facilime igni liquescit, (in: meiffer fiockquerge.

Pyritæ cinerei colòris, e quibus ignis non elicitur.

1. Spongiolus, voller Locher wie ein Schwam.

2. Cui plumbago sterilis, venææris similis adnata, barin ein Rue: pfferblende.

3. Rarus saxo arenario mollisimilis, einem mildten Gandfirin:

aleich.

4. Spongiolus, in quo sunt crustà quadrata, e fluoribus candidis multiplices: quæ ornatæ funt granis rubri purpurei, cœrulei viridisque coloris. Pimsicher Ryes / Darin viel dunne viereckichte Fluffe / Darauff Kornlein von vielfarbichtem: Rys. 4. Glez-

Digitized by GOOGLO

ர். Glebosus Kurzbachius, argenti & æris feracissimus, halt viel Rupsfer ond Silber.

6. Sub cinereus, Suacesis, valde durus, Ein schwarkgrawer Angl

rein von Rupffer und Gilber.

7. Spongiosus, exhaatione ardenti tinctus nigro colore.

il. Cinereus, longus quali e multis virgulis compactus, qui cotinenter atramentum exhibitat, Alf von einem langen Russ lein/wie ein Besemftiel/zusammen gesant/darauf täglich-Rus offer Wasser wechit.

29. Glebosus Hildeshemius, atramenti parens, Ein grawer Rus pfferstein/daraußtäglich/so er am Wetter ligt/hauffig Rupffs

erwasser treufft.

10. Glèbosus Radebergius, ex quo sulphur excoquitur, baraus man S: hw: fel seudet.

Pyritæ aliorum colorum, e quibus ignis elicitur. 1. Niger glebosus, carboni terrestri similis, Em schwarger/Roß Steinto.

len gleich.

2. Pyrites sterilis, qui igne liquescit, ideoque metallis loco plubiadditur, vt liquidiora in excoquendo fiant. A nostris vocatur Stein der im Jewer steust / wird zum Zusasasin stat des Blenes/ben dem unstuffigen Ers / das sieh nit verblenet/zuge/sast.

3. Pyrites liquescens, flussiger Rys.

4. Venenatus qui plumbi cadidi venis adiungitur Eberndorfi. Si de aqualotus sit, aut homines autanimalia biberint, intercunt, Ein gifftiger Roß von Wasser/ varinn man in wascht/oder darüber fleust/stirbt alles was darvon trindet.

Pyritævariorum colorum, e quibus ignis non elicitur. 1. Spongiolus, aurei, viridis cœrulei, violacei purpurei, cinerei coloris, Ein lucter Wassert, pon viel Farben.

Ddd 2

396 LEXICON ALCHEMIZ MART.

- 2. Aurei, rubri, purpurei, carulei, viridis coloris in fluoribus candidis.
- 3. Zonitis in lapide cinereo, coloris aurei, viridis, cærulei, purpurei, candidi, iridi cœlesti ita similis, quasi esset depicta in lapidem, ein Ries von schonen Farben, einem Regenbogen, abnlich.

4. Aurei, viridis, violacei, purpurei, cærulei coloris, in marmoremetallico, quod in rubro candidum est, In einem Leit fare-

ben Spatt.

5. Coloris aurei rubri, iridis cærulei: quo tinctus est lapis ferri, crustaceus ferrugineus, ein vielfarbichter angeflogner Rupffer erfieh/an einem rotgethen scherblechten Eisenstein.

6. Cupro polito similis, ein rother Ruyffertief.

7. Pyritis rubri granula minima, in lapide cinereo, duro flori æris similia, Ein rechter angesprengter fornichter Rupffers fieß auff einem grawen Stein / fleinem gekörnten Rupffers gleich.

Pyrites rubri coloris, e quo ignis no elicitur. 1. Ruber durissimus Islebianus, Iaspidi rubræsimilis, Einro her harter Rupsferes

fich/wieein Jaspis.

2. Pyritæ cinerei coloris, e quibus ignis elicitur. 1. in cadido cinereus, spongiosus, meisgramer Ries.

3. Cui plumbago metallica annata est, darin ein schoner Glang.

4. Spongiolus, aqua pyritis ita tinctus & infectus, ve exterior cutis, æri purissime polito similis sit, Ein pimsicher Riest der vom Rieswasser schon kapsferroht gesetht / daß er für ein gesteigert Rapsfer anzusehen.

Pyritæaliorum colorum, e quibus ignis non elicitur.

1. Cærulei coloris, spongiosus, Ein blawer Rich.

2. Violacei coloris, spongiosus, Ein violbraun er Rieß.

3., Purpurcus.

. 4. Pure-

4. Purpureus, in quo chrysocolla natiua pulcherrima, Ein brand ner Rief/schon bergfgrun.

Colore plumbagini similis, Ein glangiger Rich.

Pyrités parens luccorum.

1. In quo chalcitis gignitur.

2. Inquo Sory.

- 3. In quo Melanteria.
- 4. Cinereus, e quo atramentum continenter efflorescit.

5. Argentei coloris, in vena argenti viui.

6. Cromenauius in Morauia, ex quo succus indies extillat, qui sulphuri rubeo pellucido similis est, ber einem rothen Schwerfel gleich.

Pyrites metallorum variorum fertilis.

3. Pyrites aurum in se continens.

2. Argentosus.

3. Ascrosus.

4. In Lygiis repertus auri argentiq; ferax.

5. Bohemicus argenti & æris.

6. Aeris plumbiq; nigri fœcundus.

7. In quo plumbum nigrum & candidum, Die Dley vint Zin-

8. Glebolus candidus durus, Ein Bafferfieß Den man füdlicht find/vnd auff die Buchfen schraubet

Duorum aut trium testiculorum specie in aquis reperitur

coloris auri.

10. Colorisargeti, qui ab exhalatione virosa est, colore cinereo est tinctus, Ein weisser Bassersieß/ von Schwaden gangaram geferbet.

Pyrites e quibus ignis elicitur.

10 ctahedros, dodecahedros, e quo ignis elicitur. Dicitur hoec Ddd 3

LEXICONALCHEMIE MART.

modo, quia in quacunque parte locatur, stare solet, Einachu seniger meifffeniger Wasser Rifigit & Bewer.

2. Glebosus in terra arenosa cadida dura repertus Mariebergi. Ein weisser in einem harten sandechten Erdreich.

3. Inflauo candescens, spumælupi similis.

4. Friburgius, cum plumbagine mixtus.

5. Mariebergius e portiunculis compositis tessellatis plumbo natiuo similis, Einem geoignem Wismust gleich.

6. In quo sulphur natiuum luteum.

7. Squamosus, pelli serpentis similis, tinctus exhalatione subterranea cinereo colore. Ein schluppichter Wasserfie / einer Schlangenhaut gleich/der von Bergstunst grawgesärbet. Pyrites argentei coloris.

1. Pyrites e tenuibus crustis argento polito similis, Ein weisser Baffertof/sibet als wer er von fleinen dunen Silberbachlein.

2. Quadratus tefferis similis, ein murfflichter Bafferting.

3. Emarmore metallico, qui instar micæscintillat, In ein Silberweisen Spattider da glimmert wie ein Ragenfilber.

4. E marmore rubro metallico, Em weiser Wasserfyß in ein rothen Spatts

5. Ornatus fluoribus purpureis, amethy stinis, quadragulis pellucidis, barauff vierectichte schone burchsichtige Buffe steht.

6. In saxo candido positus, qui granis coriadri saccharo obductis similis est. Gin weisser Wasserkop/ darauff runde weisse Korner/von Flockquernen stehen/demüberzogenen Coviander gleich.

7. Spongiolus, quimicat.

8. Pumicosus & ab exhalatione ardenti nigro colore tinctus, Ein lucter Wasserfieß/ so von der Bitter ung schwarkgrame geferbt

Pyrites, idest, lithos, Græce marchasita.

Pyro-

Pyromantia, ars ex igne præfaga, cum ignis aftra fe palam faciút hominibus, vt inde veri notitia prorumpat eius, quod quæritur, ablato quouis dubio vel suspicione. Exemplo sit, quod c' de buxo ferrur, & foliis eius in ignem proiectis, singulis coru de quibus habetur suspicio, nominibus inscriptis, crepitare sontis folium & exilire fertur. Non aliter de futuris coiecturamultorum simul, fieri posse putant, Wenn man etwas auß. bem 3 cwer por saget Pyronomia est caloris ad suas operas adhibendi, ignisq; regendiscientia. In hac potissimum Alchemiæ elucet industria, maximaque est laus artificis, quamque vsu rerum magis, quam præceptis valeat, & eiusmodi sunt quædam, vt oculos manumqi, non verba postulent. Agens externum, quo artifex primario instrumento vtitur, in hac scientia, est quidem calor, quem designamus voce ignis: sed ideo no excludendum frigus est, venec humor, nec siccitas, quæ tum solitaria, tum cojuncta suis in operibus & locis plurimum adiuuant magistrum.

Pyrotechnia: hæc solum operatur in præparatione rerum naturalium ignis adminiculo, sed medio ac potissimo instrumento. Die stunst was inn und mit dem Rewer gemacht wird.

Pyramis (aliis catinus coniformis, vel cin (Biefibudte) est vas metallicum in modum pyramidis excauatum, vt parseius superior lata: inferior autem in acutum vergens pro liquatis mineralibus in regulum formandis accommodari possis.

Vandros lapis est seu gemma, quæ reperitur in cerebro & capite vulturis, coloris candidi: quæ replet mamillas lacte,, & contra nociuos casus valere dicitur.

Quanli, plumbum.

Quars, petra fellis.

Quartatio est separatio auri & argenti inuicem commistorum, quæideo dicta quartatio, quod misturæ ex auro & argent o tantum sit addendum argenti, vt huius tres partes sint ad il-

lius vnam, fiantq; omnino quatuor.

Quartura, quartatio, summum auri examen, hac via videlicet, vt argenti partes nouem, ad omnia auri commisceantur liquatione per ignem: deinde aqua stygia vel forti resoluatur ambo simul. Argentum totum in aquam confluit, auro solo subsidente pulueris instar spadicei nigricantisq; coloris, Die hot se Prob des Goldes.

Quadratum, Bierung.

Quadrangula contignatio, Schrot.

Quadrans fodinz, item opera, Schitht.

Quebricum, für febrit. Etliche fagen/es fen Arlenicum/vnd ges horetzu schreiben mit dem R. Aber Stephanus fagt / es fen sulphur.

Quebrit.1.sulsphur.quibrithidem.

Qui harpagone laborat, Drembser.

Quianos i.vena terræ, und wird genennet Cuperolum.

Quinta essentia, est natura vires, virtus colorvita, spiritus, ipla medicina, & proprietas rerum a corpore suo per artem extracta, aliis formam specificam, que sia specie remoueaturad suum genus accedit, altiusq progreditur, donec in centro quiescat, Das sunste Wesen/ist die Natur/Rrafft/Wirch ung/Dugendt/Farb/Lebin/Geist/Engenschafft der Ding/durch die Runst von seinem Corper gezogen.

Quintum esse cuiuslibet elementi per se solu, est animal exeo

folo productum, Ein j. des Giements Thier.

Quinta essentia, ist der Himmel/weder falt noch warm/weder feucht

feuchenochtrucken/ fondern temperire Die Seel/gibt Rraffil

ein brennend 2Baffer unftorlich/aqua vicæ.

Quinta essentia est mysterium, ad ætherez naturz puritatent viresque præstantissimas exaltatum. Inde solet appellari colum, & coelestis substantia, in qua purissima, syncerissimaque erasis hæret & radix substantialis, tanquam esset dessuum ætheris, vel radius sirmameti, voce creatoris per ima dispersus animæg; mundanæ invirus.

Quinta essentia vegetabilium est, quæ ex vegetabilibus, corúque partibus extrahitur. Fit hæc potissimum ex succo extrato. Primas obtinet hic quinta essentia vini, quam & Mercurium vegetabilem nominat Lullius, alii aquam primi entis,

cœlum & clauem Philosophorum.

Quinta essentia animalium est, quæ extrahitur ex partibus animalium, ratione mistionis naturalis & vegetabilis: itaq; &

praxis parum differt a vegetabilium apparatu.

Quinta essentia mineralium est, quæ ex mineralibus conficitur. Excellunt hie quintæ essentiæ metallorum & gemmarum.

R

R Abeboia sunt radices flammulæmaioris, die Wargoungeroffem Sanenfuß.

Rabira, Radira, id est, stannum Zinn.

Rabiel, Rollel, id est, sanguis draconis Drachenblus.

Rachi vel Racho, idest, Mercurius.

Radix heift Rettich.

Racri, id est, sal armoniacus, raan, vel ramas.

Radius, das Beible/weiß bell-

Radjus rota, Speiche.

Radius, rutrum ligneum, Streichhole.

Lev

LINICON ALCHEMIA MART.

Ragadiænotævel apostemara pudendorum, Geschwür in himbern/in der Mutter/vnd mannlichen Glieb.

Rainale, Ein Stein darauf Differ gemacht wird.

Raibx rus, id est, lapis raeb idem.

Ramigi, i.e. ramigiri, id est, colosonia, rel rotigenig-

Remag, id est, cinis, Aften.

Ramenta, Rrage.

Rhaponticum & Der Corper in Baffer und foware verwands

Rama apostema sub lingua, Frost unter der Bunge.

Ranac.10

Rafar vel rastis, id est, stannum, Bitt.

Rastol, id est, æs, rasoes idem.

Raftul, ideft, fal, Sals-

Rasaheti, rusatagi, rusangi, id est, es vstu, Kolange, gebrant Era.:

Rastrum, Rrail

Raftelkim bidens, Doct.

Realgar, ideft, auripigmentum rubeum, Nilfigatt.

Realgar proprie est sumus mineralium quicquid arsenicale est, aut operimenti naturam habet: Metaphorice pro natura vitiosa corporis, ex qua nascutur potissimum vicera: est quadruplex iuxea numerum elementorum, vt realgar aqua sput ma natans super aquas: realgar terra arsenicum, realgar aeristoreniabin, realgar ignis coniunctio Saturnina.

Rebis, excrementum alui.

Rebis, id est, lapis rebis, id est, capilli, die Saar.

Rebisola est arcanu vrinzad icteritia que si coquaturac despumetur optime post triduum, quiescens, lapillos rebisoleos edit. Ist einarcanum/in der Geelsuch/aus dem Harn/wann man den Harn focht und verschaumbt / den 3. Zag fehen lest fa findet man das arcanum pie Steinlein.

Rebus

Rebus vitima rerum materia, die leste Matern aller Ding.

Robolea, mumia. Rebona, stercus adustű, gebranter Menschen oder Ruhfoht.

Recha, id est, marmor, Marmel.

Rebis, Mann vnnd Weib/ Leib vind Geift / der erfte Theil des Wercko/fubtiler reiner Sand/dem Mercurio anhanget/zweb erley Samen vermenget/heissetrebis. Elixir Berment/Arges

nen/tinctur/res bis composita, sagt Senior fol.79.

Receptaculum est vas amplum & globosum distillantes humores recipiens, vulgo em Borlage appellatur. Sed receptaculum pro rei distillandæratione variat. Nam si res vaporosæ, slatulentæ ac spirituales dissoluuntur, amplum esse debetalioquin a spirituum vi magna, magno bombo, ac crepitu,
mec sine astantis periculo rumpitur atque in srusta dissilit. Si
vero res calidætenuesque suerint, collo longo sormatum esse debet. Sin autem res mediæsuerint, medium receptaculi
requiritur.

Recrementa, Schladen/Garfchlaten.

Recrementa ferri, Sinder.

Rector machina, Bengsiezer.

Redux, est puluis, quo calcinata metalla & mineralia liquantuli iterum in metallinum regulum redeuntia.

Reduciren, heift truden mathen / widerbringen/Genflals Bute ter/das fleuft wie Bachfe. In trinden nahren/ das heiffen fie Baffer auff die durre Erdegieffen.

Rel, rebus, id est, acetosum, Gamer Mild.

Relollium est virtus ex complexione, vt in hypericone. Prima virtus est, quod calida sit & sanatiua: accidentalis vero & occulta, quod vermib. aduersetur & corruptioni. Em vert orge ne zuschlige Rraffe/als S. Johannes Reaut/iff sein erste Tus gend/daß es die Wirm vertreibt/ das ist resollium, Sein and der/daß es warm ist/ond heilsam.

Ecc. 2

LEXICON ALCHEMIA MART.

Remanere qualiturbines quoidam, Seiberbleiben:

Repercussiva dicuntur medicamenta, suxiones retrorsum agentia, was hinder sich treibet.

Res effossalueis subtrahere & retrofundere, Dergf zu rich.

Res tossilis, spumæ argenti similis, truß Michel im zwenten: Grad.

Resolutio per medicinam est, cum commista violente separantur, adiectare soluente, & quamlibet misturæ partem segregante. Eam autem rem e Gebro medicinam nominamus, quamqua etsi siquida sit, dici queataqua soluens. Fit autem perinde, ac in lactis per coagulum acetum vel similia secessu. Itaque & empyriasis, opus ipsum poterat appellari. In nonullis vicinum est coagulationi, quæ vna crebro sit.

Restis, Destener strict.

Restinctio est gradatio, qua res candesactain líquore exaltante restinguítur, atq; ita ad nobilitatem peruenium: in eo genere optimorum: hic enim est principalis primusq; finis inuenta restinctionis.

Resina, pix staua & pulcra, opoponacum serapinum, ammonia--cum, schongelb Darg/als Galbanum.

Resina auri est crocus ex auro tractus.

Resina pini, idest, abietis, Danenharg.

Reling terræ sulphur, Schwebel.

Resina terræ potabilis est sulphur sublimatum in liquorem, balsamum vel oleu redactum, Schwefel in ein Safft oder Dela gebracht.

Retorta est vas globosum;, cuius collum paulatim a ventre; procedit, ac sensim in oblongum canalem restexum tran-

Reuerberatio est ignitio, corpora igne viuo reuerberante, & re-

per-

40)

percutiente in calcem fubtiliorem reducens: estque clausa vel aperta.

Reuerberatio clausa est, quado corpora reuerberanda in surno reuerberii clauso calcinantur. Hac reuerberatione ignis gradus ad amussim administrari possunt, ve calor intendi remittio; possit, quod in vulgaribus non accidit.

Reuerberatio aperta est, quado materia in verberatorio surno, omnibus soraminibus apertis, calcinatur. Hæc reuerberatio valde vehemens est, & vtimur ea, in corporibus duris, & per-

tinacibus resoluendis.

Rex, Secl geiftlich Wasser / das die Erden befeuchtiget dem Weib/ der Fontinen wider gegeben wird / darauß sie gezogen war/ist der Spiritus im Wasser/vnd ein wässeriger Beist.

Reuerberatorium furnus est, in quo per flammam materialia calcinantur.

Rinar,id eft,limatura. Rionidem, Fepleten/oder Fepl.

Rillus instrumetum chymicum, in quod metalla liquesacta infunduntur, in formas oblongas, ein Jugus.

Robes, id est, aceru, roscodidem. Als estiche wollen/soist robes.

Ron, id est, libra, rotula, idem.

Rosa, idest, tartarum.

Rosea,i.e. heresypelas, Nothlauffen/die schone.

Rota, Nade, i.e. Rotingenius, i.e. colofonia. Rotætheca, Nadschube.

Rotæ, Rerbscheiben.

Rotumha, Ein Geschie !/gleich einer Eucurbit.

Rub est succus inspissatus, Saffider bis auff die Dicke ab gelos chet wirdt.

Rubedo de nigro, s.e. de talco nigro, die aufgezogene Rothe auf. dem schwarzen Kalet.

Ecc. 3.

Texteon Alchemia Mart.

Rubeum aurum fallum, cuprum tinctum, Goldfarb Aupffes von Alchimiften gemacht.

'Rubigo, Xoft heifet im andern Werd hirudo, ein fuffe Sall/vnd

wird auf Gold gemacht.

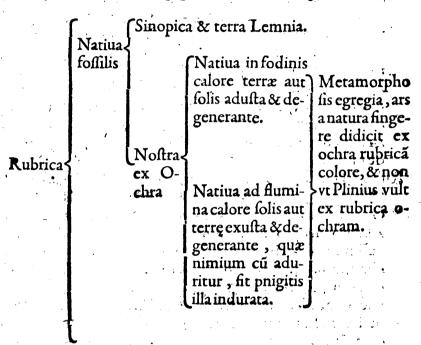
Rubrica linopica, Diosc. 1. s. cap. 61. rubricam sinopicam, quam alias volunadici lepniam, Græcis magram vel mogan, Latinis sinopidam, eligit eam, quæ grauis densa, iecinoris colore, non calculosa, sibi concolor & copiose cum diluitur, se diffundens. Deinde docer, que in loce effodiatur, & vnde cognomentum habeat:nempe a Sinope vrbe, in qua vendebatur olim, vel per quam ferebatur. Inuenta primum in Ponto, Plinius vt refert. Talis rubrica Sinopica glebarum modo e Byzantio adfertur Venetias, licet raro: interdum ex eadem yrbe adferuntur pastilli coloris fere fului, literis Turcicis signati, quos ob id materialista terram sigillatam appellant. Sic olim lemnia terra imagine capræ signabatur, quia illi admiscebatursanguis hircinus. quo se Galenus contulit, vivideret quantum hircini sanguinis illi terræadmiseeretur. Dicebantur autem illi pastilli signati Sphragida zgos, sigillum capræ. Profecto Lemnus Insula, in qua fodiebatur illa terra, non longe abest a Thracia; & in eam Turca eriam habet imperium, quare facile Byzantium portari possit, quod si color talium pastillorum, qui adferuntur e Byzantio, minus quam debet rubricæ respondet, caussa forsitan est, quod cum terra diluitur, vt in pastissos cogatur, nonnihil mutatur. Deinde iam profundius foditur, atque ita minus calore aduritur. Turcæ magniæstimant ad pestem curandam tales pastillos. Arabes etiam maximam vim pestis curandæ adscribunt glebæ Armeniacæ: vrest etiam videre apud Galenum, qui tradit eam pallidam. Illa profecto non multum huicterra figillata

Egillatæ dissimilis est, nisi quod Armeniacæ terræ, sigillum nusquam impressum legatur. Vltra hæcterra sit tandem signata redacta in pastillos cum literis Turcicis, an sit rubrica Sinopica diluta, an terra lemnia, an Armenia, non magni referre puto, cum easdem vires omnium talium habeat: Byzātii inquirenda esset, an e Lemno, an ex Armenia adueheretur, an e Sinope in Thraciam deportaretur. Olim hoc genus rubricæ proculdubio peculiare suit, hodie propter Turcarum rabiem non adeo adsertur. Ceterum de sinopide illa vide Plinium 1.35.c.6. cum sacit eius species tres, rubram, minus rubentem, & inter has mediam: deinde & Serap 1. agg.c. Mezgred, vbi etiam species enumerateius, item & Paulum de mogra sinopida.

Rubrica fabrilis duplex est, a Germanis veraque dicitur; Rottelf Adtielftem/wie die Zimmerleut und Steinmehen brauchen/2 Græcis µinm mummi Est énim alia natiua, alia factitia. Natiua a Germanis proprie dicitur Bergf Rottel. Apud nos est fossilis, & reperitur nonnunquam ad Albim. Dioscorides libro 5.cap. 62. gigni natiuam in Iberia testatur, versus occidentem, ochra exusta, & degenerante in rubricam. Plin. lib. 35.c.6.de eadem natiua scribit, quod in ferrariis metallis roperiatur. Huiusautem iteru aliquot species habemus. Quzdam inuenitur marmorosa, ad fodinas in valle: quedam e cotrainfignit, quæ étiam apta picturit, vt Plinius scribit de illa, que reperitur in ferrariis metallis. Porro factitia est rubrica fabrilis, a Germanis braun Nottel / quæ fit ex ochra vsta, vt Theophr. & Dioscorid. testantur. Plin. autem 1.35.c.6. negligentia quadam hoc inuertit, sc rubricam sieri ex ochra. Nã ochram ex rubrica fieri dicit exusta in ollis nouis luto circulitis. Sed cotrariú est verú. Et natura ét hoc testat, veipse ob-

408 LEXICON ALCHEMIA MART.

servaui. Inveniturad flumina ochrasemisacta rubrica, quæ sieri ochrasincipiat Ceterum, quæ sactitia rubrica sit optima, commendo sabris. Diosc. commendat friabilem, non marmorosam, natione Ægyptiacam, aut Carthaginensem.

Factitia fabrilis, quæ fit ex ochra vsta arte in nouis fictilibus.

Rutabulum vel vncus (Nhūrhade) est baculus serreus longus, in altera parte cochlear, in altera radulam habens, docimasticis operationibus inseruiens:

Rutabulum, Gehurffftange. Rutum, Rras.

Rutum

Rutrum, Rrude/Brudeifen. Rutrum, Neit Rrage. Rutrum, rutellum, Rifte.

.5

S Abon, vel labena, id est, lapo, vel lixiuium, vnde lapio lieri

Saccus, Ledener Gad.

Sactim ift Bitrioll.

Sadir, id est. scoria.

Saffatum est species salis.

Sagani sunt spiritus 4. Elementorum, Geister der vier Elemens

Sagda vel sagdo coloris prassii, gemma est secundum Alberts, & Euacem, & Solia.c. 40. & Plinium I. 37.c. 10. Est autéeius gema sagda natura, 9, & gagares attrahit paleas, & sila, vr & magnes serrum: itahæclignú, imo ita sortiter adhæret ligno, & auelli non potest, nisiabscindatur. Reperitur ad naues tabulis sortiter adsixa. Inde colligi potest, patria eius este ipsum mare. Apud nautam speciem eius vidi, at debilis omnino virtutis: nam vix sarmenta quam minima attrahebat: coloris non vere prassii. Er mar bletch grun, magnitudine sabæ. Solinus 1. c. ait, apud Chaldæos sagdam gemmam reperiti vulgo. Plinius in Samothracia speciem eius gemme dicitelsenigram, ligno similem, sine pondere.

Sagimen vitri, id est, sal vitri, vel sal alkali:

Salamandri, saldini, homines vel spiritus ignei, Sener Leut ober Gesser. Homines quos influetia sustetat, & ex elemeto ignis nutriuntur: vt suit illa gentilis mulier, & nomine Ziser, qua statim, atquins mabatur sele in ignem coiiciens resiciebatur

--

LEXICON ALCHEMIZ MART. 4100 in co sedens, gaudensque, tanquam in aliquo balneos Salebrot Sal lambrot 2 id est, sal acutum. Salefur, id est, crocus hortulanus, Garten Gaffran. Salinæ, aufgestochene Ridge/darin man Sala macht. Sallena species salis petræ. , Salfa, id oft, argilla, Latt. Salfedo muerum, id est, sal petra, Mamren Sals. Saltabari, i.e. salalembrot, Ein Philosophisch Galk. Sal, Alas Græce, Melech Arabice, vel selenipum est salsugo, vel murià salis ex sale resoluto frigore, vel humiditate cella. Vél est principium terreum cum virtute terminante, coagulantegi, & licietiam confemante. Itaq; & nature proximum eft,, & facile cum ca conspirat. Ist auch Mercurius. Galk der Metallen ift lapis Philosophorum. Daher wollen ete liche das Galbauffallen Metallennemenfond die Runft dars auf machen/weicher nar nicht von Nothen/wie hermes saat! Alles Salp ift diefer Runft entgegen/dif Einigeaufgenomen/ damit die Seeknauf den Metallenaufraerogen werden. 2. Prima materia ift fluffig Gala/welches auch der Nahm Hal-chymia anzeige Dif Galpiff allenthatben/und in allen Sain. fern/wechfet im Meerl und in allen Menfaben. 3. Ein ander Sale ift von den Gewechsen / einanders vonden Thieren/einanders von den Mineren/pund dif ift das allers schärpffest. 4 Es ist der best Balfamy purgire/zeucht zusämmen/macht dunne/waschet ab theilet/andert/erwecket die Rraffedes Sas mens Daher gefagt wird/Venus sen auf dem Meergeboren. s Senior und Gratianus sagen: Auf alten Dingen kan Ralet und

Salkgemacht werden/auß Afche Salk/auß Afchen Wasser/
Mereurus, auß Morcurio Godes daher fiein allen Dingen:

Gold gesucht haben.

Digitized by Google

6,21165.

જ. Alles nun was du wilt erhöhen und endern/das mach ju Saluunnd Alaun/vund diß ist der Schluffel/ das bereit Salu calcio niren.

7. Alles was fich solviren lest / bas nimbt Sale / vnnd Alaun Natur ahn sich /vnd nach der Faulung / nimbts den Stein an

sich.

Sal das fix ist/wirdt gesetst für den Corper/ als ein Bandt / vnnd wird aufgezogen auffealeinfrien Dingen. Unnd unser Salktwelches tinetur ist/wird auf den Metallen gezogen durch die putresaction, bis die gange compositio ihre Natur aufziehet und ein andere ahnneme.

9. Reinmund / Die Runft muß haben Ralch / das ist ihre eigene Erde / darinn diegroste Rraffe ist der Mineren den Mercuria

zu harten.

vio. Das Salk der Metallen folvirt den Mercurium ein flahres Wasser mit Missiond dasset bige vermenger/ vnd coagulirt/so wird die vollfommene Arkenen darauß. Darumb wer das Salk vnnd seine solvirung kennet / der hat der Alten Weisen Heimligkeit. Darumb sek den ganken Grund auff das Salk vnd achte deß andern Dinges gar nichts. Denn allein de Salk ift die sührhendste Heimbligkeit / die alle Weisen verborgen haben. Gebez: Du solt wissen daß diß ein Salk ist wiewohl es im Ansang kein Salk Gestalt hat / aber in der Arbeit wirdt es ein gerunnen Blat / vnnd die Langwirigkeit macht es weiß/ rhein/sauter vund klaar/vnd dißissein gut Edel Salk / vnnd durch sich selbswird es vnrein/vnnd wider rein / solvirt/vnnd coagulire sich/schleust sich selbst auff vnd zu.

Paracellus in paramiros Das Salis gibe die Coagulation/ daß es jusammen rinnet / wand greifflich wiede/ dann ohne Salis ift nichts greifflich. Es ift aber mancherlen Salis/ wie auch mans

therlen Schwefellund Mercurius sup. fot. 19.

Fff 2

412. LEXICONALCHEMIA MART.

Salalabrot, id est, nitrum atrum, schwark Niter: Wird auß dreise en Kräuttern Sufft gemacht/vnd wird genant der Meister als ler Dingen/diß Bunder wirdetes/daß es verwandett den: Mercurium inwahre Lunam, oder Solem. Es wird auch gesnennet Salboroch.

Salalbus, idest, borax.

Salallocaph, i.e. fal Armoniacus.

Salalkali, id est, sal vitri, Glaß Salk/vnnd wirdt gemacht auß der Aschen Cali, Itemamaritudinis sal, Erusen der Bitterfeit/ Heist auch Oleum Philosophorum/vnd Salk der Weißheit/ machet daß die Spiritus wol enngehen/vnnd die Edrper durchs dringen.

Salaluminosum, i. est, ex alumineplumoso tractum, Sala auß;

Jederweiß:

Salamarum, bitter Salk/alcali, & nitri.

Salanathron, velanatron est sal ex vinea lapidea tractum, Glasse galf, vel salinitri.

Salarmoniacus, id est, sal saparicius, vel defossum, vel sal de Arabia, Der aufgeloste Etem.

Salatrum, sal thaber idem.

Sal colcotharinum, velcolcothacium, Das Sals auß Vietriol:

Sal congelatum nascitur in thermis, fontibus & aquis medicatis, , Das in Brunnen wechst/als inn Wild Babern.

Sal cristallinum, quod ex yrina hominis decoquitur, Das auß; ber Menschen Barnwird Beift Cristallen Sals.

- Sal de Vñgaria,i. e.fal nitri.

Sal enixum; id est, resolurum, Das sich folvirt hat.

Sal Entali, ift vom Galh/wie ein Sir Galpeter.

Sal ex herbarum salsarum cinere factus, i.e. sal alkali.

Sal gemma, id est, Cappadocius.

Sal.1

Salgemma, id est, sal Adrom, sendar o Sabachi, sal metallinus, sal Vngaricum, sal sucidum idem.

Sal græcum, id est, alumen de alap, vel de lacaph.

Sal Indicum a loco dicitur, vno iftroft.

Sal Indicus, id est, Mercurius, or soluirt & coagulirtist.

Sal logii, id est, vrinæ,

Sal marinus, i.e. sal gemma, sal metallinum idem.

Sal Mercurii, i.e. Spiritus vini, qui inebriat, der Geistes Beines der truncken macht.

Sal factitium est, id quod coquitur, vel sit arte, id que est duplex iterum: scilicet:

- 1. Marinum, cuius Dioscorides loco supra citato facit mentionem, & prædicat id quod sit candidum, æquale, densum, & e patria Cypriacum, &c. Fit autem hocsal marinum stagnis completis, marinis aquis, & exssiccatis sole ardentissimo, quafi coctione quadam, & imbre, seu aquis dulcibus admistis. Nullú enim sal sit sine aqua dulci, vt vult Plin.l. 2.c. 106. Admiscent autem salsis aquis dulces aquas, parantes sal, vtabluant vehemētiam acrimoniæ, vtadhuc sieri nonnullis locis Hispaniæ, & Galliæ sertur, & sic sieri, & exssecari in lacu Tarentino, & in Sicilia in lacu Cocanico refert Plinius libr. 31. cap. 3.
- 2. Quod coquitur arte, ex muria natiua fontium: sicuti nostrui iam coquitur sal Hallis in Saxonia, & in locis aliis, turn Thuringia, tum Saxonia. Verum vnum alterum superat bonitate, ratione muria: Darnach das Calemasser gut ist oter viel wildes Basser sat: vt videmus sieri in Marchia in loco quodam.
- In regionibus propeLysbonam, vt iam vocant, ad mare magnæs funt paludes, multis in locis stagnantes aqua marina, veluti sunt, quas alias vocant nautæ, Ein Dafen/in illis etiam sit tale.

 Fif. 3,

fal marinum lacustre ad litora, relabentibus sluctibus, operante sole, qui coquit aquam istam marinam in sal, quod incolæ, præsertim miseri rustici, mox certo artificio, factis quassi cistulis, colligunt, ne iterum auseratur sluctibus redeuntib. Lin litore magnis cumulis coaceruat: vbi deinde magis, magisque sole in sicco excoquitur, & siunt srusta eius immensæ magnitudinis, tanquam forent alume aut glacies sluminum ipsa, nisi quod srusta illa salis non vtalamen, aut glacies traslucent, sed coloris sunt subpallidi, aut viridis, aut nigri. Hoc idem sal deinde ausertur nauibus ad nationes varias marinas, & teritur certo artificio, vt siat tanquam harena grandis, & illo pisces saliuntur, vt sunt ceti, phoce, haleces, tergora canum marinorum, itenes, pectines, passeres, & galli marini, raiæ, salpæ, siluri, pergolici, & alii pisces. Illud sal lacustre iteru coctu sit optimum sal, & candidissimum.

Ceterum quæ vires salis, longo ordine habes apud Diose. I. c.& Plinium 1.31. c.9. & de salis differentiis in eodem c.7. & 10 deinde Serapionem lib. Aggregationum c. Malk. Addit vero Dioscorid modum vrendi salem tum fossilem, tum factitiu, quod sal vstum saltaculum, & cotulum dicunt. Præterea facit mentionem spumæsalis, que illi est nihil aliud quam spumosi maris lanugo, siue ramentum in exilibus petris, quod reperitur locis maritimis in litore, quod alluit mare, coagulatum. quiddam est, saporem habens salis, & odorem marinum virofum(alias&fpuma falis & Alcyonium vocant, de quo fup rius) verum hanc spumam salis vel maris Plin. refert inter genera salis natiui, cum inquit l.c. Aliud genus ex aquis maris sponte nascitur, spuma in extremis litoribus, & scopulis relicta. Hæcenim omnis rore densatur, & est acrior, qui in scopulis reperitur. Nicandri interpres spumā salis in Alexipharmaca spumam salis esse definit hoc, quod cum homines sal sonfi-

conficientes, falsis aquis dulces admisceant, quibusvehemetiam acrimonia abluant: dumque vtrumq; miscent, vt etiam Plin.indicat, spuma quada siat ex temperatura, que vocatur بريرية, id est, salis, marisque spuma. Si hoc verum est, habemus duplicem spumam falis:vnam a mari factam illam Dioseoridis, quam Plin. dicir speciem salis nativi. Alteram factitiam illam interpretis Nicandri. Sicuti autem fal, & spuma salis sesoad muicem habent: Ita nitrum, spuma eius, de quib. supra. Postremo notandum & hoc, quod salis sint infinitæ species, si loca, patriam, colorem, mineram, qualitatem, & alia considerare velis, quas species si omnes perstringere vellem, cresceret mihi opus longius Iliade. Quasdam species breuiter percurremus: Sal cappadocium, sal panis, sal masse, sal vsuale, sal commune, vnum & idem sunt. Secundo sal Sodomæest sal, quod generatur in mari mortuo, vbi aqua est amara. Dicitur autem Sodomæ a montibus mari adiacentibus. Videtur mihi hoc sal species esse spumæ maris, vel salis concretæ. Tertio, alia est species salis, quæ dicitur sal alkali, velalkal quod factitium est, & fit de herba Kali vel vsuen, euius supra mentionem fecimus, quod volunt fieri com bustione herbæanthyllidis in touea. Est & sal lucidum; nomine nitrum, & sal Alexandrinum, & sal Anderenæ baurach, aphronitrum, namnitrum species est salis. Et est sal sacerdotale, quod ponitur in antidotario virili, & est sal Tragesicum, quo caremus, & est sal arsenicum, id est, arsenicum sublimatum, est & sal Alebrach, vel Alebroth, idest, sal chimistarum, de quo chimistas vide.

Salis flos, Alosanthus a mari mihi videtur habere. Estq; quædā estlorescentia maris, æ emittit hoc mare medicamentu, alto sub nomine habetur in officinis, nepe dicir sperma vel seme ceti, vel balene, seu ambar subalbidu. Saxones vocat Walrass

oder Daldraht/forlan ab effectuin nonnullis morbis. Veteres no mentione secerut spermatis ceti, sed floris salis, este ide. Reperitur autem iplo in mari, vt mihi nautæaliquoties & mercatores retulerunt (licet & supra petras in Nilo reperiri volunt)aut in paludibus ad mare, & in stagnantibus maris partibus. Diosc. 1.5.c. 77. in Nilo & lacubus natare dicit, color illi croceus, aut lateritius: sed vt deponat ruborem, & siat candidum, purgatur: hincruffi, quasi glumi, adhuc inueniuntur in ipsa eius massa, vt ita dica. Est aut res, pinguedine virus olens, & ingrati odoris, quæ aqua non resoluitur: sed tm oleo. Diosc.l.c.eius patriam, bonitate, & adulteratione, malitiage docet. Deinde eius vires medicas. Ceterű vide Cassiú Felice de Alosachne, Plin.l.37. q primu floretalis dici ait re diuersæ naturæ, vtpote humidioris, & coloris crocei, aut ruffi, veluti rubigo salis, odore quoq; ceugari dissentiété a sale, no modo a spuma: Inveniri aut in Ægypto, & deferri Nilo, & innatare quibusdma fontibus, fierique flantibus aquilonibus In Saxonia eius vsus adeo vulgaris, vt nescio ad que non illo morbum vtantur. Scio ego propter nimium eius vsum periisse honestissimam matronam ad ostium Tagræ. Quida ad ambram vocăt hoc sperma ceti: alii ambră fructu arboris, vel gumi sub mare crescetis, alii iecur piscis, alii stercus cuiusda piscis, alii spumă quandă maris, alii nasci in specie fungoru sub mari dicunt:tu consule Serapionem l. aggregationum, c. Hambar. Auicennam de Ambra. Almasonem tract. 3. de Ambra cap. Itaflos salis duplex est.

1. Tenuissima fauilla, & candidissima salis. 2. Sperma ceti Bastraht/Bastraht, cito auxilium, cito auxilians.

Sal nitri ex terra decogtur, in qua vrina diutissime coiecta est, ve in caulis ouiu, stabulis equoru, bou, das man auß der Erden focht/ond auß harn ber Menschen und Bieh gemacht/ oder ift sal alcali. Sal

Sal natiumm
Malck Arabice, Latinis sal
a Germanis
Gals, optimu
condimetum,
duplex est: Na
tiuum sc. & factitium arte,
de quo pauso
ante. Natiuu,
vel fossile, vel
minerale sal,
yt vocant, aut

1.Ex fodinis effodi tur, estque Grecis xaJudus yalas salas, falfugo sterilis, Huius iterum specites mihi no tæ quatuoranempe

1. Scissile est, &sal Armoniacum dicitur seu saisagaraicum, cuius Diosc. 1,5.c. 75. primo loco meminit, quod sit candidum, vacas calculis, perspicuum, aquali parte densim, simile colore alumini, quod Schiston vo at, longis glebis. Huius salis & Ouidius meminit in medicamine faciei, cui inquit. Cumq; Ammoniaco mascula thura sale. Quidam tin non Ammoniacum, sed Armoniacum dicutt sal, quia reperitur in Armona. Quidam dicunt & hoc sieri ex herba Salmoniaca, crescente in montibus Hispania, simili anetho, cuius Auicena meminit. Serapio species eius dicit esse vuam rubram, albam, nigram, puluerulentam, aut claram calidam, & sicc. 4. gradu.

2. Foffile faxeum, in Africa, & India renafces, in Cappadocia modo specularium lapidum, quod diçunt, &

falgemmz.
3. Fossile in Polonia nigrum, interdum candidum, czruleum. Effodiūtur frusta, veluti molares sunt lapides, asias sal nigrum, Naphthicum dicitur & reperitur cum naphta. Alias etiam sal nigrum vocant sal Indum. Sal Indum autem non per se sal, sed propter colore sal dicitur. Estque Zuccarum, quod reperitur coagulatu super cannam mellis in India sicuti sal, & est mel cannz, vel Zuccarum cannz: proquo nuncdicitur Zuccarum candi, vel candiz, quod est sactium quiddam, ad similitudinem istius, quod sit cannis Indiz, sicut sal.

4. In Transpluania effoditur sal viride, Crystallinumi, quadratum habens corpus, quod sal gemmæ est, alias sal gemmæ, sal Cappadocium vocatur, & sal Costum, sal Metallinum, sal Taburen. Dicitur autem sal gemmæ, quia clarum est vrgemma, & est Vena terræ, csl. & sicc. vires habet salis Ammoniaci.

2. Ex lacubus, aut fontibus, aut fluminibus, quorum fummitas dé-Satur in salem. VidePlin. l. 3 r. c. 7-

Haspecies a Germanis dicerentur Bergt Galt & sunt cognatz species alumini. Vi res illorum sunt corrodere, & desiccare. , Ggg

48. Lexicon Alchemia Marti.

Sal naptæ, wird außgezogen von Petrole.

Sal nominis, ideft, sal gemma.

Sal panis, id est; sal commune non præparatum.

Sal petræ est, quod in testudinibus cellarum nascitur in conosso oblongos ex calce resoluta vel ex spuma salis, Inno wenn expræparire ist/ heist er alsoenn Sal nitri.

Sal petræ sublimiren hrist aqua atctens.

Sal plumosum ift der Schatten vom Mercurio.

Sal practicum sit ex mixtura salis petræ, cum sale Armoniaco partibus æqualibus in olla sigulina non vitreata, filo in cella vinaria suspensa: resolutione penetrat sal extrinsecus adhærens ollæ, quod singulis 10. vel 12. diebus abradendum est instar pruinæ.

Sal resolutum externum est, quando quis, quod comedit, sal ésse arbitratur.

Sal rubeum India, id est, nitrum rubeum.

Sal sapientum, idest, Armoniacus, sal pensum.

Sal sciffum, fal Entali, alumen sciffum, onfer Framen Gif.

Sal tabarzer est omnium albissimum tartarum.

Sal tartari, id est, album calcinatum tartarum.

Sal tripollinus, sal Sýrus, sal thabor, sal metallinum, sal gradinosum idem.

Sandaraca, alias illa Erythace, quid sit, vide Plinium lib. 11.ca.7.

Hoc autem loco sandaraca natiua metallicum quoddam est, de quo Dioscorides agit lib.5.cap.75.a Germanis dicitur Bergfroht/Respetb/Nossigetb/estque Arsenicum, & auripigmentum rubeum, natura magis excoctum, roter Schwesfel/schwesfel/roht Dperment/calidum, & siccum secundo gradu. Sedinon est argentum rubrum rude, vt quidam somniauere, vt supra docuimus. Sandaraca metallicum est, & terra purpurea, vt paulo post dicemus: Et reperitur saisifutem.

dem metallis, in quibus auripigmentum natiuum. Est q species auripigmenti, illi per omnia umilis, odore & substantia, & viribus: præter colore, quod russum est, & consentit colore cinnabri. Hinc Plinius dicit, arsenicum ex eadem esse materia, qua sandaraca: per arsenicum intelligens auripigmentum.

Alchymista discernere student arsenicum hoc auripigmentu & sandaracam: Verum errant. Vnum enim, & idem sunt, & fiunt ex sulphure, & argento viuo debili a natura. In summa, sandaraca est terra metallica rubea, seu purpurea, seu ignea, redolens sulphuris virus. Inter auripigmentum interdum rubræseu flammæglebæreperiuntur: Et si guisacute consideraret, inueniret forsitan veram in auripigmento illo sandaracam. Plinius sandaracam in aurariis, & argentariis metallis scribit inueniri, libro 34. cap. 18. quæruffa sit, quæredoleat virus', quæ pura, & friabilis: iam tale quippiam & in nostris fodinis reperitur non raro, sed sulphuris virus non redolet, vt vult Dioscorides, est que quasi harenula,& Theophrastus ni fallor scribit, auripigmentum & sandaracam esse harenam, seu puluerem. Et possit hæc nostra dici sandaraca propter similitudinem coloris, more Vitruuii, qui fandaracam etiam id dicit, quod fit ex cerusa, id quod Dioscorides vocat sandicem. Sandix autem secundum Plinium aliter fit, vt & minium nostrum adulterinum factitium ex plumbo, species est factitiæsandaracæ. Deinde hæc nostra dici possit sandaraca, sandaraca Plinii, quæ reperitur in fodinis aurariis & argentariis. Tertio nostrasandaraca possit dici sandaraca Theophrasti, quia harenula est. An vero habeat virtutes, quas tribuit Theophrastus Jandaracz suz, nempe coiens cum auripigmento, nescio.

Color forsitan bonus ex illa sierer, si qs periculu saceret. Illa: Dioscoridis, quæ sulphuris virus redolet, haud credo reperiri in nostris fodinis, & distant nostra, & illa Dioscoridis sandaraca longe. Modo etiam vulgus medicorum sandaracam gummi esse credit, maximo errato. Et omnes officinæ errates plerumque iam pro sandaraca, vera metallica, gummi, seu resinam iuniperi habent. Est & illa calida & sicca 2.gradu:credo autem errorem hinc ortum, quod Arabes sandarax, seu vernix resinam seu gammi iuniperi simpliciter dicunt, & fandaracam illud merallicum, rubrum auripigmentum auripigmenti illam speciem dixere. Econtra Græci hoc metallicum ignei colorisvocauere sandaracam. Hinc cum audiuere indocti, & legerunt apud Græcos, sandaracam intellexere mox secundum Arabes resinam Iuniperi: cum metallicum hoc, de quo hicagimus, intelligere deberent. Porro quia resina illa Iuniperi sandarax, & vernix dicitur apud Arabes, ynus error alterum traxit: Quidam indocti mox factitiú hoc, quod vocamus Vernis/oder Vernisch/quo vtuntur pictores, & alii artifices, quod fit ex oleo & gummi, habuere pro vera sandaraca metallica, vt si scriberes & sandaraca, illi intellexerunt secundum Arabes, & gummi, vel resinam Iuniperi, aut fernicem illum factitium, artificum, cum metallu hoc fignificatur. In nostris officinis iam non habetur sandaraca metallica, Die Buchbinder brauchen es nun zum Gruns de. In summa sandaraça hæc metallica Græcis. Arabibus est Iuniperi gummi, alia est Gracis, alia Arabibus est sandaraca. Ceterum sandaraca hæc metallica, id est, de auripigmento rubro, vide Serap. c. Hârnceh! Auicennam l. 2. de Arsenico. Plin.l.35.c.6. Sandaracam natiuam in Infula rubri maris Topazo nasci dicit, sed non afferri: De factitia Plin. & Cliymitas iplos.

Sal vitri, id est, sagimen vitri.

Salvnum ex tribus primis, quod corpora rerum coniungit, bas Sali eines auf den dreien Erften/ das allen Dingen ein Leib gibt/ond jufammen befftet.:

Sal vsuale, Sid est, Sal panis.

Sal massa, ?

Samech, id est, sal tartari, vel tartarus ipse, remedium omnium vulnerum, Weinstein.

Samen, id est, hordeum, vel or cum. .

Sanc, solatium idem.

Sandaracha, vel sandaraca, id.est, auripigmentum, ober Sutten Rauch/oder Rufgell. Et quatuor huius sunt species.

1. Sandaracha natiua, Reufchelgelb/oder Rofigelb.

2. Factitia Vitruuii, vel fandix Grzcorum, Mennige.

3. Imperfecte cocta, bleiche Mennige.

. 4. Natiua cum auripigmento mixta, Robgelb mit Sperment vermischt.

Sandarach , fandaraca Arabice, i. est. gummi vernicis , Den sie 🖰

nennen den vernicem sandaros.

Sanderich, Mans Speichel/weiß Erg. Etheliaalba, Magnet der Eifen zeucht. Ift das Ding / das wir fuchen / Raufgeel Bergrobe/Menig/spiritus der robe macht/es ift auch em weife Sandaracha.

1. Olus agreste, Ein wild Rohlfraut. Sandix Terra rubea, Paulus Philosophicus. .

CAuripigmentum rubeum.

Sanguis, Blutist operment, das ist der lapis, der noch nit perfect ift/das Philosophisch Wasseridas lebendig macht / und vercis niget/fagtMorienes: Sateine groffe Krafft/darum muß man es brechen mit finetendem Baffer/daß teinen Schaden thu/ man foll es aber brechen nach der dealbation.

Ggg - 3 ,

Sanguinea, Salniter.

Sanguifuca, id est, filtrum, Fils.

Sanguis calcetus, id est, instar calcis albus, & acris, scharpff meis

Sanguis duorum fratrum, i.e. sanguis draconis est vena terræ.
Sanguis hominis rusti, des rothen Wenschen Bluts ist sulphur aus Goldtsis / Mercurius Solis, vand sein præcipitat, denn

Blut ift nicht allzeit fluffig/ftehet/vnd ftarctet/2c.

Saphirus vel saphirus lapis a Germanis dicitur ein Caphor/vicina species Iaspidis, de qua consule Dioscoridem I.c. & Plinium 1.37.cap.9. Est lapis aureis punctis collucens, cuius aliæ species sunt carulea, alia mixta purpura. Optima apud Medos, nusquam perlucidz, aliz inutiles scalpturz, interuenientibus crystallmis centris. Alii coloris cyanei, quæ mares Sapphiriæstimantur esse. Albertus Sapphirum dici ait, & lapidem siriten, quia in litotibus vbi sirites, inueniatur. Orientalem tamen, & Indiacam esse optimam prædicat, & huius speciem esse aliam coloris perspicui, cœli serenati, in qua vincat quasi flauus color: aliam vero habere nubes obscuras, ad rubedinem declinantes. Aliam nubeculas habere econtra albas. Ceterum Sapphiri virtutem volunt esse: reddere hominem castum, pium, stabilem. Vtimur& hodie Sapphiro in corde confortando, & in corpore interiore refrigerado. Vnde vetus hoc carmen:

> Corporis ardorem réfrègerat interiorem Sapphirus, & Cypria languida vota facit.

Sapo sapientiæ, est sal commune præparatum in aquam, gemein Sals au Wasser bereitet.

Saraffi, idest, gipsa.

Sarca, sayrsa, sarra, id est, ferrum, Eisen.

Sarda ex farda gema, quæ & Sardius lapis dicitur, & núc Darneolus olus vocatur teste Plinio 1.37.ca.7. olim siebant vasa potoria: & illa gemma nomen cum sardonyche commutauit: & nomen habet a Sardibus, vbi primum reperta, laudatissima tamé in saxi corde in Babylonia: reperitur & aliis locis, vt in Epiro, & Asso: In India trium generum. Albertus sardam acuere ingenium prædicat, & reddere homines lætos, quia purgat sanguinem, & spiritus bonos procreat. De sardonyche alias vide Solinum c.36. Phi. 1.37.c.6 species sardænumerantur sequentes.

11 Sarda Indica, pellucida: quæ multum rubet, & mas vocatur

Dursichtiger Carniol.

2. Pellucida, minus rubens, ein bleichrother Carniol.

3. Pellucida carni humanæ similis, cin Fleifchfarber Carniol.

4. Pellucida carni similis, punctis rubris plena, ein fleifchfarben? Carniol/mitrothen Dunctlein.

5. Carni similis, non pellucida.

6. Loturæ carnis similis, non pellucida, spadiceis, rubris, flauis, « & candidis lineis ornatæstriatim.

7. In vna parte spadicei coloris, no pelluces, in altera carnisimilis. Auff einer Seitte Castanienbraun/pff bandern fleischfarb.

8. Carnei coloris, spadicis lineis, & circulis variata.

9. Pellucida, lotura carnis similis, ein weißlichter Carmol.

10. Loturæ carnis similis, non pellucida.

11. Loturæ carnis similis, lineisq; rubris, flauis, candidis, quasi parallelis, & circulis naturaliter depicta.

12. Pellucida, in candido nonnihil rubens.

13. Rubra candidis variata lineis.

14. Rubra lineis spadicis varia.

17. In rubro lutea pellucida, em gelblichter Carniot.

16. Méllei coloris, pellucida.

47. Pellucida flaua, instar siccini, ro: hgest.

424 - LEXICON ALCHEMIA MART.

18. Rubra non pellucida.

20. Spadicei coloris, non pellucens.

22. Spadicea, lineis flauis plena, non pellucida.

22. Spadicea, nigris, & rubris maculis, & lineis, Caftaniens braun/mitrothen und fchwargen flecken/und Linien.

Sardonyx ruber pellucidus: habet speciem vnguis humani, impositus manibus in superioribus partibus apparet onyx in altera parte sarda, halb ein Carniol/vnnd halb ein Chalcedos nier.

Sarnicum, Secchien, Sacen, id est, Draconis.

Sarfar, id est, ferrum, Eifen.

Saturnus, id est, plumbum.

Saura a Latinis lacertus, vellacerta, a Germanis, Endeche Esles

ob Dendeche multarum est specierum: inter quas tamen pulcerrima viridis candicante ventre, prope dumeta, & sepes,
quarum in ventre dissecto arundine, teste Plinio etiam 1.37.
c.10. reperitur gemma saurites, quazcontra venenata valere
dicitur: nunc nouo experimento ossa viridis lacerti prosunt
comitialibus. Colligiautem ossa viridis lacerti prosunt
sunt plenum optimos saleres sale paucis diebus consumit carnem eius, & intestina omnia & sic facile ossa consumit carnem eius, & intestina omnia & sic facile ossa colligere poteris, & iam ad illum morbum prosunt ossa illa, quam ipsa vngula Alsines, seu vtut vocant Prutenici, Des Esende Riam/
quamuis & hacest magni momenti.

Saxa. Ex fodinis eruuntur quædam species saxorum: vt saxum

ex fodinisalind fit:

s. Fiffile der Schnfer/coloris quasi cærulei: quod aliquando nigrius, aliquando albidius solet esse. Est que quasi species pyritis, & lithanthracarum.

2. Saxum, quod Germani vocant Quartum/idque interdum

est candidissimum, & huic scintillæ auriadhærent, vt de auro documus:Interdum subluteum.

3. Saxum quod Spathum, Spath Germani vocant, quod est

politius & densius ceteris.

4. Saxum cornurum, siue silex, a Germanis Sornstein / quia habet colorem cornu, vel refert cornei quiddam, longe est durissimum: & partes eius sunt interdum continuatæ, vt vná ab altera visus discernere nequeat: Interdum conspicuz ali-

qua intersectione.

5. Arenosum quod ex arena quodammodo cocreuit. Germani vocant Sandfiein. Hinc cum ingentis est magnitudinis, fiunt molares, gemmæ pretiofænotæmolitoribus, quib. minime carere poslumus. Cuius species iterum sunt variz, nepe coloris candidi, cærulei, ruffi, ad Rhenum, flaui, subnigri.

Saxa arenaria.

1. Pirnensia, weisser Virnischer Sandftein.

2. Lutea Fribergia.

3. Rubra Rochlicia.

4. Cinerea Querfurdia.

- 5. In rubro nigra, Einbeccz in Saxonia. Saxa calcaria.
- 1. Candida Saxa Pirnensia.
- 2. Cæruleum Pirnense.
- 3. Saxum cinereum Pirnense.

4. Cinereum cum venis candidis Pirnense.

5. Saxum nigrum granatos in se continens, effoditur Zeblicii, iuxta Ophitem interiecto inter vtriusq; venas sluuiolo.

6. Rubro colore tinctum ab humore metallico, non procula Fribergio nascens, in qua vena nascunturstibi, & schistos,

426 LEXECON ALCHEMIÆ MART.

Ein rother Stein von Bergwaffer geferbt/ darinnen Spiesse glaß und Blutftein bricht.

Saxa fissilia:

1. Fissile nigrum, sterile, quod facile findi potest.

- 2. Durum sterile, quod non nisi terra artificis findi potest.
- 3. In cinereo candidum, graw Schpfer.
- 4. Cinereum.
- 5. Candidum.
- 6. In cinereo glaucum, Grunlich Schiefer.
- 7. In cinereo caruleum.
- 8. Rubrum.
- 9. Subluteum.
- 10. Nigrum Mansfeldensium, cui reperiuntur impresse imagines pisciu colore nigro, flauo orichalceo. Darinn man Fische: findet.
- M. Nigrum in quo reperiuntur rami arboris cum foliis oliuæ similes, Darinn man afte von Baumen findet.
- 12. Nigrum Andegrauense, ex quo non solum tegulæ domoru, & parietes, verum eriam tabulæ, & mésæsiunt. Daraus man Lische macht.
- 13. Nigrum Rhenanum, quo plurimis in locis fastigia maximarum vrbium, Spiræ, Wormatiæ, Moguntiæ, tecta videntur.

Saxa grauida:

- 1. Saxa cinerea dura: in quibus conchæmarinæ nascuntur, ipsius lapidis duritia.
- 2. Cinerea in quibus conche biualues reperiuntur in arenis in Lusatia, Eschsarb/ darin lange steinerne Muscheln-

3. Arenaria candida, in quibus pectines, Darinn weisse Jacoba.

Saxa quadrangula, Werchfiich. Saxum, solea, Splftein.

Saxues.

Saxum inuerlum, widerporftig Stein.

Saxi species, roht Geburge/Lattwerg/roter Alceidem.

Saxum terminale, Lothstein.

Saxatin da ab exhalationibus funt:

1. Saxum rubro colore tinctum, eintofter Stein von Witter rung geferbet.

2. Ferrugineo colore.

- 3. Flauo.
- 4. Spadiceo.

5. Nigro.

Saxavilia, quænatura de diuerfa materia composuit, **Grintstin**

Saxifragus, cristallus pallidus, citrinolus.

Saxifragia, faxifraga, omnia quæ calculum lapidem vel aronam expellunt, was den Stein bricht / deren Rrentter viel seindt.

Saxifragium quiuis lapis, qui tartarum in homine frangit, & dif-

soluit.

Sbesten, idest, calx viua.

Scacurculæspiritus ossis de corde cerui. Die Spiritus auß dem

Bergleinder Ditfchen.

Scaiolæ sunt spirituales mentis vires, proprietates, virtutes, potentiæ, quæ iuxta numerum elementorum sunt quadruplices, sunt rotæ 4. Ignei currus, quo raptus est Elias in cœlú, quæ sumunt originem ex animo hominis a quo recedunt, ad quem reflectuntur. Sunt quidem phantasia, imaginatio, speculatio, agnata sides. Sunt etiam & præcipue 4. illi principes articuli sidei nostræ Christianæ: Baptismus, sides in Christo Iesu, sumtio Sacraméti cænæ domini, & caritæs in proximum, quæ sidei maturos fructus exhibet. Per quæ vitam nedum longam, sedetiam æternam consequimur.

Scalæ excoctorum, Glickleitter/oder Farten machinæ scansoriæ.
Sciden, Bleppeiß.

Hhh 2

Scirona est ros autumni, der Zaw im Serbft.

Schehendenigi, id est, canabis vessemen eius, nanss/oder scin:

Schistum hoc loco gema est, & lapis, species hæmatitis, & multum cognata cum hæmatite, vt patet alibi: vbi Schiston Plin. ex Sotaco enumerat inter hæmatites. Differt autem ab hæmatite, quia Schistos est pallidior, & crocei coloris, & friabilis suapte natura fissilis, concremento, & alterno cohærentiú venarum discursu pectinum modo, ammoniaco sali similis. cuius est altera species, quam Plin. perstringit. At hæmatites Venis rubentibus friabilis est, & sanguineus. Viribus etiam quodammodo conueniunt, licer Schistus infirmior sit hæmatite. Nos, quoad ego scio, yero Schisto caremus. Species tamen habemus. Diosc.l.s.e.91. patriam eius esse dicit Iberiã Hispania, & Plin. alterius speciei Africam. Euax in lapidario suo, schistum lapidem esse dicit coloris fusci, & subruffi, habentem oblongas pinnulas, non erectas, vt alumen scissum: Cuius vis sit fortiter astringere. Talis reperitur Salueldiælapis in fodinis ferrariis, sed modice altringit. Ceterú quomodo schistum lapis cum auro ad liehenas cremetur, vide Plin. 1.33.C.4.

Scobs, idest, cinis clauellatus, idest, alkali.

Scobes, id est, scoria cuiusque metalli, Unfauberfeit eines jeden . Metalles oder Sindelfteins.

Scorax, idest, gumma oliuæ.

Scopia stilla, Stern Jeder.

Scorith, idest, sulphur.

Scoria, Schlacken das in der ersten Composition zu des Mercurit.

Substans nie gehört.

Scorpius constrictus, i.e. ferrum præparatum.

Scriba fodinarum, Bergf Schreiber.

Scriba 1

Scriba partium, Gegen Schreiber.

Scuma, id est, squama.

Scuta tabeli, id est, testudo.

Schwelen/Saxispecies.

Seb,i.e.aurum, velalumen. selidem.

Seb immutati coloris, i.e. scabiosus.

Sebel panniculus oculorum ex venarum inflatione, Ein Jew lein der Augen/mit engündung des Gebliks.

Secare in partes Buschroten.

Secernere metalla, Seigern.

Secretor, Geigrer.

Secur, Golds.

Sedaff,i.e.concha marina, Meer Schneden.

Sedatiua, & mitigatiua dolorum, quietem ægris adferentia, fimul curatiua & fanatiua, mas Schmernen stillet.

Seden, Das gaß.

Sedenegi, id est, Sanff Samen.

Sedhe, id est, Cynobrium.

Sedilia follium, Balggernft.

Sedina, seden, idest, sanguis Draconis.

Sedma, i.e hematites, scedune idem.

Segax, id est, sanguis draconis.

Segith, Sernech, ideft, vitriolum, fagith.

Segregatio est solutio integri in membra dislocata. Hic enimenon confluent resoluta, vi colliquabilia, sed quælibet pars secretim tenetur. Segregatio est distractio, extractio.

Sel, id est, sambucus.

Selatus, satir, saic, solat, id est, argentum viuum.

Selinitis) De lapide Arabico cu ageremus, indicauimus & hunc felinitem lapidem, pro lapide speculari habitum: sed lapide Atabicum diximus proprie esse lapidem specularem, potis-Hhh simum illam speciem, quæ ebur repræsentat iuxta Plinium. & quæ ebur maculosum iuxta Dioscoridem. Estautem hæc prorsusmea sententia. Si Selinites est lapis specularis, proprie est illa eius species, quæ candidissima, vnde sant senestrælignis leuigatis loco plumbi. Nam indicauimus species este specularis lapidis varias: Sic dico candidus lapis specularis est selinites, & qui ebur repræsentat est Arabicus. Dioscorides seliniten aphroselium dici ait, qui a noctu inueniatur lunæ imaginem reddere, id facit specularis lapis candidus; nam aperte in eo luna conspicitur splendens, veluti in speculo, sed an cum luna augeatur, & decrescat nescio: humor hic lapis concretus esse videtur, consule Plinium 1.37. c. 10. qui nonnihil variat a Dios. & more solito recitat sabulas. Consule & Solinum in Polyhistore c. 40. Albertus seliniten cum chelonite miscere videtur.

Sella, Meffing Rlog.

Sella ænca, Sattel.

Selfas, id eft, filix, Farn.

Semafor, id est, lucidum carici, femar idem.

Semen Veneris, id est, squama æris.

Semperuiuo, Wintergrim.

Sendanegum, sendanegi, i.e. hemathites, Slutstein.

Separatorium estvas transmittens quodammodo vnisorme oblongum, orisicio ad capacitatem auricularis digiti aperto, cui materia infunditur, & fundo in modum acus acuato, materiam rursus emittendi gratia, præditum, cum annexis ansis duobus, siquoribus inuicem separandis accommodatum.

Separatio elemétorum. Es wird viel gesagt von der Siheidung der Elementen/so doch keine geschicht/allein ein Berenderung/ Reinigung / da das Repn von Unreinem wird abgesondert/ als wenn du ein Alfol machest/vnd die repne essentiam behelft/ so haftu die Elementen geschieden.

Separatio per abscessum est cum partes naturarum diuersarum e comistione abscedunt a se mutuo, & ad regiones distinctas ferutur absistentes muiuo; Estq; duplex discessus, & dilutio.

Separatio per abstractionem est, cum aliquo instrumeto partes diuersæase mutuo disclusæ, altera ab altera abstrahuntur. Et fit hoc quoq; dupliciter: Ablatione, & subductione, siue sint

resliquidæ, sine siccæ.

Separatio per dilationé ad latus pficitur per lintré humili margine, oblongű, & altera parte in acutű tendenté, qui manib versari,& hinc inde agitari possit, alteraq; parte latiore impel li.Germ.estSichern/& linterSihertrag/vessaelutaSchlich Separatio per dilutionem est, cum terra copioso diluta ita separantur, vt grauibus subsidentibus, leuia emineant, medium occupent media. Et quoniam eiusmodi lotio in lutosis, terreisque, velad hanc consistentiam redactis per puluerisationem, calcinationem, & alia locum habent potissimum, vereribus rumavem recte est dicta. Ministratautem ei abstractio, depletio, nonnunquam& filtratio,& similes functiones. Soluta enim, turbataque, & ad sua spacia delâta, mox sunt deplenda, transfundedaq; per filtrum setaceum, alioquin confunduntur denuo.

Sepes obliquæin pratis, Aufftrithe.

Sephiros apostema durum, & exsiccatum, ein hart brutten & schwär.

Septimen, id est, serapinum:

Septentrio, i.e. 2001/vel etiam aqua fortis.

Septum, Schleusse.

Scraphin pter angeloru choru imenlam cœli potețiă fignificat Serex, id est, lacacetosum.

Sericon, id est, minium:

Sericiacum, fur Bernisch/id eft; Arfenieum

LEXICON ALCHEMIA MART.

Seritis, velsideritis, Das Kraut/ deffen Safft Drachen Blut genent wirdt.

Serapinus, id est, gummi Arabicum.

Serpens spiritus castitatis, id est, Mercurius.

Serpentina insignis herba vulneraria, Ein gewaltig Wund.

Serpheta est medicina lapidem liquefaciens, Ein Argenen die den Stein auflost.

Seruus fugitiuus, i.e. Mercurius. Hermes propter humiditatem fugitiuam sic nominat.

Seulo, Bien.

Sibar, id est, årgentum viuum, Quedsiber.

Sibedata hirundinaria, Schwalben Burn: item lapis quo colores teruntur, Ein Leuffer damit man Farb reibe 1. Reibs Stein.

Siccare, Trucknen.

Sidia, id est, lima, grill.

Sifantis, id est, terra argentina, simphus.

Sigia, id est, storax liquida, vel sigra.

Sigilliren, id est, Zuschliessen.

Sigillum Hermetis ist / wennman das Mundtloch des Glases fleust durch das Rolfewer/vnd sistes susammen/vn vermacht also das orificium vitri. Etliche machen das Sigillum Hermetis also:

Weissen Augstein/Venedisch Glaß/Borres ana, reibs zusammen / habe darben ein glasernen Stöpffel / der auff die Viol recht sen/ und nit hinein falle/strew deß Pulvers drauss Messers der Grab die Violl in die Erde/daß nur das Maulzwern zwerch Finger herausser gehe/mache einen Eirkel Fewer dars umb/fenn gemach hinzu/diß das Pulver anfähet zustiesen/und sieh der Stopffel senken will/so thue die Rohlen behendt hinzuges.

rweg/fturge flugs ein gluenden Tiegel darauff/ vand laft es ers falten/oder mache anders deines Gefallens nach/oder der geg mein Drocefift.

Signo in laxum incilo pugnare terminos, Stuffen schlagen.

Silex lapis, a Germanis ein Appling/oder Apffelstein/vulgo notus est, quia co viimur in igne excitando, vnde & nomen habet, & silex dicitur, quasi ex eo saliat ignis: hinc & tin generation communi nomine etiam a Germanis dicitur: quamuis hoc nomen couenit & pyriti, vt supra docuimus, & cum Plinio pyrites genus est, & non species, imo omnis lapis vnde excitatur ignis, silex eidem erit pyrites ab esse un Est aute felex primum duplicis speciei.

calculus, seu scrupulus, qui vere silex a Germanis ein Ryssel oder Ryssels ein Ryssels ein

quam lineis candidis, pulcerrime insignitus.

2. Saxum quod cornutum dicitur a Germanis, ein Jornstein, quia habet colorem cornu, vel refert quoddam cornei duris, simum: Cuius partes interdum sunt continuata, vt vnam ab altera visus discernere nequeat. Interdum partes eius sunt conspicua aliqua imperfectione, & dicitur a Germanis vulgo, ein gemerstein/quia illo potissimum ignis excutitur. Reperitur in fodinis, ité ad flumina: vt ad Albim, in agris in Saxonia, in cuniculis calculorum. Est vero variarum specierum, scilicet:

- 1. Coloris candidi.
- 2. Coloris nigri.
- 3. Cærulci.
- 4. Ruffi.

Iii

LEXICON ALCHEMIZ MARTS

c. Purpurci.

- Referens colorem cornuc.
- 7. Flaui.
- 8. Crocei.
- . Liuidi.
- 30. Foris candidi, intus nigri. Variarum etiam sunt proportio num:Longi,lati,magni, parui, ramosi in modum Corallorum. Reperiuntur & in modum cornu. Ego ad Albim loco 🦠 Supra descripto filicem talem inueni, tanquam serpentis caputsuisset, insignitum ore, dentibus, oculis, coronula. Item & qui referebat turribus arcem munitam: item alium, qui integrum montem. Exercet & natura in tam duriffimo lapide suasimpressiones. Silicem enim eodem in loco inueni, in quo vestigia lupi, vel leonis circa dimidiam rosam in supersicie lapidis exaltatam; apparuere; quasi data opera ab artifice. docto insculpta fuissent. Interdum aliarum rerum membra : & vultus:Interdum stellæ, literæ in illis apparent, adeo natura non est ociosa. Sunt & Silices non pelsucidiscil.

Mariebergicus, metallicus, candidus, cum mica candida.

2. In Trebila fluuio inuentus, fluores candidos in se continens, tinctosamethystino colore, auff Arabisch ein Angling/dare auff weiffe und braune Bluffe fichen.

3. In se cretam, aut quid cretæ simile continens, Gin Plus/de:

ein weiß Erdrich in sich haltet.

4. Cornu polito fimilis, eim geglettem Sorn gleich.

s. Mellei coloris.

6. Iaspidi purpureo similis.

7. Niger cum cruce candida, barinein weiß Erens.

8. Niger cum multis candidis lineis, mit weissen Zügen.

9. Flauus in quo lineæ innumeræ impressæ, non excedens nu cem iuglandem, quem habet Georg. Fabricius.

10. Cæ-

#6. Cæruleus, in quo ductus linearum, quæ formam theatrireferunt inuentus in agro circa Misenam.

II. Silices caniformes (vel cynocephali) grandiusculi, & parui, qui in charadris prope Milenam. Go Sundelopffen gleich find.

22. Caleum referens.

13. Qui caseum Hollandicum refert, si per medium divisus sit: corium extremum, cani corio simile: in medio ita densati funt fluores vt solidum corpus efficiant: Et superficies colori calei responder, ein Ryfling/eim auffgeschnittenem Sollans dilchen Raß gleich.

14. Malum Perlicum referens, einem natütlichen Pfersing

aleich.

15. Castanez coloris, rotundus, effigiem referens hepatis vitulini in butyro frixi, wie ein gebraten Leber.

16. Candidus ex quo vitrum faciút, darauf man Staf mache. Silices pellucidi: 1. silex pellucidus candidus, ein weiser dur ch sichtiger Ryßling.

2. Mellei coloris, pellucidus.

3. Pellucens, sardæ colore, einem Carniol gleich.

Silo est terra.

Silipicist Rupffer.

Siliqua pondus quatuor granorum similitudines dicuntur figuræ cœlestes, qui rebus assimilantur nos concernentibus.

Simmitium, id est, cerusa.

Simus, id est, gilla.

Sinapilis, idelt, bolus armenus.

Sinonia, gluten album articulorum, Gliebmasser.

Sinopis, idest, minium a synope vrbe.

Sinopida, Nottelstein.

Siphones, Dompen.

LEXICON ALCHEMIA MART.

Siphunculus orichalceus/Meffine Sprugen.

Siphones, Dompen.

Sira, Dorment.

Siricon de plumbo, id est, cinis plumbi.

Sirones sunt pustulæscabierum, præsertim in manibus.

Siringæ, id eft, calx.

Sirza, efchara, ein Rand in Banden von Bleifch.

Situla, Eymer/Pfüßeymer/Bulleymer oder Wafferfanne.

Smaragdus. Inter gemmas habet tertias Smaragdus multis decaussis, & quia nullius colóris est iucundior aspectus. Nam irrigua gramina, & herbas amicas, frondesque omnes virore superat. Deinde quia solus gemmarum contuitu oculos implet, nec satiat: primo recreat obscuratos aliarum rerum afpectu, colligito; visum. Cererum Plin. 1.37.0.5. & Solinus lib. 20. duodecim facit species, scil. est Smaragdus, qui & alias a Plin. dicitur in eodem 1.0.10-limoniates.

1. Scychicus, isqui nobilissimus, & nulli est maior austeritas, nec minus vitii, is etiam nequit vulnerari, tanta illi est durities. Licet nec reliqui poliuntur. Hunc gryphes custodire se-

runt..

2. Bactrianus, qui legitur in commissuris saxorum etesis slantibus, tunc enim tellure internitent, etesis slantibus mouentur harenæ, & solum detegitur.

Ægyptiacus, qui cruitur circa oppidum Thebaidis, in collibus,,

& cautibus.

4. Cypriacus varius, & glaucus.

5. Atticus, minus pinguis e longinquo speciosior, isque reperitur & in argentariis sodinis.

6. Æthiopicus cuius species sunt hermiones extumescentes,,

& perficiliucundi tenoris.

7. Medicus plurimæ viriditatis, interdum & e sapphiro.

8. Car- -

- 82 Carchedonius, qui & Chalcedonius, & Smaragdites dicitur.
- 9. Tanos e Persis veniens.
- 10. Silicius.
- II. Laconicus: similis medico.
- 12. Chalcolmaragdus e Cypro æreis venis. Sunt & pleudolmaragdi.

Reperiuntur & pro parte dimidia Smaragdi, & altera parte adhuc laspide exsistente, nondum humore in totum transfigurato. Finguntur & Smaragdi ex Crystallo, lauantur austero mero, delectantur vicidi oleo. Postrema eius genera reperiutur in fodinis erariis, etiam apud nos. Albertus & in Scotia, & Britannia reperiri testatur, & nasci in venis æris, nonnunqua in scopulis sub aqua maris. Cererum Smaragdi alii obscuri funt, quos cæcos dicunt, alii funt denfi, nec translucidi: alii scatent nubeculis in aliis sunr capillamenta, sales, plumbago,& alia vitia. Optima in his figura est planities, vbi vna pars non coumbrat alteram, & est optimus, qui nec vmbranes lumine variatur. Ad ostium Tangræin templo arcis reperiuntur, & conspiciunturingentes, & pretiosi. Vis Smaragdi est, aduersariveneno, & venenaris. Ferunt si oculus venenari alicuius animalis recto aspexerit illum, obcæcari. Præseruat porro illa gemma ab Epilepsia, sanat lepram, cosortat visum, memoriam, retinet coitum, & rumpi fertur in coitu digito gestatus. Nota & quod a veteribus astrologis dedicatus est Smaragdus Mércurio. Postremo notandum est & hoc, quod Prasinum lapidem, seu gemmam, quæ interdum rubeis, interdum guttis albis reperiatur, matrem, seu palatium Smaragdivolunt, cuius species sit Chrysopressus, gutus aureis exsistens. Sed chrysopressum berilli inter species enumerant : Plinius & Solinus.

Smirius, sandacitas idem.

Smyris lapis est durissimus, & asperrimus, Germani vocant Signification. Annularii sculptores, & alii artifices eo lapide expurgant, & nunc scindunt certo artificio cum illo ipsi alios lapides. Hunc Dioscorides vtilem dicirad erodendum, & vrendum: Et conuenire gingiuis vlceratis, & dentifricio.

Sol, id est, aurum, sonir idem, ist auch ein Tag, vel sol in homine est inuisibilis ignis influens a sole cœlesti fouens natiuum i-

gnem in homine.

Solarium, Soller.

Solater, id est, argentum viuum.

Solex, Solfluct.

Solelasar, id est, alkali.

Solutum, id est, liquefactum.

Solutio Adequas est prior chymicæ practicæ pars, qua rerum coagulatarum compages soluitur, & attenuatur. Hæc multis quidem distincta est speciebus, sed nomen apud artifices in vsu disciplinæ de vna familiarius, & frequentius vsurpatur, quam dealtera, & nonnunquam certa quædam generis vocabulo solo designatur.

Solutio est duplex: liquatio, & segregatio, vel calcinatio, & dis-

solutio.

Solfequium, id est, sulphur.

Somnia sunt operationes, que siunt inter dormiendum abastris in homine.

Sophia aurea fiue a floribus, fiue a virtute est cosolidarum nobilissima. Illyricis, & Liburnis familiarissima. Si folium eius ore masticetur, labia contrahit, & super caulem adhuc exsistens laceratur, per seipsam consolidatur: nobilissima dulcedine pollet ac balsamo.

Sorores, Schwester und Bruder/Sonn und Mond.

Sor-

Sortilegium est præsagium spirituum.

Sorus, vel sori ex codem genere est, quo melanteria, ciusdem sere coloris, schwars Airament. Hincidem esseveteres sorus,& melanterium crediderunt, & profecto vtrumque transit in chalcanthum leucon, quo pingunt fullones. Sed sorus inest virus graue, ita vt nauseam moueat, quod melanteria non facit. Inueniri Sorus Dioscorides l. 5.ca. 68. docetin Ægypto, Lybia, Hispania, Cypro: optimum autem esse Ægyptiacum, quod frianti nigrius apparet in multa dehiscens foramina, subpingue, astringens, olfactu deuorationeq; magnum virus olens. Quod vero friatum scintillas misyos modo non emittit, alterius generis, & inuidum esse cesendum est. Hac Dioscorides habet, qui & vim, & vstionem eius addidit, de quo Plin.li.34.c.12. De sorus combusto vide & Paulum c. de pterygiis vngularum pedum, & manuum. Ethæcfere omnia metalla nascuntur vbi pyrites sit, & cruda perustis sunt validiora,licet sal, sexvini, nitrum, calx, & similia cruda sunt remissiora combustis. In fodinis Thuringiæ arariis dilapsis, quasi versus villam Dhernis/vbi sedem habentantiquissimæ familiæ Nobiles de Thun, reperitur quiddam nauseabundt, metallicu odore, schier gram in schware! quod profecto mihi videtur esse species sorus.

Spagiria siue ars spagirica est, q puru ab impuro segregare docet :
vereiectis secibus virtus remanens operetur, die Runst des bie

fillirens und scheidens/die das gut vom besen scheidet.

Spagirus dicitur quicunq; nouit discernere verum a falso, a bono sequestrare malum, impurum a puro separare, & abiicere binarium seruata vnitate.

Spara, vis mineralis ex Ilech primæ substantiæ, id est, mineralibus majoribus

Sparallium, clyster vierinus, em Weiber Closifi. Spatha, Stoff Eifen.

Spatha excisoria & chabenson.

Spata lignea, Runfcheit.

Spara lignea excoctorum, Flicticheid.

Spatula, seu obex, latum instrumentum est in modum spatulæ factum, quod surnis compositis ad augendum, minuedumque colorem inseruit.

Spaul, Blut.

Specificum formale est, quod speciem per formales proprietates saltem refert. Licet itaq; & materiales virtutes concurrat, formales tamen excellunt, & illæ potissimum elaborando respiciuntur. Et est tinctura & oleum.

Speculum citrinum, id est, Arsenicum citrinum.

Speculum album, id est, Arsenicum descensum, Abgestiegentt Arsenicum.

Speculum Indicum, id est, limatura ferri.

Specular, etliche legens auß es fen lapis lunæ, der da Affroselinum heist leliche sagen / es sen Buttelliche Gipt.

Sperma aquæ fortis, id est, fæculentia eius, das unten im aqua fort.

Sperniolum, sperniola, cruor vel liquor, vel sperma ranarum, viscosa, & muscilaginosa materia in aquis cocreta, Froscheuch ranarum sœtus, molurides, gyrinoi, batrachides, Xoss sopsiopsi Xoss nagel/Rauspangen/Rausfroten.

Sphæra folis, & lunæ, sagt Senior, ist die gemischte materi, zween Samen/daraus der Stein gemacht wird. Dem Theophr. ist der Himmel die quinta essentia.

Spinę, Dorner/vielerlen Dornen/spumæ quiddam simile.

Spiritus est aqua solués è re simplici, & acri producta cum ignei halitus natura. Potissima eius pars est halitus igneus, mistus tamen parte vaporosa. Itaque & consistentiam obtinet aqueam. In tali substantia specificam vim rei gerit. Spiritus am-

rambigit inter aquam & oleum, & ad liquorem accedit. Itaque etiam oleum vocatur, præsertim in mineralibus. Et spiritus quidam sunt oleosiores, quidam aquosiores. Alias spiritus nominantur etiam exhalationes earum, sicuti sumi metallici, item stibii, stanni, slos salis, vini, &c. Clangor Buccinæ sagt: Spiritus heist die innerliche Kraffe/darinnen die Nasturen der Metallen verborgen ligen/vnd heist Mercurius/die erste vnnd hochste materi, der mitter/cin dampssig. Ding auß Mercurio vnd Sulphure, vnnd wird so flar/als Ehrenen/darsinnen ligt essentia.

2. Es istein Warme die lebendig macht/ vnnd tingirt die Erdeldie damit befeuchtet wirdt/gleich wie die Feiste deß holg die in der Eschen bleibt/fir bleibt/wird genannt Mercurialisch Wasser/ Bind/ Leben/vnnd Seel/Wasser/ Blut/ colla auri, roht gumma, Dliven/der Hansber Dehs/roht Wasser/ Saffrans

achrant Ers/composita,&c.

3. Der Geist zeucht den Mercurium auß der Erden/ vnndift doch ein Ding/wanns flussig ift/ so heist es Beist/darnath so

heistes Leib.

4. Ift zwenerlen/præparans & tingens: Præparans der vorbereis tet/folviret/vnd reiniget die Corper/das sind die Aegyptischen Aerst in der parabol, auß den mineris. Tingens der tingirende ist Mercurius Philosophorum, der wird durch jehnen auß den persect Corpern gezogen/vn diß sind die Alexandrischen Aerst/welches die Alchymisten verb reen.

5. Diemineralischen Spiritus taugen nichte zu der mahren Titte

ctur/fondern nur gur Sophifteren.

das Baffersaleich wie der Wiffer vafichtbaft/tregt/vnnd treibt das Baffersaleich wie der Wind die Wolcken | vnnd Regen | vad ohne die Lufftist alles tod und faulet. Darunib muß det Spiritus wider zu den Co. pern kommen Daher figt Hermes!

Kkk

442

der Bindt hat ihn in seinem Leib getragen : Die verborgeseine Lufft/ die da wohnet im Baffer/tregt ihn mit sich / vnd führeret das Baffer durch den alembic, welches ohne den Spiritum.

nit geschehe.

7. Rein B. Die Luffe tregevnsern Stein auß vnnd eyn /wnnd verbessert ihn in seinem auff vnd absteigen/gleich wie die Luffe alle Ding verbessert/vnd Speiß gibt, denn sie tregt inen Wasser vnnd Fewer zu / wie wir sehen / daß sie die Wolcken tregt/Zaw und Regen bringt / darinn das Fewer verborgen ist / daßer von der Erden und Schein der Sonnen in seinem aufsseizgen empfangen hat.

Wenn der Spiritus nicht wider in sein corpus gelracht würde/e so kehme der Corper nicht wider zu seiner Macht / vand Lee

ben.

Spiritus chymiæ seindt 7. principales: 1. Quecksiber schwarks
2. Schweselroht/ 3. Operment gelb/ 4. Salmiar grun/vnnd >
diese vier sindt lebendig/wie es auß dem Bergk kompt/oder
todt/wie es gegossei ist / alß man es fent hat. Secundarii compositi. 3. Als Marchastien, Wismath/vnnd Tucia auß i
Venere, vnnd Mercurio. Tucia aber ist der Rauch der Metale
len/werden Spiritus genennt/dieweil sie sich erhöhen lassen/
darnach weil sie das Jewer fliehen/vndie andern Corper durch,
diese konnen erhöhet vnnd sublimitt werden/welches sonst vnsmuglich.

Spiritus animalis est vis animæ, per quam corpus appropinquat acquisita similitudine ad cœli proportionem adæquatam, &

incorruptam.

Spiritus fœtens, id est, sulphur.

Spodius ist ein Gattung Tutiz, succudus idem ...

Spodiomid est, zrugo zris, Ios idem. Spodium, id est, cinis auri, @olostein.

Spodes

Spodos:

11. Spodos est fuligo cinerei coloris, & grauiorquam Pompholyx, Ein grawer schwarger Hittenrauch.

2. Lutea, quæ generatur in focis, in quibus metalla separantur, gelber Duttenrauch der auff dem Ereib hart wird.

3. Subterranea cinerea, gramer zeher Rauch.

4. Subterranea nigra, Towarker zeher Rauch.

5. Subterranea viridis, gruner geher Rauch.

Spongia seu fungus marinus, attrahens, & asseruans aquam, a Germanis Schwamm / est Zoophyton, neque animal, neque frutex, sed tertiam quandam habet naturam, & illi commixta est natura animalis, & plantæ, hinc Auicenna definiens eam inquit: Spongia est corpus marinum, laxum, rarum: quod cui rei adhæret, ab illa non separatur, habetq; animas: calidum in primo, siccum in secundo gradu. Dioscorides Jib.5.cap.85.eius duo genera esse dicit, scilicet, marem & fœminam. Marem exfistere densis, & exiguis sistulis, albis, cuius speciei duriores dixere olim Tragos: Econtra sœminam magis exfistere foraminibus rotundis. Quidam addunt& tertiam speciem, habentem intrase lapides duros, & plurimas cauernas. Istorum lapidum in tali spongia & Auicenna loc.cit.mentionem facit, quod scilicet sint minus calidi, qua ipsaspongia. Dicuntur autem isti lapides a Plinio 36.1.ca.19. Cysteolithos, quoniam medentur vesicæ, & calculum in vesicis rumpunt. Inueniuntur & in ipsis spongiis in mari, & in fæmina nuclei, licet raro, in modum pomi Persici, aut amygdalæenucleatæ, vt mihi aliquando Iudæus medicus veterator demonstrabat. Ethi nuclei sunt magni mometi in medelis, præcipue cotra pueroru vermes, in verriculis. Ceteru spógia, quomodo aduratur, q vis illi medica cú fuerit reces cú

fuerit adusta, arida, vetus. Item quomodo cura, & studio candida fiat, consule Dioscoridem I.c. & alios. Serapio Aggregat.ca. Affegi albach, vel affengara, easdem esse spongiæ species affirmat. Plinius 1.8.c. 45. & 1.32.c. 11. vbi & mention e facit vrticæ marinæ, spongiarum tria etiam perstringit genera:scilicet spissum, prædurum, & asperum, quod Tragos dicatur: & minus spissum, & mollius, quod manos vocetur: postremo tenue, densumque, ex quo penicilli, idque Achilleum vocetur. Nasci autem omnes spongias docet in petris, ac assi cochis, pisciculis, limo: præterea illis inesse intellectu: quia cum sentiunt auulsione contracte, multo difficilius abstrahantur: & hocidem faciunt fluctu pulsante, audire enim illas fonum, & contrahi ad illum. Reliqua, quibus argumentis idem Plinius l.c. probet velci, acali spongias cochis, item quomodo auulsione emittant languineum succum, & ex radice renascantur, item quæaplysix, quæmalæ, quæbonæ, iple videre poteris.

Spongia duplex est: Marina scilicet,& Nostra.

Marina, Chwamm/wir sie die Rramer seist haben. 1. Mas. 2. Fæmina, continens nucleos. 3. Species, quæ continet lapides. Nostra, quæ marinæ partim similis est, & nutritur humore pratorum, a Germanis, ein pos st/valde accedit ad naturam marinæ spongiæ, vt testatur experientia. Heius item variæ sunt species, si quantitas, & ipsarum interior lanugo se consideratur.

Sponfus, id est, Mercurius.

Spontumist Aschen mit wasser angetaucht / die man in den Sferfen rnterstreuwet/soman Goldt und Sieber finiret.
Spuma,id est, einis, Aschen.

Suma argenti, Blette.

Spuma maris, id est, halcyonium. Das sindt fünfferlen Ges: spu-

Spuma nitri Nit rschaum/Affronitum.

Baurach Arabice.

Sputamaris, id est, sulphur.

Sputum boletoru, jufainen gesett auf de Schwesel und magnefia, heist auch aurum spissum, Schwesel Wasser/wann e. im Mercurio verwandelt ist:

Stac vel stoac, id est, coagulatio, vel congelatio.

Stakti, id est, sputum spodos idem.

Stannum. Aliud est stannum, aliud candidum plumbeum. Illa ergo definitio plumbei candidi, deß Zinne, etiam apud Chymistas, non de stanno, sed de plumbo candido, ve mihi videtur,intelligenda est, cum dicunt: stannum (ce soll heisen plubum candidum)est metallicum album, no purum, liuidum, terreitate pauca participans ex argento viuo, puro fixo, & no fixo, claro albo, in suo manifesto. Et rubeo, in suo occulto, & de tali sulphure deficit ei sola decoctio, siue digestio. Nam si fulphur fuerit in radice coctionis, fixione pauca, participans album, albedine non pura, non superans, sed superatum cum argento viuo, secundum partem fixo, albo non puro mixto, fit inde stannum, (es soll heissen plumbum cădidum) sulphur malum non bene mixtum,& congelatum,quafi leprofus auț liuidus pater coiens cum matre quasi puriore, argento viuo non admodum puro tamen, nascitur filius indealiquo modo formosus:sed tamen non generosus,sci.plumbum candidum. Chymistæstannum semper intelligunt 3 inn nostrum: & illud tribuunt Ioui, appellantes stannum Iouem, cum plūbum candidum souem intelligamus. Dices: Ergo quid est stannum, cum non sir plumbum hoc candidum nostrum, vnser 3in?Respondetur, primum Serapio I. Aggre. c. Femezeg, id est, stannum effodi dicitin mineristerræ, & inueniri frustis (si credendum est) plumbum vero nostrum cadidum,

Kkk 3

vt dixi, in todinis reperitur purum, per se, sed fit ex galena,& pyrite, & lapillis nigris, &c. Porro Plinius, nam reliquostaceam certis de caussis lib. 34. c. 16. cum inquit, plumbi nigri duplicem esse originem, sc. primo, quod proueniat in sua vena, aut quod nascatur cum argento, aperte docet, plumbi nigri liquorem in fornacibus, qui primum fluit, stannum appellari, cum prius docuerit, album plumbum conflari ex lapillis nigris candore variatis. Insuper idem eodem libro c.17. stannum adulterari docet plumbo albo, seu candido, item albi plumbi, nigrisque libris. Sicvides stannum, secudum Serapionem metallicum esse, quod reperitur in sua propria vena, yt forsitan apud nos bisemutum. Econtra nostrum candidum plumbum est Plinio candidum plumbum. Das Zini .quod conflatur vt plumbum nigrum, ex pyrite, galena & lapillis nigris. Deinde vides stannum Plinio esse quiddam de plumbo nigro, nempe primum fluorem plumbi nigri, **216** wenn man unfer Blep Ery schmelge / das erft das da fleuft/ were Plinio stannum. Et hoc dicit Plinius adulterari plumbo eandido, mit unferm Bin / unnd wenn du fhmerecht nachdene dest/soift Stannum Plinio schier wie vnser halbwerct / davon die Rannen gemacht werden/das man halbweret beift.

Stannum procul dubio Arabibus metallum est pretiosius nostro candido plumbo, sicuti apud nos est bisemuthum quiddam plumbo preciosius. Si quis tamen erit, qui me euidentioribus vincet argumentis, huic possum cedere, stannum esse plumbum candidum, vnser Sin/quod vix siet.

Stannum,idest, Alebum, der reine Corper wurdt auch Sand gernennet.

Stannum diues, Zreib/Weretblen.
Stannum mediocre, Reich/ein Streich.
Stannum pauper, Frifth ein Streich.

Starmar

Starmar est mater metallorum, est fumus occultus, vnde metalla generantur, Emverborgener Rauch/daraust die Metallen wachsten.

Stibi. 1. Stibi Romæ effossum in circo Flaminio molle, & nigră, & crustaceŭ instar magnetidis, Romisto E piesglas. z. Fossile friabile, polito ferro simile, ex Ilua maris Tyrrheni

Infula, auß der Infel Ilva.

3: Fossile Bohemicum in Silice candido.

4. Isfeldium ex Hercyniis, quod e paruis, longis, & rotundis, crustulis angulatis, quasi concinatum est in silice candido.

5: Stolbergium in quo sunt fluores candidi sexanguli pellucidi, Stolbergisth mit ginsch.

6.Pannonicum, in quo aurum, & plumbum nigrum.

7. Stibi vena, galenæsterili similis.

8. In lapide duro pyritæ argenti coloris similis.

9. Stibi in vena ferri inuentum, In einem Gifenftein.

10. Nascens iuxta schiston lapidem, prope Friburgum in Misnia.

11.Quod multa coctione in plumbum mutatum est.

12. Coctum scissile.

13: Coctum solidum.

14. Per quod aurum purgatum eft, bardurch Goldt gegoffen.

15. Panese stibi.

16 Recrementastibi.

Stibiú vel stimi, i.e. Antimoniú, sulphur nigrú, vel platyophtalmon est metallú vel minera, qa Germ. dicitur Spiesalas. & Antimonium volunt esse substatiam plumbi emortui. Reperitur & hoc in sodinis nostris, vt Persibranæ. Interdů in ppria vena essoditur, vt sit in magna copia, cum in aliis locis, tum Fichtenbergi, in quo monte quatuor illa slumina egregia, que certe miraculum naturæ magnum, oriuntur, Mænus, Sala, Agra, Nabus. Interdum argento permixtum est, & ita vt no intigné separetur. Hoc si sepius liquesit, transit in plumbum. Vis cius restringere, & refrigerare principaliter. Conuenit medicamentis oculorum: propterea dicitur platyophralmon. Dioscorides libr. 5. cap. 49. eius vires, & modum torrédi, adurendi, & lauandi docet. Sunt qui stibi vocant, & alabastrum a splendore forsitan, & inde fit vnguentum alabastrum, longe tamen aliud ex Erres, nec simile quidem isti, 3 veteres vnguento alabastri, quo vnctus legitur Christus. Plinius 1.33.c.6. stibium in iisdem argenti metallis inueniri docet,& esse lapidem spumæ candidæ, nitentisque, non tamen translucentis. Cuius duo genera, scilic: Mas & fœmina, quæ magis probetur. Et addit marem esse horridiorem, & scabriorem, & minus ponderosum, nimisque radiantem, & arenofum. Econtra fæminam nitentem definit esse, friabilem fisfuris, non globis dehiscentem. In medicina est recognite virtutis, & nunquam satis laudatæ, recte & spagyrice tractatum, quicquid blaterent misochymici asini.

Stilbus, i.e. Antimonium.

Stipes, Wfal.

Stipes chelas habens perforatas, gezwifelt Stammholk.

Stipites crassi, Safelfurgen Pfal.

Stipte, stiptera, id est, alumen scissum.

Stiptica sunt medicamenta constipantia & exsiccantia, was verstopsfelt.

Stiriæ, Blengacken.

Stomomatos, id est, squama æris.

Stomoma, seu acies, id est, chalybis vena pura ex Nariscis, seu Vodlandia prope Fichtelbergum, Bicht ibergisch Stuls stein.

2. Stomoma ex vena chalybis excoctum, Rern Stal.

3.E ferro

449

g. É ferro optimo excochum, Eisenstal.

4. Vena chalybis cinerea, diues, ein reich Stahelstein.

c. Acies duriffima Rernftal.

6. Bacilla ex acie facta, Stafelstabe.

7. Bracteæ longæe chalybe, quibus mouentur horologia, & instrumenta alia, quærotis versantur in culinis, & locis aliis, Stalene Ribern.

8. Squama chalybis, Stato hammer chlag.

. Chalybis scobes elimatæ, Beilspane von Stafil.

10 .Oleum chalybis, e scobibus elimatis factum, Stafifl.

pr. Chalybis fila, Gialerner Drath.

12. Recrementa chalybis.

13. Chalibea acus, Stalerne Nabeln.

Stellio, adustus, cinnobrium, Pulverisirter Cinober/oder calchenirter Wirtel.

Stella occidens, id est, sal Armoniacus.

Stella terræ, id eft, Zald.

Stercorum ezeff, id est, lithargyrium.

Stratum super stratum, notum chymicis, wenn man ein lege vin

Die ander legt,

Strider, Gunfterung/Ruftung.

Struma, botium, choeras, scrophula, ein Ropff Rier/Ropff Ger schwar.

Squama ferri, id est, batitura ferri, vel fuligo ferri.

Squilla fixa, id oft, vipamarina, Meer 3 mibeln.

Squillinum aziza, id est, simus equinus.

Squinantia est apostema colli, has Beschwir.

Stupio, id est, stannum, caldida idem.

Subcisiuum, Aberschar.

Subductio estabstractio per inferna. Et est duplex: Filtrario, & clepsydria.

LII

Sublimatio est duplex: vna per distantiam, altera per superficie;

seu eparris, & Epiplotalis.

Sublimatio per distantiam est, cuminter sublimandum; & caput mortuum aereum intervallum intercedit. Et no halabilia dumtaxat sublimantur, sed & vaporabilia, nonnunquam ad modum magni mundi; in quo halitus eleuati in medio consistunt.

Sublimare, Sublimiren heist niet tallemaßi hoch vor sich fl. egen/sondernköstlich gut vnnd herrlich werden/ doch ist wahr/daß der Dimpst vber sich gehet. Veldublimiren heist ein dingbeschen von destrum Gold wirder darumb heist das erhöhet / das oben in der Soheist / sonderndas virbessertstift: Es ist aber das Oberst wir das Anterstimest. Aerins stad.

Subsolanus, Offmind.

Subtilatio est dissolutio partes subtiliores a grossis separans. Este duplex pure por por partes subtiliores a grossis separans.

Subtilatio process est, quando corpora breuitemporis spatio dissoluuntur. Est que Elevatio vel descensio.

Subtilatione en est que tempore longiore res dissoluit. Est que exaltatio, & digestio.

Subuesperus, Argestes, Weffuten.

Succusalbus, id est, argentum viuum.

Succutere Tropfferen:

Succus est essentia proxime e corpore consistentia chyliformi extracta. Hinc vicinior magisteriis succus est, & nonnihil copulentia secum vehit, quin si cum mysterio conferatur, corpus dici e sterat, cum non sitita elaborata, sed adhuc sudior essentia, & non raro mysteriorum est materia. Habet secum aliquid humidi, plus minus pro rerum natura. Id autem cum sit vaporabile aut exhalabile, facile sieri potest, ve succus inqui-

equidior paulatim per digestionem inspisseur, vt concrescat, vnde succus concretus vel respissaus nominatur. Veterum dimentalione, Rob, Syrupi, decocta, sapæ, tinctus, quorum fermentatione sit extractum potentiale.

Succubus spuitus nocturnus muliebris, illudens hominibus inter dormiendum ac si rem haberent cum Venere. Masculus imponens mulieribus incubus dicitur, der Natht Geist so die Framen plagt: Incubus, Ephialtes, saunorum in quiete ludibrium, suppresso nocturna, pnigation, pnigamon, Epibole, Epialus, lyphe, Euopa, lemures nocturni, nigri, Natht frame zun fler / Bitchau/ Bommeler/ Betwolff/Nathtmannlin Schröte/die Mare/Nathtmannle.

Succina grauida:

1. Succinum fului coloris, in quo papilio candidus, Ein lauter Rothgelber Bornstein/ darenn ein weisser Molet endieb/ ober Bletterling.

2. Eiusdem coloris in quo tipula, Darinn ein Wasserstiege

3. Eiusdem coloris in quo muscæ, darinn Fliegen.

4. Eiusdem coloris in quo culices, Darinnen Schnacken os ber Mucken.

5. Eiusdem coloris in quo formica, Darinn ein Ameiß.

6. Eiusdem coloris, in quo totum examen, quali culicum, q habuit Andr. Aurifaber, Darinn en Schwarm Muclen.

7. Mellei coloris, in quo centipeda, Darinn ein Dssell Delei oder Obrwurm est.

Succinaliquida, seu pellucida.

1. Succinum falernum, Wein flarer Act fiein/oder Bortificin.

2. Falernum in candido, vitro viridi simile, Achftein/einem Balbftein gleich.

3.In candido pralinum, Gin granicite Bornficin.

4.In candido citrinum, Gin lichtgelber Achfein.

LII 2

452 LEXICON ALCHEMIA MARY.

s.In flauo dilutum, ein bleichgelber Agfiein.

6.Fuluum, Gelb Agftein-

7. Topatio amile, Goldtgelber Agftein.

8. In rubro fuluum, Rotgelber Agftein.

9. Hyacintho simile, ein hochrotgelber Bornficin.

10. Crocci coloris, Saffrantot.

II. Chryfolitho simile, Fauverfarbner.

12. Rubrum, vt Carneoli, Carniolrot.

13. Carbunculo simile, Granatfarbner.

Succina crassa, non pellucida.
Succinum Prussium candidissimum, & maxime pretiosum, non pellucidum, der aller weißeste und beste Agstein/os

der Hornstein.

2. Candidum, Weiffer.

3. Subalbidum, Dundelweiffer.

4.In candido flauum Gelblichter.

5. Flauum non peliucens, Dleichgelber.

6. Luteum, Beiber.

7. Cerei coloris, Wacf & gelber.

8. Luteum cum candidis lineis, Gelber mit weiffen firichen.

9. Mellei coloris, Honigfarbet.

10. Fuluum, Rotgelber.

11. Decocto mellis simile, Dunct of honig farber.
Succina mixta cum aliis succis.

1. Succinum mellei coloris, cui annata melanteria, quod indies adhuc crescit, Sonigfarber mit schwarz Atrament.

2. Mellei coloris, cui annata ligna, & lignorum cortices.

3. Candidum, mellei coloris, & cinereum mixtum.

4. Multis coloribus mixtum, ein new Art von Bornflein.

5: Adulterinum e Marchia Brandeburgica, quod e refina coaluit, quod agyrtæ pro myrrha vendunt: id colorea vero nihil mihil differt, & accensum habet odore succini: quod in formicarum tumulis prope achores inuenitur.

6. Falernum orientale a Prussis vocatur, quod accensum non habet odorem succini, sed dulcem & aromaticum, & mastiches similem, ein Drientischer wasser larer lastein.

7. Oleum succini est essicax remedium in Epilepsia, 33

ftein Del.

8. Recrementum succini.

9. Salsuccini.

10. Ambra natiua factitia.

Sudor Schweis ist aqua permanens.

Suffo est panis porcinus, Seuwbrott/Erdinaf.

Sulphur, chibur, vel, Albusao Arabice dicitur, pars lapidis Philosophorum apud Chymistas, principium, & pater metallorum, calidum & siccum quarto gradu. Est que nihil aliud, quam pinguedo terræ, per temperatam decoctionem inspissata, quousque indurata suerit, & sicca sacta: Et siacute consideras, sulphur generatur ex purissima siccitate rræ, vel terrestri, in qua modis omnibus prædominetur ignis, est que quasi vapor calidus & siccus, caussa & pater metallorum. Vel breuiter sic: Sulphur est terra calore excocta, & in substantiam sulphuris immutata, aquosis, terrestribus, & igneis transeuntibus. Hactenus quid Sulphur; Nune quotuplex sit, dicemus.

Sulphur a Germanis Schwefel, est aliud Natiuum: aliud Factitium.

Natiuum fossile ex fodinis: vtin Islandia est nomine Hethelfelde, vbi copiose esfoditur. Reperitur & in ipsis montibus, & paludibus, & hoc apyron dicitur, quasi sine igne, vel quod ignem non experiatur: Est que sulphur simplex, naturale: a vulgo viuum, quod caussat: & elementum est metallorum,

Lll 3

vt iam indicauimus. Dioscorides lib. 3. cap. 79. laudat apyron hoc, quod splendidum perluceat, quod que minime lapido-sum, & sit effusum in Melo, ac Lipara: cuius natura sit calfacere, cocutere, ac cocoquere, cuius & species scimus esse has.

1. Quoddam sulphur concrescit in terram glebosam, & solidam, & hoc sulphur proprie dicitur viuum, a Germa. sebendio ger Ochwesel & eo solo ex omnibus generibus vtuntur medici, translucet, & resplendet, viret, & est pingue, idque excellit.

2.Quoddam omnino est tenue.

3. Quoddam quasi mica reperitur, vt sit apud nos Goslarie, & Hanosiz. De his & Plinium videl. 35. cap. 15. Auisennam libr. 2. de sulphure, & alios. Est autem magna cognatio sulphuris, & bituminis, rapitur enim & accenditur hoc facillime igne in Insulis Acoliis, magnaque eius copia: vnde iam ad Italiam, & inde ad nos affertur. Ceterum de sublimatione, solutione, liquesactione eius, consule ipsos chymistas, meum enim hoc non est institutum.

Factitium, id quod arte paratur, & fit perfectum, quod ignem est expertum, & illo voique vtimur, & dicitur sulphur item adurens, quod minime caussat metalla: cuniculus essossium: imperfectum quasi igne perficitur (vnset gemeiner Schwessell incoquitur eleo, & calamis ferreis funditur: propterea etiam dicitur extinctum, siue mortuum sulphur, geleschter oder getobter Schwesel / cuius item tres sunt species. Prima est quam dicunt glebam, est que samiliare fullonibus. Secunda est quam dicut Egulam, cuius vsus etiam in lanis est sufficiédis. Tertia, qua vtimur ad Elychnia. Aliis sie placet:

Sulphur est principium formatiuum, aereum partim, partim etiam igneum, & æthereænaturæparticeps, per quod virtus est, & vita rebus inest. Quare & balsamus naturæappellatur.

latur. Ita sal terminator est, sulphur informator vim plastică habens. Mercurius vapor vnetuosus est, qui ab illis patitur. Formam essentialem chymici relinquunt Physicis considerandam. Alii ita ista principia describunt. Quamuis viua, mobilis, & spirituola species, que in halitum attenuari potest, est Mercurius: Sicca, & conservans, & acuens of sal: Vrons calida, & purissima est sulphur. Notabis hic peculiarem fignificationem vocis Mercurii, quam non potes conuertere cum hydrargyro, vt alias. Ita vita hic non est Galenica, aut Aristotelica, sed chymica; quæ respicit crasin, vnde sunt sacultates & vires. Paracelso non raro crocus, & oleum, & balfamus, &c. quodhis formis educatur principium vita, seu sulphur, &c. quanquam ei, & sal nomine balsami nuncupeturin chirurg. mag. quin & liquor Mercurial. libr. 5. part. 3. Sicaliud est fulphurhoc, aliud tulphur vulgi, atque etiam in aliis attis partibus, quanquam illi, qui disciplinæ morem ignorant; hanc diligentiam rideant non concedentes chymicis, quod vulgatæ officinæ. Vel sic:

Sulphurifi der Saam dieses steins i und ist zwezerleyt ein eusserschicher/dadurch der innertich im Mercurio gebohren wirdit der sicher/dadurch der innertich im Mercurio gebohren wirdit der steintstisch und verbrennlich unnüht wird weggethan/wie das Menstrudische Wasser von dem Kind. Der innerlich ist die Krassichie den Corper macht und zubereitet/unnd kann nit das vongescheiden werden/denn es ist congenitum ahngebohrent inder Wieselnd Schollen wist und anfänglich weiß/wir te toht durch die Hist als die Speisen im Magen durch die Les diessischen Schwesel Meister worden/vnd ist formarei, die Scel/solist der Schwesel Meister worden/vnd ist formarei, die Scel/vnd ist die Zerment in diesem Stein/der Mann König und Breutg am/wird genennt roht arkenic, gebrit te sehn und set Gold/Philosophisch Gold/Wley/Goldt lütein und steinten stein/coagulu T, von unstelle uter wasser/Sewi/Erdein roter Stein/coagulu T, von unstelle

Der gemeine Schwefel oder Sulphur / werde genennet wie er wolles so if er und bleibt ein Feindt aller Metallen zersichret schwarket onned verderhet aber der Philosophisch Sulphur if Lebesmachend zeitiget wund erstattet allen Mangelischwarks et vonnd verderbet nichts wirdt Sulphur genennet Gleichnuß weiß darumb witdt er nirgendt funden als in den perfecten Corvern.

Tercufe.in epissol. Im Metall ist zwest en Schwefel/eir afan abgesondert werden / das ander nicht / wie im Menschen ist zwesterlen Blut: Rein das kan zu Fleisch werden / vund das aus der so durch den Schweis weg gehet. Der wesentliche Sulphur ist eine reine Wirchung der Luffelund deß zewers/welcheo sein proportionirte/vnd gleichformige Erd / vund Wasser warme digerirt/vund sochet in eim Mercurio. Turba, das Schweses lisch Wasser ist ein aufgeloset Gold/ein sebenmachend Wasser/rein und unverbrennlich Philosophisch Gold / wird funden im Sole unnd Luna. Sulfuris autem species in vniversum numerantur sequentes.

1. Sulfur liquidum candidum, Neopolitanum cui afuminis nonihil admixtum est, quod inuadante certis temporibus lacu qui continuo ebullit, in superficie terra solet colligi, & ex eo sulphure oleum natiuum exprimi. Ein weiß Schwesel Art/

darauf zu Neapel Schwefeldi gemacht wird.

2. Luteum Neapolitanum in foro Vulcanio, vt Plinius locum nominat, sponte in capillamenta concretum, reiner subtilet grawer Schwifel.

3. Luteum purum natiuum Neopolitanum, ignem non ex-

pertum,gelber natürlicher Schwefel.

Fossile sui coloris Neopolitanum cum terra subcinerea, nature licher Schwefel/in einem harten grawen Erdrich.

5. Viuum luteum Neopolitanum in atramento cinero duro, nature

natürlicher Schwefellauffeinegramen Bergfupffer Baffer.

co. Viuum in candido cinereum, glebolum, Baffergramer nas turlicher Schwefel.

7. Cinereum viuum in cortice cinereo lapidolo, eln natürlicher Schwefel/einer harten fleinechten Schalen.

8. Cinereum viuum in corrice grisci coloris.

9. Nigrum viuum, cum sulphure albo molli, schwarker Schwer fel/darinn ein weisser flussiger Schwefel.

10. Caballinum factitium, Rog Schwefel/schwarger Schwefel.

. 11. Oleum sulfuris simile bitumini liquido, e sulphure liquido expressum.

12. Oleu sulphuris ex sulfure natino expressum, distilire Schwes

13. Elychnia ex sulphure, quo subducutur fila, aut ligna, Schwes

14. Terra sulfurosa Neapolitana, e qua excoquitur copiosum sulfur, ein Reapolitanisch Erdesdie viel Schwefel helt.

15. Lapis colore nigro, & rubro, parens sulfuris, ein schwars / vnd rothgemengt Schwefelstein/der viel Schwefel hat.

16. Sulfur cærulei coloris, Ausonio notum, & forte Hispanicum.

Succi efflorescentes, seu extracti.

1. Pyrites Goslarianus, ex quo generantur omnes species atramenti. Ein Atrament Stein / Darauß alle Arth deß Rupffers Wasters herfompt.

2. Radebergensis ex quo misy, melanteria, & atramentum tenue album distincte efflorescunt. Darauff täglich gelb/vnnd schwark Atrament/sampteinem weissen Rupffer Wasser bluet.

3. Vena dura pyritis colore argenteo (vulgo aquaticu vocant) similis Sibanæ, ex qua si in locu apricu ponatur, atramentu albu tenue, & alumen essore scunt. Eadem tri vena sloris illius M m m RYLANDI PHIL. ET MEDICI.

314 acredine, aeri expolita in loco aprico ita maceratur, vt friasbilis fiat, & quali in terram degeneret. Ein Berg Arth/einem Waffer Reefinicht ungleich! Darauf / fo er am Waffer ligt! Rupfermaffer und Albun jugleich bluben.

4. Pyrites innatus dryitæ, (ita vocatur lignum quercinum, quod in lapidem duratum est,) ex quo atramentum & mify

efflorescunt.

Ex pyrite excoquuntur species sulphuris quinque, idque: Drefdæ.

1. Est soloris argenti rudis, rubrii, pellucidi, cintot Schwer:

fel/wie ein rotgulden Erk.

I. Colore argenti viui, rubri, pellucidi, ein rot schwefel wie: emrot gulden Ern.

2. Colore argentiviui, eine fchonen roten Quedfilber gleich.

3. Coloris sandarachænatiuæ, einemreischgelb oder roßgelb > gleich.

4: Similis Mercurio, ve vocant, sublimato, & puluerisato.

5. Colore nigro, vt lapilli nigri, e quibus excoquitur plumbum album. Einem Zinngraupen gleich.

Hæc quatuor genera ex pyrite fiunt, Grimmenæ in Mo-

rauia: & sunt odoris grauissimi & teterrimi.

1. Est viride, cum zonis subuiridibus: ein gruner Schwefel mit dunckelgrunen ftrichen.

2. Est ochra plumbarie ex Anglia simile, ein gelber Schwer

fel/wie ein Englisch Blengelb.

Varii coloris cum zonis albis, nigris, cereis, flauis, melleis, . & corio plerunque fauorum simile, ein Schwefel Arthvon mancherlen ffreichechten garben.

4. Citrinum, quod continer in se quasi grumos sulphuris, argento rudi, rubeo similes, eius superficies, & corium plamum, est mellei coloris. Ein gelber Schwefel / darinnen rote: Schwu:

Digitized by Google

Fichwefelfücklein/gleich einem durchsichtigen rot gulden Ern.

-r. -PyritesFribergius, cum sterili plumbagine, ex quo sulphur educitur: qui foditur copiose ad Albim Scharsenbergi, ein Rieß mit einer Blende/darauß man Schwell macht.

2. Radebergensis; ex quo etiam varia genera sulphuris excoquuntur, sicuti ex omni pyrite, (vt iam deprehensum ele experientia) excoqui possunt: sed odor natiuo sulphure molestior, & grauedinem capiti facilime inducens, & adserens.

3. Tartarum vitum, gebraunter Beinftein.

4. Tartari oleum, das Del fo von Weinftein gemacht wirde.

5. Tartarum ex vini fæcibus, quæ fæces amaræ a terrestri gignuntur, & doliis seriisque adhærent.

Sulphurisaqua, Athictes, Alaun von Schwefel gemacht.

Sulphur incombultibile, vaverbreflicher Schwesel/ist das perfect B:rct Golde und Mercurialisch Wasser dest perfecten
Corpers/die Seelder Metallen/die in dem Mercurio operirt/unndwirctet der mannliche Saame/der in sich hat die Eis
geschaft aller Metallen/und ist ihr Schlussel/durch sich selbst
aber eingiret er nicht ohne den Spiritum. Ist ein wesentlich
Bewr/das alle Flammen obertrifft/verzehret den Mercurin
nit/sondern verwandels das unterste mit seinen Qualiteten:
Wanns guma ist/heist es Mercurius: Ban es hart/und weiß
ist/heist es Schwesel/sulphur metallorum, ist Quinta Essentia.

Sulphur rubeum, id est, Arsenicus.

Sulphur vnum extribus illis primis omnium rerum, oleosum illud, quod ardet: der Schwefel/was Delig/ das in allen dins gen brennt. Reins aus den Ersten.

Sulphur vitriolatum; est sulphur a vitriolo decoctione tractu per aquam communem, cui innatat, Schwefel auß dem Dis

triol gezogen.

Mmm 2

484. Sulphur viuum, i.e. non canelatum, nicht gerörlet.

Suma, Weinftein.

Sumbi, id est, acetosus, & crocus.

Summa operatio siderum in homine, quæsit nocu in somno,, ein Warding def Gestirns die im Schlaff geschicht.

Supernas, Nord DA:

Superficies, id est, album ouorum.

Superna medicina cum puru ab impuro, id est, virtus a substantia separatur.

Supremi panes, Oberscheiben vom Geherde.

Sydia, id est, luna.

Sylototus mundus, die gange Welt.

Sylphes, Berg Mannlein/pygmæi.

Syluestres, syluani sunt aerei homines, & aerei spiritus, nemora, & deferta loca inhabitantes in solitudinibus, Fauni, & nobis statura multo proceriores, & robustiores, nescientes loqui. Quandoq; talisa Germanis mercatoribus captus fuit, quem non vsq; adeo stricte retinuerunt secum; cibum & potum apponentes, edere tamen, & bibere noluit, neg; loqui. Timore maximo percullus & in anxietate continua post tertiam die occubuit. Diutius inter homines viuere non posse perhibentur, vt monstrum contra naturam ortum interanimantia naturalia præsertim ratione prædita, Wilde/vnd schruhe Leute.

Symar, i.e. viride Romanum vel viride aris.

Synopis pontica, Reucht.

Syphira praua, morbus est, vulgo choreas. Viti dictus, & Dicta Dank.

Syphita stricta morbus phantasticus corum, qui noctu dormietes ambulant, Nachiferiig / fo einer bey Nacht im Schlaff ges

Syrenes funt monstra marina, e nymphis nata, Wafferframen. Ta---

T

T'Abailir Arabice est spodium. Taballa & tabella transuersa, & este.

Tabula, Sehran.

Tabula ferrea est instrumentum scrobibus hæmisphæricis, seu acetabulis compuncta ad excipiendum probationum essusiones.

Tabellæquæ transuersæ, quas tertia decussat, Quel.

Tabilata follium, Balg breiter.

Tabergera, id est, albificans, Weiß machen.

Tal, id est, lutum pauorum, velalkali.

Talcum. Talk est materia pellucida, splendens, & clara, vnionum similitudine, tenuissimis foliis compacta, & scissilis, cuuis sunt quatuor species: alba, slaua, nigra, rubea, Kanensile ber allerhandt farb/weiß/rot/gelb/schwarg.

Talc, id est, vinum coctum...

Talk ift weißfard wie Gipo/heift sonften Spat/vnd ist ein durche fichtiger Stein/heist Sparfald oder Lederfald.

Talpa, Scharmans/idest, Tulaxis.

Trica, vel Tica, id est, bonum.

Tarith, idest, Mercurius, Rusciasidem.

Taro, id est, lentiscus...

Targar, id est, oleum de Iuniperis. Wachholter Del.'.

Tain ist geschrieben für bolo Armeno.

Tartar, id est, tartatum.

Tartarus est vinicalcustus, aut lapis vasoru lateribus adhærens, .

Beinstein / similitudine. Paracello dicitur calculus in homine renum lapis, arena quoque reliquorum membrorum, vt glutinis albi, cuius tartarum podagræcaussam parit. Dr. .

Stain / Sante vin Brief in Nieren / Siesen va. dance en i

Minm, 3,

Gliedern : icom die Materi des Podagrams / vnb anderes

Rranckheiten.

Talcum, vox esse Arabica creditur: significans stellulas micantes, fossores metallorum Chymiciita cognominăt lapidem coagmentatum ex foliolis seu squamis, qui igne perpetuo subisstit immutabilis. Horum lapidum aliqui sunt albi, densi, fragiles, vt lapis Selinitis, vel lapis specularis dictus: aliqui virescunt, qui si nimium densi fuerint, slexiles sunt, vt etiam veluti foliola complicari & conuolui queat: reperitur in fodinis Misniæ. Alias exstat & alia species, quasi ex squamis composita, splendens vt stellulæ. Harum squamæ aquis sæpenumero dissoluuntur & finduntur quod argentum cattarium vel talcum dicitur.

Tassus, id est, lumbricus, Regenwurm.

Tefra, cinis. Vocatur etiam konis.

Tegula, Muffel.

Tegula fornicata, ein Muffel/est vas rerreum, ventilabris & o-Ttio peruium, oblongum ad tegédum catillos, ne operæ polluantur fauillis, vique calor eo tem eratius materiam elaborare possit, formatum. Quidam hanc tegulam cum fundo connectunt: alii fundum ab illo segregatum faciunt: id quod in cuiuslibet positum arbitrio.

Telon, quasi telum ignis, der feuwr.

Temperatura Zuschlage.

Temperatura prima, auf frisch einstreichen.

Temperatura fecunda, Buschlag auf reich Einstrich.

Temperaturatertia, Berplenen auff dem herdt.

Temperamentum est omne, quod propriam naturam domat, frænarque, aliam admittendo, vtest vinum adustum, vel & qua ardens.

Tenacitas glutinis, est resina mineralis, vt therebinthina arbo-

ris lux. Eines jeden Baums Harg.

Digitized by (

Tenta,

Tenta, ein Meiff I/den man in die schäden steckt/oder Neshimp, tein/Meissel von schleissen / Bundwicken. Alias penicillus, peniculus, spisiger Meissel/scharpse wick.

Tenum, Law/nemlich cerdonum, der Werbern / Low.

Terra Meha. olim ex Melo Insula ferebatur, colore similis Eretriæ cinereæ, aspera tactu; crepitans derasa, pumicis modo: vim haberaluminosam, vi vu t Dioscor. l.c. Hodie quia ex Tripoli Lybiæ Africæ affertur, Lapis Tripolis dicitur. Estq; ille lapis: quo solent vulgo abstergere barbitonsores pelues. Est autem pallidus in cinereo & sfauo, abstergit & specula, & omne; quod mundum ita esse debet. In Saxonia crebris locis, præcipue prope Hildeshemium nascitur lapis, qui respondet viribus, colore, & reliqua natura omnino lapidi illi Tripoli, & Melie terræ. Er rauschet/man man shin anruhret/ & veluti Melia. Sic omnis terra eligenda, recens, mollis, non lapidosa, friabilis, quæ facile resolutur.

Terra ampelitis, quali vinaria, seu pharmacitis, nascitur in Seleucia Syriæ, laudabilis inprimis, nigra, bitumini similima, assulosa, carbones referens, æquabili spledore, soluitur oleo, vim habet dissipandi & refrigerandi, vt docet Dioscorid.l.c. &c.& Plin.l.; s. e. 16. Damnarir econtra, quæ candida & cinerea, & in liquorem quæ non resoluitur. Ceterum quis eius vsus, etiam in œconomia, videl c. Cigneæ inter lithanthracas, & etiam in inseriori Germania, vbi bituminis reperiuntur species, inuenitur copiose ampelitis, & dicitur a Germa-

nis Schwarze Rreiden.

Terræin fodinis reperiuntur, quæ quoad colores argillæ sunt si-miles, sed sola siccitate, vnde siunt, distinguuntur. Quædam est candida, quædam nigra, quæ est pnigitis, quædam lutea, q est ochra, quæda punicea, quæda purpurea, seu rubea, q est sandaraça, Ørrgrøse, reistagelb, rosagelb. qda est viridis,,

quæ est chrysocolla:quædam est cinerea:quædam est cœmlea, Græcis kyanon, Latinis cœruleum. Terra candida diuersa habet nomina ex rei diuersitate & regionibus, vnde ad fertur. Et hæc perraro in metallis reperitur, sed suis locis propriis effoditur. Notandum vero, quod præterea quiddam aliud reperitur in venis metallorum, referes candore medullam, quod & nos vocamus medullam faxi, Steinmard / & est quasi medulla ossis alicuius animantis. Hinc pulcre dictum est, quod ossa matris lapides dicti sunt oraculo Delphico. Estque fere illud fluidum, nec sic tenacis pinguedinis, vt argilla:quanquam interdum exficcatum & durum inuenitur:Sicuti etiam Ienæin Thuringia,& ad Hercynia sylvam, apparet illa medulla saxi tanquam vina intra saxa, candida, friabilis, omnino indurata: vnde pueri arenulam terunt ad lituras ficcandas. In Saxonia nonnullis locis ad flumina reperiuntur similes fere Alabastriti.

Lemnia terra, Lemnium minium, species rubricæ colore minio proxima. Diciturautem Lemnia terra, quia ex Lemno adferebatur. Auicenna terram sigillatam & lutum sigillatu dicit, quia a sacerdotibus Dianæ signabatur imagine Dianæ, in cuius tutela erat: vel capræ, quæ caprino sanguine miscebatur:vnde & sphragida ægos, i. e. sigillum capræ nomina-' bant. Huc se Galenus contulit, vt videret, quantum hircini sanguinis admisceretur illi terræ: vt inde coniiceret, quæilli vis inesset, & quare tam magni acmirabilis; effectus esset in medelis. Sed de rubrica, quam terram sigillatam Turcicis literis Materialistæ adserant, actum. Nos veram terram Lemniam iam parum credo habemus, propter Turcærabiem, qui imperium habet in Lemnum, licet illinc in Thraciã & Byzantium facile portari possit. Pro illa quidam hodie creta figulina signata vtuntur. Circulatores quidam nequam fin-

fingüt in Italia, se de prosapia esse dani, nescio cuius, Pauli, & vendunt sictitium quiddin hominibus pro Lemnia terra, contra venena permiciola pro antidoto. Imperator Turcarú nunc fodinas eius terræ tenet, & mittit cum legaris nonnunquam nostro Imperatori pro magno, quia ad iersus venena & peltem prælens lit antidotum. D. ofc. eath nufci tradit in Lemno, in cuniculoso specu, palustri loco. Idem & alii testatur, nempe quibuldam in moribus Lemni, aut circa radices mốtiũ, pcipue circa illũ mốtein que delaplus Vulcanus, teste Gal. Plin 1.35. c. 6. primū dicit effossā in spelūcis, q saxis adheserit, excellentem: & quod glebis suus color extra maculosfus. Confule & Serapionem libr. Aggergatiu. Theumacenf. Paulum item & Auicennam de terra figillata: Nicandrum in Theriaca interantidota cotra morfus lethales. Platearius vocat hanc calcem odoriferam, & terram argentariam,& Saracenicam. Nos supra admonumus, proterra Lemnia nunevendi cretam figulinam fignatam: & ipse monet Platearius, facile sophisticari Lemniam terram ex creta. Plinius Lemniam terram proximam esse dicit colore minio. Omnes autem pastilli, quos mihi videre contigit, semelatque iterum, qui de Lemnia esse debuere terra, suere aliquantum subpallidi, propter dilutionem forsitan terræ. Deinde guod profundiusiam foditur, atque ita minus calore aduratur, vt de Sinopide documus Ita vides cum Deus homines ex terra creauit, & quidem ruffa, e contra homo in terram soluitur, & terra illi contra venena & morbos grauissimos pro antidoto est, & volutillă ipsă terră, terră Lemnia maxime conformem effein téperaméto humanænaturæ, q, etiá constat. Esta Terra sigillata Casarea Maiestati, & candida, & rubea, scorpione insignita, qua ab insomet Imperatore nostro cofecta, viribus haud cedit terræ Lemniæ Turcicæ.

Terra Eretriades. Diosc. I.c. duas species terræ Eretriadis essedicit, abam & cinericeam: quæ cum mollis sit, & trahitur
peræramenta, resert lineam violaceam: & illa ipsa est tum optima. Docet & idem, quomodo sauentur & parentur illæ
species, & quæ his qualitas, nempe adstringendi, resrigerandi, molliendi, caua explendi, sanguinosenta conglutirandi,
idem Plinius docet sib. 35. c. 16. In Saxonia cinerea hæceius
species reperitur aliquoties ad sodinas sigulorum, & etiã ad
littora sluminum, præcipue Albis: vt in copia est videre ad ostium Tangræ, regionis Hierichuntinæ.

Terra Samia etiam duplex est secundum Dioscoridem.

1. Candida, leuis: tagenti linguæglutinis modo adhærescës, mollis, succosa, friabilis; cuiusmodi est, quamalii collyrion

appellant.

2. Astera crustacea, cotis modo prædensa. Vruntur & lauantur vt Eretriades, & viribus illis sunt vicinæ. Sistunt sanguinis reiectiones, sluxiones vuluæ. Prosunt testiu & mammaru instammationibus, & venenis, & ictibus serpentum. Consule Plinium 1.35. c. 16. & Nicandrum in Alexipharmacis, cotra potionem cantharidum. Ceterum de sapide Samio, cuius vsus in poliendo auro, cuius Diosc sacit mentionem penes Samiam terram, vide ipsum Diosc. s. & Plinium 1. 36. c. 21. & Albertum in lapidario sup. Nos terras Samias nomine habemus in sodinis sigulorum in regione Hierichuntina, non proculab Albi prope pagum Gentin.

Terra Chia, candida est, & crustosa, similis terræ Samiæ, tum forma, tum virtute, sicuti docet Dioscor. & Plin. lib.35.c. 16.

Præcipue autem illa commendat colorem corporis, detergit in balneis pro nitro maxime eutim mulierti, & hæc terra reperitur in Saxonia multis locis, precipue in fodinis pro-

pe Belzick oppidum.

Ter-

Terra Selinulia candem haber naturam, quam Chia & Samia, selte Diole. & Plinio I.c. præcipue illa, quæresplendet, inquit Diose candida: vel yt Plin. dicit, laste i coloris, friabilis, & celerrima dilui humore. Plinius cadem laste diluta interpolari docet albaria testoriorum.

Terra Cimolia. Huius secundum Diosc. duo sunt genera: Alia candida: alia ad puraminclinans Optima vero, qua innatam pinguedinem habet, quæ & tactu frigida sentitur. Vis est dilutz excutiendi, cohibendi, infrigitandi. Plin. 1.35.c. 17. inter cretægenera enumerat. Fuere auté olim hæterrænotissima, non tantum medicis, sed eriam ad pannos inficiendos, & ad argentum coquendum, ve dicit Gerodius. Vnde & hæcterra dicta est argentaria. Celsus Cimoliam terram laudat qua sit subcœrulei coloris. Vide & Scrapion Laggr.c. Tenchi molea. Fueruntetiam de histerris & varizopiniones. Quidam in Hispanianigram inueniri, quidam marmor esse in viridi luco, quidam fieri ad roram illam arenariam, qua acuuntur gladii, volebant: & pro ea poluerunt illam noftram materiam, que reperitur ad tales rotas, seu limim aquaticum. Nunc cum rem ipsam ignoramus, nihil vel pari certi de ea dicere possumus.

Terrarubea, bolus Armenus.

Terra auri, lithargyrium Solit, Goldiglett.

Terra argenti, lithargyrium argenteum, vel Lunz, Gilber

Terra fidelis, terra coelestis, & coelum terrestre, idest, argen-

Terra Hispanica, idest, viriolum.

Terra fœtida,idest, sulphur.

Terra cliuuli instataggerara, Cauffe. Terra ferruginea, Eisenschues.

Nnn 2

Terraferelutea, Gluch

Terra figillata, foll roter farb fenn.

Terra figula, haffner Erd!/,id est,argilla, latt/vel crotal-

Terra rubea, id est, auripigmentum.

Terra foliata, Blatter/Mercurialisch Baffer/barin taf Golde gesähet wirdt: Mirerius sagt/Terra foliata ist Mercurius, der sich in Aludet anhängt/ daraufdaß Baffer wieder gegosser wirdt. Daher spricht Hermes, Sähe dein Goldt in terra foliatam-ist daß geißlich was fir/die weißegebletterte Erde ist die R: on des Siegs. Senior fol. 41. ist das geistlich waster auß der Eften gezogen/der ander Edrper.

Teragoliniem, id est, manu confecta, mit der Sant egemacht.

1. Terra lutosa, candida, quæ conchas duratas in se continet, cin fundich Erdreich/durinne steinerne Schnedenhauße tein wach sen.

3: Candida, saponaria, siue fullonia, Elteogiana, weisse Seise

fen Erde/WaschErde/FillErde.

4. Candidissima ex Melo Insula veteribus celebrata.

5. Lemnia vel sigillata candida, nostra adulterina. Vera ex-Lemno Insula adscrur, gefesse este Erde.

6. Lutola, cinerea, granter {dete.

7. Pinguis, mollis, cinerea Iuliaceniis.

9. Eretria cincrea vitramarina, qua medici vituritur.

8. Cinerea Patauina, in qua gignitur coeruleum. Glebæhuisterræreperiuntur in agris: quæ cum franguntur, in medio inest terra candidissima, mollis, friabilis: ea breuissimo temporis spatio propter ambientem aerem mutat colorem natiuum, & sit coerulea.

10. Cinerea Hispanica, ex qua vasa liquationis siunt, admistis testis vasorum fractorum. Epanisch Erdtreich daran fie Schmel & Diegel werden.

11. Cine-

ri. Cinerca Hybernica, qua fugiunt omnia animalia venenata. Talis dicitur effe quadam in Sucuia iuxta Augustam.

12. Cinerea rarissima Giselana, ex qua siune vasa, que exudat vinum recens, & alios siquores. Em gram sud Errerich/dare auß die Di si che Messi reuse werden/diestes schwigen.

13 Subcinerea, spissa Waldenburgica, ex qua fiunt vasa, nul-

los liquores forbentia, & aquam fortem continentia.

14. Cinerea dura & crustacea, ex quain Italia lebetes & aliena conficientur, Graw hart Erdrich/ darauf man Fischiget and Resil macht.

ry. Cinerea Annebergica, cum rubrica fabrili mixea, cin gram

Erdrich/mit Bergroche vermische.

16 Violacea friabilis Iuliacesis, schon violbraun milb Erdrich.

- 17. Saponaria factitia, qua eluuntur vostimentorum maculæ, Gin gemuchi Gide / damie man die Blecken auß den Kleidern treibet.
- 18. Viridis saponaria in Thuringia prope Beichlingum, crutain fodiendo cellario.

19. Lutola, lutea, gelber Lefthen.

20: Ochræsimilis, ex qua plumbum excoquitur. Ilmænæads silvam Bacenam, Jimenamsch Bick Erde.

21. Tripela, Erippel.

22-Alana, ab Alanis populis, qui nunc Valachi.

- 23. Rubea arenofa metallica, in Aldenbergo, quæleuissimo attacku manus tingit-se in fodinis ipsa f.x., vt terræ plane siat colore similiat
- 2 4. Rubea dura sabulosa in metallis æneis Islebiæ, quam appellant, Noter/26.

25. Rubea friabilis ibidem, rothe @ebirge.

36. Rubea mollis scissilis Waldenburgica, venæminii no dissimilis. Schonerohie schiffrichte Erves bem Quett siber Erp - mittingleich. Non 3 27. Lapidola rubra Rodicenlis scum qua marga ipla excinditur, roht feinicht Erdrich darnit das Steinmard bricht

28. Terrainaqua Aquisgrani Cadmia fossilis reperitur.

29. Pinguis mollis, substissici coloris Iulia censis, cum quabalus effoditur, brauntich Erbrich.

Nigra bituminola, schmars Bergwechsig Erdrich.

31. Terra ampelitis, seu pharmacitis, qua medici veuntur.

32. Pacodis eriam medica.

33. Friabilis squamis æris similis, ex qua in Hercyneis serrum excoquitur. Ein millet Resselbraun Erdrich/daraus man am Dari Eisen macht.

34.Lemnia vel sigillata rerrarum omniŭ apud medicos cele-

berrima, gesiegekte Erde.

35. Terra qua lateres ducuntur, Bieget Erde.

36. Nitrola Thuringica, que in multis locis corium terre occupat. Vnde vix alibi plures officine nitrarie, vi Mersburgi & Erfurdie.

37. Aluminosa Misnensis, colore vario, sed ochræ & ferrugi-

nis præcipue, Alaun Erdrich.

38. Aluminola Misnensis cinerea, quæveluti pyrites rarns splendet.

39 Atramentola, Rupffermassericht Erdrich.

40. Sulphurea, Echwefel Erdrich.

41. Carbonaria e cespitibus Belgica & Misnensis, qua carbonum vice vituntur. Antwerpiz Durff nominant, & baiulos, qui saccis e nauibus exportant. Durffen Trager. Misnenses Dorpte appellat, que in monuna cius parte ante paucos annos cognita & essossa Vituntur, ea in altendoigne, voi est lignorum penuria, velin venis excoquendis, que igni maiore indigent.

Terebintina, id est, refina.

Tesc-

Tereniabin, pinguedo manna el tenim mel spluestre, tendens ad modicam ingredine, non exapibus, sedexacre decidens, in cambos, arbores, & herbas, dulce vraliud mel. Reperirur in bona quantitate mensibus astiuis Iunio, Iulio, & Augusto. Veteres three vocarunt.

Terdine, Valeriana, terdolia, Ungelich.

Testa, Schirbel.

Testa 3: ft.

Telludo, spuma maris, Menthaum.

Testudojidest, limax, anacium album, & rubeum idem.

Thamaricaars, est per quam inveniuntur machinæ, quævel aere vel aquis impelluntur, Die Runft Beret zu erfinden / Die wom Lufft oder Baffer getrieben werden.

Thaphneus est medicina mundara, & repurgara, Ein gereiniger

Thebayco, ideft, cupreo, Rupffern.

Themyanthus, Goide.

Theriaca, Gifft Ferment materi, lapis:

Thimia, Die Gefehreide man difitilire vulte fich.

Thisma, minerarum venz & progressio, ber Erg un Bergwerd' Streichengang vad Abern

Thracias, Nordweft.

Thucia, Galmen.

Thursiole, ichen Biger Schwefels

Tophi & pumices, 1. Pumex candidus cinereus, Em weiffe

2. Theophus, qui plerung, rarus est.

J. Thuringicus quain Helbaflutiis Is invenitus, & co exundante, copiole in ripam circitur. Ex costruuntur parietes collocis est cinerci.

4. Lapides qui in fistulis, per quas ducutur Thermæ, nascun-

tur

reneim Badensibus Carolinis, thophis similes: Bechffer Rink nen/daring das heisse Wasser/in die Bader geleuct Bu Wargs graff Baden/vnd Carlebad.

5. Lapides, qui in tubis aquæductuum nascuntur, vt Beichlingi, ex co sonte, qui in arcem derinatusest, tophis salidio-

res.

- 6. Thophus in cinereo flauus, Hallesis, Gin Kallischer Bopffe
- 7. Candidus Milenus Rabschicius, ex quo calx vritur.
- 8. Candidus fillulosus Milenus, Emrorrenter Zopffein.
- 3. Candidus instar borri in superficie, Misenus, Ein trubliche ittr 3 opstein.

30. Candidus crustaceus Misenus. Schublicht.

- ar Candidif Milonus, qui conchis plenus est, Darin Schne . den Daufer.
- 12. Candidus Milenus, in quo folia quercus & alini funt inspectfa. Darin Enchen oud Erlin Bletter.

13. Spadicei coloris durissimus escaturigine thermarum Carolinarum, der im Bad Bad im Birudal wechst.

14. Haunt, qui in Calidarum canalibus lublider, Deffen Min-

15. Flauus qui calidarum canalibus stiriarum figurapendet, Der anden Amnen vom Bopfmaffer wechst.

16 Flauus, qui in calidarum canalibus firiarum figuralignis framini & cuiuis rei iniccte adnascitur, Der sich molle ding/ so man ins Basser wirfst/anlegt.

17. Globuli tophacei flaui, qui gignuntur in scaturigine Cacalinarum, Annie bieichgelbe Kingeln / die der Strudel auße wuffe.

18. Plane flaui & itarotudi, quasi arte essent præparati, Circle elemente.

19. Ru-

rzy. Rubei, Rothgelb.

20.Puspurci.

21.Spadicei.

22. Virides.

23. Flani, qui corio duro glabro funt obducti, de pon langent aufmetffen def Strudels glatt worden feind.

24. Pisa thermarum Carolinarum: quæ pisis magnitudine & colore & forma sunt similia, Steinern Erbs.

25. Que coriandro sunt simillima, Rieme Erbs.

Thyites lapis a mortariis nomen habet, verum qui fit iam igneratur, Diosc. eum gigni in Æthiopia vult subuiridis coloris, vestuti saspis, Deislo parum alias constat apud reliquos au-

ofores. Sunt qu'il apidem lyncis effe volunt. Verum quid la pis lyncis, in litera L.

Tifacoum, Quedfilber.

Tigilla transuersoria, Felholatt.

Tignum, Seule.

Tignum mobile, Schnell Zeuge.

Tignum, cuius foramen penetrat axiculus duplex, Edwing

Tignastatuta, Zocken.

Tignorum species, Striffen.

Tigilla rudia infimæ putei parti superimpolita, Schuffine,

Tigna longissima, Bandrutten.

Tigilla teretia, Rasten Stangen.

Tigna perinterualla locata, Tragstempffel.

Tigna oblique descendentia, Pande.

Tignain fronte & tergo putei collocata, Pfulbaume.

Tigna, Mulgebute.

Tigna in terra defossa, Stappeln.

Tignum breue, item dens pili, & des quadrangulus, Schemel

474

Tigna humi strata, Schue.

Tigilla aliis tigillis in terra defossis immissa, Stor Baume

Tigilla transuersaria, Ein Strich.

Tigilla, don Holker/oder dum Holker.

Tin, tifatum, sulphur:

Tinckar, id est, capistrum auri, id est, borax.

Tinkar ift das grandes Erges oder Baffer auß Saltgemacht! /
Borax attinkar.

Tingere, fårben ift fein Natur verwandeln.

Tingiren und transmutiren.

Tiletten laminaterri, Effene Camet.

Tinctura dicitur quod colore suo penetrat & stinguit corpora :

veluti crocus aquam, mas die Corper durchdringet un farbet.

Tinctura estarcanum specificum cum essentia qualitatibus que formalibus etiam colorem rei habens, vi insui similem naturam tingere possit. Hàc si optime esaborata est, invalde tenui perspicua substantia apparet, taquam esserae perspicuus quidem & purus, at coloratus certo modo, colore perspicuitatem non prohibente. Itaque & sine sedimento longo tempore durare potest. Neque vero tam esaborandi gratia petitur, quam essicaciterad sui naturam immutandi, quantum dispositio rei patitur. Itaque in medicina plurimum ad valerudinis restaurationem, & sanitatem sirmandam adhibetur, ita vt ob validam virtutem etiam renouandi potestatem habere dicatur, cum omnia membra, sanguinem, spiritum & calorem reddatysis sui vegetum & valentem.

Tinctura est duplex: Aperta & producta: Aperta est, quæ in superficie sponte naturæ se conspiciendam offert: qualis est

frequens in mineralibus.

Tinctura producta est, quæ a centro ad superficiem producitur-

lor, virtusque est, quod alias dicunt in potentia esse, vnde per exaltationum modos est producenda; antequam extrahatur. Nobilissima hic sum tinctura metallorum, quadam estam in vegetabilium censu reperiuntur.

Tipsaria, id est, aqua hordei, und heist Ptisana.

Titar, Bucres.

Titanos, id eft, calx ex giplo, Rald auf Gyps.

Topazion gemma est inuenta primum in Insula Chiti Arabix, cum prædones pressi diutius same, & tempestate, herbas radicesque effoderent. Aut topazion dicitur, ab insula rubri maris nebulofa, quam cum sepius nauigantes quarerent, dixere eam propterea Topazion (Topazin enim lingua Troglodytarum fignificat quærere) ex hac enim infula reste Plinio, libr. 37. cap. 8. gemma hæc primum allara est Berenicz regina Ægypti. Sunt tamen qui topazion & in Thébaide nasci dicant. Sicuti in Huraria species eius pallens reperitur. In nostris fodinis inueniuntur & fluores, coloris lutei, haud dissimiles topaziis. Plinius topazii duo facit genera, sc. prasoin & chrysepteron, similem Chrysoprasio, cuius tota Amilitudo ad succum porri dirigatur. Albertus & Euax, item & alii vnam eius speciem similem dicunt auro: alteram croceo colore superare aurum. Dicunt vim illis inesse contra libidines, reddere eos homines castos & animatos.

Topahus, ITopazius, Ein Topas.

2. Nilios, Ein truber oder dunckler Topas.

Torrefactor, Derrer.

Toruseula, id est, gutta vt toruscula pini pro resinæ gutta ex pino vel abiete, toto pro parte sumto: Em Dropsen von Dans Bapsen. Item Schiepen darvon.

Q00 2

476; LEXICON ALCHEMIA MART.

Brachsar, metallum in sua minera, Ein jedes Metall in seinens Ers.

Trahasiue capsa, Schleiffe.

Traha cui imposita est capsa, Solitte.

Transuersum, Queren Quer.

Transudatio est, si in destillatione descensoria essenia prolectata transudat, guttatimque in receptaculum desertur, calore sugni circulari agi dicitur. Furno si descensorio, balneo descensorio, arena descensoria, es simili arte.

Trarames, vmbrarum & spectrorum inuisibiles, auditæ tamen 1 actiones, Ein Schatten/oder unsichtbar Wesen.

Tricor, Goldt.

Trifertes, i.e. spiritus ignem inhabitantes.

Trigias,i,e.tartarum trigia,id est, fex.

Trigonum; est spirituum astrorum transmutatio quadruplex, iuxta numerum 4. Est entorum, vnumquodque regit ac durat 200. annos set cum trigonum igneum incipit superni Planetæsuam coniunctionem habent in igneo signo, donec igneum hoc durabit, & sic de reliquis...

Tripes ferreus vas est, aliud vas materiam calefaciendam con-

tinens, recipiens, ex ferro fabrefactum.

Tripus, Stul.

Tritorium (vulgo infundibulum, ein Erechter) est vas transmittes in superficie latum, & paulatim acuatum, cum manubrio > annexo formatum.

Trochlea, Riobe."

Tronus & tronolia cœlestis ros ex aere natus, dulcissimus, densus, tenax, bene odoratus in albedinem ex Mercurio regionis mediæ generatus, a salesz sulphure omnino separatus, veseszestase decidit reperiturq; foliis arborum adhærens.

Trulle 1

477

Efulla, Relle.

Truphat est multa virtus minerarum; quæ metallum quoduis in suum esse prædestinatum cogit.

Tubel ift ein Sthupt oder Hammerschlag eines jeden Metallel'i die ab dem Ampost fellt und heist im Griechischen lepidos.

Tubuli, Roffrlein.

Tumbalum; id est, tubele.

Tumbil, id est, terra.

Tumbaba Timpabar capapium thion.id est, sulphur viuum.

Turba magna est astrorum sirmamenti coeli innumera multitudo: item præsagium omnium earum rerum; quæ in 4. elementorum mundis siunt, Des gangen Gestirns versamlung; vnd ibre Birthung.

Turbith minerale est Mercurius absque corrosiuo przcipitatus in dulcedinem, Ein sasser przcipitat osn Corrosif ges

machet.t.

Turpethum est coagulum specificum sixum, quocirca etiam abstractis impuritatibus, & indomita volatilitate, segregatis in imo vasorum essistit, & paratur maxime ex mineralibus, quorum essentia & vis specifica potissimum est in parte constante, aut saltem vt vibus artificiosis sit accommodata, in hanc formam redigitur. Vox turpethi ex Arabum sermone, quo seu corticem herbæ ferulaceæ, seu radicem signat (quaquam postea etiam medicinæ ex genere tithymallorum simili sit accommodata) in chymiam irrepsit propter conformé fortassis essectum, qui deprehensus est in Mercurio certis modis in arcanum redacto. Itaq; etiam ne quis vegetabile. Turbith intelligeret, adiecerunt minerale.

Turliet, Armenisch Salp.

Tutia, idest, calamina katimia.

Tympanum, Rorbe. .

O000 33

478 LEXICON ALCHEMIE MART.

Tympanum, quod ex fusis constat, Girgelege, Tympanum, quod ex fusis constat, Getriebe.

V

VAlrat, id est, folium. Vlcat idem. Vapor, fumus, Rauch Mercurii.

Vas fictile. Gin Safner Befchirr.

Vas crudum, idest, nouum.

Vas minus, quo res fossiles extrahuntur, Robel dicitur.

Vas metallicum, ex metallo factum, inferuit subtiliationi vel figsioni: subtiliationi inferuiens est ahenum vel vesica.

Vasa fusoria sunt materiam ipsam capientia, quorum administra ope mineralia funduntur, vt catillus cinereus, & crucibulum.

Vectis, Handthabe.

Vectis, Hafpelhorn.

Vectis, Schien/Schienholf.

Vectesrecti, Windestangen.

Vectores, Drecker/die auf dem Breckwerck lauffen.

Vectiarii, Haspeler-

Vehiculum, Wahnlein.

Vena, Her.

Vena cumulata, Gesthitte.

Vena vsta, geruft Erg.

Venæ teetum, saxi pars pendens, bas hangende.

Vena, Gang.

Venula, tibra, Ruff.

Vena transuersa, Duergang.

Vena Veneris, id est, verbena.

Venædurissimænodus, Misputel.

Vene

Venacumulata, Stock."

Vena transuersa, Kreungang.

Venæcapue, Außgehen des Gange.

Venas vrere, Ergroston.

Venas corio nudare, & venam aperire, Gang entbloffen.

Venam tecti vel fundamentifaxis abrumpere, Want welffen

Venula fibra, Rlufft.

Yena continua cohærens, ganghafftig=

Vena principalis, Dauptgang.

Venam, qua parte abundat metallo, luto oblinire, Berfireiden bas Grevel terris, saxis, assere, palo tegere, Grevesticine ober persen:

Venarum fragmenta, Geschülk:

Vena solida, Dolliger Gang.

Vener, id est, Mercurius, 6. Jacobs Muscheln.

Venenum, Gifft/Mercurii lapis, todet den Ronig die Stell weil sie aber wieder auffiehet/heist es auch Theriaca. Mercurius ift das Gifft aller Metallen langert und wandelt-

Venus, cuprum murpur idem.

Venus, der unreine lapis, die Materi.

Venter equi, idest, simus equinus

Ventus albus, Mércurius.

Ventus rubeus, id est jauripigmentum rubeums

Ventus citrinus, id est, sulphur.

Venti, id est, spiritus.

Vermiculum, id est, Elixir, tinctura.

Vermilion, id est, zinobrium vel minium, oder mag sonst ein se derote Farb heissen.

Vernice, id est, Vernix guttola, truetner Wernif.

Merto elt quarta pars libra, ein vierling vini: 3 Bierteils.

Vesica est vas metallicum ex cupro in forma vesicæ vel oui, dustaut trium pedum altitudinis, conuenientisq; latitudinis formatum, & circa sastigium apertum, vt intra sinum suum oouenientem alembicum recipere possit, qui adeo cum oristicio vesicæ quadrare debet, vt ram apte inuicem cocludi possint, ne minimum inde expirare queat. Impositum capitel lum esuo vertice canalem duum aut trium pedum altitudinis emittere debet, qui in summitate aliud capitellum abaheno aliquo semper frigidam continente, qua spiritus inalembicum eleuarires rigesteri, econdensari possint, circumdatum sustema eleuarires gesteri, econdensari possint, circumdatum sustema eleuarires condensatos guttatim in vas suppositum deducit. Huius vesicæ vsus in vegetabilibus non est negligeridus.

Vlrach, id est, sanguis Draconis.

Via recrementorum, Latht/Lotht.

Vicarius Domini, Borleger.

Vinum correctum estalcohol vini.

Vinum essatum est - quod herbarum vires attraxit vel aliorum quibus affusum suit.

Viltrum Philosophorii, i.e. alembicus: absolute positus est manica lanea in modum Hippocraticz, vel velingula per quam liquores clarificantur.

Viride zris, viride Grzeum, vel Hispanicum id est, zruo zris.

Viriditas salis, liquor aut oleum eius, Sale Scl.

Virgula furcata, Rutteldarmit etliche vermeinen die Gangauffe

Viscaleus, viscus arboris, Gin Missel/vt viscus quercinus, corylinus.

Viscus proprie est pix decocta ex rimis vel locustis arborum.
Viscus secundægenerationis, est cruor, qui descendit a salibus.
Visio

Visio dicitur supernaturalis spirituum apparitio, hominum oculis quodammodo conspicua. Ein obernatürlich Gesicht/ ober Erscheinung der Geister.

Vitellum poli, Alaun.

Vierum, Glaß/Sieb/Reuder vmb der Distillation will?/ Grab/ Rirchhoff/dieweil der stein darinn verborgen ligt: Wirdt auch Sphæra genkint/ dieweil der lapis darinn bewegt/vndof und ab getriben wirdt: auch ein Rereter/Gefengniß / dieweil Breutis gam und Braut darinnmit gewalt versperret werden. Daber heist es auch der grune alte Low/weil er gewalt vbet.

Virrum, 1. Ex vitris Europæis præstantissima sunt Murana, que Veneta appellantur, & comparantur crystallo. **Benedische**

Eriftalline Glafer.

2. Vitra Asiatica pretiosissima suerunt, Sareptana, quæ appellata sunt Sidonia, & comparata suerunt, vt Lucianus scribit, Electro.

3. Recrementa vitri in candido viridia, meisse Glasschlacken oder Schaum.

4. Recrementa vitri rubentia / Rothe Glasschlacken ober Schaum.

5. Vitrum, quo tinguntur metalla, Schmelkglaß.

Vitrificatio est combustio calces & cineres in transparens vitrificonuertens.

Vitrifel, Glaßgall.

Vitrum nigrum fchmarkfehmelkalaß ober fmalta.

Vitriolum Romanum, id est, arramentum viride.

Vitriolum album idem.

Vitriolum liquefactum aut vitriolatu est chalcanthum ex minera tractum & liquidum, quod coagulari nequit amplius, vela minera æris tractum chalcanthum, in Bitriol auß ers gragen.

Ppp

LEXICON ALCHEMIA MARTI

Vitriolum nouum,id est, album, weiser Galiken flein.

Vlphi, Vffi, Infi, Morie fol. 34. Benfpiel def fieins.

Vlpha,lapfatura, Schlief.

166:

Vicus æstiomenum est cancrorum apostema depascens, Em:

Vlyslipona est herba serpentaria dictà, præstantissima ad colicam, sin Schlangen Sraut/in der Colica gemattig.

V mbra, Schatten/das grobonirein abzusondern / Weiblein/ein :

rotduncklechte Erde.

Vmbilicus Venerislapis est, seu gemma, coloris interdum rubei, aut candidi, aut purpurei. Diciturautem vmbilicus Ves neris, quia ab altero eius latere, cu sit plana, ab altero, quo eleuatur, duabus lineis (veluti in domunculis cochlearu) ventrem rotundum quasi pomum, & vmbilicum puelle sormose refert. Verum Germani magis respicientes ad sormam eius, quam refert a latere eleuato, propemodum saba magne, deinde ad patriam eius, vbi reperiatur, vocant ein Meerboa nen/quasi sabam maris. Reperitur enim inter cochleas ad mare in littoribus. Hic vmbilicus Veneris dicitur conciliare gratiam puellis, & plurimum sacere ad sormam & amorem, deinde ad morbos puellarum:

Vmbragines dicuntur Pygmæi...

Vmbratiles aut vmbratilia corpora transmutata sunt in hominum conspectum, ab astris, & suis ascendetibus occultis oblicata, que non secus ao semures apparent oculis: idq; per magicam essicaciam: sinds vermandelte Leib von dem Gestirn des pirams schen Leib durch die frasse Magica.

Vncia, 300.

Vncam, Quedfilber.

Vndæ yndenæ dicuntur homines aerti, terrenique Spiritus;,,
Luffi vnd Jrrdische Beister.

Vingo.

Vngola hominum pecudumque exerementa, allet Roth 1 was von Thiern und Menfchen gehet.

Unterrauchstein / saxispecies.

Unterschweilen/ laxi species.

Vngula morbus oculi, clauus, Nagel deß Augs.

Vaguentum croceum ift das Elixir.

Vnitas Trithemii est ternarii in vaionem reductio per abiedionem binarii.estque supernaturalis& spagyri ca: fundamensum abstrusarum rerum indaginis. Hac posteriore Philosophizpartefit transitus ad priorem per mediu m Philosophiz moralis.

Volans & Vnquafi eft argentum vittum.

Volatile, in genere leuissimum quoduis, & facile sursum lata materia, vt cinis, puluis, & similia, ein leicht flutig ding/dasse ber den Delm fteiget.

Vomitiuum dicitut omne medicamentum, quod furfum pellens per vomitiones purgat, maß oben aus wirdet.

Vritur, id est, zinnabaris.

Vrinaest sal resolutum, generatum in hepate descendens per suum emunctorium, vt superfluum excrementum salisanatura pulsum.

Vrina vini est acetum, aut vrina hominis vinum perpetuobibentis, Effig oder harn einer M enfchen/der Wein trindt.

Vrina texi, Weinstein waster.

Vrina puerorum, Mercurius auß den Metallen gezogen.

Vsfida, scoria auri, Soldt remigung.

Viifur, Zinober auß fulphure und Mercurio.

Viifur fagen eilicheles fen Mininen/Vafur idem.

Vírub, Vríub, Vzurup, id en, Saturnus.

Vlurat, Zinn.

Vtres, Bulgen.

Ppp 2

Wamas est acetum Philosophorum. 1 12 moure 1

Wilmat est leprosum non tractabile, vel maileabile rude stannum.

Vua quercina, veteribus ignota fuit, res magni momenti. Est auté concretitium quiddam, in forma vua adradices quercuum sub terra tempore veris, ex humore radicum forsitan superstuo: saporis omnino stiptici; colore foras purpureo, intus candido, & quasi sactifero. Es siste wie estroter Bestiverante von vielen beeren su sauff getructe. In astare vua perit illa, & quasi fit lignea. Tempore ergo veris colligi debet ad radices quercuum, & siccari vmbra, & deinde puluerisari. Illo puluere est nihil prasentus in dysenteria, & in omnistu-xusanguinis. Desperatos aliquot sanaui dysentericos illavna quercina.

Vuæ Hermetis, Philosophisch Wasser/darinn geschihet die destillatio, solutio, sublimatio, calcinatio, fixatio.

Vulcanii siue Vulcanici dicuntur operarii vel artifices semper : circum ignem versantes cudendo liquesaciendoq.

Vullella, gewr flammer. . Vulturnus, Suden Dft.

Vzifur, id est, cynobrium. Vzufar idem.

X

Enechtum est præseruatiuum contra pestern collo appen-sum, vtargentum viuum auellanæ conclusium, & similia: alsus prima virginis menstrua intelligit. Man hendes an half .
wieder die Orst.

Xenechdon Paracelso est tabella arsenici, seu arsenicum contra pestem, quamuis ista compositio non solum habeat, arse-

misum, sed etiam rubetas, dictamnum, & alia.

· Xeni i

Xeni nephidei sunt spiritus, quibus iucundum est, proprietatem naturæ occultam hominibus aperire.

Xissium, id est acetum, Esig.

Xiston,id est, ærugo rafa. Abgeschabner Ere Noft.

Y

Arin, flos æris, Yaria, Iaria. Ydrargyros, idest. argentum viuum.

Ydrocecum, Ydricium, Ydens, Ydrargyros, id est, argentum viuum.

Yelion, Yalos, vitrum.

Yc, Yo, bonus, gut.

Ygropissos, idest, bitumen, vel pix liquida, bunn Dich. Yomo, vel Yos, vel Yn, idest, viride æris, Spangrun.

Yridis, vel Yride, id est, auripigmentum.

Yris, ferrum, Enffen.

Yrius, lagides, daiypus, georichus, leberis, cuniculus masculus, cuius sanguin vitra mollescunt, & silices, si rebus diaphoreticis pastatur; quod hircoab imperitis est adscriptum. Runig sein/Conin/daß manniein/ mit desen Blut Glaß und Stein erweicht werden/wo es mit Diaphoretischen Dingen gespeie set wird/welches von den unerfahrnen dem Bock ist angeleget worden.

Ysopus. Theophrastus in lib. de natura fage man habe vor zeisten genannt Ysopus und Ysopaica, ein Schmelnund Gieße Kunst/beren die Welt gar nicht entbehrenkan/ als daher alle. Guter und Reichtumb kompt. Arnnen Kunst/ Handwertt. &c.

Ysir, em iche Farb, Ysparidem.
Yxir, bona medicina.

Yurspuluis, der tructene lapis, juttincten mitaqua Mercurii, 38

470 Lexicon Auchemia Mart. fchwarge am Bodem. Year ift Arquey.

Z

Afran, id est, crocus hortulanus.

Zaffaben, purea putta. Zaffran, id est ochra, vel ocrea, Suber.

Zaocel,id est, taxus, ybenoder yen.

Zaibac, Zeida, Zaibach, Zaibar, Zerachar, Zibatum, id eft, argentum viuum.

Zaibar, Mercurius.

Zaidir, Venus aut viride æris.

Zauhiron, id est, crocus orientalis.

Zaras, id est, aurum.

Zarfa,stannum.

Zandick, aqua foliata. Que vor Schwark.

Zarnec, Ehermit Jewr/Schwefel.

Zarnich, id est, auripigmentum. Zarnec, Zarneck, Zarno.

Zatanea, id est, flos agni casti, Zuccaiar.

Bann/parietis species.

Zatanea, id est, flos agni casti, Zuccar idem.

Zebeb, id est, stercus, & Chara idem.

Zebd, butyrum.

Zec, id est, draganthum.

Zefr, id est, pix.

Zegi, zet, zezi, i, e. vitriolum.

Zeherechalckas flos æris.

Zeitrabra,fluxile,flossig.

Zemech, lapis lazuli, Lasurstein.

Zerci, Vitriol.

RVLANDI PHIL. ET MEDICI.

Zertuck, dieweise.

Zengifur, Zemalarum, id est, cynobrium.

Zingar:idest, viride zris, vel flos zris.

Zeo,ich siede.

Zenium, pili, zenii.

Zepheni circuli sunt extremitatum labiorum & aurium, Die

Rreiglein fo wmb die Leffgen/ Ohren und ander gehen-

Bechstein/saxi species.

Zericum, id est arsenicum:

Zerifari, id est, aqua casei. Rasmitt.

Zoacos Tenus.

Zonnettisfunt gnomorum corpora phantastica.

Zoraba, id est, vitriolum.

Zerna dicitur impetigo vicerata, Zitrechten / die da geschwären.

Ziniar est viride æris.

Ziniat est fermentum, Borteig.

Zinck est metallica macasita, & mixtura quædam naturalis ex quatuor metallis immaturis, cuprea potissimum apparet.

Zimar philosophicum, auf Rupfer gemacht.

Zimex, Vitriol/auß Eth Rupfer.

Zuitter, vel Zitter ex marcalita.

Zub, id est, butyrum cradum, Zubd.

Zwitter/Ere das einmal geröftiff.

Zymar, Zynser, id est, viride æris.

STAATS-BIBLIOTHEK MUENCHEN

FINIS...

Soli DEO Gloria.

